Projekt

z dnia 8 grudnia 2016 r.
Zatwierdzony przez .....

UCHWAŁA NR .....
RADY MIEJSKIEJ ORZESZE

z dnia ..... 2016 r.

w sprawie przyjęcia „Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Orzesze na lata 2014-2022"

Na podstawie art.18 ust.2 pkt 6 ustawy z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz.U. z 2016r. poz.446 z późn.zm.) po konsultacjach z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art.3 ust.3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (t.j. Dz.U. z 2014r. poz.1118 z późn.zm.)

Rada Miejska Orzesze uchwala

§ 1. Przyjmuje się **„Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Orzesze na lata 2014-2022"**w brzmieniu stanowiącym załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta Orzesze.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady
Miejskiej

mgr inż. Jan Mach

Załącznik do Uchwały Nr .....
Rady Miejskiej Orzesze
z dnia ..... 2016 r.

LOKALNY PROGRAM REWITALIZACJI MIASTA ORZESZE NA LATA 2014 - 2022

ORZESZE 2014 (AKTUALIZACJA, 2016 ROK)

Spis treści

1. Wstęp 4
2. Wprowadzenie do zagadnienia rewitalizacji 7
3. Opis powiązań programu z dokumentami strategicznymi i planistycznymi gminy 10
4. Diagnoza czynników i zjawisk kryzysowych oraz skala i charakter potrzeb rewitalizacyjnych 14
4.1. Informacje ogólne 16
4.2. Sfera społeczna 22
4.2.1. Struktura demograficzna i społeczna 22
4.2.2. Pomoc społeczna 26
4.2.3. Edukacja 32
4.2.4. Opieka zdrowotna 38
4.2.5. Kapitał społeczny 38
4.2.6. Bezpieczeństwo publiczne 41
4.2.7. Charakterystyka bezrobocia 44
4.2.8. Podsumowanie 46
4.3. Sfera gospodarcza 48
4.3.1. Liczba i struktura podmiotów gospodarczych 48
4.3.2. Dochody z prowadzenia działalności gospodarczej 52
4.3.3. Podsumowanie 54
4.4. Sfera środowiskowa 54
4.4.1. Obszary chronione oraz tereny zielone 54
4.4.2. Jakość środowiska 57
4.4.3. Gospodarka odpadami 59
4.4.4. Podsumowanie 60
4.5. Sfera przestrzenno-funkcjonalna 60
4.5.1. Struktura użytkowania gruntów 60
4.5.2. Charakterystyka przestrzeni publicznych, w tym tereny rekreacyjne 61
4.5.3. Dostępność komunikacyjna 61
4.5.4. Zabytki 63
4.5.5. Podsumowanie 63
4.6. Sfera techniczna 64
4.6.1. Charakterystyka zasób mieszkaniowy oraz budynki i budowle o innym przeznaczeniu 64
4.6.2. Infrastruktura techniczna 67

4.6.3. Podsumowanie 68
4.7. Wnioski w zakresie diagnozy czynników i zjawisk kryzysowych 69
4.8. Analiza otoczenia przygotowana metodą PEST 73
5. Zasięgi przestrzenne obszaru/obszarów rewitalizacji i diagnoza potrzeb rewitalizacyjnych 76
6. Wizja wyprowadzenia obszarów rewitalizacji z sytuacji kryzysowej – planowany efekt rewitalizacji 87
7. Cele rewitalizacji oraz kierunki działania 88
8. Zestawienie projektów rewitalizacyjnych 96
8.1. Projekty główne 96
8.2. Projekty uzupełniające 122
8.3. Komplementarność projektów z celami operacyjnymi Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Orzesze na lata 2014-2022 142
9. Ramy finansowe programu rewitalizacji 145
10. System wdrażania i monitoringu skuteczności działań programu rewitalizacji oraz mechanizmy włączania mieszkańców, przedsiębiorców i innych podmiotów i grup aktywnych w proces rewitalizacji w Orzeszu 153
10.1. Proces włączania mieszkańców oraz przedstawicieli środowisk publicznych, gospodarczych i społecznych Orzesza do prac na Lokalnym Programem Rewitalizacji Miasta Orzesze na lata 2014 – 2022 153
10.2. System wdrażania i monitorowania wraz z procedurami wprowadzania modyfikacji Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Orzesze na lata 2014 – 2022 155
Spis tabel 165
Spis rysunków 168
Załącznik 1. Wyniki badań ankietowych 169

1. Wstęp

Lokalny Program Rewitalizacji miasta Orzesze na lata 2014-2022 został opracowany w terminie od maja do września 2014 roku przez konsultantów Centrum Doradztwa Strategicznego s.c. D. Bieńkowska, C. Ulasiński, J. Szymańska z Krakowa w ścisłej współpracy z władzami miasta Orzesze, powołanym przez Burmistrza Miasta Pełnomocnikiem ds. Rewitalizacji oraz Zespołem ds. Rewitalizacji, Radnymi miejskimi, pracownikami Urzędu Miasta w Orzeszu, przedstawicielami kluczowych dla rozwoju miasta instytucji publicznych, przedstawicielami środowisk gospodarczych i środowisk organizacji społecznych działających w sferze społecznej, sferze sportu i kultury.
Następnie w okresie luty – maj 2016 roku dokument został zaktualizowany i dostosowany do obowiązujących przepisów i stał się częścią dokumentu pn. „Podstrategia kształtowania przestrzeni publicznej (w tym rewitalizacji obszarów zdegradowanych i działania na rzecz rozwoju przestrzeni publicznych służących wzmocnieniu lokalnych więzi społecznych oraz opieki nad zabytkami) na lata 2016-2025 wraz z Planem Operacyjnym", która jest opracowywana w ramach projektu „J-ednolita S-trategia T-erytorialna = spójny obszar funkcjonalny powiatu mikołowskiego poprzez wzmocnienie mechanizmów efektywnej współpracy JST", realizowanego w ramach programu „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego" finansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG 2009-2014.

Zastosowana metoda prac, nad dokumentem programu rewitalizacji, stanowiła wyważone połączenie prac eksperckich i dyskusji publicznej nad zagadnieniami związanymi ze strategicznym planowaniem rozwoju miasta. Obszar do rewitalizacji został wyznaczony w oparciu o wiele konsultacji społecznych odwołując się do szeregu metod – począwszy od spotkań warsztatowych, przez badania społeczne na próbie reprezentatywnej dla liczby mieszkańców miasta (N: 237), indywidualne rozmowy z przedstawicielami środowiska gospodarczego miasta Orzesze oraz organizacji pozarządowych, informacje prasowe (prasa lokalna), po stale otwartą stronę Internetową służącą do konsultacji, zgłaszania propozycji rozwiązań do programu rewitalizacji bezpośrednio przez mieszkańców. Poznanie opinii i preferencji mieszkańców było bardzo ważne z punktu widzenia trafności diagnozy. Udział lokalnej społeczności umożliwił weryfikację i pogłębienie opisu opracowanego na podstawie danych zastanych. Rezultatem włączenia mieszkańców w prace nad Programem było uwzględnienie ich perspektywy już na etapie wyboru obszarów zdegradowanych i rewitalizacji. Badania społeczne pozwalają na bezpośredni kontakt z interesariuszami rewitalizacji, przez co pozwalają na zaistnienie w świadomości mieszkańców zagadnienia rewitalizacji. Łączenie metod ilościowych i jakościowych pozwoliło na dotarcie do różnych grup społecznych oraz poznanie opinii wielu środowisk.

Horyzont czasowy Lokalnego Programu Rewitalizacji miasta Orzesze obejmuje lata 2014 – 2022.

Poniżej prezentowany dokument, Lokalnego Programu Rewitalizacji miasta Orzesze na lata 2014 – 2022, został przygotowany zgodnie z wytycznymi Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju Regionalnego (MIiRR) z dnia 14 sierpnia 2014 roku w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych (tzw. Projekt do konsultacji podpisany przez Minister Elżbietę Bieńkowską), a następnie został dostosowany do Wytycznych Ministerstwa Rozwoju i Infrastruktury w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020 z dnia 3 lipca 2015 roku oraz z dnia 2

sierpnia 2016 roku. Tym samym zarówno jego struktura, jak i zawartość merytoryczna, koresponduje wprost z zaleceniami dla tego typu opracowań. Podstawą prawną opracowywanego dokumentu jest ustawa z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym[1].

Dokument Lokalnego Programu Rewitalizacji miasta Orzesze na lata 2014 – 2022 składa się z 10 rozdziałów głównych. Struktura i ich zakres przedstawia się następująco:

- rozdział pierwszy to wstęp prezentujący kontekst całego opracowania,
- rozdział drugi to wprowadzenie do zagadnienia rewitalizacji,
- rozdział trzeci to opis powiązań LPR z dokumentami strategicznymi oraz planistycznymi dla miasta Orzesze,
- rozdział czwarty to diagnoza zarówno ta społeczno-gospodarcza jak i diagnoza oparta na wynikach badań społecznych (ilościowych oraz jakościowych) przeprowadzonych z mieszkańcami miasta i kluczowymi dla rozwoju społeczno-gospodarczo-przestrzennego miasta ekspertami lokalnymi,
- rozdział piąty określa zasięgi przestrzenne obszarów do rewitalizacji,
- rozdział szósty to wizja zmian – czyli wskazanie kierunku wyprowadzenia obszaru z sytuacji kryzysowej,
- rozdział siódmy zawiera zidentyfikowane cele służące realizacji zakładanej wizji,
- rozdział ósmy obejmuje szerokie spektrum – zawiera zatem:
  - wykaz szczegółowo opisanych głównych projektów (zadań) rewitalizacyjnych, które będą realizowane w ramach programu rewitalizacji wraz z ich szczegółowym opisem zawierającym: obszar rewitalizacji (w ramach miasta Orzesze), nazwę zadania, opis zadania w podziale na stan istniejący i koncepcję zadania, czyli etapy zadania, zakres prac modernizacyjnych, efekty zadania, oddziaływanie zadania na sferę przestrzenną, gospodarczą i społeczną, wskaźniki, lokalizację zadania w przestrzeni gminy, szacunkowy koszt zadania, termin realizacji, odpowiedzialność za realizację, partnerzy (w realizacji zadania);
  - listę projektów uzupełniających (opisanym równie szczegółowo jak projekty główne),
  - zapewnienie o komplementarności projektów do rewitalizacji,
- rozdział dziewiąty to ramy finansowe dla zamierzeń rewitalizacyjnych,
- Rozdział dziesiąty opisuje:
  - mechanizmy włączania mieszkańców do prac nad programem rewitalizacji, czyli w jaki sposób partnersko/partycypacyjnie myśli się i działa w Orzeszu, w kwestiach zmian rewitalizacyjnych,
  - jak przeprowadzono się konsultacje społeczne,

[1] Dz.U. 1990 nr 16 poz. 95

- ale także w jaki sposób zamierza się wdrażać i monitorować program rewitalizacji,
- kto odpowiada za te działania.

Lokalny Program Rewitalizacji miasta Orzesze na lata 2014 – 2022 jest dokumentem, który określa kierunki działań planowanych przez władze miasta w zakresie rewitalizacji. Program ma znaczenie strategiczne i planistyczne. Podejmowane w interesie publicznym działania dotyczą skoordynowanego procesu przemian przestrzennych, technicznych, społecznych i ekonomicznych, których celem jest przywrócenie funkcji i stworzenie warunków dla rozwoju na obszarach kryzysowych. Opracowanie Lokalnego Programu Rewitalizacji jest wyrazem troski samorządu o dobro gminy, w szybko zmieniającym się i coraz bardziej konkurencyjnym otoczeniu, poprzez działania mające na celu odnowę i rozwój terenów o niewykorzystanym potencjale. Warto wskazać także na genezę programu rewitalizacji, czyli od wielu lat widoczną potrzebę rozwiązania istniejącego problemu, wynikającego ze struktury przestrzennej miasta, jakim jest brak zdefiniowanego, jednego centrum miasta oraz duże odległości między dzielnicami, które utrudniają mieszkańcom tychże swobodną możliwość korzystania z naturalnych funkcji miejskich (m.in. koncentracja usług, etc.).

2. Wprowadzenie do zagadnienia rewitalizacji

Rewitalizacja (łacińskie re-+vita - dosłownie: przywrócenie do życia, ożywienie), to zespół działań urbanistycznych i planistycznych, koordynowanych przez lokalną administrację państwową, których celem jest społeczne, architektoniczne, planistyczne i ekonomiczne korzystne przekształcenie miejskiej dzielnicy (lub innego wyodrębnionego obszaru miasta) będącej w stanie kryzysu wynikającego z czynników ekonomicznych i społecznych.

Rewitalizacja zgodnie z Wytycznymi w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014 – 2020 Ministerstwa Rozwoju i Infrastruktury z dnia 3 lipca 2015 roku to kompleksowy proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych poprzez działania całościowe (powiązane wzajemnie przedsięwzięcia obejmujące kwestie społeczne oraz gospodarcze lub przestrzenno-funkcjonalne lub techniczne lub środowiskowe), integrujące interwencję na rzecz społeczności lokalnej, przestrzeni i lokalnej gospodarki, skoncentrowane terytorialnie i prowadzone w sposób zaplanowany oraz zintegrowany poprzez programy rewitalizacji. Bardzo ważnym aspektem prowadzenia procesu rewitalizacji jest człowiek, dlatego u podstawy podejmowanych działań rewitalizacyjnych leżą kwestie związane z rozwiązaniem problemów społecznych.

Lokalny Program Rewitalizacji miasta Orzesze na lata 2014 – 2022 charakteryzuje:

- podejście do rewitalizacji jako do całościowej wizji rozwoju gminy miejskiej Orzesze,
- przygotowanie pełnej diagnozy obszaru w celu dogłębnego poznania wszelkich problemów. Diagnoza obejmuje zarówno aspekty przestrzenne, jak również społeczne i gospodarcze/ekonomiczne,
- wyznaczenie obszarów zdegradowanych, na których zidentyfikowano sytuację kryzysową. Sytuacja kryzysowa manifestuje się m.in. problemami, zarówno przestrzennymi, ale także społecznymi i gospodarczymi,
- zaproponowane rozwiązania (wyprowadzenie obszarów zdegradowanych ze stanu kryzysowego) możliwie najbardziej optymalnie wykorzystują endogeniczne uwarunkowania oraz starają się wzmacniać lokalne potencjały oraz dokonana jest hierarchizacja tychże rozwiązań,
- proponowane działania są zaplanowane, skoordynowane, komplementarne oraz wewnętrznie (poszczególne działania – projekty proponowane do realizacji są powiązane pomiędzy sobą) i zewnętrznie (na poziomie lokalnej polityki poprzez kompatybilność z dokumentami strategicznymi jak Strategia Rozwoju Miasta Orzesze na lata 2012 – 2022) ,
- realizacja w pełni zgodna z art. 5 rozporządzenia nr 1303/2013 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady Europy z dnia 17 grudnia 2013 roku dotyczącego zasad partnerstwa polegających na łączeniu szerokiego grona partnerów, w szczególności lokalnych społeczności i przedsiębiorców, a także ekspertów, w procesy programowania i realizacji projektów rewitalizacyjnych,
- rewitalizacja prowadzona zgodnie z zasadami zawartymi w rozdziale 1.5.4. Umowy Partnerskiej – Programowanie perspektywy finansowej na lata 2014 – 2020 (dokument Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 8 stycznia

2014 roku) czyli sprzyja poprawie ładu przestrzennego, realizacji idei miasta zwartego, przeciwdziałaniu niekontrolowanej suburbanizacji, zwłaszcza na styku obszar miejski – obszar wiejski.

Lokalny Program Rewitalizacji miasta Orzesze na lata 2014 – 2022 cechuje ponadto:

1. Kompleksowość – proponowane działania nie tylko odnoszą się do realizacji funkcji przestrzennych, ale także i społecznych oraz gospodarczych. Warto zaznaczyć, iż nie pomijają aspektu środowiskowego i kulturowego obszaru. Dodatkowo program rewitalizacji sam w sobie jest konstrukcją warunkującą osiągniecie kompleksowości interwencji. Projekty są wzajemnie powiązane dając ostatecznie efekt synergii i efektywne oddziaływanie na sytuacje kryzysową.

2. Koncentracja – czyli objęcie działaniami rewitalizacyjnymi rzeczywiście najbardziej zdegradowanych obszarów w gminie miejskiej Orzesze.

3. Wielowymiarowa komplementarność. Przykładowo:

- komplementarność przestrzenna wyrażająca się w powiązaniu wzajemnym proponowanych projektów (zadań do realizacji). Część projektów w naturalny sposób jest kontynuowana przez kolejne projekty. Kontynuacja ta ma swój przestrzenny wymiar, ale także społeczny lub gospodarczy. Dzięki temu mamy w Orzeszu do czynienia z efektem synergii. Ważnym jest również fakt, iż proponowane w Orzeszu działania nie powodują przesuwania / wypychania „bieżących problemów" na inne obszary – takich jak segregacja społeczna czy wykluczenie;
- komplementarność problemowa to kolejna cecha projektów proponowanych w ramach programu rewitalizacji miasta Orzesza. Przejawia się ona w prezentacji zjawisk/ wskaźników przestrzennych, gospodarczych czy społecznych nie tylko w odniesieniu do samego miasta Orzesze, ale także w skali szerszej, regionalnej. Pozwala to na trafniejszą obserwację trendów i zjawisk zachodzących w mieście na tle otoczenia zewnętrznego. Kolejno - każda z propozycji (zadań) zawartych w prezentowanym programie rewitalizacji miasta Orzesze, zawsze oddziałuje minimum na dwa, a najczęściej na trzy aspekty – przestrzenny, społeczny i gospodarczy, co jest działaniem sprzyjającym eliminacji fragmentaryczności, pokazuje spojrzenie całościowe, szerokie na stan kryzysowy i radzenie sobie z nim. Każda z propozycji jest sformułowana w taki sposób, iż widać jak ma wyglądać po zakończeniu jej realizacji (co należy zrobić). Ponadto każda z propozycji (zadań) jest powiązana ze strategicznymi decyzjami gminy miejskiej Orzesze, czyli jest spójna ze Strategią Rozwoju Miasta Orzesze na lata 2012-2020 co będzie skutkować lepszą koordynacją tematyczną i organizacyjną działań administracyjnych;
- komplementarność proceduralno-instytucjonalna oznaczająca takie zaprojektowanie systemu zarzadzania programem rewitalizacji, aby możliwe było efektywne współdziałanie na jego rzecz różnych instytucji oraz wzajemne uzupełnianie się i spójność proceduralną Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Orzesze na lata 2014 – 2022 realizuje tą zasadę poprzez osadzenie systemu zarzadzania programem rewitalizacji w systemie zarzadzania w ogóle (przyjętym w gminie miejskiej Orzesze). Ważnym aspektem jest także działania Zespołu ds. Rewitalizacji, jaki został powołany przez Burmistrza miasta Orzesze i będzie funkcjonował nadal jako zespół odpowiedzialny za wdrożenie programu.

Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Orzesze na lata 2014-2022 jest programem spójnym z lokalnymi założeniami strategicznymi oraz planistycznymi, czyli:

- założeniami Strategii Rozwoju Miasta Orzesze na lata 2012-2020, począwszy od misji rozwoju miasta, która zakłada, że aspiracją rozwojową Orzesza jest bycie nowoczesnym miastem – stabilnym ekonomicznie i atrakcyjnym miejscem do zamieszkania, czerpiącym ze śląskich wartości. Założenia programu rewitalizacji są wprost elementem realizacji aspiracji rozwojowej Orzesza;
- miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego – wszystkie propozycje zadań zawarte w Lokalnym Programie Rewitalizacji Miasta Orzesze na lata 2014-2022 są spójne z wytycznymi planistycznymi dla danego obszaru.

Dokument wyznacza kierunki rozwoju gminy, jest także uzupełnieniem aktualnych dokumentów strategicznych. Dzięki planowanym inwestycjom obszary zdegradowane zostaną poddane rewitalizacji, która przełoży się bezpośrednio na podwyższenie jakości życia i warunków zamieszkiwania na terenach objętych działaniami rewitalizacyjnymi. Program Rewitalizacji będzie podstawą do ubiegania się o środki publiczne i prywatne na inwestycje, które są ukierunkowane przede wszystkim na eliminację negatywnych zjawisk społecznych, a także poprawę otoczenia w sferze przestrzenno-funkcjonalnej, środowiskowej, gospodarczej i technicznej.

3. Opis powiązań programu z dokumentami strategicznymi i planistycznymi gminy

Lokalny Program Rewitalizacji jest jednym z programów operacyjnych gminy, dlatego też działania w nim zaproponowane powinny wpisywać się w prowadzoną politykę rozwojową gminy i być spójne z wizją, do której dąży wspólnota samorządowa. Jednocześnie nie może on funkcjonować w oderwaniu od innych dokumentów planistycznych i strategicznych obowiązujących w gminie. Poniższa tabela przedstawia powiązania Lokalnego Programu Rewitalizacji z innymi dokumentami strategicznymi i planistycznymi gminy.

Tabela 1. Powiązania Lokalnego Programu Rewitalizacji z dokumentami strategicznymi i planistycznymi gminy

Lp.	Nazwa dokumentu	Cele strategiczne/operacyjne danego dokumentu	Cele strategiczne i operacyjne Lokalnego Programu Rewitalizacji
1.	Strategia Rozwoju Miasta Orzesze na lata 2012-2020	Domena Strategiczna I. Zharmonizowany rozwój mieszkalnictwa w mieście Orzesze. Cel strategiczny I. Spójna polityka Miasta wspierająca rozwój inwestycji mieszkaniowych na terenie Gminy. Cel strategiczny II. Zapewnienie wysokiego poziomu obsługi mieszkańców Miasta Orzesze.	Cel strategiczny 2. Rozwinięta infrastruktura techniczna zapewniająca wysoką jakość życia mieszkańców Cele operacyjne: 2.1 Zapewnione odpowiednie warunki w zakresie infrastruktury technicznej budynków użyteczności publicznej 2.2 Wzrost bezpieczeństwa ciągów komunikacyjnych
		Domena strategiczna II. Tworzenie warunków wpierających wszechstronny rozwój mieszkańców w sferze edukacyjnej, kulturalnej, rekreacyjnej i sportowej. Cel strategiczny I. Rozwój infrastruktury edukacyjnej, kulturalnej, rekreacyjnej i sportowej w Mieście Orzesze. Cel strategiczny II. W kierunku nowoczesnej edukacji. Cel strategiczny III. Rozwój i spójne zarządzanie ofertą aktywnego spędzania czasu wolnego w Mieście Orzesze.	Cel strategiczny 1. Wysoki poziom aktywności i integracji społeczności lokalnej Cele operacyjne: 1.1 Pobudzenie aktywności społecznej i kulturalnej mieszkańców poprzez promocję inicjatyw lokalnych oraz oferty kulturalnej 1.2 Wysoki poziom wsparcia dla osób zagrożonych wykluczeniem i patologiami społecznymi
		Domena strategiczna 3. Bezpieczna środowiskowo,	Cel strategiczny 3. Zapewnienie atrakcyjnej i wysokiej jakości

Lp.	Nazwa dokumentu	Cele strategiczne/operacyjne danego dokumentu	Cele strategiczne i operacyjne Lokalnego Programu Rewitalizacji
		zorganizowana przestrzeń gospodarcza zapewniająca atrakcyjne warunki dla rozwoju przedsiębiorczości. Cel strategiczny I. Zbudowanie systemu wsparcia lokalnych przedsiębiorców. Cel strategiczny II. Pozyskiwanie inwestorów dla zaplanowanych i przygotowanych terenów inwestycyjnych. Cel strategiczny III. Promocja przedsiębiorczości i kreowanie postaw proprzedsiębiorczych.	przestrzeni publicznej oraz środowiska przyrodniczego Cele operacyjne: 3.1 Zachowanie wysokiej jakości środowiska naturalnego 3.2 Podniesienie jakości przestrzeni publicznych Cel strategiczny 4. Wysoki stopień wykorzystania potencjału gospodarczego Cele operacyjne: 4.1 Ożywienie gospodarcze rewitalizowanych obszarów gminy 4.2 Wzrost przedsiębiorczości wśród mieszkańców
		Domena strategiczna 4. Marka Orzesze – wygodne, funkcjonalne, bezpieczne i atrakcyjne do zamieszkania miasto; spójna i zintegrowana miejska społeczność. Cel strategiczny I. Budowanie tożsamości i poczucia wspólnoty w Orzeszu. Cel strategiczny II. Stworzenie i wypromowanie marki Miasta Orzesze – wygodne, funkcjonalne, bezpieczne i atrakcyjne do zamieszkania miasto- Zielone Serce Śląska.	Cel strategiczny 1. Wysoki poziom aktywności i integracji społeczności lokalnej Cel operacyjny 1.1 Pobudzenie aktywności społecznej i kulturalnej mieszkańców poprzez promocję inicjatyw lokalnych oraz oferty kulturalnej
2.	Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Orzesze na lata 2016–2022	Cel strategiczny Nr 1: Aktywizacja grup zagrożonych wykluczeniem społecznym Cele operacyjne: 1.1.Przeciwdziałanie bezdomności, reintegracja osób bezdomnych. 1.2.Zapobieganie bezrobociu, aktywizacja na rynku pracy.	Cel strategiczny 1. Wysoki poziom aktywności i integracji społeczności lokalnej Cele operacyjne: 1.1 Pobudzenie aktywności społecznej i kulturalnej mieszkańców poprzez promocję inicjatyw lokalnych oraz oferty kulturalnej 1.2 Wysoki poziom wsparcia dla

Lp.	Nazwa dokumentu	Cele strategiczne/operacyjne danego dokumentu	Cele strategiczne i operacyjne Lokalnego Programu Rewitalizacji
		1.3.Wsparcie aktywizacja i rehabilitacja osób niepełnosprawnych. Cel strategiczny Nr 2: Wsparcie rodzin dysfunkcyjnych i seniorów Cele operacyjne: 2.1.Redukcja skutków i ograniczenie zjawisk uzależnień i przemocy. 2.2.Wzmacnianie systemu opieki nad dziećmi i rodziną. 2.3.Przeciwdziałanie marginalizacji osób starszych.	osób zagrożonych wykluczeniem i patologiami społecznymi
3.	Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Orzesze	Cele rozwojowe: 1. stworzenie bardzo dobrych warunków rozwoju małej i średniej przedsiębiorczości, rozumianego poprzez kreowanie polityki pro-gospodarczej przez władze miasta, rozwój działalności gospodarczych nieuciążliwych dla środowiska, aktywizację rozwoju usług i nowoczesnych technologicznie zakładów produkcyjnych, wykorzystanie lokalizacji przy drodze krajowej nr 81 pod lokalizację usług związanych z obsługą komunikacji, wsparcie dla przekształceń w sektorze rolniczym, 2. spokojne i bezpieczne miasto dzięki stworzeniu warunków do rozwoju budownictwa mieszkaniowego, zaspokojeniu potrzeb w zakresie usług	Cele strategiczne: 1. Wysoki poziom aktywności i integracji społeczności lokalnej 2. Rozwinięta infrastruktura techniczna zapewniająca wysoką jakość życia mieszkańców 3. Zapewnienie atrakcyjnej i wysokiej jakości przestrzeni publicznej oraz środowiska przyrodniczego 4. Wysoki stopień wykorzystania potencjału gospodarczego Cele operacyjne: 1.1 Pobudzenie aktywności społecznej i kulturalnej mieszkańców poprzez promocję inicjatyw lokalnych oraz oferty kulturalnej 2.1 Zapewnione odpowiednie warunki techniczne obiektów mieszkalnych 2.2 Wzrost bezpieczeństwa ciągów komunikacyjnych 3.1 Zachowanie wysokiej jakości

Lp.	Nazwa dokumentu	Cele strategiczne/operacyjne danego dokumentu	Cele strategiczne i operacyjne Lokalnego Programu Rewitalizacji
		medycznych, oświatowych, infrastruktury technicznej i transportu publicznego, zapewnieniu bezpieczeństwa ludzi i ich mienia, 3. miasto, w którym można ciekawie spędzić czas, wykorzystujące potencjał bazy rekreacyjno-sportowej, stwarzające dogodne warunki dla rozwoju bazy wypoczynkowej i turystycznej, będące organizatorem i animatorem imprez kulturalnych, sportowych.	środowiska naturalnego 3.2 Podniesienie jakości przestrzeni publicznych 4.1 Ożywienie gospodarcze rewitalizowanych obszarów gminy 4.2 Wzrost przedsiębiorczości wśród mieszkańców

Źródło: opracowanie własne

4. Diagnoza czynników i zjawisk kryzysowych oraz skala i charakter potrzeb rewitalizacyjnych

Podstawowym celem niniejszej diagnozy jest wskazanie głównych potencjałów (mocnych stron) oraz barier rozwojowych (słabych stron) Gminy Orzesze, a także identyfikacja różnego rodzaju obszarów problemowych (obszarów kryzysowych), wymagających wsparcia w ramach programu rewitalizacji. Poniższy rozdział składa się z części, których zakres tematyczny dotyczy kolejno sfer: społecznej, gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej. W pierwszej części opracowania przedstawiono ogólne informacje nt. gminy. Następną część rozdziału poświęcono na omówienie struktury oraz trendów demograficznych, jak również wybranych zagadnień dotyczących edukacji i wychowania, pomocy społecznej, bezpieczeństwa publicznego, a także aktywności obywatelskiej i społecznej ludności. W kolejnej części diagnozy skupiono się na strukturze miejscowej gospodarki, a także lokalnym rynku pracy. W sferze środowiskowej omówiona została jakość środowiska oraz gospodarowanie odpadami. W ostatniej części diagnozy analizie poddano zagospodarowanie terenu oraz planowanie przestrzenne, infrastrukturę techniczną i zagadnienia związane z mieszkalnictwem. W ramach każdej z rozpatrywanych sfer każdorazowo starano się wskazywać potencjały (mocne strony) i bariery (słabe strony) rozwojowe Gminy Orzesze. Poszczególne części diagnozy zostały zwieńczone krótkimi podsumowaniami, w ramach których wskazywano najważniejsze wnioski, płynące z przeprowadzonych analiz. Równocześnie w każdej z badanych sfer starano się, o ile pozwalały na to dostępne informacje oraz dane, delimitować obszary problemowe, wymagające podjęcia działań rewitalizacyjnych.

Analizy zamieszczone w poniższym opracowaniu w przeważającej większości przypadków mają charakter porównawczy, co oznacza, że wartości mierników ilustrujących sytuację Gminy Orzesze w pięciu sferach , starano się każdorazowo odnosić do szerszej skali terytorialnej, obrazując je na tle średnich dla Polski, województwa śląskiego i powiatu mikołowskiego. Ponadto, w miarę dostępności informacji oraz danych na poziomie sublokalnym, starano się dokonywać analizy porównawczej poszczególnych jednostek pomocniczych Gminy Orzesze (dzielnic i sołectw), w celu identyfikacji potencjalnych obszarów problemowych, wymagających wsparcia w ramach przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

Analizy wykonane dla potrzeb opracowania diagnozy mają zarówno charakter statyczny, jak również dynamiczny. W pierwszym przypadku ograniczono się do prezentacji poszczególnych wskaźników dla pięciu sfer w Gminie Orzesze, w oparciu o najnowsze dostępne informacje. Dane wykorzystane w ramach realizacji poniższego opracowania pochodzą głównie z 2014, 2015 i 2016 roku. Z kolei w przypadku analiz o charakterze dynamicznym każdorazowo starano się zwrócić uwagę na zmienność rozpatrywanych zjawisk oraz procesów na przestrzeni okresu obejmującego lata 2010-2014 (lub tam gdzie było to możliwe 2015). Przy tej okazji starano się wskazywać trendy i tendencje rozwojowe charakterystyczne dla Gminy Orzesze w perspektywie średniookresowej. Głównym źródłem informacji, z którego korzystano przy realizacji diagnozy były dane statystyczne pozyskane z Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego (BDL GUS). Jednocześnie w trakcie prac diagnostycznych korzystano także z różnorodnych danych administracyjnych (m.in. danych Państwowej Komisji Wyborczej czy danych Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Jaworznie), jak również informacji uzyskanych z Urzędu Miasta Orzesze.

W ramach niniejszego opracowania wykorzystano poniższe wskaźniki obrazujące sytuację Gminy Orzesze w sferze społecznej, gospodarczej, technicznej, środowiskowej i przestrzenno-funkcjonalnej. Poszczególne wskaźniki konstruowano przeliczając dane bezwzględne na liczbę ludności (najczęściej na 1 000 mieszkańców) bądź też na jednostkę powierzchni. Dopiero tego typu mierniki o charakterze względnym umożliwiają dokonywanie rzeczywistych porównań pomiędzy różnymi jednostkami terytorialnymi oraz w odrębnych skalach przestrzennych.

Do opisu zjawisk kryzysowych zastosowano następujące wskaźniki:

Wskaźniki dla sfery przestrzenno-funkcjonalnej:

- odsetek dróg do remontu w podziale na sołectwa/dzielnice
- liczba zabytków

Wskaźniki dla sfery technicznej:

- odsetek budynków generujących niską emisję w podziale na sołectwa/dzielnice
- odsetek budynków wybudowanych przed 1970 rokiem w podziale na sołectwa/dzielnice

Wskaźniki dla sfery gospodarczej:

- liczba przedsiębiorców na 1000 mieszkańców w podziale na sołectwa/dzielnice
- dochody z tytułu podatku od nieruchomości uiszczanego przez osoby fizyczne i osoby prawne w podziale na sołectwa/dzielnice
- średni dochód osób prawnych z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej w podziale na sołectwa/dzielnice
- średni dochód osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w podziale na sołectwa/dzielnice

Wskaźniki dla sfery środowiskowej:

- liczba budynków z azbestem w podziale na sołectwa/dzielnice

Wskaźniki dla sfery społecznej:

- liczba przestępstw przeciwko rodzinie na 1000 mieszkańców
- liczba osób, wobec których wpłynął wniosek o zobowiązanie do leczenia odwykowego na 1000 mieszkańców
- liczba pobytów na Izbie Wytrzeźwień na 1000 mieszkańców
- liczba gospodarstw z zaległościami czynszowymi w budynkach administrowanych przez ZGKiM na 1000 mieszkańców
- liczba rodzin korzystających z pomocy społ. na 1000 mieszkańców
- Liczba organizacji pozarządowych na 10000 mieszkańców
- liczba „Niebieskich Kart" na 1000 mieszkańców
- liczba bezrobotnych na 1000 mieszkańców

- liczba rodzin korzystających z pomocą asystenta na 1000 mieszkańców
- liczba rodzin zgłaszających zapotrzebowanie na asystenta rodzin na 1000 mieszkańców
- liczba wydanych opinii do Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej na 1000 mieszkańców
- liczba gospodarstw posiadających zaległości komunalne na 1000 mieszkańców
- liczba osób korzystających z dożywiania na 1000 mieszkańców
- frekwencja wyborcza
- średni dochód osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej.

4.1. Informacje ogólne

Gmina miejska Orzesze położona jest w środkowej części województwa śląskiego, w granicach administracyjnych powiatu mikołowskiego, na obszarze podregionu tyskiego. Gmina Orzesze zlokalizowana jest w odległości około 30 km na południowy zachód od stolicy regionu – Katowic. Orzesze graniczy od północy z gminą wiejską Ornontowice (powiat mikołowski) i gminą miejską Mikołów (siedziba władz powiatu mikołowskiego). Od wchodu Gmina Orzesze sąsiaduje z gminą miejską Łaziska Górne (powiat mikołowski), a także z gminami wiejskimi: Wyry (powiat mikołowski) i Kobiór (powiat pszczyński). Z kolei od południa Orzesze graniczy z gminą wiejską Suszec (powiat pszczyński) oraz miastem Żory (miasto na prawach powiatu). Wreszcie Gmina Orzesze sąsiaduje od zachodu z gminą miejsko-wiejską Czerwionka-Leszczyny (powiat rybnicki). Położenie Gminy Orzesze na tle podziału administracyjnego województwa śląskiego prezentuje rycina 1.

Teren Gminy Orzesze podzielony został na 10 jednostek pomocniczych, w skład których wchodzą:

- Orzesze – Centrum i Jaśkowice
- 8 sołectw (Gardawice, Królówka, Woszczyce, Mościska, Zazdrość, Zawada, Zawiść, Zgoń).

Początki Orzesza i jego części składowych, jak większości miast i wsi śląskich, mają bardzo odległą historię. Ustne przekazy nawiązujące do starych legend wskazują czas powstania tutejszych miejscowości na początek XI wieku. W orzeskich gminach gościli wysocy rangą urzędnicy polscy, czescy i austriaccy, pruscy i niemieccy. Ludność orzeska żyła pod panowaniem Piastów, Przemyślidów i Habsburgów. Do XIII wieku ziemie orzeskie należały do ziemi krakowskiej, na początku XV wieku weszły w skład księstwa raciborskiego, by wreszcie – po utworzeniu księstwa pszczyńskiego – pozostać przez pięć stuleci w jego granicach.

Najstarszą jednostką Orzesza są Woszczyce. Przekazy historyczne wskazują, że pierwsza parafia na tym terenie powstała około roku 1000. Natomiast pierwszą wzmiankę historyczną o wiosce Orzesze znaleźć można w dokumentach z czasów Heleny, księżnej raciborskiej (XV wieku), w których wymienia się wieś rycerską Orzesze. Do XIII wieku ziemie orzeskie należały do ziemi krakowskiej, na początku XV wieku weszły w skład księstwa raciborskiego, wreszcie po utworzeniu księstwa pszczyńskiego przez około 500 lat pozostawały w jego granicach. 2 lipca 1962 roku Orzesze otrzymało prawa miejskie, jednocześnie uzyskało również prawo do posługiwania się herbem, który jest wybierany przez Radę Miejską. Obecny herb został zatwierdzony Uchwałą Rady Miejskiej 24 stycznia 1992 roku, jest to krzew orzecha laskowego z kwiatostanami. Krzew składa się z trzech konarów i dziesięciu gałęzi. Tarcza herbu jest w kolorze błękitnym, krzew w kolorze złotym (żółtym). Nazwa Orzesze zdaniem językoznawców nawiązuje do miejsca, gdzie rosną orzechy. Ważną funkcję w rozwoju Orzesza pełnił przemysł. Pierwszą hutę na terenie gminy zbudowano w XVIII wieku. W rejestrach z końca XIX wieku wymienia się w Orzeszu łącznie 4 huty. W 1838 roku Franciszek Winkler wybudował hutę żelaza, którą przerobiono na fabrykę szkła. W XIX wieku było w Orzeszu, Jaśkowicach i Zawadzie równocześnie kilkanaście kopalń, które później połączono tworząc kopalnię „Fryderyk-Orzesze". Do dziś zachowały się niektóre zabudowania oraz hałdy i zapadliska.

Ryc. 1. Położenie Gminy Orzesze na tle podziału administracyjnego województwa śląskiego

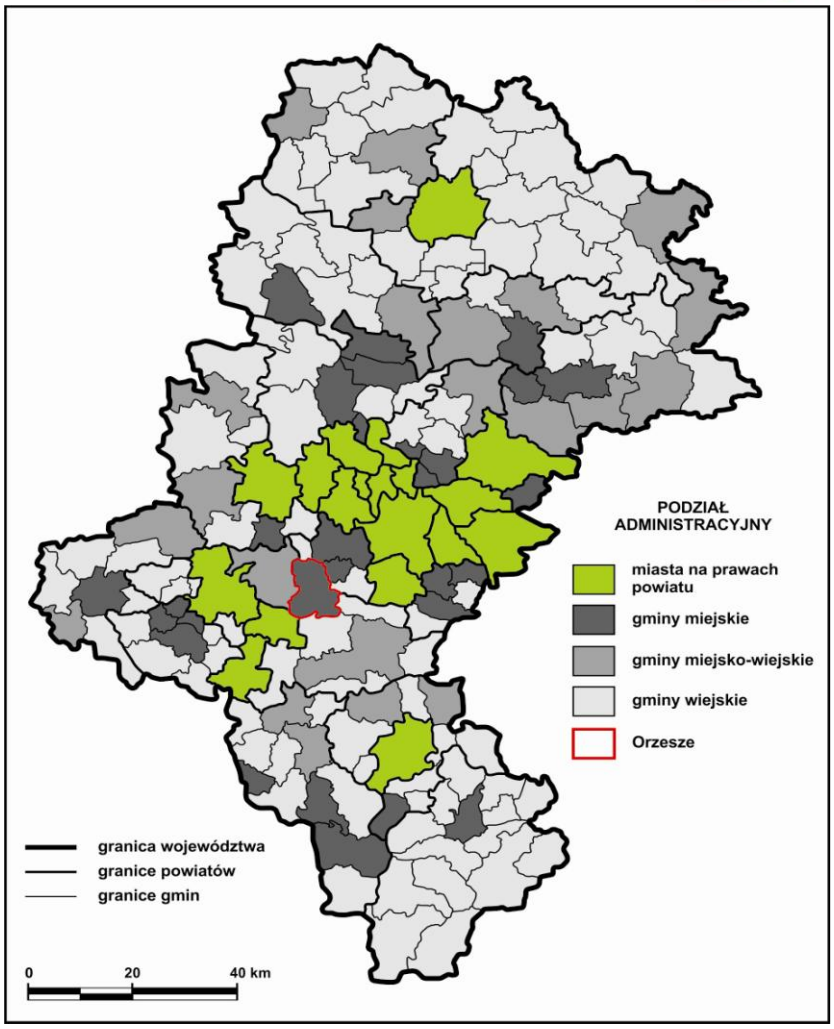

Źródło: opracowanie własne na podstawie Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Śląskiego

Położenie na tle systemu i hierarchii osadniczej kraju i regionu

Pozycja zajmowana przez poszczególne ośrodki miejskie w systemie oraz hierarchii osadniczej kraju determinuje ich miejsce w systemie polityki regionalnej i przestrzennej realizowanej przez władze centralne, jak również samorządy województw, co z kolei przekłada się na możliwości ich dalszego rozwoju. Orzesze, jako gmina miejska, w hierarchii osadniczej kraju i regionu spełnia rolę ośrodka o znaczeniu (zasięgu) lokalnym. Orzesze spełnia na rzecz swoich mieszkańców różnego rodzaju funkcje (m.in. administracyjne, edukacyjne, kulturalne, zdrowotne, handlowe, usługowe) o znaczeniu lokalnym (np. szkolnictwo na szczeblu podstawowym). Położenie Gminy Orzesze na tle sieci oraz hierarchii miejskiej województwa śląskiego zostało zilustrowane na rycinie 2.

Gmina Orzesze cechuje się bardzo korzystnym położeniem w systemie osadniczym województwa śląskiego. Gmina Orzesze zlokalizowana jest w relatywnie bliskiej odległości od stolicy regionu – Katowic, a także pozostałych ośrodków miejskich Górnośląskiego Związku Metropolitalnego[2]. Tym samym wśród zjawisk wynikających z umiejscowienia Orzesza w przestrzeni geograficznej,

[2] W skład Górnośląskiego Związku Metropolitalnego wchodzi 14 miast na prawach powiatu, tj. Katowice, Gliwice, Chorzów, Bytom, Ruda Śląska, Mysłowice, Piekary Śląskie, Siemianowice Śląskie, Świętochłowice, Tychy, Zabrze, Dąbrowa Górnicza, Sosnowiec i Zawiercie.

które mogą istotnie wpływać na charakter, kierunek i dynamikę procesów jego dalszego rozwoju, na pierwszym miejscu należy wymienić bardzo silne oddziaływanie miast Górnośląskiego Związku Metropolitalnego. Jednocześnie wpływ tych ośrodków na rozwój Gminy Orzesze może się wiązać z zachodzeniem dwojakiego rodzaju procesów. Po pierwsze oddziaływanie miast Górnośląskiego Związku Metropolitalnego może mieć stymulujący (pozytywny) charakter i wiązać się z procesami tzw. rozprzestrzeniania (rozlewania) się rozwoju, których przejawem może jest chociażby napływ ludności czy kapitału prywatnego w formie różnorodnych inwestycji. Napływ mieszkańców oraz lokalizacja inwestycji gospodarczych są czynnikami, które zazwyczaj przekładają się na wzrost dochodów budżetowych jednostek samorządu terytorialnego, co z kolei daje władzom lokalnym szersze możliwości realizacji różnego rodzaju przedsięwzięć prorozwojowych. Ponadto lokalizacja Orzesza w relatywnie niedalekiej odległości od dużych miast (zarówno tych wchodzących w skład Górnośląskiego Związki Metropolitalnego, jak i Rybnika) jest bardzo korzystna z punktu widzenia jej mieszkańców. Położenie w pobliżu dużych ośrodków miejskich daje mieszkańcom okolicznych gmin większe możliwości znalezienia zatrudniania poza miejscem zamieszkania, a także szersze sposobności zaspokajania popytu na różnego rodzaju usługi, w tym usługi wyższego rzędu (m.in. szkolnictwo wyższe, specjalistyczna pomoc medyczna itp.). Niemniej jednak oddziaływanie miast Górnośląskiego Związku Metropolitalnego na rozwój Orzesza może mieć hamujący (negatywny) charakter i wiązać się z występowaniem efektów wymywania, wśród których najczęściej wskazuje się na zjawisko tzw. „drenażu mózgów", przejawiające się w długotrwałej, selektywnej migracji osób młodych, dobrze wykształconych i przedsiębiorczych. Wreszcie wśród zjawisk wynikających z lokalizacji Gminy Orzesze w przestrzeni geograficznej, w tym przede wszystkim w niedalekiej odległości od dużych miast, trzeba wskazać na nasiloną konkurencję ze strony innych jednostek osadniczych, ukierunkowaną na przyciąganie mieszkańców oraz potencjalnych inwestycji (w tym kapitału zagranicznego). Tereny podmiejskie, zwłaszcza zaś te położone w granicach obszarów metropolitalnych charakteryzują się wysoką atrakcyjnością inwestycyjną oraz osadniczą. Niemniej o wyborze konkretnych lokalizacji przez poszczególne osoby czy podmioty gospodarcze decyduje wiele dodatkowych czynników, wśród których wymienić można dostępność sieci infrastruktury technicznej czy obiektów infrastruktury społecznej, a także aktywność lokalnych władz.

Ryc. 2. Położenie Gminy Orzesze na tle systemu i hierarchii miejskiej województwa śląskiego

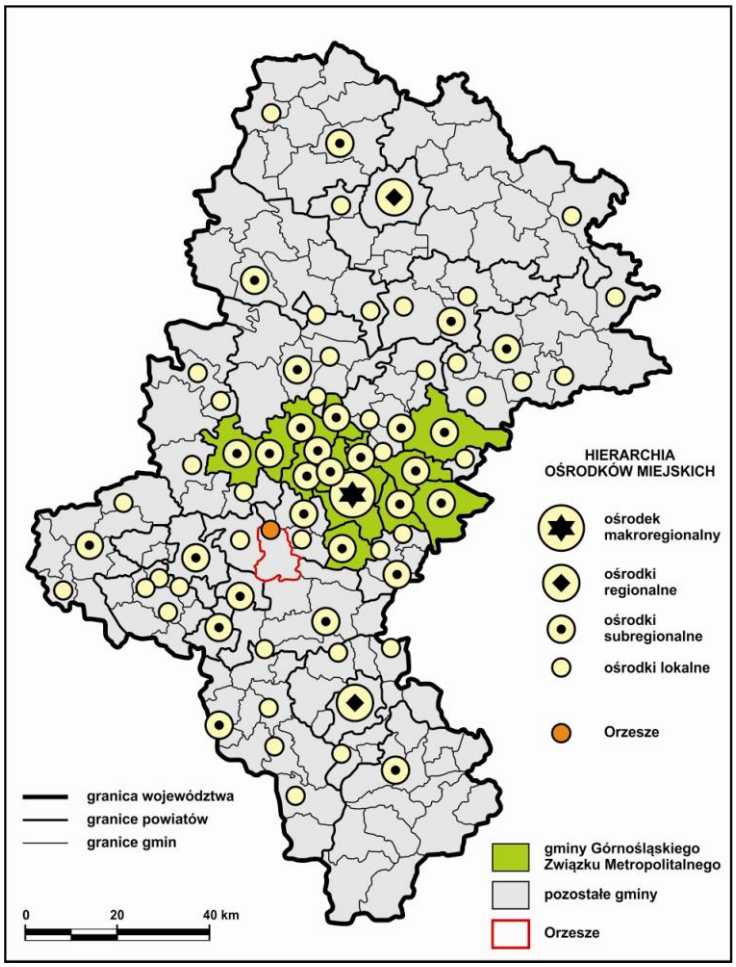

Źródło: opracowanie własne na podstawie Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Śląskiego

Położenie na tle krajowych i regionalnych układów przestrzenno-funkcjonalnych

Istotny wpływ na charakter, kierunek i dynamikę procesów rozwoju poszczególnych jednostek osadniczych, wywiera także ich lokalizacja na tle krajowych i regionalnych układów funkcjonalno-przestrzennych, wśród których wymienić należy aglomeracje miejskie oraz okręgi przemysłowe.

Gmina miejska Orzesze położona jest w zewnętrznej strefie peryferyjnej konurbacji katowickiej (określanej również mianem konurbacji górnośląskiej bądź konurbacji śląsko-dąbrowskiej), która jest obszarem o największej koncentracji ludności w skali całej Polski. Lokalizację Orzesza na tle konurbacji górnośląskiej zobrazowano na rycinie 3. Równocześnie Gmina Orzesze położona jest w relatywnie bliskiej odległości w stosunku do aglomeracji rybnickiej (w jej skład oprócz samego Rybnika wchodzą także Jastrzębie-Zdrój, Żory, Pszów, Radlin, Rydułtowy oraz Wodzisław Śląski). Rozpatrując umiejscowienie Gminy Orzesze w przestrzeni geograficznej, wypada także zaznaczyć, iż jest ona zlokalizowana w obrębie Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego, który jest obszarem o największej koncentracji działalności gospodarczych w skali całego kraju. Położenie na obszarze Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego, a także w zewnętrznej strefie konurbacji katowickiej bez wątpienia jest ważnym czynnikiem kształtującym atrakcyjność inwestycyjną Orzesza. Górnośląski

Okręg Przemysłowy cechuje się bardzo wysoką dostępnością komunikacyjną, wysokim stopniem osiągalności różnego rodzaju usług, a także bardzo intensywnym zagospodarowaniem terenu w zakresie infrastruktury technicznej. Niemniej Górnośląski Okręg Przemysłowy jest jednym z tych obszarów Polski, które w największym stopniu zostały dotknięte negatywnymi następstwami procesu transformacji gospodarczej po 1989 roku. W efekcie restrukturyzacji oraz modernizacji polskiego przemysłu, zwłaszcza zaś tradycyjnych gałęzi przemysłu ciężkiego (górnictwo węgla kamiennego, hutnictwo żelaza i metali niezależnych, przemysł chemiczny i elektromaszynowy), na obszarze Górnego Śląska uwidoczniło się wiele różnorodnych problemów przestrzennych, gospodarczych oraz społecznych, które niejednokrotnie w dalszym ciągu ograniczają możliwości rozwojowe znacznej części ośrodków miejskich. Występowanie różnego rodzaju niekorzystnych zjawisk o charakterze przestrzennym, ekonomicznym i społecznym, zwłaszcza zaś ich wyraźna koncentracja w niektórych obszarach miast, rodzą konieczność podjęcia odpowiednich działań zaradczych, wśród których szczególnie ważną rolę odgrywają programy oraz projekty rewitalizacji obszarów kryzysowych.

Ryc. 3. Położenie Gminy Orzesze na tle konurbacji katowickiej

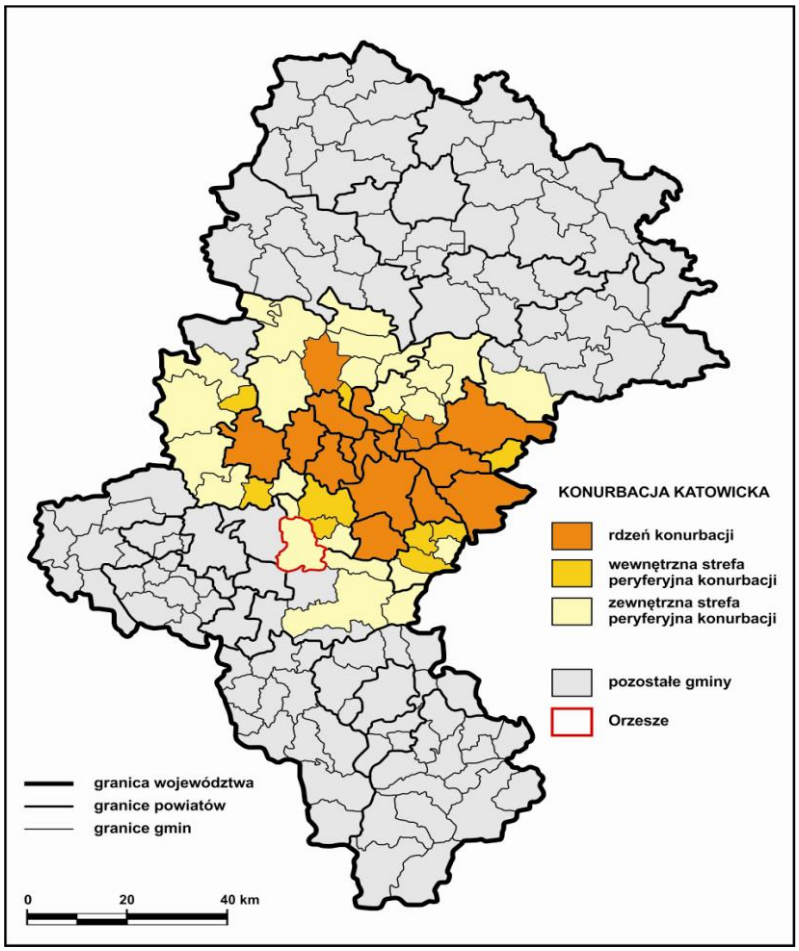

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Krzysztofik ROKU, Runge J., 2011, Delimitacja regionu Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii „Silesia", Uniwersytet Śląskie, Sosnowiec

4.2. Sfera społeczna

4.2.1. Struktura demograficzna i społeczna

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego w 2015 roku na terenie gminy Orzesze mieszkało20 346 osób. Zmiany liczby ludności w latach 2010 – 2014 były relatywnie niewielkie.

Tabela 2. Liczba ludności w gminach powiatu mikołowskiego na tle wojewódzkim i krajowym w latach 2010-2015

jednostka terytorialna	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Dynamika zmian
Polska	38 529866	38 538 447	38 533 299	38 495 659	38 478 602	38 437 239	99,76%
woj. śląskie	4 634 935	4 626 357	4 615 870	4 599 447	4 585 924	4 570 849	98,62%
powiat mikołowski	94 096	94 661	95 217	95 769	96 107	96 457	102,51%
Łaziska Górne	22 252	22 322	22 467	22 460	22 419	22 413	100,72%
Mikołów	39 513	39 629	39 597	39 776	38 974	39 923	101,04%
Orzesze	19 514	19 654	19 823	20 000	20 194	20 346	104,26%
Ornontowice	5721	5822	5912	5941	5963	5 938	103,79%
Wyry	7096	7234	7418	7592	7736	7 837	110,44%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Najbardziej liczne jest samo Orzesze - Centrum, w którym na koniec 2015 roku mieszkało 6750 osób. Najmniej liczne jest sołectwo Królówka liczące 267 mieszkańców.

Tabela 3. Liczba ludności w 2015 roku w podziale na sołectwa/dzielnice (stan na 31.12.2015 roku)

Sołectwo/dzielnica	Liczba ludności
Królówka	267
Zazdrość	1104
Gardawice	1967
Zawada	1935
Zawiść	1947
Jaśkowice	2511
Mościska	999
Zgoń	1150
Orzesze - Centrum	6750
Woszczyce	1362
Ogółem	19992

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Orzeszu

Współczynnik feminizacji dla gminy w 2015 roku był najniższy w całym powiecie. Był również niższy niż średnia dla województwa i kraju.

Tabela 4. Współczynnik feminizacji w gminach powiatu mikołowskiego na tle wojewódzkim i krajowym w latach 2010-2014

jednostka terytorialna	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Polska	107	107	107	107	107	107
woj. śląskie	107	107	107	107	107	107
powiat mikołowski	105	105	105	105	105	105
Łaziska Górne	106	106	106	106	106	106
Mikołów	107	107	107	108	108	108
Orzesze	102	102	102	101	101	101
Ornontowice	102	102	102	102	103	103
Wyry	103	103	104	105	104	104

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Udział ludności w wieku produkcyjnym w ogóle ludności w gminie Orzesze jest zbliżony do średniej dla powiatu. Różnica w liczebności grup w wieku przedprodukcyjnym oraz poprodukcyjnym jest niewielka (liczniejsza jest pierwsza z grup).

Tabela 5. Ludność w podziale na grupy wieku (%) w gminach powiatu mikołowskiego na tle wojewódzkim i krajowym w roku 2015

jednostka terytorialna	Wiek przedprodukcyjny	Wiek produkcyjny	Wiek poprodukcyjny
Polska	17,96%	62,45%	19,60%
woj. śląskie	16,79%	62,54%	20,67%
powiat mikołowski	18,74%	63,10%	18,16%
Łaziska Górne	17,90%	64,53%	17,57%
Mikołów	18,20%	61,96%	19,83%
Orzesze	19,30%	63,32%	17,38%
Ornontowice	20,11%	64,30%	15,59%
Wyry	21,41%	63,38%	15,21%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Gmina Orzesze zajmuje trzecią pozycję, po gminach Mikołów i Wyry, pod względem wielkości współczynnika obciążenia demograficznego. Wskazana miara określa liczbę ludności w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym. W latach 2010 – 2015 w Orzeszu współczynnik wzrósł, ale mimo to obecnie jest on niższy niż średnia dla powiatu, województwa i kraju.

Tabela 6. Współczynnik obciążania demograficznego w gminach powiatu mikołowskiego na tle wojewódzkim i krajowym w latach 2010-2014

jednostka terytorialna	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Polska	55,2	55,8	56,6	57,6	58,8	60,1
woj. śląskie	53,4	54,3	55,4	56,7	58,2	59,9
powiat mikołowski	53,5	54	54,6	55,7	57,0	58,5

jednostka terytorialna	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Łaziska Górne	50,3	51,1	51,7	52,3	53,4	55,0
Mikołów	53,8	54,8	55,9	57,7	59,3	61,4
Orzesze	55,7	55,5	55,6	56,0	56,8	57,9
Ornontowice	51,9	51,4	52,2	53,4	54,8	55,5
Wyry	57,2	56,7	55,8	57,0	57,9	57,8

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Wartość wskaźnika żywych urodzeń na 1000 mieszkańców dla gminy Orzesze jest wyższa od średniej powiatowej. Na przestrzeni lat 2010-2014 jego wartość ulegała zmianom bez jednoznacznej tendencji.

Tabela 7. Urodzenia żywe na 1000 ludności w gminach powiatu mikołowskiego na tle wojewódzkim i krajowym w latach 2010-2015

jednostka terytorialna	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Polska	10,73	10,08	10,02	9,60	9,75	9,60
woj. śląskie	10,31	9,68	9,64	9,30	9,30	9,10
powiat mikołowski	11,62	11,05	10,36	10,21	10,82	10,60
Łaziska Górne	10,93	11,92	11,13	10,47	9,69	10,60
Mikołów	11,76	10,27	9,20	9,06	10,51	9,90
Orzesze	12,31	10,83	11,21	11,20	12,28	11,40
Ornontowice	9,85	12,87	12,12	10,91	11,27	12,30
Wyry	12,54	11,83	10,52	12,36	11,52	11,00

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Również w przypadku liczby zgonów na 1000 mieszkańców nie jest możliwe wyznaczenie wyraźnego trendu. Od 2011 do 2014 roku wartość tego wskaźnika wzrosła. Jednak w 2015 uległa zmniejszeniu, plasując się poniżej wartości dla powiatu, województwa i Polski.

Tabela 8. Zgony na 1000 ludności w gminach powiatu mikołowskiego na tle wojewódzkim i krajowym w latach 2010-2015

jednostka terytorialna	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Polska	9,83	9,75	9,99	10,06	9,78	10,27
woj. śląskie	10,29	10,30	10,61	10,67	10,41	11,01
powiat mikołowski	9,04	9,25	9,11	8,76	9,79	9,48
Łaziska Górne	8,41	9,37	9,70	8,69	9,92	10,90
Mikołów	9,86	9,89	8,93	8,86	9,73	9,24
Orzesze	8,29	8,22	9,69	9,69	10,29	8,81
Ornontowice	6,69	7,31	7,51	5,20	7,90	7,72
Wyry	10,40	9,74	8,06	8,77	9,82	9,71

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

W całym analizowanym okresie w Orzeszu utrzymywał się dodatni przyrost naturalny. W latach 2010 – 2014 wskaźnik przyrostu naturalnego zmniejszył się o około 50%. W stosunku do 2014 w 2015 roku nastąpił niewielki wzrost. Taka sytuacja jest niekorzystna z punktu widzenia starzenia się społeczeństwa i jego skutków dla rynku pracy.

Tabela 9. Przyrost naturalny na 1000 ludności w gminach powiatu mikołowskiego na tle wojewódzkim i krajowym w latach 2010-2015

jednostka terytorialna	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Polska	0,90	0,34	0,00	-0,46	0,00	-0,70
woj. śląskie	0,00	-0,63	-0,97	-1,37	-1,11	-1,90
powiat mikołowski	2,58	1,80	1,24	1,46	1,03	1,20
Łaziska Górne	2,52	2,56	1,43	1,78	-0,22	-0,30
Mikołów	1,91	0,38	0,28	0,20	0,78	0,70
Orzesze	4,02	2,60	1,52	1,51	1,99	2,60
Ornontowice	3,17	5,57	4,61	5,71	3,36	4,50
Wyry	2,14	2,09	2,46	3,59	1,70	1,30

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

W latach 2010-2015 zarówno liczba zameldowań jak i wymeldowań w ruchu wewnętrznym zmieniały się bez jednoznacznego trendu. Przez cały analizowany okres liczba zameldowań przewyższała liczbę wymeldowań, czego efektem było dodatnie saldo migracji, którego wartość w ostatnich latach rośnie.

Tabela 10. Migracje krajowe w gminach powiatu mikołowskiego na tle wojewódzkim i krajowym w latach 2010-2014

jednostka terytorialna	Zameldowania w ruchu wewnętrznym						Wymeldowania w ruchu wewnętrznym					
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Polska	422 621	419 946	395 278	427 279	407 604	387 546	422 621	419 946	395 278	427 279	407 604	387 546
woj. śląskie	44 185	43 733	42 049	45 094	41 781	39 424	473 79	47 385	45 347	48 974	45 414	42 873
powiat mikołowski	154 9	144 4	1522	1735	1454	1 411	1033	100 4	1042	1151	983	1 013
Łaziska Górne	262	310	338	311	259	264	292	293	266	320	287	310
Mikołów	671	560	535	678	579	538	489	425	469	491	412	401
Orzesze	286	268	305	390	345	317	129	173	158	192	143	127
Ornontowice	129	129	124	140	94	78	71	57	82	79	76	104
Wyry	201	177	220	216	177	214	52	56	67	69	65	71

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Tabela 11. Saldo migracji krajowych w gminach powiatu mikołowskiego na tle wojewódzkim i krajowym w latach 2010-2014

jednostka terytorialna	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Polska	0	0	0	0	0	0
woj. śląskie	-3194	-3652	-3298	-3880	-3633	-3 449
powiat mikołowski	516	440	480	584	471	398
Łaziska Górne	-30	17	72	-9	-28	-46

jednostka terytorialna	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Mikołów	182	135	66	187	167	137
Orzesze	157	95	147	198	202	190
Ornontowice	58	72	42	61	18	-26
Wyry	149	121	153	147	112	143

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Migracje zagraniczne mieszkańców Orzesza były zjawiskiem znacznie rzadszym od migracji krajowych. We wszystkich analizowanych latach liczba osób wyjeżdżających przewyższała liczbę przybyłych, czego skutkiem jest ujemne saldo migracji.

Tabela 12. Migracje zagraniczne w gminach powiatu mikołowskiego na tle wojewódzkim i krajowym w latach 2010-2014

jednostka terytorialna	Zameldowania w ruchu zewnętrznym					Wymeldowania w ruchu zewnętrznym				
	2010	2011	2012	2013	2014	2010	2011	2012	2013	2014
Polska	15 246	15 524	14 583	12 199	12 330	17 360	19 858	21 200	32 103	28 080
woj. śląskie	2214	2165	2068	1704	1616	3958	4185	4672	7142	5147
powiat mikołowski	31	37	33	28	29	91	82	83	182	165
Łaziska Górne	5	10	7	8	1	6	14	25	26	28
Mikołów	15	15	18	13	21	50	49	33	70	85
Orzesze	7	8	2	4	4	28	14	23	53	28
Ornontowice	0	1	2	2	1	2	4	0	11	16
Wyry	4	3	4	1	2	5	1	2	22	8

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Tabela 13. Saldo migracji zagranicznych w gminach powiatu mikołowskiego na tle wojewódzkim i krajowym w latach 2010-2014

jednostka terytorialna	2010	2011	2012	2013	2014
Polska	-2114	-4334	-6617	-19904	-15750
woj. śląskie	-1744	-2020	-2604	-5438	-3531
powiat mikołowski	-60	-45	-50	-154	-136
Łaziska Górne	-1	-4	-18	-18	-27
Mikołów	-35	-34	-15	-57	-64
Orzesze	-21	-6	-21	-49	-24
Ornontowice	-2	-3	2	-9	-15
Wyry	-1	2	2	-21	-6

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

4.2.2. Pomoc społeczna

Głównym realizatorem zadań z zakresu pomocy społecznej w gminie Orzesze jest Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej. MOPS rozpoczął swoją działalność w 1990 roku. Obok Ośrodka w Orzeszu działa również Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Placówka Wsparcia Dziennego Przystań, która na mocy ustaw o wychowaniu do trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi oraz z Ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej realizuje zadania opiekuńczo – wychowawcze. Placówka organizuje

imprezy środowiskowe, zajęcia profilaktyczne i edukacyjne. W okresie wakacji letnich i zimowych zajęcia prowadzone są w różnych formach między innymi półkolonii, obozów, wyjazdów, wycieczek.

W latach 2010-2014 w gminie Orzesze następowało stopniowe zmniejszanie się liczby osób w gospodarstwach domowych korzystających z pomocy społecznej. Spadek ten był zauważalny zarówno w Polsce, w województwie śląskim, jak i w powiecie mikołowskim. W powiecie spadek był relatywnie niewielki. W latach 2010-2014 liczba osób w gospodarstwach domowych korzystających z pomocy społecznej zmniejszyła się o 1,4. W 2014 roku mieszkańcy gminy Orzesze korzystający z pomocy społecznej stanowili 3,8% całkowitej populacji Gminy.

W gminie Orzesze w omawianym okresie ogólna liczba osób korzystających z pomocy społecznej, zgodnie z tendencjami zauważalnymi na wyższych poziomach podziału terytorialnego, zmniejszyła się. W 2010 roku liczba osób, którym zrealizowane zostały świadczenia pomocy społecznej wynosiła 771. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej fluktuuje. Ogólna liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej ulega niewielkim zmianom. Dane wskazują, że od roku 2010 do 2014 nastąpiło zmniejszenie się liczby osób otrzymujących pomoc społeczną o 15,3%. Niemniej jednak problem uzależnienia od pomocy społecznej jest nadal widoczny w gminie.

Tabela 14. Osoby w gospodarstwach domowych korzystających z pomocy społecznej w latach 2010-2014

jednostka terytorialna	2010	2011	2012	2013	2014
Polska	3 338 703	3 103 832	3 111 054	3 204 830	2 953 964
woj. śląskie	265 433	242 878	248 978	259 862	241 695
powiat mikołowski	4 676	4 262	4 396	5 194	4 612
Łaziska Górne	1 531	1 099	1 199	1 858	1 633
Mikołów	1 828	1 983	2 070	2 181	1 899
Orzesze	910	815	716	798	771
Ornontowice	201	156	164	146	106
Wyry	206	219	247	211	203

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

W Polsce w latach 2010–2014 większość wszystkich osób korzystających z pomocy społecznej stanowiły osoby, których dochód był poniżej kryterium dochodowego. Podobnie było w województwie śląskim i powiecie mikołowskim.

W Orzeszu większość osób korzystających z pomocy społecznej stanowią osoby znajdujące się poniżej kryterium dochodowego. Od 2010 roku zwiększa się przewaga między dwiema grupami – z roku na rok coraz mniej osób powyżej kryterium dochodowego korzysta z pomocy społecznej.

Tabela 15. Osoby w gospodarstwach domowych korzystających z pomocy społecznej poniżej i powyżej kryterium dochodowego w latach 2010-2014

jednostka terytorialna	2010		2011		2012		2013		2014	
	Poniżej kryterium	Powyżej kryterium	Poniżej kryterium	Powyżej kryterium	Poniżej kryterium	Powyżej kryterium	Poniżej kryterium	Powyżej kryterium	Poniżej kryterium	Powyżej kryterium
Polska	2 134 852	1 203 854	1 944 680	1 159 152	2 248 823	862 252	2 299 796	905 033	2 048 461	905 503
woj.	161	104	145	97 225	170	78	178	81 411	164	77

śląskie	213	221	653		490	492	448		237	458
powiat mikołowski	2 809	1 867	2 241	2 021	2 764	1 632	2 959	2 235	2 699	1 913
Łaziska Górne	1 235	296	561	538	760	439	821	1 037	833	800
Mikołów	910	918	1 058	925	1 286	784	1 437	744	1 209	690
Orzesze	522	388	441	364	489	227	478	320	493	278
Ornontowice	50	151	70	86	78	86	88	58	57	49
Wyry	92	114	111	108	151	96	135	76	107	96

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

W 2015 roku najwięcej rodzin korzystających z pomocy społecznej było w Orzeszu - Centrum, najmniej w sołectwach Zawada i Gardawice.

Tabela 16. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej w 2015 roku w podziale na sołectwa/dzielnice

sołectwo/dzielnica	Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej	Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej na 1000 mieszkańców
Orzesze - Centrum	129	19,11
Jaśkowice	33	13,14
Gardawice	16	8,13
Mościska	9	9,01
Woszczyce	24	17,62
Zawada	12	6,20
Zazdrość	16	14,49
Zawiść	26	13,35
Zgoń	16	13,91
Królówka	3	11,24
Łącznie	284	14,21

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Orzeszu

Narzędziem do wspierania rodzin, aby w przyszłości mogły samodzielnie pokonywać trudności życiowe jest objęcie ich asystenturą, która polega na zindywidualizowanej pracy asystenta z rodziną, głównie w ramach działań opiekuńczych i wychowawczych nad dziećmi. Ostatnie dane z 2015 roku pokazują, że w gminie Orzesze było 16 rodzin objętych pomocą asystenta rodziny, przy czym najwięcej takich przypadków odnotowano w samym Orzeszu - Centrum. Pojedyncze przypadki miały miejsce także w Zawiści, Jaśkowicach, Zazdrości oraz w Woszczycach. Co dotyczy liczby rodzin wyrażających zapotrzebowanie na asystenta rodziny to, podobnie jak w przypadku liczby rodzin objętych pomocą asystenta rodziny, najwięcej takich rodzin jest w Orzeszu - Centrum.

Tabela 17. Odsetek rodzin objętych pomocą asystenta rodziny na 1000 mieszkańców oraz wyrażających zapotrzebowanie na asystenta rodziny w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w 2015 roku

sołectwo/dzielnica	Liczba rodzin objętych pomocą asystenta rodziny	Liczba rodzin objętych pomocą asystenta rodziny na 1000 mieszkańców	Liczba rodzin wyrażających zapotrzebowanie na asystenta rodziny	Liczba rodzin wyrażających zapotrzebowanie na asystenta rodziny na 1000 mieszkańców
Orzesze - Centrum	9	1,33	6	0,89
Gardawice	0	0,00	2	1,02
Zawiść	2	1,03	3	1,54
Woszczyce	1	0,73	2	1,47
Zawada	0	0,00	0	0,00
Jaśkowice	2	0,80	1	0,40
Zgoń	0	0,00	0	0,00
Królówka	0	0,00	2	7,49
Mościska	0	0,00	0	0,00
Zazdrość	2	1,81	1	0,91
łącznie	16	0,80	17	0,85

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Orzeszu

Liczba rodzin otrzymujących zasiłki rodzinne w gminach powiatu mikołowskiego stopniowo się zmniejsza. Jest to tendencja zauważalna na poziomie województwa śląskiego oraz całego kraju.

W gminie Orzesze od 2010 do 2014 roku zmniejszyła się liczba rodzin korzystających z zasiłku rodzinnego na dzieci. W 2010 roku zasiłek pobierało 445 rodzin. W latach 2011, 2012, 2013 liczba rodzin otrzymujących zasiłek wynosiła odpowiednio 391, 335, 316. Z kolei w 2014 roku z zasiłku korzystało 297 rodzin. W 2014 roku w stosunku do 2010 roku nastąpił spadek liczby rodzin pobierających zasiłek o 33,2%.

Tabela 18. Rodziny otrzymujące zasiłki rodzinne na dzieci w latach 2010-2014

jednostka terytorialna	2010	2011	2012	2013	2014
Polska	1 540 801	1 416 015	1 285 312	1 196 479	1 105 853
woj. śląskie	120 445	108 784	98 089	92 263	85 989
powiat mikołowski	1840	1 696	1 468	1 344	1 255
Łaziska Górne	533	492	420	347	316
Mikołów	674	649	576	545	506
Orzesze	445	391	335	316	297
Ornontowice	77	64	54	54	60
Wyry	111	100	83	82	76

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

W 2014 roku w gminie Orzesze średnie wydatki na pomoc społeczną w przeliczeniu na jednego mieszkańca wynosiły 299,81 złotych. Zaś na całkowite wydatki w tej sferze w 2014 roku przeznaczono 6 054 318,97 złotych.

Tabela 19. Wydatki na pomoc społeczną w przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2014 roku

jednostka terytorialna	Całkowite wydatki na pomoc społeczną	Wydatki na pomoc społeczna na 1 mieszkańca
Polska	20 664 564 848,72	537,04
woj. śląskie	2 289 856 566,75	499,32
powiat mikołowski	34 194 007,15	355,79
Łaziska Górne	8 856 216,02	395,03
Mikołów	15 542 402,47	390,56
Orzesze	6 054 318,97	299,81
Ornontowice	1 682 734,40	282,20
Wyry	2 058 335,29	266,07

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Kondycję sytuacji społecznej obrazuje średni dochód osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej. W 2015 roku najniższy średni roczny dochód odnotowano w Jaśkowicach, Orzeszu - Centrum i Zazdrość, natomiast najwyższy w sołectwie Zgoń i Zawada.

Tabela 20. Średni dochód osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej w 2015 roku

sołectwo/dzielnica	Liczba podmiotów	Suma	Średni roczny dochód
Gardawice	1173	43167152,00	36800,64
Jaśkowice	969	30937651,60	21649,86
Królówka	159	5532551,57	34795,92
Mościska	954	31719542,60	33249,00
Orzesze - Centrum	2434	76536766,44	31444,85
Woszczyce	944	35367474,55	37465,55
Zawada	765	28819113,08	37672,04
Zawiść	824	29088131,38	35301,13
Zazdrość	1139	36163570,83	31750,28
Zgoń	704	28199570,82	40056,21

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Skarbowego w Mikołowie

Przesłanką istnienia problemów społecznych mogą być zaległości z opłatami czynszowymi w budynkach administrowanych przez Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej. Wskazuje to na zamieszkiwanie w zasobach ZGKiM osób w trudnej sytuacji finansowej. Z danych udostępnionych przez Urząd Miejski w Orzeszu najwięcej gospodarstw domowych zalegających z płatnościami czynszu jest w Orzeszu - Centrum i w Woszczycach. Takich przypadków nie odnotowano w Gardawicach i Królówce. Wysokość zaległości jest zróżnicowana. Najgorsza sytuacja pod względem wysokości zaległości w przeliczeniu na 1 mieszkańca jest w Woszczycach i sołectwie Zgoń.

Tabela 21. Odsetek gospodarstw domowych z zaległościami czynszowymi w budynkach administrowanych przez ZGKiM na 1000 mieszkańców oraz wysokość zaległości w przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2015 roku

sołectwo/dzielnica	Liczba gospodarstw z zaległościami czynszowymi w budynkach administrowanych przez ZGKiM	Liczba gospodarstw z zaległościami czynszowymi w budynkach administrowanych przez ZGKiM na 1000 mieszkańców	Wysokość zaległości [w zł]	Wysokość zaległości w przeliczeniu na 1 mieszkańca
Orzesze - Centrum	35	5,19	133004	19,70
Gardawice	0	0,00	0	0,00
Zawiść	3	1,54	3277	1,68
Woszczyce	16	11,75	138153	101,43
Zawada	1	0,52	8912	4,61
Jaśkowice	2	0,80	12420	4,95
Zgoń	6	5,22	46482	40,42
Królówka	0	0,00	0	0,00
Mościska	2	2,00	8905	8,91
Zazdrość	3	2,72	43642	39,53
łącznie	68	3,40	394795,00	19,75

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Orzeszu

Kondycję finansową mieszkańców gminy może opisywać również wysokość zaległości z tytułu podatku od nieruchomości, rolnego i leśnego. W przeliczeniu na 1 mieszkańca zaległości są największe w sołectwie Zawiść i Woszczyce.

Tabela 22. Wysokość zaległości z tytułu podatku od nieruchomości, rolnego i leśnego na 1 mieszkańca

sołectwo/dzielnica	Wysokość zaległości z tytułu podatku od nieruchomości, rolnego i leśnego	Wysokość zaległości z tytułu podatku od nieruchomości, rolnego i leśnego na 1 mieszkańca
Orzesze - Centrum	44849,10	6,64
Gardawice	34796,65	17,69
Zawiść	137609,96	70,68
Woszczyce	50159,30	36,83
Zawada	17936,61	9,27
Jaśkowice	11259,98	4,48
Zgoń	6010,40	5,23
Królówka	1332,00	4,99
Mościska	21998,50	22,02
Zazdrość	12482,30	11,31
łącznie	338434,80	16,93

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Orzeszu

Ważnym elementem charakteryzującym sytuację społeczną jest liczba wydanych opinii Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej. W 2015 roku w całej gminie wydano 205 opinii. Podobnie jak w przypadku innych wskaźników najwięcej opinii wydano w samym Orzeszu – Centrum oraz

w Jaśkowicach. W przeliczeniu na 1000 mieszkańców wartość wskaźnika jest najwyższa w sołectwach Mościska, Zazdrość i Zgoń.

Tabela 23. Odsetek liczby wydanych opinii do Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej na 1000 mieszkańców w 2015 roku

sołectwo/dzielnica	Liczba wydanych opinii Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej	Liczba wydanych opinii Poradni Psychologiczno- Pedagogicznej na 1000 mieszkańców
Orzesze - Centrum	64	9,48
Gardawice	24	12,20
Zawiść	20	10,27
Woszczyce	11	8,08
Zawada	13	6,72
Jaśkowice	26	10,35
Zgoń	15	13,04
Królówka		0,00
Mościska	17	17,02
Zazdrość	15	13,59
łącznie	205	10,25

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Orzeszu

Kolejnym elementem obrazującym kondycję lokalnej społeczności jest konieczność korzystania z dożywiania organizowanego przez gminę. W 2015 roku z dożywiania korzystało 533 mieszkańców gminy, z czego największa liczba była w Orzeszu - Centrum (261 osób). W przeliczeniu na 1000 mieszkańców najwięcej osób korzystających z dożywiania było w Królówce i w Orzeszu.

Tabela 24. Odsetek osób korzystających z dożywiania na 1000 mieszkańców w 2015 roku

sołectwo/dzielnica	Liczba osób korzystających z dożywiania	Liczba osób korzystających z dożywiania na 1000 mieszkańców
Orzesze - Centrum	261	38,67
Gardawice	32	16,27
Zawiść	36	18,49
Woszczyce	31	22,76
Zawada	19	9,82
Jaśkowice	47	18,72
Zgoń	27	23,48
Królówka	18	67,42
Mościska	33	33,03
Zazdrość	29	26,27
łącznie	533	26,66

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Orzeszu

4.2.3. Edukacja

Na terenie gminy działa 5 przedszkoli i 5 oddziałów przedszkolnych, 7 szkół podstawowych i 3 gimnazja.

W gminie Orzesze w 2015 roku było 739 dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym i w wieku przedszkolnym. Z roku na rok liczba ta systematycznie rośnie.

Tabela 25. Dzieci objęte wychowaniem przedszkolnym i w wieku przedszkolnym (dzieci w wieku 3-5 lat)

jednostka terytorialna	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Polska	1158628	1220734	1270585	1280398	1244861	1 199 831
woj. śląskie	128454	135896	141812	143927	141037	136 946
powiat mikołowski	2936	3086	3261	3376	3398	3 324
Łaziska Górne	678	702	755	756	773	763
Mikołów	1216	1289	1329	1391	1350	1 269
Orzesze	602	624	665	702	707	739
Ornontowice	186	205	219	209	224	223
O Wyry	254	266	293	318	344	330

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Tabela 26. Szkoły podstawowe dla dzieci, młodzieży i dorosłych

jednostka terytorialna	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Polska	13927	13777	13555	13446	13528	13560
woj. śląskie	1248	1249	1245	1245	1256	1261
powiat mikołowski	24	24	24	25	26	26
Łaziska Górne	3	3	3	4	4	4
Mikołów	10	10	10	10	11	11
Orzesze	8	8	8	8	7*	7*
Ornontowice	1	1	1	1	1	1
Wyry	2	2	2	2	2	2

*Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS, *dane Urzędu Miejskiego w Orzeszu*

Poniżej zamieszczono mapy zasięgów przestrzennych przedszkoli, punktów przedszkolnych i szkół podstawowych. W przypadku przedszkoli i punktów przedszkolnych jedynym sołectwem pozostającym poza zasięgiem przestrzennym tj. odległości 1 kilometra od wskazanych ośrodków jest Królówka. W przypadku szkół podstawowych poza zasięgiem przestrzennym szybkiego dotarcia do szkół podstawowych są sołectwa Królówka, Gardawice i Zawada.

Rysunek 1. Mapa obrazująca zasięgi przestrzenne przedszkoli i punktów przedszkolnych w gminie Orzesze

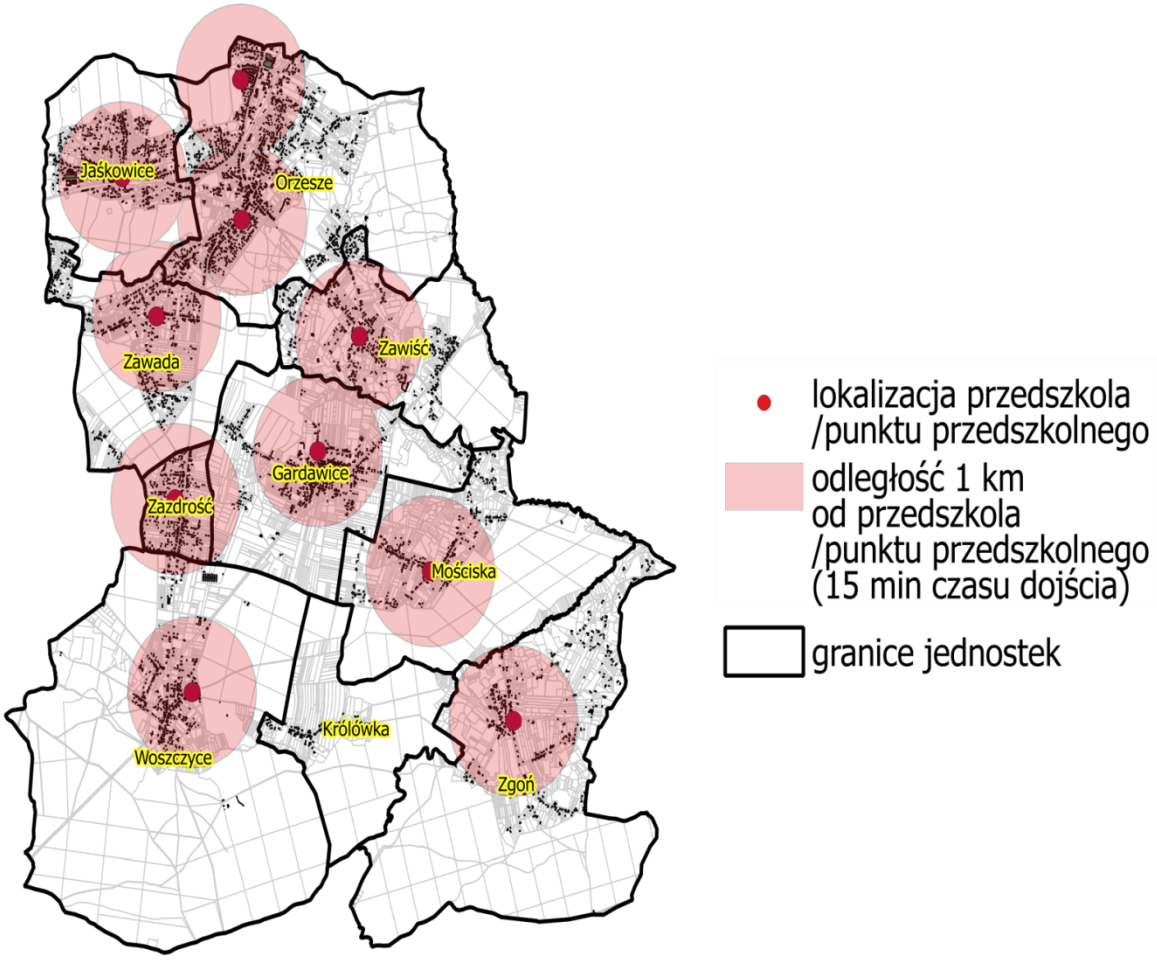

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS, danych Urzędu Miejskiego w Orzeszu

Rysunek 2. Mapa obrazująca zasięgi przestrzenne szkół podstawowych w gminie Orzesze

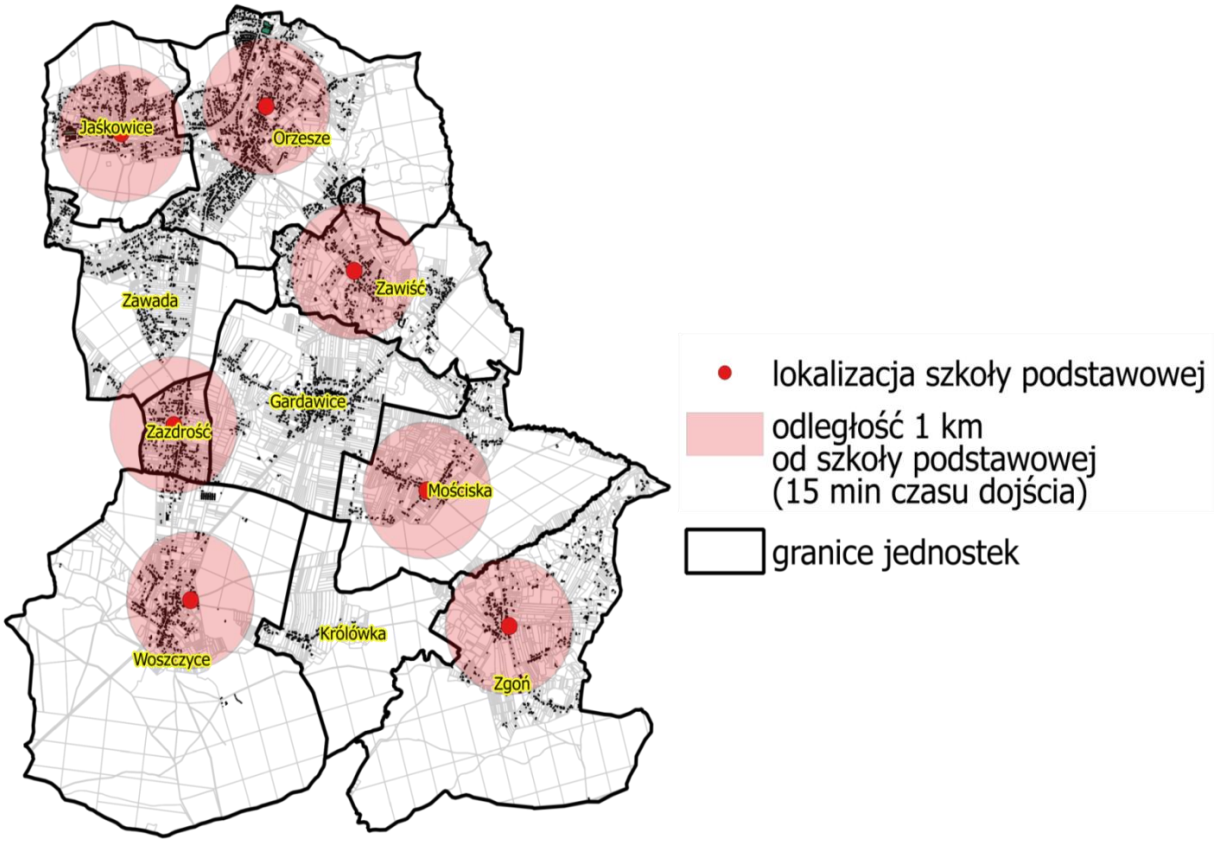

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS, danych Urzędu Miejskiego w Orzeszu

Od 2011 roku liczba uczniów w szkołach podstawowych stale rosła. Tendencja ta jest zbieżna z sytuacją w pozostałych gminach powiatu. Wyjątkiem jest rok 2013, w którym nieznacznie liczba uczniów zmniejszyła się, podobnie jak w gminach Łaziska Górne i Ornontowice.

Tabela 27. Uczniowie w szkołach podstawowych

jednostka terytorialna	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Polska	2191896	2187405	2160861	2152655	2306102	2480778
woj. śląskie	240404	240429	236536	237020	256253	279560
powiat mikołowski	5168	5392	5406	5427	6055	6748
Łaziska Górne	1140	1237	1205	1184	1292	1444
Mikołów	2172	2240	2231	2262	2522	4310
Orzesze	1102	1123	1166	1164	1292	1442
Ornontowice	325	325	328	326	399	416
Wyry	429	467	476	491	550	580

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

W 2015 roku absolwentów w szkołach specjalnych (podstawowych i gimnazjalnych) było 8, najwięcej w powiecie. Natomiast szkoły specjalne ponadgimnazjalne funkcjonują tylko w Mikołowie, w 2015 absolwentów było więcej niż w latach ubiegłych o dwie osoby.

Tabela 28. Szkoły podstawowe i gimnazja dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej (bez szkół specjalnych). Absolwenci w oddziałach specjalnych, integracyjnych, ogólnodostępnych

jednostka terytorialna	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Polska	7732	7503	7716	7549	7525	7436
woj. śląskie	666	629	678	657	752	726
powiat mikołowski	17	19	12	18	19	20
Łaziska Górne	5	5	3	7	8	6
Mikołów	5	8	5	5	5	4
Orzesze	4	6	4	5	6	8
Ornontowice	3	0	0	0	0	0
Wyry	0	0	0	1	0	2

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Tabela 29. Szkoły ponadgimnazjalne dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej (bez szkół specjalnych). Uczniowie w oddziałach specjalnych, integracyjnych, ogólnodostępnych

jednostka terytorialna	2012	2013	2014
Polska	3215	3348	3546
woj. śląskie	368	376	437
powiat mikołowski	4	3	5
Łaziska Górne	1	0	0
Mikołów	3	3	5
Orzesze	0	0	0
Ornontowice	0	0	0
Wyry	0	0	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Tabela 30. Liczba szkół gimnazjalnych

jednostka terytorialna	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Polska	7442	7510	7573	7612	7635	7684
woj. śląskie	781	790	795	793	795	804
powiat mikołowski	16	16	16	16	16	17
Łaziska Górne	3	3	3	3	3	3
Mikołów	6	6	6	6	6	7
Orzesze	4	4	4	4	3*	3*
Ornontowice	1	1	1	1	1	1
Wyry	2	2	2	2	2	2

*Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS, *dane Urzędu Miejskiego w Orzeszu*

Liczba uczniów szkół gimnazjalnych w gminie od roku 2010 systematycznie spada.

Tabela 31. Liczba uczniów w gimnazjach

jednostka terytorialna	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Polska	1277473	1225807	1177480	1138592	1105868	1085275
woj. śląskie	140906	135108	129411	125361	121445	118645
powiat mikołowski	2962	2819	2684	2662	2642	2636

Łaziska Górne	674	601	600	560	541	521
Mikołów	1214	1208	1157	1223	1213	1204
Orzesze	648	609	550	509	511	505
Ornontowice	200	187	171	181	165	170
Wyry	226	214	206	189	212	236

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Zamieszczona poniżej mapa obrazuje zasięgi przestrzenne gimnazjów w gminie Orzesze. Ze względu na lokalizacje wskazanych szkół w najlepszej sytuacji są mieszkańcy Orzesza - Centrum, Gardawic i sołectwa Zawada. Natomiast w relatywnie najgorszej sytuacji są mieszkańcy Woszczyc, Królówki, sołectw Mościska i Zgoń.

Rysunek 3. Mapa obrazująca zasięgi przestrzenne szkół gimnazjalnych w gminie Orzesze

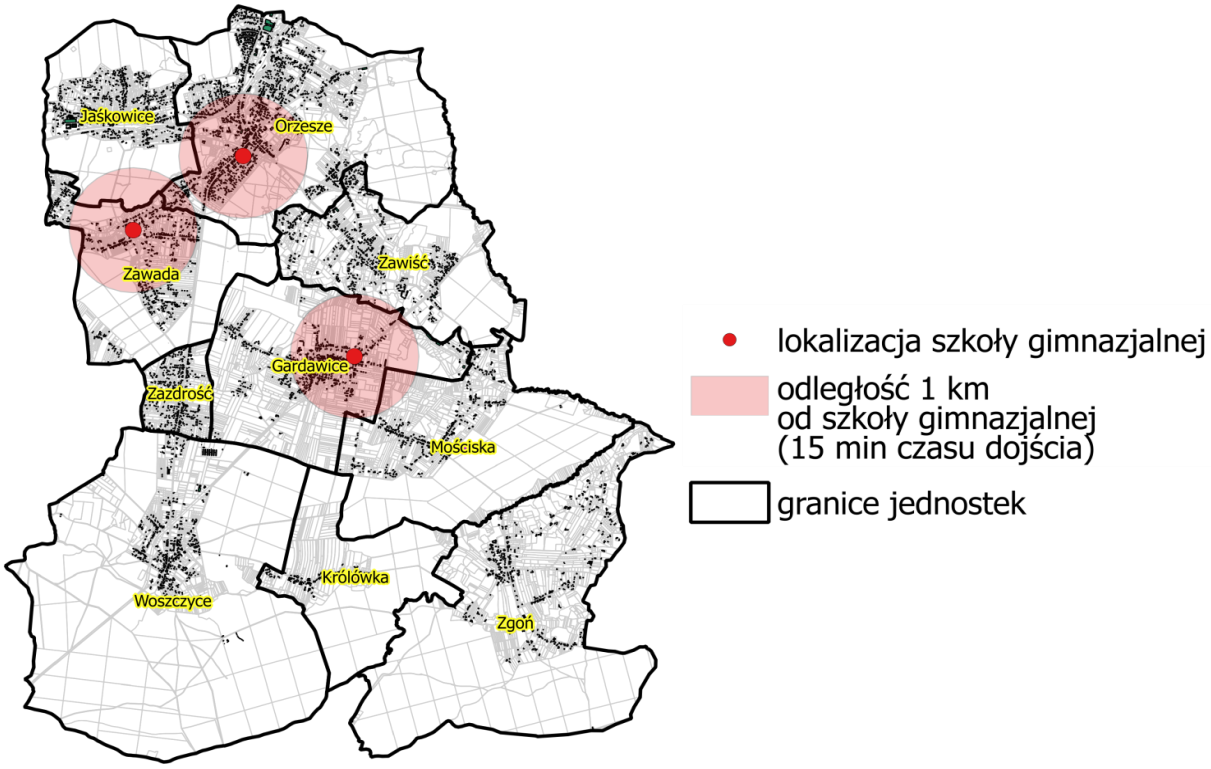

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Orzeszu

W gminie nie funkcjonują żadne szkoły ponadgimnazjalne i policealne. Najwięcej w powiecie jest ich w Mikołowie.

Tabela 32. Szkoły ponadgimnazjalne i policealne ogółem

jednostka terytorialna	2010	2011	2012	2013	2014
Polska	13910	13698	13501	12044	11131
woj. śląskie	1622	1603	1581	1401	1296
powiat mikołowski	20	17	17	15	15

jednostka terytorialna	2010	2011	2012	2013	2014
Łaziska Górne	7	4	4	4	3
Mikołów	11	11	11	9	9
Orzesze	0	0	0	0	0
Ornontowice	2	2	2	2	2
Wyry	0	0	0	0	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

4.2.4. Opieka zdrowotna

Mieszkańcy gminy Orzesza mogą korzystać z 5 ośrodków zdrowia. W gminie działa również Szpital specjalizujący się w leczeniu chorób płuc.

Poniższa mapa pokazuje zasięgi przestrzenne obiektów opieki zdrowotnej. Analiza przestrzenna odległości do 1 kilometra od punktu opieki zdrowotnej wskazuje, że w najlepszej sytuacji są mieszkańcy Jaśkowic, Orzesza - Centrum, Zawiści i Gardawic.

Rysunek 4. Mapa obrazująca zasięgi przestrzenne punktów opieki zdrowotnej w gminie Orzesze

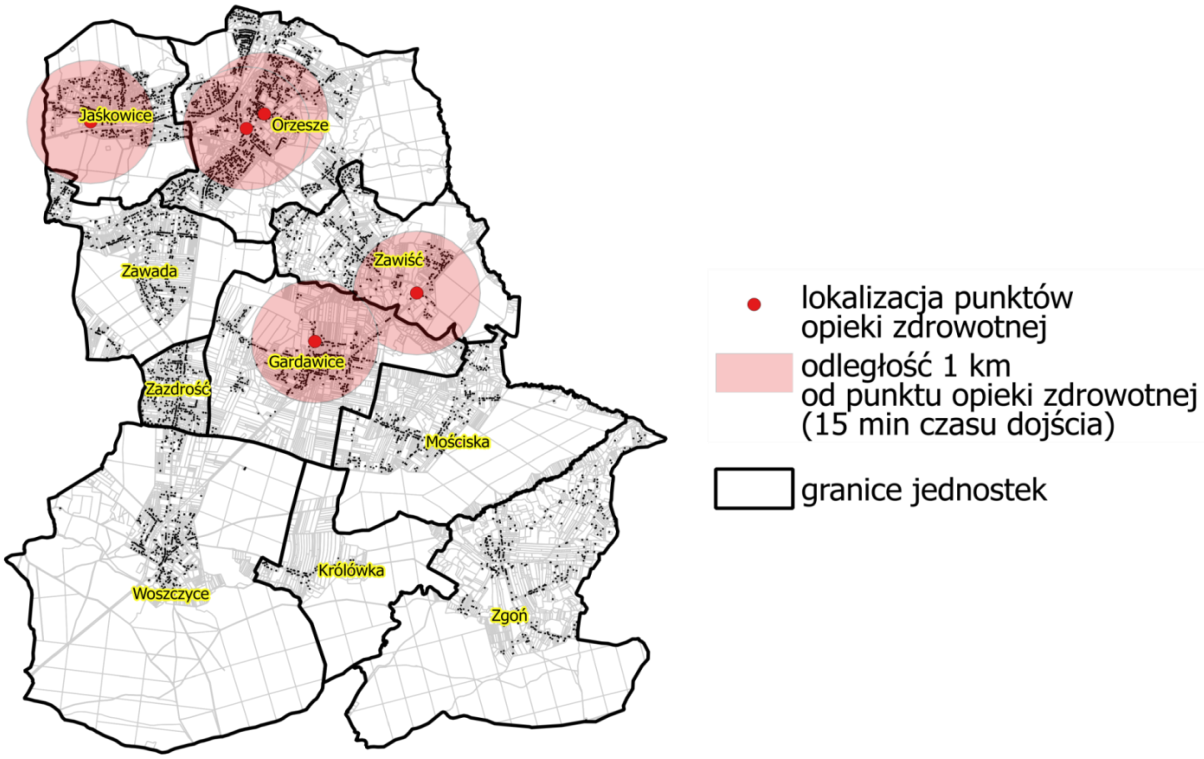

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Orzeszu

4.2.5. Kapitał społeczny

Kapitał społeczny jest zagadnieniem socjologicznym, wykorzystywanym również w innych dziedzinach nauk, np. w ekonomii, naukach politycznych czy o gospodarce. Kapitał społeczny

może być niski lub wysoki, można go mierzyć za pomocą takich wskaźników jak np.: frekwencja wyborcza, przynależność do grup formalnych i nieformalnych, czytelnictwo, uczestnicy zajęć w domach kultury czy w wydarzeniach lokalnych. Wynikiem niskiego kapitału społecznego są dysfunkcje społeczne, jak np. wskaźniki samobójstw, uzależnienia, dewiacje społeczne. W dotychczasowych definicjach kapitał społeczny określa się takimi cechami jak: zaufanie i wspólne wartości, oddolne przejawy samoorganizowania się ludzi i zaangażowania obywatelskiego czy altruizm[3].

Instytucje kultury

W gminie działają liczne instytucje kultury, wśród których można wymienić między innymi:

- Najważniejszym animatorem życia kulturalnego jest Miejski Ośrodek Kultury. Idea utworzenia ośrodka skupiającego i koordynującego życie kulturalne mieszkańców Orzesza pojawiła się w 1956 roku, ale została zrealizowana dopiero 30 lat później, wraz z powstaniem MOK-u. Przy Ośrodku działają zespoły, chóry i towarzystwa śpiewacze, m.in. „Dzwon" oraz „Jaśkowiczanie" i „Szarotki". Te dwa ostatnie rozwijają patriotyzm lokalny oraz znajomość małej ojczyzny poprzez występy obrzędowe, do których angażuje się dzieci i młodzież.
- W ostatnich latach pojawiły się liczne prywatne inicjatywy nawiązujące do podtrzymywania tradycji i kultury śląskiej – Dom Śląskiej Kultury w Woszczycach, gdzie odbywają się przeglądy zespołów folklorystycznych, biesiady śląskie, nagrywane są programy telewizyjne o tradycjach w śląskiej kuchni.
- Tematykę regionu uwzględniają też programy prowadzone przez Integracyjną Grupę Teatralną POMOST z zakresu edukacji kulturalnej, na którą składają się spotkania warsztatowe, happeningi, spektakle. Coraz szerszy zasięg oddziaływania mają organizacje pozarządowe.
- Ważną funkcję kulturalną i społeczną pełni Miejska Biblioteka Publiczna i jej pięć filii z księgozbiorem liczącym 67 tysięcy woluminów. Oprócz działalności podstawowej, czyli gromadzenia, opracowywania i udostępniania zbiorów, w bibliotekach organizowane są wystawy, lekcje biblioteczne, spektakle teatralne dla dzieci i spotkania autorskie.

Kluby i organizacje pozarządowe

Na terenie gminy Orzesze działa 21 organizacji pozarządowych, z czego 7 z nich jest zarejestrowanych na terenie gminy Mikołów, pozostałe działają w Orzeszu. Większość organizacji pozarządowych to kluby i stowarzyszenia prowadzące działalność sportową i profilaktyczną. Najwięcej organizacji pozarządowych działa na terenie dzielnicy Orzesze - Centrum. W przeliczeniu na 10 000 mieszkańców najwięcej organizacji pozarządowych przypada na sołectwo Woszczyce i Zazdrość.

[3] Katarzyna Sierocińska, „Kapitał społeczny. Definiowanie, pomiar i typy", Studia Ekonomiczne nr 1, 2011 [http://www.inepan.waw.pl/pliki/Studia%202011%201%204%20sierocinska.pdf, dostęp 03.03.2016]

Tabela 33. Liczba organizacji pozarządowych

sołectwo/dzielnica	Liczba organizacji pozarządowych	Liczba organizacji pozarządowych na 10000 mieszkańców
Orzesze - Centrum	6	8,88
Jaśkowice	2	7,96
Gardawice	1	5,08
Mościska	0	0,00
Woszczyce	2	14,68
Zawada	1	5,16
Zazdrość	1	9,05
Zawiść	0	0,00
Zgoń	1	8,69
Królówka	0	0,00
Gmina Orzesze	14	7,00

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Orzeszu

Poniżej w wymiarze przestrzennym zobrazowano wartości omawianego wskaźnika.

Rysunek 5. Liczba organizacji pozarządowych na 1000 mieszkańców danej jednostki

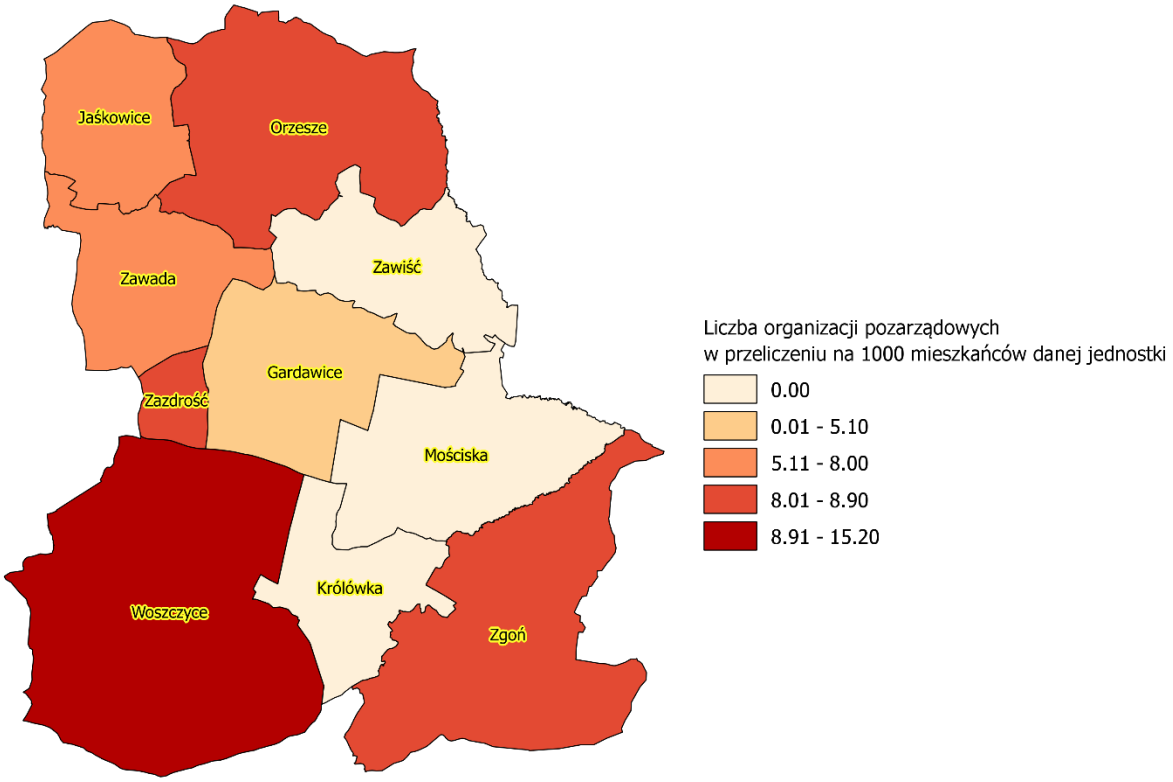

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Orzeszu

Wybory samorządowe

W I turze wyborów samorządowych w 2014 roku największą frekwencję odnotowano w okręgu 15 – wyniosła ona blisko 60%. Natomiast najniższą frekwencję (41,40%) odnotowano w okręgu 7. Należy wskazać, że w większości okręgów frekwencja nie przekroczyła 50%, co wskazuje na niskie zaangażowanie ludności w życie lokalnej społeczności lub na niski poziom zainteresowania polityką na szczeblu samorządowym.

Tabela 34. Frekwencja wyborcza w wyborach samorządowych w 2014 roku (I tura wyborów, 16 listopada 2014 roku)

Nr okręgu	Frekwencja
1 - Orzesze - Centrum	46,30%
2 - Orzesze - Centrum	51,50%
3 - Orzesze - Centrum	47,80%
4 - Orzesze - Centrum	42,10%
5 - Orzesze - Centrum	51,40%
6 - Orzesze - Centrum	41,40%
7 - Jaśkowice	41,50%
8 - Jaśkowice	42,70%
9 – Gardawice	55%
10- Mościska	49,70%
11 – Królówka, Woszczyce	44%
12 – Orzesze - Centrum	47,30%
13 – Zawiść	50,70%
14 – Zazdrość	45,40%
15 - Zgoń	59,70%

Źródło: PKW

4.2.6. Bezpieczeństwo publiczne

W 2015 roku na terenie Orzesza wszczęto 33 procedury „Niebieskiej Karty". Od 2012 roku ich liczba systematycznie rośnie.

Tabela 35. „Niebieskie Karty" w latach 2012 – 2015

jednostka terytorialna	2012	2013	2014	2015
Mikołów	55	65	68	55
Wyry			13	9
Łaziska Górne	18	18	47	39
Orzesze	8	12	14	33
Ornontowice	4	7	8	6
Ogółem powiat	85	102	150	137

Źródło: Dane Komendy Powiatowej Policji w Mikołowie

Najwięcej rodzin, którym założono „Niebieskie Karty" było w Gardawicach, sołectwie Zgoń i Jaśkowicach. Tego typu procedur nie wszczęto na terenie sołectw Zawada i Królówka.

Tabela 36. Liczba założonych „Niebieskich Kart" w rodzinach w 2015 roku

sołectwo/dzielnica	Liczba założonych „Niebieskich Kart „ w rodzinach	"Niebieskie Karty" na 1000 mieszkańców
Orzesze - Centrum	8	1,18
Jaśkowice	6	2,38
Gardawice	7	3,56
Mościska	2	2,00
Woszczyce	2	1,47
Zawada	0	0,00
Zazdrość	1	0,91
Zawiść	4	2,05
Zgoń	3	2,61
Królówka	0	0,00
Gmina Orzesze	33	1,65

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Orzeszu

Poniższa mapa obrazuje przestrzenny wymiar zjawiska tj. liczby „Niebieskich Kart" przypadającej na 1000 mieszkańców.

Rysunek 6. Liczba „Niebieskich Kart" w przeliczeniu na 1000 mieszkańców danej jednostki w 2015r.

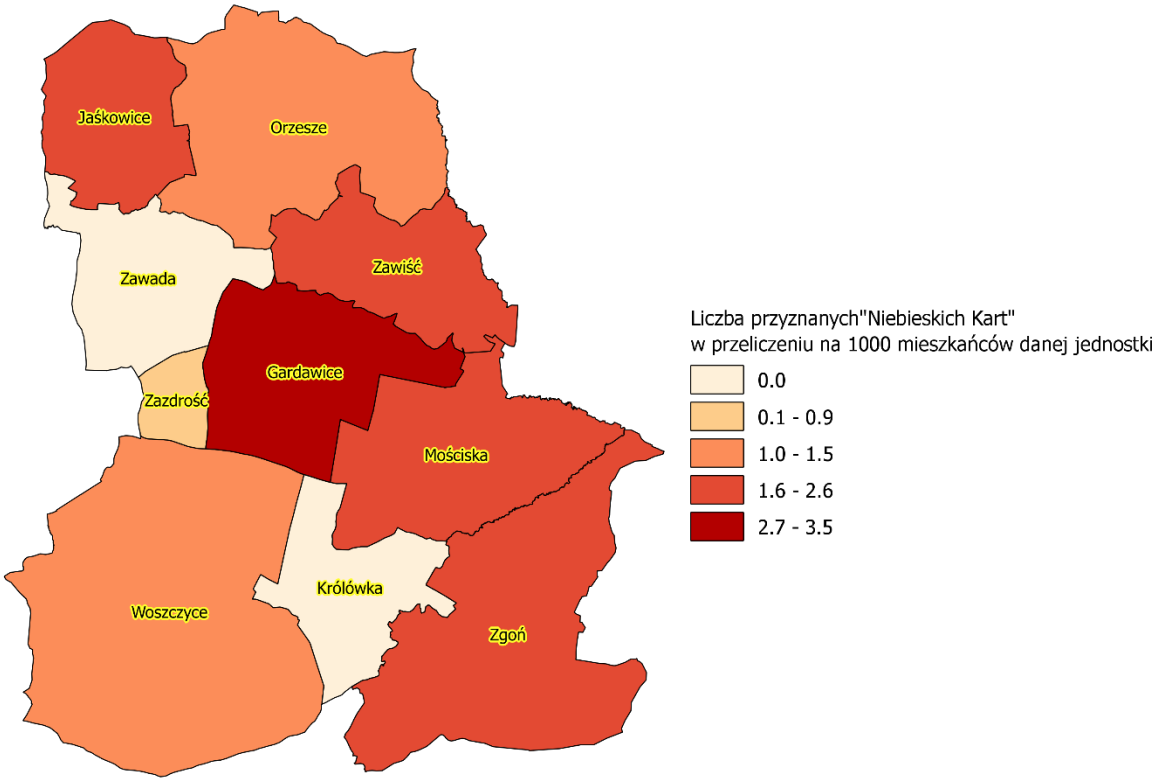

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Orzeszu

W gminie Orzesze w 2015 roku odnotowano 9 przestępstw przeciwko rodzinie. Odsetek liczby przestępstw na 1000 mieszkańców największy był w Jaśkowicach i w sołectwie Zawada.

Tabela 37. Liczba przestępstw przeciwko rodzinie na 1000 mieszkańców w podziale na sołectwa i dzielnice w 2015 roku

sołectwo/dzielnica	Liczba przestępstw przeciwko rodzinie	Liczba przestępstw przeciwko rodzinie na 1000 mieszkańców
Orzesze - Centrum	1,3	0,20
Gardawice	1	0,51
Zawiść	0,0	0,00
Woszczyce	0,0	0,00
Zawada	1,8	0,95
Jaśkowice	4,5	1,79
Zgoń	0,0	0,00
Królówka	0,0	0,00
Mościska	0,0	0,00
Zazdrość	0,4	0,30
łącznie	9	0,45

Źródło: Dane Komendy Powiatowej Policji w Mikołowie

Na bezpieczeństwo w sferze społecznej wpływa także natężenie problemu uzależnień wśród ludności w danej jednostce. W celu opisu tego zjawiska posłużono się wskaźnikiem liczy osób, wobec których wpłynął wniosek o zobowiązanie do leczenia odwykowego na 1000 mieszkańców. W 2015 roku w Orzeszu największą wartość wskaźnika odnotowano w sołectwach Woszczyce i Zawada.

Tabela 38. Odsetek osób, wobec których wpłynął wniosek o zobowiązanie do leczenia odwykowego na 1000 mieszkańców w 2015 roku

sołectwo/dzielnica	Liczba osób, wobec których wpłynął wniosek o zobowiązanie do leczenia odwykowego	Liczba osób, wobec których wpłynął wniosek o zobowiązanie do leczenia odwykowego na 1000 mieszkańców
Orzesze - Centrum	14	2,07
Gardawice	6	3,05
Zawiść	2	1,03
Woszczyce	8	5,87
Zawada	8	4,13
Jaśkowice	7	2,79
Zgoń	4	3,48
Królówka	0	0,00
Mościska	0	0,00
Zazdrość	2	1,81
łącznie	51	2,55

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Orzeszu

Kolejnym wskaźnikiem powiązanym z bezpieczeństwem publicznym jest liczba pobytów mieszkańców Orzesza na izbie wytrzeźwień w przeliczeniu na 1000 mieszkańców. W 2015 roku największą wartość wskaźnika odnotowano w sołectwie Zgoń, Zazdrość i Zawada. Bezwzględna

liczba pobytów mieszkańców Orzesza na izbie wytrzeźwień najwyższa jest w Orzeszu - Centrum, Gardawicach i w sołectwie Zawada.

Tabela 39. Liczba pobytów na Izbie Wytrzeźwień 1000 mieszkańców w 2015 roku

sołectwo/dzielnica	Liczba pobytów na izbie wytrzeźwień	Liczba pobytów mieszkańców Orzesza na izbie wytrzeźwień na 1000 mieszkańców
Orzesze - Centrum	35	5,19
Gardawice	12	6,10
Zawiść	3	1,54
Woszczyce	8	5,87
Zawada	12	6,20
Jaśkowice	11	4,38
Zgoń	11	9,57
Królówka	0	0,00
Mościska	2	2,00
Zazdrość	9	8,15
łącznie	103	5,15

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Orzeszu

4.2.7. Charakterystyka bezrobocia

Począwszy od roku 2013 stopa bezrobocia w powiecie mikołowskim systematycznie spadała. Można też zwrócić uwagę, że w całym analizowanym okresie (tzn. 2011-2015) utrzymywała się ona na poziomie niższym niż wartości krajowe i wojewódzkie. Stopa napływu bezrobotnych zarejestrowanych[4] również pozostawała niższa niż w województwie śląskim i całej Polsce, jednak począwszy od roku 2013 wzrasta.

Tabela 40. Stopa bezrobocia rejestrowanego w powiecie mikołowskim w odniesieniu do województwa i kraju w latach 2011-2015 (stan na dzień 31 grudnia)

jednostka terytorialna	2011	2012	2013	2014	2015
Polska	12,5	13,4	13,4	11,4	9,8
woj. śląskie	10,2	11,1	11,3	9,6	8,2
powiat mikołowski	7,1	8,1	8,3	6,8	5,8

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Tabela 41. Stopa napływu bezrobotnych zarejestrowanych w powiecie mikołowskim w odniesieniu do województwa i kraju w latach 2013-2015 (stan na dzień 31 grudnia)

jednostka terytorialna	2011	2012	2013	2014	2015
Polska	bd	bd	1,4	1,4	1,5
woj. śląskie	bd	bd	1,3	1,2	1,4

[4] Stopę napływu obliczono jako stosunek nowo zarejestrowanych bezrobotnych do liczby cywilnej ludności aktywnej zawodowo, tj. bez osób odbywających czynną służbę wojskową oraz pracowników jednostek budżetowych prowadzących działalność w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego.

jednostka terytorialna	2011	2012	2013	2014	2015
powiat mikołowski	bd	bd	0,8	1,1	1,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Na 1000 mieszkańców w 2015 roku przypadało 24 bezrobotnych. Począwszy od roku 2013 liczba zarejestrowanych bezrobotnych w Orzeszu systematycznie spada. Gmina ta odznacza się dużą dynamiką spadku tej liczby.

Tabela 42. Liczba bezrobotnych w gminach powiatu mikołowskiego w latach 2010-2015

jednostka terytorialna	2011	2012	2013	2014	2015	Dynamika zmian
Powiat mikołowski	2780	3085	3273	2652	2302	82,81%
Łaziska Górne	670	762	800	697	611	91,19%
Mikołów	1282	1389	1509	1177	966	75,35%
Orzesze	542	625	625	522	477	88,01%
Ornontowice	122	115	136	97	99	81,15%
Wyry	164	194	203	159	149	90,85%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Mikołowie

Według danych Powiatowego Urzędu Pracy w Mikołowie najwięcej zarejestrowanych bezrobotnych mieszka w Zawiści, Jaśkowicach i Gardawicach, najmniej w Zazdrości i Mościskach.

Tabela 43. Liczba bezrobotnych w podziale na sołectwa/dzielnice (stan na 26.02.2016)

sołectwo/dzielnica	Liczba bezrobotnych	Bezrobotni na 1000 mieszkańców
Orzesze - Centrum	6	25,62
Jaśkowice	14	32,25
Gardawice	61	31,01
Mościska	52	16,01
Woszczyce	66	31,57
Zawada	81	26,87
Zazdrość	16	12,68
Zawiść	25	33,89
Zgoń	173	21,73
Królówka	43	22,47
Gmina Orzesze	537	26,86

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Mikołowie

Poniższa mapa obrazuje przestrzenne rozmieszczenie liczby osób bezrobotnych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców.

Rysunek 7. Liczba bezrobotnych w przeliczeniu na 1000 ludności danej jednostki oraz liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej w przeliczeniu na 1000 ludności danej jednostki

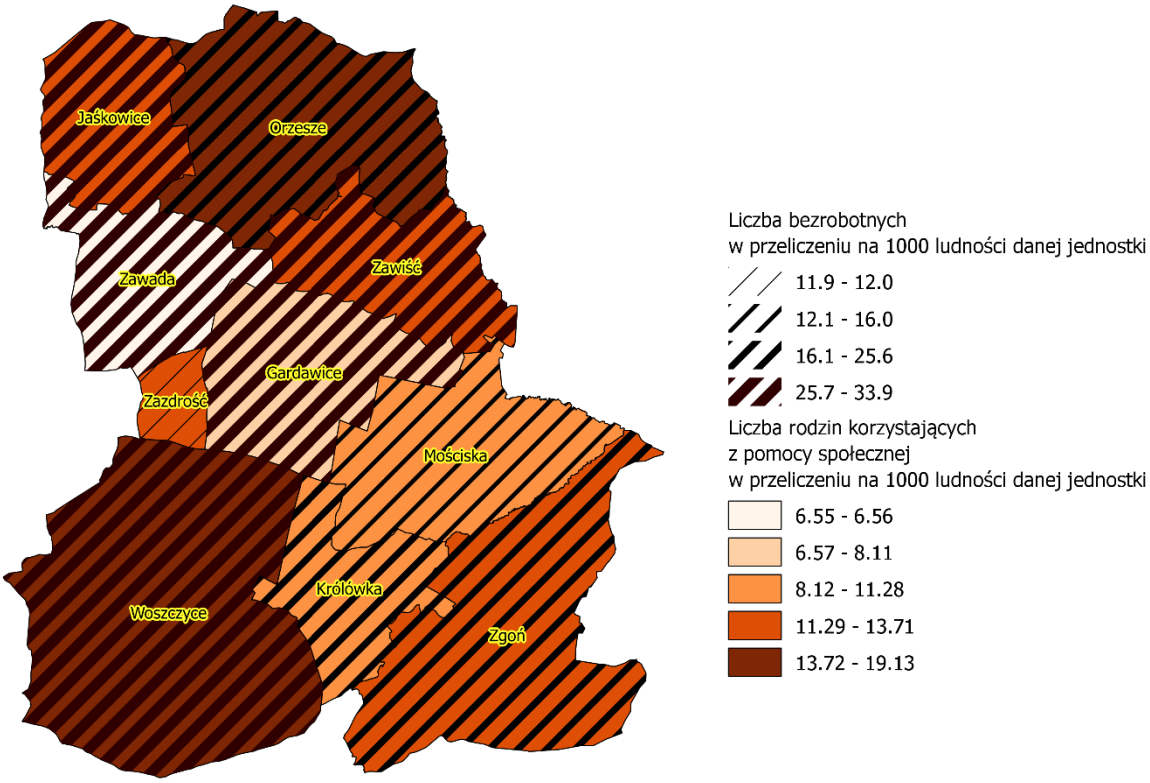

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Mikołowie

4.2.8. Podsumowanie

Na koniec 2015 roku gminę Orzesze zamieszkiwały 19 992 osoby. Najliczniejszą dzielnicą jest Orzesze-Centrum, natomiast najliczniejszym sołectwem – Gardawice. Dane dla całej gminy wskazują, że liczba kobiet i mężczyzn są mniej więcej równe. Poza sołectwami Zgoń i Królówka w całej gminie występuje niewielka przewaga liczby kobiet nad liczbą mężczyzn. Różnica w liczebności grup w wieku przedprodukcyjnym oraz poprodukcyjnym jest niewielka (liczniejsza jest pierwsza z grup). Współczynnik obciążenia demograficznego w ostatnim czasie wzrósł, ale mimo to obecnie nadal jest on niższy niż średnia dla powiatu, województwa i kraju. W gminie utrzymuje się dodatni przyrost naturalny, jednak w okresie ostatnich kilku lat znacząco się zmniejszył, co w przyszłość może skutkować niekorzystnymi konsekwencjami na przykład dla rynku pracy. Ponadto w gminie Orzesze utrzymuje się dodatnie saldo migracji, którego wartość w ostatnich latach dalej rośnie.

W zakresie pomocy społecznej w gminie Orzesze w ostatnich latach ogólna liczba osób korzystających z pomocy społecznej, zgodnie z tendencjami zauważalnymi na wyższych

poziomach podziału terytorialnego, zmniejszyła się. Od 2010 roku zwiększa się przewaga między dwiema grupami – z roku na rok coraz mniej osób powyżej kryterium dochodowego korzysta z pomocy społecznej. W 2015 roku najwięcej rodzin korzystających z pomocy społecznej było w Orzeszu – Centrum i w Woszczycach, najmniej w sołectwach Mościska i Zawada. Zmniejsza się również liczba rodzin otrzymujących zasiłki rodzinne w gminie Orzesze, jest to tendencja zauważalna w powiecie, województwie i kraju. Najwięcej przypadków korzystania z pomocy asystenta rodziny odnotowano w Orzeszu - Centrum. Pojedyncze przypadki miały miejsce także w Zawiści, Jaśkowicach, Zazdrości oraz w Woszczycach. Co dotyczy liczby rodzin wyrażających zapotrzebowanie na asystenta rodziny to, podobnie jak w przypadku liczby rodzin objętych pomocą asystenta rodziny, najwięcej takich rodzin jest w Orzeszu - Centrum.

Jeśli chodzi o dochody mieszkańców to w 2015 roku najniższy średni roczny dochód odnotowano w Jaśkowicach, Orzeszu - Centrum i Zazdrości, natomiast najwyższy w sołectwie Zgoń i Zawada. W tym kontekście można również wskazać problem ubóstwa lub problemów finansowych dotykających mieszkańców świadczą o tym na przykład zaległości z opłatami czynszowymi w budynkach administrowanych przez ZGKiM, zaległości z tytułu podatku od nieruchomości, rolnego i leśnego. Pod względem pierwszych wskazanych zaległości najgorsza sytuacja w przeliczeniu na 1 mieszkańca jest w Woszczycach i sołectwie Zgoń. Drugie wartości zaległości w przeliczeniu na 1 mieszkańca negatywnie odznaczają się w sołectwach Zawiść i Woszczyce.

Wskazuje się także, że ważnym elementem charakteryzującym sytuację społeczną jest liczba wydanych opinii Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej. Tutaj dużą liczbę wydanych opinii na tle całej gminy obserwuje się w Orzeszu - Centrum i Jaśkowicach. Kolejnym elementem obrazującym kondycję lokalnej społeczności jest konieczność korzystania z dożywiania organizowanego przez gminę. W 2015 roku z dożywiania korzystało 533 mieszkańców gminy, z czego największa liczba była w Orzeszu - Centrum (261 osób).

Jeśli chodzi o edukację to należy zaznaczyć, że z roku na rok wzrasta liczba dzieci uczęszczających do przedszkoli. Zwiększa się również liczba dzieci w szkołach podstawowych i gimnazjach.

Na terenie gminy działa 21 organizacji pozarządowych, z czego 14 zarejestrowanych jest na terenie gminy Orzesze.

W 2015 roku liczba założonych „Niebieskich Kart" wynosiła 33 (dla całej gminy). Najwięcej tego typu procedur wszczęto na terenie Gardawic. Jeśli chodzi o liczbę o przestępstw przeciwko rodzinie. Odsetek liczby przestępstw na 1000 mieszkańców największy był w Jaśkowicach i w dzielnicy Zawada. Na bezpieczeństwo w sferze społecznej wpływa także natężenie problemu uzależnień wśród ludności w danej jednostce. W 2015 roku w Orzeszu największą wartość wskaźnika liczby osób, wobec których wpłynął wniosek o zobowiązanie do leczenia odwykowego na 1000 mieszkańców odnotowano w sołectwach Woszczyce i Zawada. Dalej, w 2015 roku najwięcej pobytów mieszkańców Orzesza - centrum na izbie wytrzeźwień w przeliczeniu na 1000 mieszkańców odnotowano w sołectwie Zgoń, Zazdrość i dzielnicy Zawada.

W gminie z roku na rok systematycznie zmniejsza się liczba osób bezrobotnych. Według danych Powiatowego Urzędu Pracy w Mikołowie najwięcej zarejestrowanych bezrobotnych mieszka w Zawiści, Jaśkowicach i Gardawicach, najmniej w Zazdrości i Mościskach.

Podsumowując, analiza danych obrazujących sferę społeczną na tle gminy Orzesze ukazuje, że relatywnie najtrudniejsza sytuacja związana z występowaniem licznych problemów jest w Orzeszu - Centrum, Jaśkowicach i w Woszczycach.

4.3. Sfera gospodarcza

4.3.1. Liczba i struktura podmiotów gospodarczych

W ostatnich latach zarówno w Polsce, jak i w województwie śląskim postępuje wzrost liczby podmiotów gospodarki narodowej. Tendencja ta jest zauważalna również w powiecie mikołowskim. Od roku 2010 do 2014 liczba podmiotów gospodarki narodowej zwiększyła się tam o 7,5% z 8550 podmiotów do 9191. Wyjątek od tendencji rosnącej stanowił rok 2011, kiedy liczba podmiotów gospodarczych uległa zmniejszeniu. Jednak już w 2012 roku ich liczba w stosunku do roku 2010 zwiększyła się o 3,2%. Od 2011 roku liczba podmiotów gospodarczych ulega stopniowemu wzrostowi. Zdecydowaną większość podmiotów gospodarki w Polsce, w województwie śląskim, jak i w powiecie mikołowskim oraz w gminach wchodzących w jego skład stanowią podmioty prywatne. Ich liczba oraz ich udział w całkowitej liczbie podmiotów gospodarki systematycznie się zwiększa. W latach 2010-2014 nastąpił wzrost liczby podmiotów prywatnych z 8005 do 8897, co oznacza wzrost o 11,1%.

Gmina Orzesze charakteryzuje się stałym wzrostem liczby podmiotów gospodarczych. W 2010 roku ich liczba wynosiła 1584. W 2011 roku nastąpił niewielki spadek do 1541 podmiotów. Jednak już w 2012 roku sytuacja zmieniła się, odnotowano wzrost liczby podmiotów gospodarczych, których liczba wyniosła 1591. W 2013 i 2014 roku liczba podmiotów gospodarczych wyniosła 1671 i 1699. Ogólna liczba podmiotów od roku 2010 do 2014 zwiększyła się o 7,2% tym samym stanowiąc tempo wzrostu liczby podmiotów wyższe niż w powiecie. Analogicznie do ogólnej liczby podmiotów stale wzrasta liczba podmiotów prywatnych działających w gminie. Między 2010, a 2014 rokiem ich liczba zwiększyła się o 133 podmioty, co spowodowało wzrost liczby podmiotów prywatnych o 8,3%. Ogólnie podmioty prywatne stanowią znaczną większość działalności gospodarczej. W 2015 roku sektor prywatny w gminie Orzesze stanowił ponad 96%.

Tabela 44. Liczba podmiotów gospodarczych w gminach powiatu mikołowskiego w latach 2010-2014

jednostka terytorialna	2010		2011		2012		2013		2014		2015	
	Podmioty gospodarki narodowej	Sektor prywaty	Podmioty gospodarki narodowej	Sektor prywaty	Podmioty gospodarki narodowej	Sektor prywaty	Podmioty gospodarki narodowej	Sektor prywaty	Podmioty gospodarki narodowej	Sektor prywaty	Podmioty gospodarki narodowej	Sektor prywaty
Polska	3 909 802	3 709 891	3 869 897	3 745 246	3 975 334	3 780 533	4 070 259	3 897 194	4 119 671	3 971 751	4184409	4 028 506
woj. śląskie	451 635	425 729	443 420	427 619	453 496	430 023	460 350	440 398	461 933	443 131	465 779	447 042
powiat mikołowski	8550	8005	8529	8293	8826	8422	9087	8682	9191	8897	9 370	9 060
Łaziska Górne	1514	1410	1479	1460	1510	1447	1553	1473	1551	1510	1 576	1 518
Mikołów	4345	4080	4396	4251	4559	4360	4654	4476	4699	4576	4 808	4 645
Orzesze	1584	1505	1541	1521	1591	1530	1671	1597	1699	1638	1 717	1 681
Ornontowice	464	414	460	420	464	419	482	438	488	445	498	464
Wyry	643	596	653	641	702	666	727	698	754	728	771	752

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

W całej Polsce zwiększa się liczba podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON przypadająca na 1000 osób. Tendencja ta jest również zauważalna w województwie śląskim, powiecie mikołowskim oraz w gminach wchodzących w jego skład.

W gminie Orzesze w 2015 roku na 1000 mieszkańców przypadały 84 podmioty wpisane do rejestru REGON. Ich liczba od 2010 jest stabilna, następują niewielkie wahania.

Tabela 45. Liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 1000 ludności

jednostka terytorialna	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Polska	101	100	103	106	107	109
woj. śląskie	97	96	98	100	101	102
powiat mikołowski	91	90	93	95	96	97
Łaziska Górne	68	66	67	69	69	70
Mikołów	110	111	115	117	118	120
Orzesze	81	78	80	84	84	84
Ornontowice	81	79	78	81	82	84
Wyry	91	90	95	96	97	98

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

W ostatnich latach zwiększa się w Polsce aktywność gospodarcza osób fizycznych. W 2010 roku na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało 11,9 osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą. Liczba ta w 2014 roku zwiększyła się wynosząc 12,2. Podobna tendencja zauważalna jest w województwie śląskim, jednak tempo wzrostu liczby osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą jest wolniejsze niż na pozostałym terenie Polski. W powiecie mikołowskim liczba osób prowadzących działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnych stopniowo rośnie. W latach 2010-2014 nastąpił wzrost o niecałe 5%.

W Orzeszu liczba osób prowadzących działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym ulega niewielkim odchyleniom. W 2010 roku wynosiła 10,7, w roku 2015 zwiększyła się do 10,9.

Tabela 46. Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym

jednostka terytorialna	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Polska	11,9	11,6	11,9	12,1	12,2	12,4
woj. śląskie	11,4	11,1	11,3	11,5	11,6	11,7
powiat mikołowski	10,8	10,6	10,9	11,2	11,2	11,4
Łaziska Górne	8,1	7,9	7,9	8,1	8,1	8,3
Mikołów	12,4	12,5	13,0	13,3	13,3	13,5
Orzesze	10,7	10,1	10,4	10,8	10,8	10,9
Ornontowice	9,3	8,9	9,0	9,4	9,5	9,8
Wyry	11,8	11,6	12,2	12,4	12,6	12,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

W Polsce znaczna większość przedsiębiorców stanowią podmioty małe, zatrudniające do 9 pracowników, najmniej jest podmiotów zatrudniających 1000 pracowników i więcej. Podobna struktura istnieje w województwie śląskim i powiecie mikołowskim. W powiecie w 2014 roku funkcjonowało 9191 podmiotów zatrudniających do 9 pracowników. W powiecie mikołowskim funkcjonuje tylko jeden podmiot zatrudniający 1000 osób i więcej.

W gminie Orzesze największy udział w lokalnej gospodarce mają podmioty małe zatrudniające do 9 osób, ich liczba wynosiła 1624. Podmioty zatrudniające od 10 do 49 osób liczyły 61. Natomiast podmioty zatrudniające od 50 do 249 liczyły 14. Na terenie gminy nie funkcjonuje żaden zakład zatrudniający więcej niż 250 pracowników.

Tabela 47. Podmioty gospodarcze wg klas wielkości w 2015 roku

jednostka terytorialna	Ogółem	0 - 9	10 - 49	50 - 249	251 - 999	1001 i więcej
Polska	4184 409	4003 599	147 124	29 243	3 675	768
woj. śląskie	465 779	442 260	19 310	3 655	477	77
powiat mikołowski	9 370	8 832	448	84	5	1
Łaziska Górne	1 576	1 485	76	14	1	0
Mikołów	4 808	4 499	258	46	4	1
Orzesze	1 717	1 641	62	14	0	0
Ornontowice	498	466	24	8	0	0
Wyry	771	741	28	2	0	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Najwięcej przedsiębiorców działa w dzielnicy Orzesze - Centrum oraz w sołectwie Zawada, w przeliczeniu na 1000 ludności w tych jednostkach jest odpowiednio 57 i 103 przedsiębiorców. Najmniej przedsiębiorców funkcjonuje w sołectwach Królówka i Mościska. W całej gminie działalność prowadzi 1216 przedsiębiorców, co w przeliczeniu na 1000 mieszkańców oznacza 61 przedsiębiorców.

Tabela 48. Liczba przedsiębiorców w 2015 roku

dzielnica/sołectwo	Liczba przedsiębiorców	Liczba przedsiębiorców na 1000 mieszkańców
Królówka	12	44,94
Mościska	47	47,05
Zazdrość	66	59,78
Woszczyce	79	58,00
Zawada	189	97,67
Zawiść	155	79,61
Gardawice	89	45,25
Zgoń	53	46,09
Jaśkowice	138	54,96
Orzesze - Centrum	388	57,48
Ogółem	1216	60,82

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Orzeszu

Najważniejszą sekcją w Orzeszu są sekcje G (handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych) oraz F (budownictwo). Ważnym sektorem dla lokalnej gospodarki stanowi sekcja C (przetwórstwo przemysłowe). Relatywnie duży udział mają sekcje M (działalność profesjonalna, naukowa i techniczna) oraz H (transport i gospodarka magazynowa).

Tabela 49. Odsetek przedsiębiorstw prowadzących działalność w 2015 roku wg sekcji PKD 2007

Sekcja PKD 2007	Odsetek przedsiębiorstw
Sekcja G	31,52%
Sekcja F	13,90%
Sekcja C	12,05%
Sekcja M	9,10%
Sekcja H	8,60%
Sekcje S, T, U	4,80%
Sekcja Q	3,80%
Sekcja I	2,90%
Sekcja K	2,40%
Sekcja J	2,30%
Sekcja P	2,30%
Sekcja N	2,10%
Sekcja A	1,20%
Sekcja L	1,20%
Sekcja R	0,60%
Sekcja E	0,57%
Sekcja B	0,20%
Sekcja D	0,14%
Sekcja O	0,14%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

4.3.2. Dochody z prowadzenia działalności gospodarczej

Jednym ze wskaźników rozwoju sfery gospodarczej jest wielkość wpływów z tytułu podatku od nieruchomości płaconego przez osoby fizyczne i osoby prawne. W Orzeszu największe wpływy dochodowe z tego tytułu odnotowuje się dzielnicy Orzesze - Centrum oraz w Jaśkowicach i Zawiści. Najniższe wpływu z tytułu podatku płaconego przez osoby fizyczne są w Królówce i Zazdrości. Ponadto w tych sołectwach nie odnotowuje się podatku płaconego przez osoby prawne.

Tabela 50. Dochody jednostek z tytułu podatku od nieruchomości płaconego przez osoby fizyczne i osoby prawne (stan na 2015r.)

sołectwo/dzielnica	Osoby fizyczne	Osoby prawne	Dochody ogółem na 1000 mieszkańców
Gardawice	443762,02	1861617	1172,03
Jaśkowice	330971,05	644852,15	388,62
Królówka	29698,89	0	111,23
Mościska	122202,28	27767	150,12
Orzesze – Centrum	993273,16	3463714,56	660,29
Woszczyce	230166,23	106700,7	247,33
Zawada	361451,18	94029	235,39
Zawiść	514011,01	486257	513,75

Zazdrość	183457,5	0	166,18
Zgoń	158303,46	12103	148,18

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Orzeszu

Poniższa mapa przedstawia dochody z tytułu podatku od nieruchomości oraz liczbę podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców.

Rysunek 8. Dochody z tytułu podatku od nieruchomości oraz liczba podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców

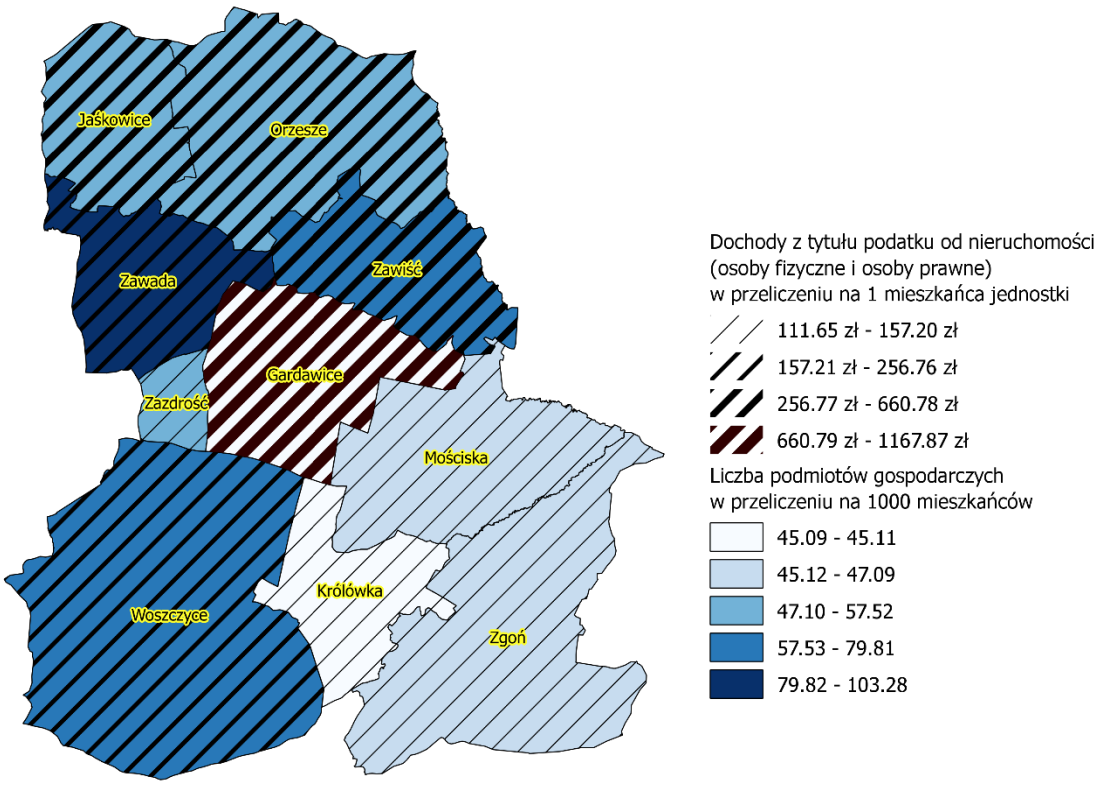

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Orzeszu

Najwięcej osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą jest w Orzeszu - Centrum, najmniej w Królówce i Mościskach. Najwyższą wartość średniego dochodu w prowadzenia działalności osiągają osoby fizyczne mieszkające w Woszczycach, najniższą w sołectwie Zgoń i w Gardawicach.

Tabela 51. Liczba osób fizycznych zamieszkałych w powiecie mikołowskim prowadzących działalność gospodarczą w gminie Orzesze oraz średni dochód z prowadzenia działalności

sołectwo/dzielnica	Liczba podmiotów	Średni dochód
Gardawice	60	17 199,25
Jaśkowice	61	114 622,73
Królówka	12	81 261,39
Mościska	33	37 105,47
Orzesze - Centrum	239	114 468,03

sołectwo/dzielnica	Liczba podmiotów	Średni dochód
Woszczyce	43	220 390,74
Zawada	87	70 586,36
Zawiść	75	63 654,05
Zazdrość	46	108 380,66
Zgoń	47	28 789,31

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Skarbowego w Mikołowie

Najwięcej osób prawnych prowadzących działalność w gminie Orzesze było w samym Orzeszu - Centrum. Największy średni dochód w 2015 roku odnotowały osoby prawne działające na terenie Woszczyc, najniższy te funkcjonujące w Gardawicach.

Tabela 52. Liczba osób prawnych posiadających siedzibę na terenie powiatu mikołowskiego w gminie Orzesze oraz średni dochód z prowadzenia działalności

sołectwo/dzielnica	Liczba podmiotów	Średni dochód
Orzesze - Centrum	11	66 653,44
Gardawice	2	9 099,01
Zawiść	2	135 263,37
Woszczyce	3	272 106,01

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Skarbowego w Mikołowie

4.3.3. Podsumowanie

Gmina Orzesze charakteryzuje się stałym wzrostem liczby podmiotów gospodarczych. Jest to tendencja zauważalna również na wyższych poziomach podziału terytorialnego. Analogicznie do ogólnej liczby podmiotów stale wzrasta liczba podmiotów prywatnych działających w gminie.

W całej Polsce zwiększa się liczba podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON przypadająca na 1000 osób. Tendencja ta jest również zauważalna w województwie śląskim, powiecie mikołowskim oraz w gminach wchodzących w jego skład – w tym w gminie Orzesze, w której liczba podmiotów wpisanych do rejestru powoli się zwiększa. W ostatnich latach zwiększa się również aktywność gospodarcza osób fizycznych. Jeśli chodzi o wielkość podmiotów działających w gminie Orzesze to największy udział w lokalnej gospodarce mają podmioty małe zatrudniające do 9 osób. W 2015 roku na terenie gminy działało 1216 przedsiębiorców, co w przeliczeniu na 1000 mieszkańców oznacza 61 przedsiębiorców.

Najważniejszą sekcją w Orzeszu są sekcje G (handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych) oraz F (budownictwo).

4.4. Sfera środowiskowa

4.4.1. Obszary chronione oraz tereny zielone

Powierzchnia lasów i gruntów leśnych w gminie Orzesze jest największa spośród wszystkich gmin powiatu mikołowskiego. Lasy i grunty leśne w 2014 roku w Orzeszu zajmowały 4310,04 powierzchni gminy. W przeciągu ostatnich pięciu lat zwiększyły się one o 14,65 ha.

Tabela 53. Powierzchnia lasów i gruntów leśnych (ha)

jednostka terytorialna	2010	2011	2012	2013	2014
Polska	9121928,59	9143313,89	9163786,95	9177193,09	9197879,01
woj. śląskie	392084,74	392088,81	392194,64	392960,09	393849,16
powiat mikołowski	8255,89	8269,22	8354	8384,02	8383,27
Łaziska Górne	217,48	217,38	198,99	199,29	199,31
Mikołów	2047,5	2062,46	2157,21	2177,93	2177,33
Orzesze	4295,39	4297,87	4302,18	4310,21	4310,04
Ornontowice	391,14	387,13	387,13	387,12	387,12
Wyry	1304,38	1304,38	1308,49	1309,47	1309,47

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Gmina Orzesze charakteryzuje się wysoką lesistością (51,44%) – znacznie wyższą niż w powiecie (35,96%), województwie (31,93%) i w Polsce (29,41%).

Tabela 54. Lesistość w %

jednostka terytorialna	2010	2011	2012	2013	2014
Polska	29,17	29,24	29,31	29,35	29,41
woj. śląskie	31,79	31,79	31,80	31,86	31,93
powiat mikołowski	35,42	35,48	35,83	35,96	35,96
Łaziska Górne	10,84	10,83	9,91	9,93	9,93
Mikołów	25,85	26,04	27,23	27,50	27,49
Orzesze	51,26	51,29	51,34	51,44	51,44
Ornontowice	25,32	25,06	25,06	25,06	25,06
Wyry	37,75	37,75	37,80	37,82	37,82

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

W gminie powierzchnia obszarów chronionych w 2015 roku wynosiła 2544 ha. Obszary chronione w całości stanowiły parki krajobrazowe. Ta forma ochrony przyrody tworzona jest ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne, kulturowe oraz krajobrazowe w celu ich zachowania i popularyzacji w warunkach zrównoważonego rozwoju.

Tabela 55. Powierzchnia obszarów chronionych w 2015 roku (ha)

jednostka terytorialna	Ogółem	Parki krajobrazowe razem	Obszary chronionego krajobrazu razem	Użytki ekologiczne	Stanowiska dokumentacyjne	Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe
Polska	10165112,01	2606038,52	7096928,97	51843,71	904,97	95869,89
woj. śląskie	273644,58	229669	36987,3	834,12	16,15	4549,31
powiat mikołowski	3208,6	2890	94,1	26,2	0,1	198,2
Łaziska Górne	26,3	0	0	26,2	0,1	0
Mikołów	198,2	0	0	0	0	198,2
Orzesze	2544*	2890	0	0	0	0
Ornontowice	94,1	0	94,1	0	0	0
Wyry	0	0	0	0	0	0

*Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS, *dane Urzędu Miejskiego w Orzeszu*

Na terenie gminy Orzesze znajdują się dwa pomniki przyrody.

Tabela 56. Pomniki przyrody w latach 2010-2014

jednostka terytorialna	2010	2011	2012	2013	2014
Polska	36293	36318	36316	36353	36417
woj. śląskie	1518	1521	1532	1532	1539
powiat mikołowski	67	68	68	68	68
Łaziska Górne	19	20	20	20	20
Mikołów	7	7	7	7	7
Orzesze	2	2	2	2	2
Ornontowice	38	38	38	38	38
Wyry	1	1	1	1	1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

4.4.2. Jakość środowiska

Jakość środowiska przyrodniczego jest istotnym elementem determinującym możliwość korzystania z zasobów i ogólne warunki życia w mieście. Ważnymi elementami, które trzeba ująć omawiając stan środowiska są jakość: wód powierzchniowych czy powietrza.

W woj. śląskim analizę stanu powietrza atmosferycznego przeprowadza się zgodnie z podziałem na strefy wymienione poniżej:

- aglomeracja górnośląska,
- aglomeracja rybnicko-jastrzębska,
- miasto Bielsko-Biała,
- miasto Częstochowa,
- strefa śląska (w skład której wchodzi gmina Mikołów).

Na podstawie badań substancji, strefy te zalicza się do jednej z poniższych klas:

- klasa A - jeżeli stężenia zanieczyszczenia na jej terenie nie przekraczały odpowiednio poziomów dopuszczalnych, poziomów docelowych, poziomów celów długoterminowych,
- klasa C - jeżeli stężenia zanieczyszczenia na jej terenie przekraczały poziomy dopuszczalne lub docelowe powiększone o margines tolerancji, w przypadku gdy ten margines jest określony,
- klasa D1 - jeżeli stężenia ozonu w powietrzu na jej terenie nie przekraczały poziomu celu długoterminowego,
- klasa D2 - jeżeli stężenia ozonu na jej terenie przekraczały poziom celu długoterminowego[5].

[5] Trzynasta roczna ocena jakości powietrza w województwie śląskim, obejmująca 2014 rok, WIOŚ Katowice 2015.

Na podstawie opracowania: „Trzynastej rocznej oceny jakości powietrza w województwie śląskim obejmującej 2014 roku" obszar gminy Orzesze, w ramach strefy śląskiej, został zakwalifikowany wg kryterium ochrony zdrowia do klasy A ze względu na poziom następujących substancji tj. SO2, NO2, C6H6, CO, Pb, As, Cd, Ni. Oznacza to, że wskazane jest utrzymanie jakości powietrza na tym samym lub jeszcze lepszym poziomie. Obszar śląski został zakwalifikowany do klasy C z powodu przekroczeń dopuszczalnych poziomów substancji tj. PM10, PM2,5, B(a)P oraz O3.

Negatywnie na jakość środowiska może wpływać również obecność azbestu na terenie gminy. Najwięcej działek, na których znajduje się azbest zlokalizowanych jest w dzielnicy Orzesze - Centrum i sołectwie Woszczyce, najmniej w Mościskach i Zazdrości. Na terenie całej gminy znajduje się 196 działek, na których występuje azbest.

Tabela 57. Liczba działek z azbestem w 2015 roku

sołectwo/dzielnica	Działki z azbestem
Orzesze - Centrum	37
Jaśkowice	13
Gardawice	16
Mościska	6
Woszczyce	29
Zawada	15
Zazdrość	7
Zawiść	22
Zgoń	27
Królówka	24
Łącznie	196

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Orzeszu

Poniżej prezentowana mapa ukazuje przestrzenny wymiar liczby działek z azbestem w podziale na sołectwa i dzielnice w gminie Orzesze.

Rysunek 9. Liczba działek z azbestem w podziale na sołectwa/dzielnice

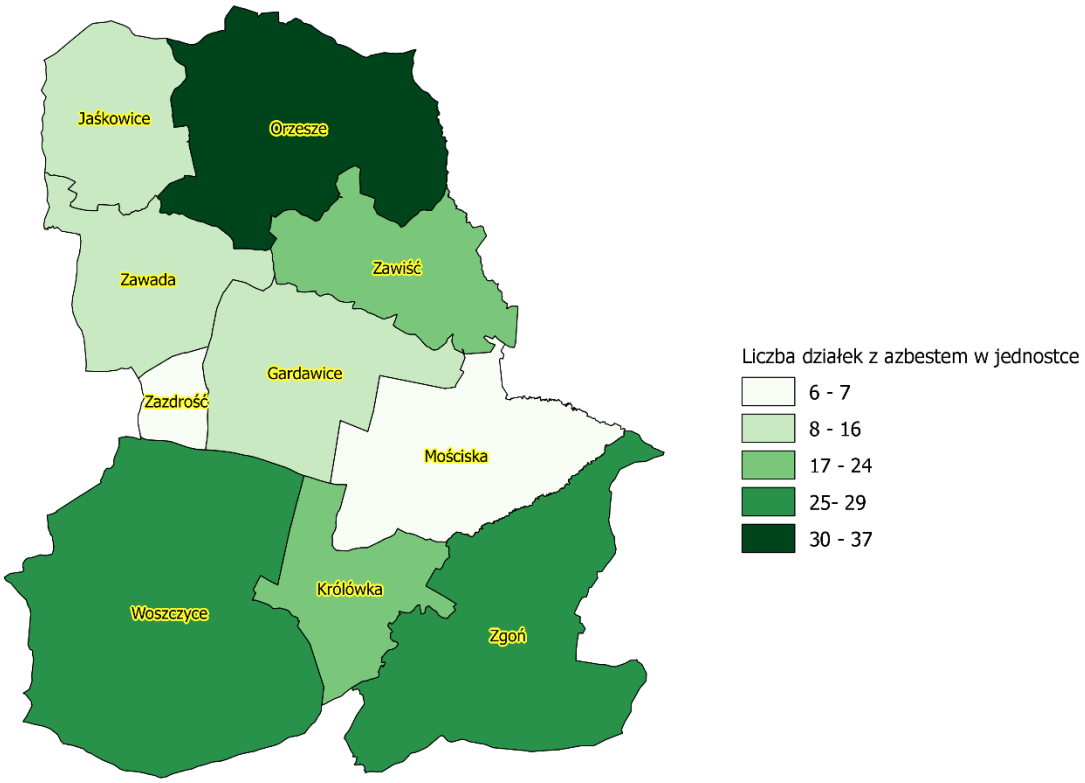

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Orzeszu

4.4.3. Gospodarka odpadami

W 2014 roku w mieście zebrano 275,04 kg zmieszanych odpadów komunalnych w przeliczeniu na 1 mieszkańca. Oznacza to wzrost w ciągu ostatnich pięciu lat o ponad 79%. Wartość tego wskaźnika w Orzeszu jest drugą najwyższą spośród wszystkich gmin powiatu (po gminie Wyry).

Tabela 58. Zmieszane odpady komunalne zebrane w ciągu roku (ogółem na 1 mieszkańca, w kg)

jednostka terytorialna	2010	2011	2012	2013	2014	Dynamika zmian
Polska	238,34	229,55	222,54	212,94	215,19	90,28
woj. śląskie	271,72	263,80	262,72	252,16	258,41	95,1
powiat mikołowski	274,26	277,81	270,67	256,03	246,55	89,9
Łaziska Górne	268,55	280,41	302,42	274,45	276,36	102,9
Mikołów	343,44	335,99	317,68	256,98	199,80	58,18
Orzesze	153,21	163,86	164,06	235,20	275,04	179,5
Ornontowice	357,71	383,22	366,56	264,48	270,41	75,59
Wyry	171,62	175,81	129,24	244,50	309,25	180,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Podmiotem odbierającym odpady komunalne od właścicieli nieruchomości z terenu gminy jest firma REMONDIS Górny Śląsk Sp.z o.o.

4.4.4. Podsumowanie

Powierzchnia lasów i gruntów leśnych w gminie Orzesze jest największa spośród wszystkich gmin powiatu mikołowskiego. Gmina Orzesze charakteryzuje się wysoką lesistością. W gminie powierzchnia obszarów chronionych w 2015 roku wynosiła 2544 ha. Obszary chronione w całości stanowiły parki krajobrazowe.

Na podstawie badań jakości powietrza obszar gminy Orzesze pod kryterium ochrony zdrowia został zakwalifikowany do klasy A. Stanowi to dobry wynik zwłaszcza biorąc pod uwagę fakt, że sam okręg śląski został zakwalifikowany do klasy C ze względu na przekroczenie dopuszczalnych norm jakości powietrza. Zagrożenie środowiska związane z występowaniem na terenie gminy azbestu jest stosunkowo nieduże. Najwięcej działek, na których odnotowuje się składowanie azbestu mieści się w samym mieście.

W gminie ma miejsce stały wzrost odpadów komunalnych zbieranych na 1 mieszkańca.

4.5. Sfera przestrzenno-funkcjonalna

4.5.1. Struktura użytkowania gruntów

Gmina Orzesze jest największą gminą powiatu mikołowskiego - stanowi 36% jego powierzchni i 0,7% powierzchni województwa śląskiego. Orzesze zajmuje powierzchnię 84 km^2. Największą, pod względem zajmowanej powierzchni, jednostką pomocniczą gminy Orzesze jest sołectwo Woszczyce, które obejmuje obszar o powierzchni 18,7 km^2 (tj. 22,3% terytorium gminy). Dużymi powierzchniowo jednostkami są również sołectwo Zgoń (13,3 km^2) oraz dzielnica Orzesze – Centrum (11,5 km^2). Z kolei najmniejszą powierzchniowo jednostką pomocniczą Gminy Orzesze jest sołectwo Zazdrość, którego powierzchnia wynosi jedynie 1,5 km^2, czyli 1,8% terenu gminy. Pozostałe jednostki pomocnicze gminy zajmują obszar o powierzchni od 7,7 km^2 w przypadku sołectwa Gardawice do 5,4 km^2 w przypadku dzielnicy Jaśkowice.

Tabela 59. Powierzchnia całkowita gminy

jednostka terytorialna	Powierzchnia całkowita (km^2)
Polska	312 679
woj. śląskie	12 333
powiat mikołowski	233
Łaziska Górne	20
Mikołów	79
Orzesze	84
Ornontowice	15
Wyry	35

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

W Orzeszu, w przeciwieństwie do pozostałych gmin powiatu, największa powierzchnię zajmują grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione. W sumie zajmują one powierzchnię 4467 hektarów, co stanowi ponad 55,7 % powierzchni gminy. Użytki rolne zajmują 3094, czyli 38,6%. Tereny mieszkaniowe zajmują w gminie 352 hektarów, co odpowiada 4,4% powierzchni Orzesza. Tereny przemysłowe zajmują 78 hektarów (1%). Najmniejszą powierzchnię mają nieużytki i tereny rekreacji i wypoczynku, które zajmują odpowiednio 14 (0,2%) i 4 (0,05%).

Tabela 60. Struktura użytkowania gruntów w gminie

jednostka terytorialna	Użytki rolne razem (ha)	Grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione (ha)	Grunty pod wodami razem (ha)	Tereny mieszkaniowe (ha)	Tereny przemysłowe (ha)	Tereny rekreacji i wypoczynku (ha)	Nieużytki (ha)
Polska	18 717 088	9 658 505	648 560	315 578	116 586	64 911	474 926
woj. śląskie	629 714	412 912	18 709	47 818	17 975	7 831	14 265
powiat mikołowski	11 027	8 713	45	1 352	594	107	192
Łaziska Górne	910	219	0	263	301	54	50
Mikołów	4 372	2 247	21	527	113	40	83
Orzesze	3094	4 467	13	352	78	4	14
Ornontowice	860	422	4	75	78	7	8
Wyry	1791	1358	7	135	24	2	37

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

4.5.2. Charakterystyka przestrzeni publicznych, w tym tereny rekreacyjne

Problemem, na który zwraca się uwagę w dokumentach gminnych jest brak wyraźnie wyodrębnionych przestrzeni publicznych, a zwłaszcza rekreacyjnych. W strukturze gminy trudno jednocześnie wskazać jednoznacznie wyodrębnione lokalne centrum.

4.5.3. Dostępność komunikacyjna

Położenie na tle systemu transportowego i związana z nim dostępność komunikacyjna są jednymi z głównych czynników warunkujących poziom atrakcyjności inwestycyjnej oraz konkurencyjności określonych jednostek osadniczych. Szczególnie ważne znaczenie posiada lokalizacja w pobliżu węzłów transportowych, dróg szybkiego ruchu (autostrad i dróg ekspresowych), linii kolejowych, a także portów lotniczych (zwłaszcza zaś lotnisk o znaczeniu międzynarodowym). Gmina Orzesze odznacza się korzystnym położeniem transportowym, a także wysokim poziomem dostępności komunikacyjnej. Głównym ciągiem komunikacyjnym wiodącym przez obszar Gminy Orzesze jest droga krajowa nr 81, łącząca Katowice ze Skoczowem (m.in. przez: Mikołów, Łaziska Górne, Żory) i prowadząca dalej (jako droga województwa nr 941) w kierunku Ustronia i Wisły. Ponadto przez teren Orzesza przebiega droga wojewódzka nr 925, łącząca Bytom z Rybnikiem (m.in. przez: Rudę Śląską i Mikołów). Warto również odnotować, iż w granicach gminy znajduje się droga wojewódzka nr 926, która łączy centrum Orzesza z drogą krajową nr 81. Rozpatrując lokalizację Gminy Orzesze na tle systemu transportowego kraju oraz regionu należy również zwrócić uwagę na jej umiejscowienie w pobliżu węzłów autostradowych (A1 – węzły Żory i Bełk oraz węzeł Sośnica znajdujący się na skrzyżowaniu A1 z A4). Ponadto Gmina Orzesze położona jest w odległości ok. 65 km od Międzynarodowego Portu Lotniczego Katowice – Pyrzowice. Jednocześnie przez obszar Orzesza przebiega linia kolejowa nr 169 (Tychy – Orzesze Jaśkowice), na przebiegu której, w granicach gminy, znajdują się przystanek kolejowy Orzesze Miasto oraz stacja kolejowa Orzesze Jaśkowice. Gmina Orzesze znajduje się w zasięgu funkcjonowania Komunikacyjnego Związku Komunalnego Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego (ZK GOP) oraz

Miejskiego Zarządu Komunikacji w Tychach (MKZ Tychy). Na terenie Orzesza przejazdy oferują również MZK Jastrzębie Zdrój oraz PKS.

Dane Urzędu Miejskiego w Orzeszu wskazują, że około 30% dróg będących własnością gminy wymaga wykonania remontów. Najwięcej dróg w złym stanie technicznym jest w Królówce i Zazdrości, najmniej w Gardawicach.

Tabela 61. Odsetek dróg wymagających remontu w podziale na dzielnice i sołectwa

dzielnica/sołectwo	% dróg wymagających remontu
Orzesze - Centrum	36%
Gardawice	10%
Zawiść	30%
Jaśkowice	30%
Zazdrość	43%
Królówka	50%
Mościska	30%
Zgoń	30%
Woszczyce	30%
Zawada	35%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Orzeszu

Poniżej zamieszczona mapa obrazuje liczbę zabytków naniesionych punktowo oraz odsetek dróg do remontu w sołectwach i dzielnicach w gminie Orzesze w 2015 roku.

Rysunek 10. Liczba zabytków i odsetek dróg do remontu w 2015 roku

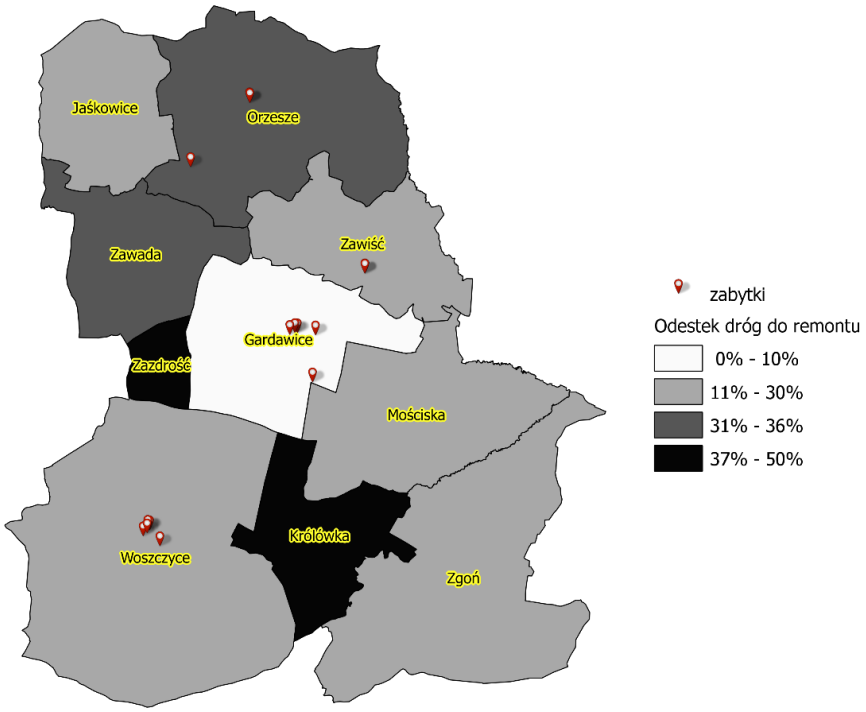

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Orzeszu

4.5.4. Zabytki

Na terenie gminy można wskazać 183 obiekty zabytkowe, z czego 15 wpisanych jest do Wojewódzkiego Rejestru Zabytków.

Wśród najważniejszych zabytków w gminie Orzesze można wymienić następujące obiekty:

Kościół parafialny pw. św. Wawrzyńca w Orzeszu

Gotycko-renesansowy kościół parafialny pochodzący z XVI w. mieści się przy ulicy Św. Wawrzyńca w Orzeszu. Ochronie poddano całość zabytku łącznie z wyposażeniem. Kościół zbudowany jest z kamienia łamanego i cegły.

Zespół dworsko-parkowy w Gardawicach

Zespół mieści się w północno-zachodniej części miejscowości. W jego skład wchodzą dwór wybudowany w XIX w. przez właściciela dzisiejszego sołectwa Ludwika Adlera, pozostałości parku znajdujące się na południe i wschód od budynku oraz przy południowej elewacji resztki owalnego podjazdu.

Kościół pw. św. Apostołów Piotra i Pawła w Woszczycach

Kościół mieści się na ulicy Długosza w Woszczycach. Ochroną został objęty cały zabytkowy zespół kościoła parafialnego. W skład zespołu wchodzi budynek kościoła, który powstał na przełomie lat 70. i 80. XIX wieku, plebania wybudowana w 1812 roku, kaplica pw. św. Jana Nepomucena, rzeźba Immaculata i rzeźba św. Józefa, a także najbliższe otoczenie wymienionych elementów wraz z drzewostanem.

Pałacyk w Woszczycach

Pałac zlokalizowany jest na ulicy Długosza w Woszczycach. Jego powstanie datuje się na XIX wiek. Cechują go neobarokowe elementy.

Pałac w Zawiści

Pałac mieści się na ulicy Mikołowskiej w Zawiści. Barokowy pałac został wybudowany w XVIII wieku. Gruntowanie przebudowano go w XIX wieku. Ochroną objęto pałac wraz z otaczającym go parkiem.

Poza tym można wymienić liczne krzyże, figury (tzw. zabytki ruchome).

4.5.5. Podsumowanie

Gmina Orzesze jest największą gminą powiatu mikołowskiego. W Orzeszu, w przeciwieństwie do pozostałych gmin powiatu, największą powierzchnię zajmują grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione. Znaczną powierzchnię zajmują także użytki rolne. Problemem, który zwraca uwagę jest brak wyraźnie wyodrębnionych przestrzeni publicznych, w tym rekreacyjnych.

Gmina Orzesze odznacza się korzystnym położeniem transportowym, a także wysokim poziomem dostępności komunikacyjnej. Głównym ciągiem komunikacyjnym jest droga krajowa numer 81 łącząca Katowice ze Skoczowem. Na terenie gminy działa kilku przewoźników autobusowych. Na terenie gminy znajdują się dwa przystanki kolejowe.

Na terenie gminy można wskazać 183 obiekty zabytkowe, z czego 15 wpisanych jest do Wojewódzkiego Rejestru Zabytków.

4.6. Sfera techniczna

4.6.1. Charakterystyka zasób mieszkaniowy oraz budynki i budowle o innym przeznaczeniu

W Orzeszu w 2014 roku oddano 68 mieszkań w nowych budynkach mieszkalnych (oddanych do użytkowania w całości lub w poszczególnych częściach) i niemieszkalnych. W stosunku do roku 2010 dynamika tego zjawiska wyniosła 121,4. Na uwagę zasługuje fakt, że liczba mieszkań w nowych budynkach mieszkalnych (oddanych do użytkowania w całości lub w poszczególnych częściach) i niemieszkalnych w mieście oddawanych w latach 2010-2014 charakteryzowała względnie stała tendencja. Największą liczbę ww. mieszkań oddano do użytkowania w roku 2013 (106), najmniejszą natomiast w roku 2011 (53).

Tabela 62. Mieszkania w nowych budynkach mieszkalnych (oddanych do użytkowania w całości lub w poszczególnych częściach) i niemieszkalnych

jednostka terytorialna	2010	2011	2012	2013	2014	Dynamika
Polska	130801	126474	148663	141160	139557	106,7
woj. śląskie	9727	9041	9197	9886	9323	95,8
powiat mikołowski	358	276	397	409	310	86,6
Łaziska Górne	66	28	130	81	36	54,5
Mikołów	127	111	121	142	120	94,5
Orzesze	56	53	69	106	68	121,4
Ornontowice	53	41	14	24	22	41,5
Wyry	56	43	63	56	64	114,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

W Orzeszu przeciętna powierzchnia użytkowa w 2014 roku wynosiła 98,1 m^2. W odniesieniu do pozostałych gmin powiatu mikołowskiego jest to wartość dość wysoka, większą przeciętną powierzchnię na mieszkańca odnotowano tylko w gminie Wyry. Wartość wskaźnika jest jednocześnie znacznie wyższa niż dla województwa śląskiego oraz kraju.

Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania w Orzeszu na przestrzeni lat 2010-2014 uległa niewielkim zmianom (dynamika=103,9).

Tabela 63. Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania

jednostka terytorialna	2010	2011	2012	2013	2014	Dynamika
Polska	72,3	72,6	72,8	73,1	73,4	101,5
woj. śląskie	69	69,3	69,6	69,9	70,2	101,7
powiat mikołowski	81,5	82,1	82,8	83,8	84,5	103,7
Łaziska Górne	67,9	68,2	68,9	69,5	69,9	102,9
Mikołów	81,7	82,3	83	83,8	84,4	103,3
Orzesze	94,4	95	95,9	97,4	98,1	103,9
Ornontowice	85,6	86	86,5	87,3	87,8	102,6
Wyry	96,4	97,5	98,4	99,9	100,9	104,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Orzesze, w 2014 roku, wśród gmin powiatu mikołowskiego odznaczało się najniższą liczbą mieszkań w przeliczeniu na 1000 mieszkańców (250,4). Wartość ww. wskaźnika była znacznie niższa niż średnia dla powiatu mikołowskiego (337,0) oraz średnia dla kraju (363,4).

W stosunku do roku 2010 wartość tego wskaźnika uległa niewielkim zmianom (dynamika 102,5).

Tabela 64. Mieszkania na 1000 mieszkańców

jednostka terytorialna	2010	2011	2012	2013	2014	Dynamika
Polska	349,6	352,6	356,1	359,9	363,4	103,9
woj. śląskie	366,0	368,5	371,1	374,5	377,5	103,1
powiat mikołowski	329,9	330,8	332,8	335,1	337,0	102,2
Łaziska Górne	350,4	350,5	353,9	357,4	359,6	102,6
Mikołów	359,0	360,7	364,0	365,8	368,6	102,7
Orzesze	244,2	245,3	246,4	249,6	250,4	102,5
Ornontowice	341,4	342,3	339,5	341,4	342,6	100,4
Wyry	329,6	329,3	328,5	328,6	330,4	100,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę w 2014 roku w Orzeszu wynosiła 24,6 m^2. Była to najniższa wartość w powiecie mikołowskim. Wartość ww. wskaźnika jest również niższa niż średnia dla powiatu mikołowskiego (28,5 m^2), województwa śląskiego (26,5 m^2) i kraju (26,7 m^2).

Na uwagę zasługuje również fakt, iż w Orzeszu, na przestrzeni lat 2010-2014 odnotowano największy przyrost opisywanego wskaźnika (dynamika 107,0).

Tabela 65. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę

jednostka terytorialna	2010	2011	2012	2013	2014	Dynamika
Polska	25,3	25,6	25,9	26,3	26,7	105,5
woj. śląskie	25,3	25,5	25,8	26,2	26,5	104,7
powiat mikołowski	26,9	27,2	27,6	28,1	28,5	105,9
Łaziska Górne	23,8	23,9	24,4	24,8	25,2	105,9
Mikołów	29,3	29,7	30,2	30,7	31,1	106,1
Orzesze	23,0	23,3	23,6	24,3	24,6	107,0
Ornontowice	29,2	29,5	29,4	29,8	30,1	103,1
Wyry	31,8	32,1	32,3	32,8	33,3	104,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Ne terenie gminy 5095 budynków generuje niską emisję. Stanowi to blisko połowę (47,54%) wszystkich budynków w gminie. Najwięcej budynków generujących niską emisję w całkowitej liczbie budynków w jednostce jest w sołectwie Zazdrość. Najmniej takich budynków jest w sołectwie Królówka, gdzie budynki generujące niską emisję stanowią niewiele ponad 30% wszystkich budynków.

Tabela 66. Odsetek budynków generujących niską emisję

sołectwo/dzielnica	Budynki generujące niską emisję	Odsetek budynków generujących niską emisję
Orzesze - Centrum	1512	49,03
Jaśkowice	630	47,55

sołectwo/dzielnica	Budynki generujące niską emisję	Odsetek budynków generujących niską emisję
Gardawice	543	44,65
Mościska	294	43,17
Woszczyce	348	42,18
Zawada	522	48,92
Zazdrość	306	57,20
Zawiść	541	52,27
Zgoń	334	44,71
Królówka	65	32,18
Łącznie	5095	47,54

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych dostarczonych przez Urzędu Miejskiego w Orzeszu

Największy odsetek budynków wybudowanych przed 1970 rokiem stanowiły obiekty z sołectwa Woszczyce i dzielnicy Orzesze - Centrum, odpowiednio 36% i 36,4%. Najmniejszy odsetek ww. budynki stanowiły z sołectw Zgoń (9,1) i Królówka (16,3). W pozostałych jednostkach analitycznych odsetek ww. budynków wahał się od 18% (sołectwo Jaśkowice) do 29,6% (sołectwo Zazdrość).

Budynki sprzed 1970 rokiem stanowią mniejszość zasobu gminnego. Średnio ich liczba nie przekracza jednej trzeciej całkowitej liczby budynków.

Tabela 67. Budynki sprzed 1970 w ogólnej liczbie budynków

sołectwo/dzielnica	Budynki przed 1970	Odsetek budynków sprzed 1970
Orzesze - Centrum	1111	36,0
Jaśkowice	239	18,0
Gardawice	279	22,9
Mościska	188	27,6
Woszczyce	300	36,4
Zawada	238	22,3
Zazdrość	157	29,3
Zawiść	306	29,6
Zgoń	68	9,1
Królówka	33	16,3
Łącznie	2919	27,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta Mikołów

Poniższa mapa obrazuje wartości wskaźników opisujących sferę techniczną.

Rysunek 11. Odsetek budynków wybudowanych przed 1970 rokiem oraz odsetek budynków generujących niską emisję w podziale na sołectwa/dzielnice

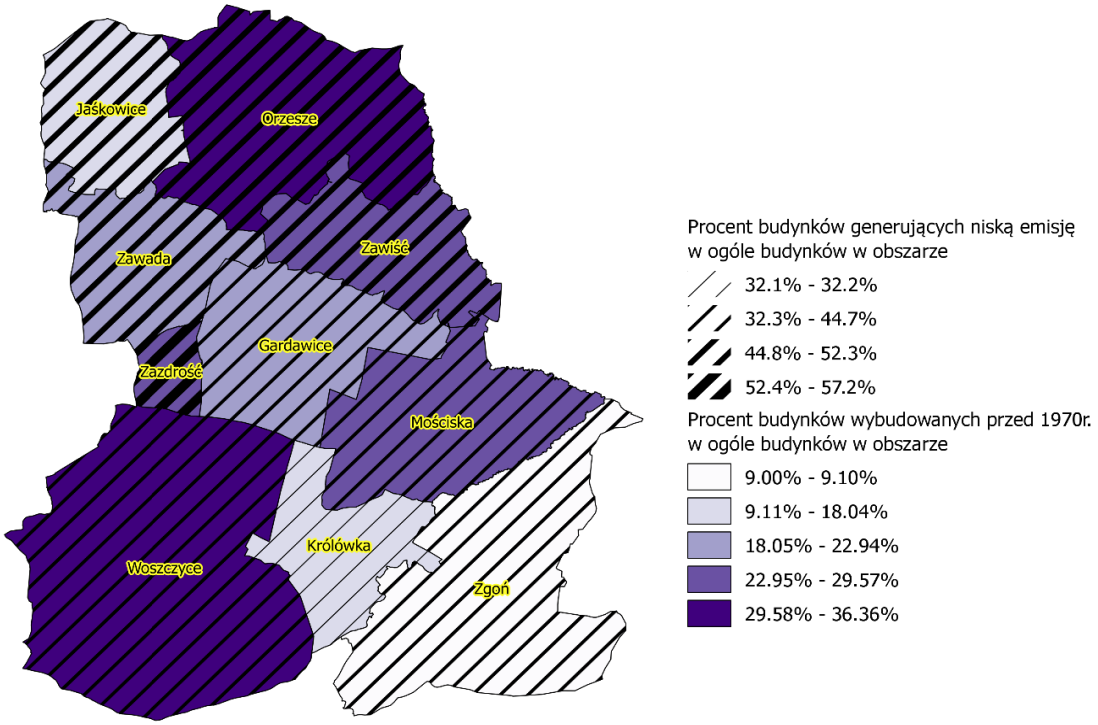

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta Mikołów

4.6.2. Infrastruktura techniczna

W 2014 roku, w Orzeszu 99,5% mieszkańców, korzystało z sieci wodociągowej. W odniesieniu do jednostek referencyjnych jest to przeciętny wynik w powiecie mikołowskim (wyższe wyniki odnotowano w gminach Ornontowice i Łaziska Górne, gdzie odpowiednio 99,9% i 100% mieszkańców korzystało w sieci wodociągowej). Wynik ten jest jednocześnie wyższy od średniej dla powiatu mikołowskiego (98,8%). Jednakże wszystkie wyniki oscylowały blisko 100%.

Tabela 68. Odsetek ludności korzystającej z sieci wodociągowej w latach 2010-2014

jednostka terytorialna	2010	2011	2012	2013	2014	Dynamika
Polska	87,4	87,6	87,9	88	91,6	104,81
woj. śląskie	93,3	93,4	93,6	93,6	95,6	102,47
powiat mikołowski	95,1	95,1	95,2	95,5	98,8	103,89
Łaziska Górne	98,9	98,9	98,9	99	100	101,11
Mikołów	97,3	97,4	97,4	98	98	100,72
Orzesze	91,2	91,3	91,5	91,7	99,5	109,10
Ornontowice	88,6	88,7	88,2	88,9	99,9	112,75
Wyry	86,6	86,8	87,5	87,8	97,2	112,24

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

W Orzeszu 40,5% mieszkańców, w 2014 roku, korzystało z sieci kanalizacyjnej. W odniesieniu do jednostek referencyjnych jest to najniższy wynik w powiecie mikołowskim (średnia dla

powiatu=71,3%). Odsetek korzystających z sieci kanalizacyjnej był również niższy od średniej dla województwa śląskiego oraz kraju. Należy zauważyć, że za lata 2010-2014 Orzesze charakteryzowała niska dynamika ww. zjawiska (dynamika=110,05), niższa była jedynie w gminie Łaziska Górne.

Tabela 69. Odsetek ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej w latach 2010-2014

jednostka terytorialna	2010	2011	2012	2013	2014	Dynamika
Polska	62	63,5	64,3	65,1	68,7	110,81
woj. śląskie	69	70,1	70,9	71,5	75,8	109,86
powiat mikołowski	62,3	63,3	64,3	66,7	71,3	114,45
Łaziska Górne	89	89,2	89,6	89,8	89,9	101,01
Mikołów	66,9	67,5	69,6	73,3	80,2	119,88
Orzesze	36,8	38,9	38,9	39,8	40,5	110,05
Ornontowice	42,7	46	46,5	48,5	49,3	115,46
Wyry	38,4	40,6	41,4	48,4	69	179,69

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

W Orzeszu z sieci gazowej w 2014 roku korzystało łącznie 17,4% mieszkańców. W odniesieniu do jednostek referencyjnych jest to, obok gminy Ornontowice, najniższy wynik w powiecie mikołowskim (średnia dla powiatu=52,5%, dla gminy Ornontowice=17%). Odsetek korzystających z sieci gazowej również był niższy od średniej dla województwa śląskiego oraz kraju.

Tabela 70. Odsetek ludności korzystającej z sieci gazowej w latach 2010-2014

jednostka terytorialna	2010	2011	2012	2013	2014	Dynamika
Polska	52,5	52,5	52,4	52,4	52,2	99,43
woj. śląskie	61,4	61,3	62,6	62,5	62,4	101,63
powiat mikołowski	50,9	50,8	52,9	52,7	52,5	103,14
Łaziska Górne	66,5	66,4	68,7	68,7	68,4	102,86
Mikołów	65,2	65,2	66,5	66,2	66,1	101,38
Orzesze	14	14	17,8	17,6	17,4	124,29
Ornontowice	16,3	16,3	16,8	16,8	17	104,29
Wyry	51,9	51,9	55,4	55,7	56,1	108,09

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

4.6.3. Podsumowanie

Liczba mieszkań w nowych budynkach mieszkalnych (oddanych do użytkowania w całości lub w poszczególnych częściach) i niemieszkalnych w mieście oddawanych w latach 2010-2014 charakteryzowała względnie stała tendencja. Jednak w omawianym okresie ich liczba nieznacznie się zwiększyła.

W gminie odnotowuje się dużą przeciętną powierzchnię użytkową na mieszkańca (w 2014roku=98,1m2). Wartość tego wskaźnika z roku na rok rośnie.

Jednocześnie gmina od kilku lat odznacza się małą liczbą mieszkań przypadającą na 1000 mieszkańców. W Orzeszu, najniższa spośród gmin powiatu, jest również przeciętna powierzchnia mieszkania na 1 osobę.

Nieco ponad 47% budynków w gminie to budynki generujące niską emisję. Jeśli chodzi o wiek budynków to 27,2% budynków stanowią te wybudowane przed 1970 rokiem.

Blisko 100% mieszkańców Orzesza korzysta z sieci wodociągowej, jedynie 40% z kanalizacji i tylko 17% z sieci gazowej. Wysoki odsetek osób korzystających z wodociągów jest zauważalny we wszystkich gminach powiatu mikołowskiego. Natomiast niewielkie odsetki osób korzystających z sieci kanalizacyjnej i wodociągowej powodują, że pod tym względem gmina Orzesze ma najgorsze warunki w porównaniu z pozostałymi gminami powiatu.

4.7. Wnioski w zakresie diagnozy czynników i zjawisk kryzysowych

W celu wyznaczenia obszarów zdegradowanych zastosowano metodę oceny i selekcji obszarów gminy o najwyższym stopniu degradacji, jaką jest standaryzacja przyjętego zestawu wskaźników i stworzenie wskaźnika zbiorczego.

Standaryzacja wskaźników polegała na odjęciu od nominalnej wartości wskaźnika dla danego obszaru średniej wartości dla wszystkich jednostek urbanistycznych i podzieleniu przez odchylenie standardowe. Wystandaryzowane wskaźniki oznaczają odchylenie od normy, którą reprezentuje wartość średnia dla gminy i mogą przyjmować wartości dodatnie lub ujemne. Wyniki dodatnie charakteryzują obszary, dla których wskaźnik degradacji przewyższa średnią wartość dla gminy. Wyniki ujemne odchylenia wskazują na obszary, w których negatywne zjawiska w odniesieniu do średniej dla miasta odznaczają się mniejszą intensyfikacją.

Na podstawie podjętych działań zsumowano wartości wystandaryzowanych wskaźników i stworzono indeks zbiorczy określony jako wskaźnik syntetyczny. Obszar zdegradowany zostanie wskazany, gdy wskaźnik syntetyczny dla danego sołectwa lub dzielnicy osiągnie najwyższe wartości, co będzie oznaczało, że w tym miejscu dochodzi do największego zaawansowania zjawisk degradujących obszar.

Najważniejsze dla procesu rewitalizacji są zjawiska kryzysowe występujące w sferze społecznej, dlatego też w pierwszej kolejności zajęto się ich analizą. Opracowany wskaźnik syntetyczny wskazuje na najbardziej negatywną sytuacje w sferze społecznej w Orzeszu - Centrum, Jaśkowicach i Woszczycach.

Tabela 71. Wskaźnik syntetyczny dla sfery społecznej

dzielnica/ Sołectwo	Liczba przestępstw przeciwko rodzinie na 1000 mieszkańców	Liczba osób, wobec których wpłynął wniosek o zobowiązanie do leczenia odwykowego na 1000 mieszkańców	Liczba pobytów w Izbie Wytrzeźwień na 1000 mieszkańców	Liczba gospodarstw z zaległościami czynszowymi w budynkach administrowanych przez ZGKiM na 1000 mieszkańców	Liczba rodzin korzystających z pomocy społ. na 1000 mieszkańców	Liczba organizacji pozarządowych na 10000 mieszkańców	Liczba „Niebieskich Kart" na 1000 mieszkańców	Liczba bezrobotnych na 1000 mieszkańców	Liczba rodzin objętych pomocą asystenta rodziny na 1000 mieszkańców	Liczba rodzin wyrażających zapotrzebowanie na asystenta rodziny na 1000 mieszkańców	Liczba wydanych opinii do Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej na 1000 mieszkańców	Liczba gospodarstw z zaległościami komunalnymi na 1000 mieszkańców	Liczba osób korzystających z dożywiania na 1000 mieszkańców	Frekwencja wyborcza	Średni dochód osób fizycznych nieprowadzących działalności społecznej	Wskaźnik syntetyczny
Zawada	0,98	0,93	0,44	-0,68	-1,58	0,16	1,42	0,20	-0,85	-0,62	-0,73	-0,38	-1,09	-7,36	-0,71	-9,86
Mościska	-0,64	-1,31	-0,97	-0,27	-0,89	1,22	-0,34	-1,31	-0,85	-0,62	1,51	-1,43	0,34	0,29	0,15	-5,11
Gardawice	0,23	0,34	0,40	-0,82	-1,10	0,18	-1,71	0,78	-0,85	-0,16	0,46	-1,00	-0,69	1,11	-0,54	-3,38
Królówka	-0,64	-1,31	-1,64	-0,82	-0,34	1,22	1,42	-0,41	-0,85	2,75	-2,19	-0,43	2,45	-0,58	-0,15	-1,52
Zgoń	-0,64	0,57	1,56	0,62	0,32	-0,56	-0,87	-0,51	-0,85	-0,62	0,64	0,31	-0,25	1,83	-1,18	0,38
Zawiść	-0,64	-0,76	-1,12	-0,39	0,18	1,22	-0,39	1,18	0,68	0,08	0,04	1,78	-0,55	0,45	-0,25	1,51
Zazdrość	-0,12	-0,33	1,09	-0,07	0,46	-0,64	0,62	-1,78	1,85	-0,21	0,76	0,23	-0,08	-0,37	0,44	1,87
Orzesze - Centrum	-0,30	-0,19	0,10	0,61	1,59	-0,60	0,38	0,03	1,14	-0,22	-0,13	-0,20	0,69	-1,16	0,50	2,24
Jaśkowice	2,42	0,20	-0,17	-0,60	0,13	-0,41	-0,67	0,95	0,34	-0,44	0,06	-0,34	-0,54	-0,98	2,41	2,35
Woszczyce	-0,64	1,87	0,33	2,42	1,23	-1,79	0,13	0,86	0,24	0,04	-0,43	1,46	-0,29	-0,58	-0,67	4,17

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Orzeszu

W sferze gospodarczej najgorsza sytuacja występuje w Gardawicach, Mościskach i sołectwie Zgoń. Obszary te charakteryzują się najbardziej negatywnymi zjawiskami pod względem liczby przedsiębiorców na 1000 mieszkańców, średniego dochodu osób prawnych prowadzących działalność oraz średniego dochodu osób fizycznych z prowadzenia działalności gospodarczej.

Tabela 72. Wskaźnik syntetyczny dla sfery gospodarczej

sołectwo/dzielnica	Liczba przedsiębiorców na 1000 mieszkańców	Średni dochód osób prawnych prowadzących działalność	Średni dochód osób fizycznych z prowadzenia działalności gospodarczej	Wskaźnik syntetyczny
Gardawice	0,81	0,99	1,16	2,95
Jaśkowice	0,24	1,07	-0,49	0,82
Królówka	0,83	1,07	0,07	1,97
Mościska	0,70	1,07	0,82	2,59
Orzesze - Centrum	0,09	0,48	-0,49	0,08
Woszczyce	0,06	-1,34	-2,28	-3,56
Zawada	-2,25	1,07	0,26	-0,93
Zawiść	-1,20	-0,13	0,37	-0,95
Zazdrość	-0,04	1,07	-0,39	0,64
Zgoń	0,76	1,07	0,96	2,79

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Orzeszu

Wskaźnik syntetyczny dla sfery środowiskowej wskazuje na największa degradację w Orzeszu, gdzie występuje największa liczba działek, na których zlokalizowanych jest azbest. Nieco lepszą sytuację odnotowuje się w sołectwach Królówka i Zgoń.

Tabela 73. Wskaźnik syntetyczny dla sfery środowiskowej

sołectwo/dzielnica	Działki z azbestem	Wskaźnik syntetyczny
Gardawice	16	-0,36
Jaśkowice	13	-0,66
Królówka	24	0,44
Mościska	6	-1,37
Orzesze – Centrum	37	1,75
Woszczyce	29	0,94
Zawada	15	-0,46
Zawiść	22	0,24
Zazdrość	7	-1,27
Zgoń	27	0,74

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Orzeszu

W przypadku sfery przestrzenno-funkcjonalnej największa degradacja następuje w sołectwach Woszczyce i Królówka. Na negatywną sytuację w sferze przestrzenno-funkcjonalnej wpływa duży odsetek dróg wymagających remontu oraz liczba zabytków zlokalizowanych w danej jednostce.

Tabela 74. Wskaźnik syntetyczny dla sfery przestrzenno-funkcjonalnej

sołectwo/dzielnica	% dróg wymagających remontu	Liczba zabytków	Wskaźnik syntetyczny
Gardawice	-2,15	1,54	-0,62
Jaśkowice	-0,23	-0,66	-0,89
Królówka	1,69	-0,66	1,03
Mościska	-0,23	-0,66	-0,89
Orzesze – Centrum	0,35	0,22	0,57
Woszczyce	-0,23	1,98	1,75
Zawada	0,25	-0,66	-0,41
Zawiść	-0,23	0,22	-0,01
Zazdrość	1,02	-0,66	0,36
Zgoń	-0,23	-0,66	-0,89

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Orzeszu

Wskaźnik syntetyczny dla sfery technicznej wskazuje na największe negatywne odchylenie od przeciętnej wartości dla gminy w Orzeszu - Centrum. Na degradację w sferze technicznej składa się duża liczba budynków generujących niską emisję oraz znaczny odsetek budynków powstałych przez 1970 rokiem, których stan techniczny może być zły.

Tabela 75. Wskaźnik syntetyczny dla sfery technicznej

sołectwo/dzielnica	Budynki generujące niską emisję	Budynki przed 1970	Wskaźnik syntetyczny
Gardawice	0,09	-0,04	0,05
Jaśkowice	0,33	-0,18	0,14
Królówka	-1,20	-0,90	-2,11
Mościska	-0,58	-0,36	-0,95
Orzesze - Centrum	2,71	2,85	5,57
Woszczyce	-0,44	0,03	-0,41
Zawada	0,03	-0,19	-0,15
Zawiść	0,09	0,05	0,13
Zazdrość	-0,55	-0,47	-1,02
Zgoń	-0,48	-0,78	-1,26

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Orzeszu

Podsumowując, w celu jednoznacznego określenia obszarów zdegradowanych na podstawie wskaźników syntetycznych dla poszczególnych sfer przygotowano wskaźnik sumaryczny. Wskazuje on na największego natężenie i spiętrzenie problemów w Orzeszu - Centrum, Jaśkowicach i Woszczycach. Wskaźnik sumaryczny najwyższą wartość osiągnął w Orzeszu -

Centrum, następnie w Woszczycach. Kolejnym obszarem, dla którego wskaźnik osiągnął wysoką wartość są Jaśkowice i sołectwo Zgoń, jednak ze względu na znacznie bardziej zaawansowane nagromadzenie negatywnych zjawisk społecznych jako obszar zdegradowany, na którym będą prowadzone działania rewitalizacyjne wybrano Jaśkowice.

Konkludując jako obszary zdegradowane na podstawie przeprowadzonej delimitacji, a następnie standaryzacji wybrano Orzesze - Centrum, Woszczyce i Jaśkowice. Wskazanie tych trzech obszarów wynika również z faktu ograniczeń powierzchniowych i związanych z liczbą ludności dot. obszaru zdegradowanego.

Tabela 76. Wskaźnik sumaryczny dla poszczególnych sfer wraz ze wskazaniem obszaru zdegradowanego

sołectwo/dzielnica	Wskaźniki wystandaryzowane						Obszar zdegradowany
	Sfera społeczna	Sfera gospodarcza	sfera środowiskowa	sfera przestrzenno-funkcjonalna	sfera techniczna	Wskaźnik sumaryczny	
Gardawice	-3,38	2,95	-0,36	-0,62	0,05	-1,35	Nie
Jaśkowice	2,35	0,82	-0,66	-0,89	0,14	1,76	Tak
Królówka	-1,52	1,97	0,44	1,03	-2,11	-0,19	Nie
Mościska	-5,11	2,59	-1,37	-0,89	-0,95	-5,72	Nie
Orzesze - Centrum	2,24	0,08	1,75	0,57	5,57	10,20	Tak
Woszczyce	4,17	-3,56	0,94	1,75	-0,41	2,90	Tak
Zawada	-9,86	-0,93	-0,46	-0,41	-0,15	-11,82	Nie
Zawiść	1,51	-0,95	0,24	-0,01	0,13	0,92	Nie
Zazdrość	1,87	0,64	-1,27	0,36	-1,02	0,58	Nie
Zgoń	0,38	2,79	0,74	-0,89	-1,26	1,76	Nie

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Orzeszu

4.8. Analiza otoczenia przygotowana metodą PEST

W celu pogłębienia wyników diagnozy miasta Orzesze przygotowano także (w ścisłej współpracy ekspertów zaangażowanych w opracowanie Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Orzesze na lata 2014 – 2022 oraz uczestników strategicznych prac warstwowych przeprowadzonych w ramach opracowania niniejszego programu) analizę otoczenia z wykorzystaniem metody analiz strategicznej PEST czyli tzw. generalną, szeroką segmentację otoczenia polegającą na zidentyfikowaniu sił, trendów, zjawisk w czterech obszarach:

- polityczno-prawnym,
- ekonomicznym,
- społecznym,
- technologicznym.

To metoda służąca do diagnozowania makrootoczenia organizacji, wykorzystywana z powodzeniem do diagnozowania także otoczenia jednostki samorządu terytorialnego.

Diagnoza otoczenia przeprowadzona metodą PEST wskazuje na następujące trendy, siły, zjawiska mogące mieć wpływ na procesy rewitalizacyjne przebiegające w Orzeszu:

Czynniki polityczne:

- Wzrost znaczenia idei partycypacji społecznej w polityce rozwoju lokalnego;
- Wpływ kryzysów politycznych (np. konflikt na Ukrainie) na kondycję podmiotów gospodarczych;
- Nowe priorytety rozwojowe w ramach perspektywy finansowej UE na lata 20214-2020;
- Nowa zasady realizacji projektów unijnych np. wymóg projektów partnerskich – ZIT;
- Wyższe wymogi środowiskowe w stosunku do inwestycji realizowanych w województwie śląskim;
- Przeregulowanie sfery publicznej;
- Brak stabilności prawa – częste zmiany przepisów, orzecznictwa i interpretacji;
- Konflikty polityczne przenoszone z poziomu centralnego na samorządowy;
- Partykularne interesy partyjne ponad interesami wspólnot samorządowych (podział środków w regionach, inwestycje centralne);
- Zwrócenie uwagi na rewitalizacje w sferze społecznej – droga w utrzymaniu infrastruktura nie przekłada się na realną zmianę społeczną i gospodarczą;
- Brak kontynuacji w polityce rozwoju, dominują działania operacyjne – brak myślenia strategicznego, w dłuższej perspektywie czasowej. Prowadzenie polityki rozwoju w cyklu wyborczym – pracownicy administracji uzależnieni od wyników wyborów lokalnych. Zmiana władzy wiąże się ze zmianami na kluczowych stanowiskach w administracji samorządowej;
- Przepisy prawne regulujące normy hałasu (ekrany akustyczne itp.).

Czynniki ekonomiczne:

- Dostępność funduszy zewnętrznych (Europejski Fundusz Społeczny, Europejski Fundusz Rozwoju regionalnego, Fundusze norweskie, EOG) na działania rewitalizacyjne w sferze przestrzennej, społecznej i gospodarczej;
- Dostępność funduszy sprzyjających poprawie jakości życia (budowa oczyszczalni ścieków, kanalizacji, zwalczanie niskiej emisji, gospodarka odpadami);
- Możliwość realizacji inwestycji w formule publiczno-prywatnej;
- Możliwość realizacji projektów współfinansowanych z dwóch funduszy: EFS i EFRR;
- Wzrost zamożności społeczeństwa – remonty budynków, elewacji, otocznia;
- Zagospodarowywanie terenów poprzemysłowych/kolejowych pod nowe funkcje np. mieszkaniowe - lofty, galerie handlowe, centra kulturalne;
- Odpływ aktywnych, młodych ludzi do dużych ośrodków miejskich lub zagranicę.

Czynniki społeczne:

- Moda na mieszkanie poza ścisłym centrum miasta – trendy suburbanizacyjne / rozlewanie się miast
- Wzrost aktywności różnego typu grup nacisku – organizowania się społeczeństwa wokół różnego typu kwestii istotnych z punktu widzenia małych społeczności (np. nowe inwestycje, ochrona środowiska, bezpieczeństwo);
- Łatwość podróżowania, poznawania nowych trendów, doświadczeń i kultur innych krajów (swoboda przemieszczania się w UE) – adaptowanie nowego stylu życia, kultury pracy itp. Do polskich realiów – oczekiwanie podobnych standardów świadczenia usług publicznych jak na Zachodzie;
- Moda na zróżnicowany wypoczynek i aktywne spędzanie wolnego czasu;
- Wzrost świadomości społecznej dotyczącej zrównoważonego rozwoju;
- Niska świadomość społeczna nt. współczesnego przemysłu (stereotyp „dymiących kominów”;
- Nieufność społeczna w stosunku do wspólnych przedsięwzięć publiczno-prywatnych
- Roszczeniowość społeczeństwa – postawa oczekiwania, że państwo rozwiąże wszystkie problemy, bierność;
- Niska frekwencja wyborcza – niskie poczucie odpowiedzialności za swoją gminę/powiat, brak poczucia realnego wpływu na rozwój gminy/powiatu;
- Duża liczba przedsięwzięć na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Czynniki technologiczne:

- Rozwój nowych sposobów komunikacji (twitter, aplikacje na smartfony, facebook) – zanikanie bezpośrednich kontaktów;
- Popularyzacja termomodernizacji (proces styropianizacji przestrzeni publicznej);
- Wzrost znaczenia handlu internetowego – e-commerce kosztem tradycyjnej działalności;
- Moda na e-learning.

5. Zasięgi przestrzenne obszaru/obszarów rewitalizacji i diagnoza potrzeb rewitalizacyjnych

Wskazuje się, że współcześnie jedną z przesłanek dla tworzenia Lokalnych Programów Rewitalizacji jest sposób zagospodarowania przestrzeni i zmiany w niej zachodzące. Model przestrzenny miasta Orzesze kształtuje się w oparciu o mniejsze jednostki osadnicze, które mają wpływ na podział miasta na dzielnice i sołectwa. Miasto podzielone jest na Orzesze – Centrum i Jaśkowice oraz 8 sołectw: Gardawice, Królówka, Mościska, Woszczyce, Zazdrość, Zawada, Zawiść, Zgoń. Taki podział terytorialny ma swoje uwarunkowania kulturowe i historyczne i ma istotny wpływ na poczucie tożsamości przestrzennej mieszkańców. Struktura przestrzenna miasta, wyraźnie narastająca i rozwinięta głównie w XIX i XX wieku, w czasie transformacji wsi rolniczych w jednostki będące administracyjnie wsiami o charakterze osad przemysłowych, po miasto, gminę miejską. Jednocześnie istniejące, liczne tereny zielone oraz obszary otwarte stanowią o wartości systemu ekologicznego i uzasadnionym poczuciu dużej ilości tych terenów. Analiza uwarunkowań obecnej sytuacji przestrzennej miasta pozawala zidentyfikować najważniejsze problemy przestrzenne oraz zagrożenia i na tej podstawie m.in. wskazać kierunki potrzeb rewitalizacyjnych.

Zachodzące zmiany w Orzeszu obrazują statystyczne dane gminne. Planowane działania rewitalizacyjne mają na celu poprawę sytuacji poprzez podkreślenie atutów i minimalizowanie negatywnych cech gminy. Podjęte zostaną działania „miękkie" obejmujące sferę społeczną, jak i „twarde" znajdujące wyraz w projektach inwestycyjno-infrastrukturalnych.

Jak wskazano w proz. 4.7 na podstawie przeprowadzonej delimitacji jako obszary zdegradowane zidentyfikowano Orzesze - Centrum, Jaśkowice i Woszczyce. Zebrane dane statystyczne na możliwie szczegółowym poziomie stanowiły podstawę do przygotowania diagnozy dla gminy Orzesze. Przeprowadzone wyniki rozpoznania uzupełniono o rezultaty badań społecznych i przeprowadzonych ankiet pogłębiających oraz o wnioski wypracowane podczas spotkań konsultacyjnych i warsztatowych. Na tej podstawie zidentyfikowano granice obszarów rewitalizacyjnych, które obejmują zawężone tereny zdegradowane. Wyznaczono 3 obszary, którym należy poświęcić szczególną uwagę i poddać procesom rewitalizacji:

1 obszar – sołectwo Woszczyce, gdzie obszar rewitalizacji obejmuje głównie ulice Suszecką, Cmentarną, Uroczą, Długosza, Piaskową, Klonowską, Piastowską i Długosza.

Rysunek 12. Obszar rewitalizacji w Woszczycach

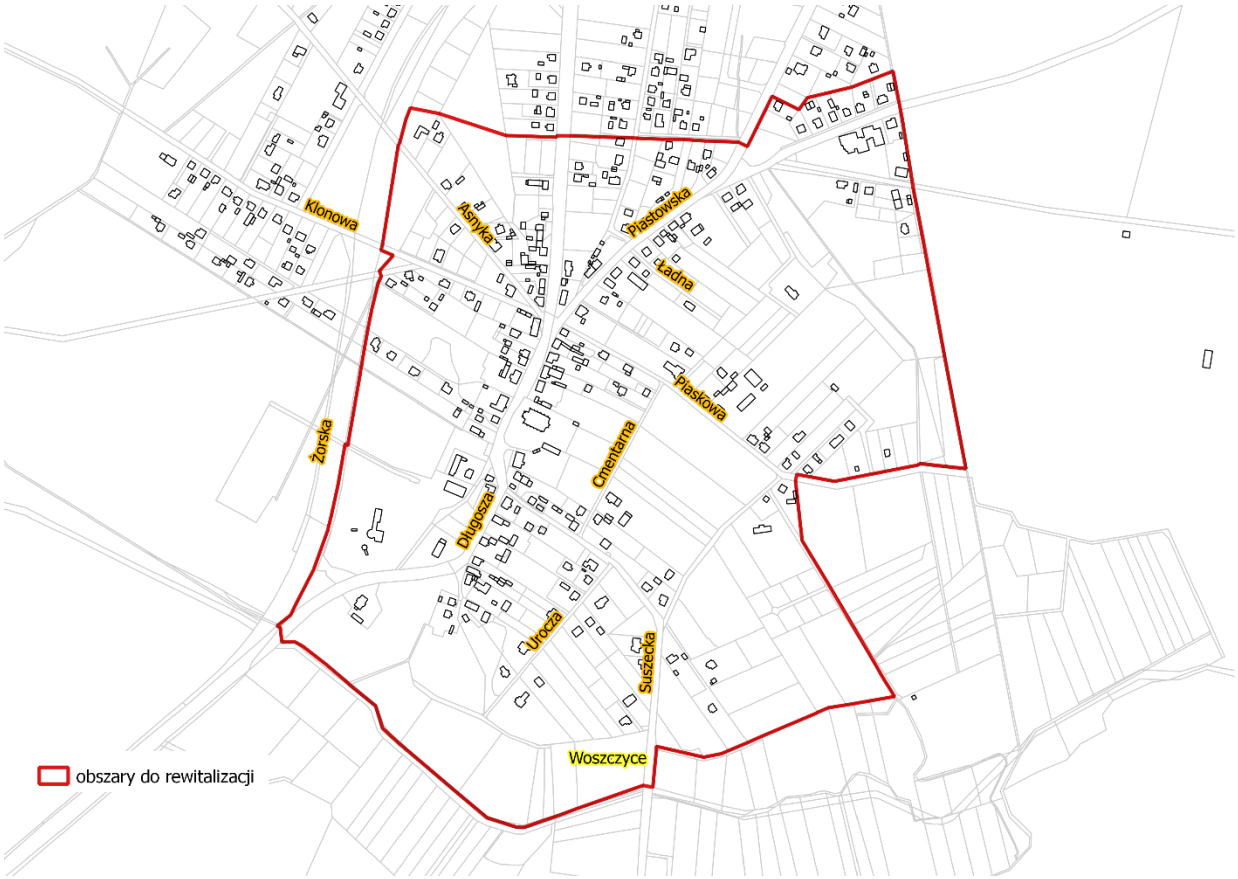

2 obszar – dzielnica Jaśkowice, w której obszar rewitalizacji obejmuje tereny zawarte pomiędzy ul. Fabryczną od ul. Wolności; ul. Budowlanych do skrzyżowania z ul. 22 Lipca; granicą ogródków działkowych od ul. Budowlanych do ul. Armii Ludowej; wzdłuż ul. Armii Ludowej do ul. Fabrycznej; wzdłuż ul. Fabrycznej do ogrodzenia NT Industry; wzdłuż ogrodzenia do torów kolejowych, wzdłuż linii torów do ul. Wolności; fragmentem ul. Wolności.

Rysunek 13. Obszar rewitalizacji w Jaśkowicach

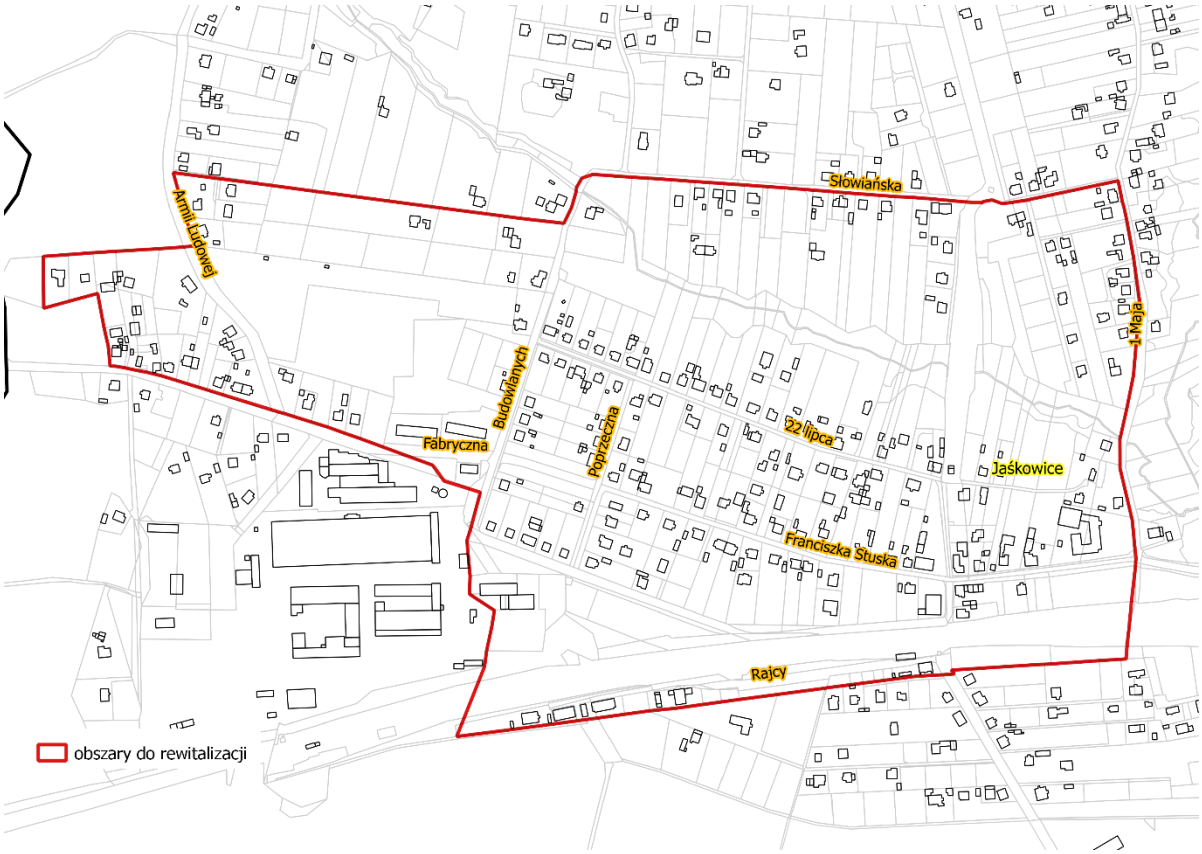

Źródło: opracowanie własne

3 obszar – dzielnica Orzesze - Centrum, w której obszar rewitalizacji ograniczony jest ulicą Gliwicką od przecięcia z rzeką Bierawką, wzdłuż ul. Gliwickiej do ul. Dworcowej; ul. Dworcową wraz z terenami przy dworcu PKP; linią kolejową; przedłużeniem ul. Górnej do skrzyżowania z ul. Dolną; ul. Górną; ul. Bukowina do skrzyżowania z ul. Św. Wawrzyńca; a następnie terenami zabudowy przy ul. Mikołowskiej aż do ul. Kwiatowej; ul. Kwiatową; ulicami Mikołowską, Rybnicką; wraz z terenami pomiędzy ulicami Rybnicką, Gliwicką i rzeką Bierawką, wzdłuż rzeki Bierawki aż do ul. Gliwickiej.

Rysunek 14. Obszar rewitalizacji w Orzeszu - Centrum

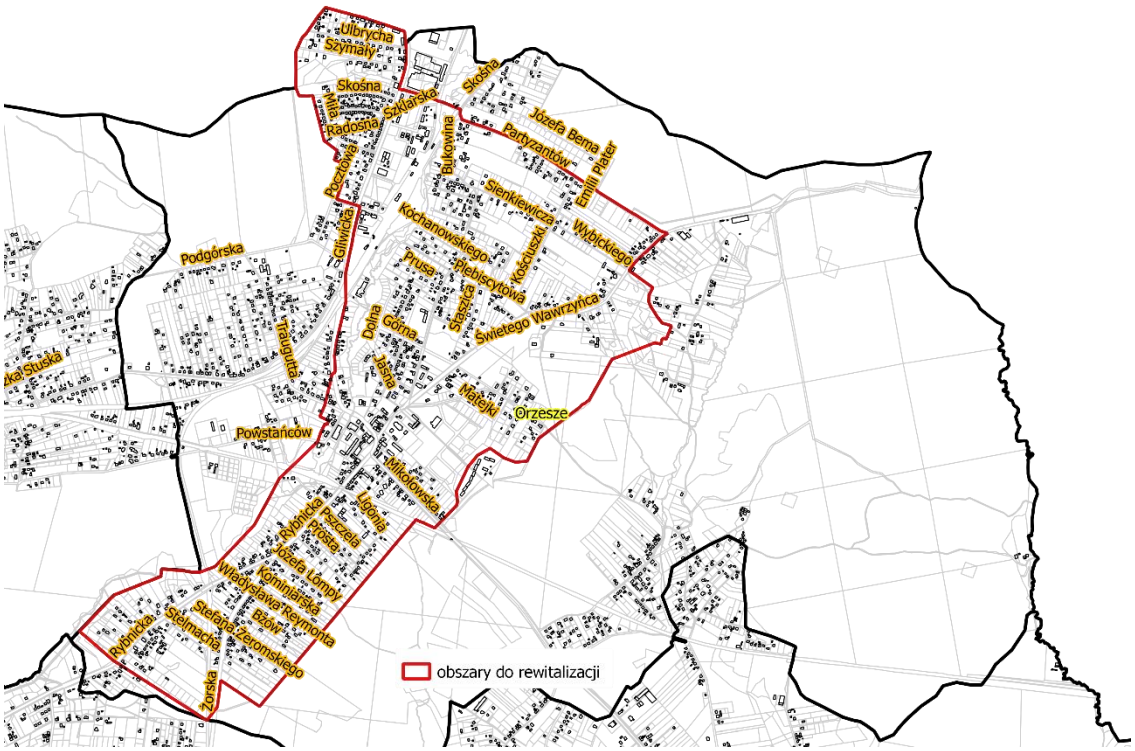

Źródło: opracowanie własne

Łącznie na obszarach do rewitalizacji zamieszkuje 5325 osób, co daje 26,76% ogółu populacji gminy (19 896 mieszkańców). Powierzchnia obszarów do rewitalizacji wynosi 442,4 ha, co przy powierzchni gminy 8379 ha daje 5,28%.

Na wyznaczonych terenach następuje nagromadzenie problemów dotyczących sfery społecznej, gospodarczej, środowiskowej, jak i technicznej, dla których wskaźniki przewyższają średnią gminną. Ponadto w opinii władz miasta wyznaczone tereny wymagają podjęcia działań naprawczych. Szerzej charakteryzują to badania pogłębione przeprowadzone z przedstawicielami instytucji, organizacji i stowarzyszeń (m.in. Urzędu Miasta w Orzeszu, publicznych szkół oraz przedszkoli, Fundacji Zmian, Miejskiego Ośrodka Kultury, Stowarzyszenia Kulturalno-Społecznego „Piwnica").

Po pierwsze we wszystkich trzech jednostkach zauważalny jest stosunkowo wysoki odsetek rodzin korzystających z pomocy społecznej na 1000 mieszkańców. Najwyższą wartość wskaźnik przyjął dla sołectwa Woszczyce (36), dla dzielnicy Orzesze - Centrum (34,9) i najniższą spośród trzech wymienionych dla dzielnicy Jaśkowice (22,5).

Drugim ze wskaźników służących do opisów sytuacji społecznej jest liczba wydanych „Niebieskich Kart" w przeliczeniu na 1000 mieszkańców. Średnia gminna wynosi 1,5 na 1000 mieszkańców. Wartość ww. wskaźnika przyjmuje najwyższą wartość (2,4) dla terenu dzielnicy Jaśkowice, które w tej sferze są najbardziej problemowym obszarem. Średni wskaźnik dla pozostałych dwóch jednostek, na których odbędą się działania rewitalizacyjne nie przekracza średniej dla gminy.

Kolejnym wskaźnikiem obrazującym jakość sytuacji społecznej w gminie jest liczba organizacji pozarządowych działających na terenie gminy Orzesze. Średnia gminna to blisko 6 organizacji działających na 1000 osób. W tym zakresie dzielnice Orzesze - Centrum i Jaśkowice oraz sołectwo Woszczyce znacznie przekraczają średnią wartość wskaźnika dla całej gminy. Profile organizacji pozarządowych działających na obszarze wymienionych jednostek wskazują na próbę minimalizowania negatywnych problemów społecznych, wśród których można wymienić uzależnienie szczególnie alkoholizm, nieradzenie sobie z problemami opiekuńczo – wychowawczymi. Działające organizacje mogą stanowić potencjał do wykorzystania przy prowadzonych działaniach rewitalizacyjnych.

Wymienione wskaźniki niejednoznacznie negatywnie charakteryzują obszar Orzesza - Centrum, Jaśkowic i Woszczyc, jednak ich bardziej szczegółowa analiza wskazuje, że znaczną część ludności stanowią osoby, które potrzebują wsparcia. Mieszkańcy obszaru problemowego to osoby w różnym wieku, jednak znaczną ich część stanowią osoby starsze. Ponadto społeczność tego obszaru charakteryzuje wyższy na tle gminy poziom przestępczości oraz liczne przejawy patologii społecznych.

Szczególną grupą mieszkańców wymienionych obszarów są również osoby uzależnione i wracające do swojego miejsca zamieszkania po odbyciu wyroków w zakładach karnych. Zauważalne jest tu nawarstwianie się problemów społecznych oraz ich długotrwały charakter, często przekazywany dzieciom (dziedziczenie problemów społecznych). Wskazuje się również, że problem bezrobocia ma specyficzny charakter – na rewitalizowanym obszarze są przypadki całych rodzin pozostających bez pracy (dziedziczenie bezradności). Jednym z podstawowych zadań staje się uchronienie najmłodszych mieszkańców od powielania wzorców poprzednich pokoleń.

Wśród problemów społecznych zidentyfikowanych w gminie należy wskazać również izolację osób potrzebujących pomocy, zaburzone relacje rodzinne, złe wzorce i doświadczenia wyniesione z dzieciństwa, zaniedbania pedagogiczne oraz niesamodzielność. Zasadna wydaje się tu być, podkreślana przez lokalnych decydentów, potrzeba inwestowania w programy specjalistyczne, usługi terapeutyczne i psychologiczne dla całych rodzin. Wskazuje się, że podejmowane działania naprawcze należy prowadzić systemowo. Ponadto na wymienione czynniki nakłada się również stygmatyzacja mieszkańców żyjących na rewitalizowanych obszarach. Należy również zaznaczyć, że mimo iż w centrum ma miejsce kumulacja obiektów społecznych, kulturalnych i sportowych to nie powoduje to minimalizowania problemów społecznych.

We wspomnianym badaniu ankietowym respondenci wskazali, że na rewitalizowanym terenie brakuje miejsc spotkań dla grup nieformalnych, organizacji pozarządowych i innych. Ponadto zwracano uwagę na brak przestrzeni publicznych/wspólnych, a te które są nie są właściwie wyposażone na przykład w obiekty małej architektury takie jak ławki, mini place zabaw dla dzieci. Poza wyraźną potrzebą stworzenia ogólnodostępnej przestrzeni dla wszystkich mieszkańców respondenci wskazywali również na konieczność stworzenia systemu aktywizacji społecznej, który tworzyłyby liczne, różnorodne koła zainteresowań, klubu młodzieżowe i seniora. Proponowane działania miałyby na celu wsparcie rodzin z problemami, wspierania integracji

i możliwości rekreacji mieszkańców. Ponadto na terenie rewitalizacji zauważalne są akty chuligaństwa i wandalizmu, co ujemnie wpływa na poziom bezpieczeństwa w gminie. Co ważne akty te mają miejsce wśród młodzieży, na co może wpływać również brak jasno zdefiniowanych, atrakcyjnych dla młodych ludzi terenów rekreacyjnych oraz ograniczona oferta kulturalnaNależy przy tym także wspomnieć o ograniczonej aktywności społecznej ludności i niechęci do integracji.

Konieczna jest koordynacja działań władz, organizacji pozarządowych i innych podmiotów w celu skutecznej rewitalizacji wyznaczonego terenu. Diagnoza jednoznacznie wskazuje na zazębianie się i współistnienie na omawianym obszarze poważnych problemów społecznych. Dostrzegają to również miejscy decydenci wskazując, że najważniejszymi problemami są brak aktywności mieszkańców, wandalizm oraz uzależnienia. Jednocześnie połowa pytanych przedstawicieli ważnych instytucji w Orzeszu wskazała, że skala problemu uzależnień na obszarze rewitalizacji osiąga poziom wysoki lub bardzo wysoki, pozostali ocenili skalę tego problemu na umiarkowanym poziomie, nie postrzegając go jako silnie zagrażające lokalnej społeczności zjawisko. W badaniu szczególną uwagę poświęcono niepełnosprawnym, osobom starszym oraz dzieci i młodzieży. Wśród najpoważniejszych problemów, z którymi musza borykać się niepełnosprawni zdiagnozowano bariery architektoniczne oraz utrudniony dostęp do placówek rehabilitacyjnych. Według respondentów najpoważniejszymi barierami codziennego życia dla osób starszych są poczucie nieprzydatności, problemy finansowe oraz brak motywacji do życia i brak ofert zagospodarowania wolnego czasu. Wśród negatywnych zjawisk odnoszących się do dzieci i młodzieży wskazano bezproduktywne spędzanie wolnego czasu oraz zaniedbania wychowawcze. . W związku z tym w planowanych działaniach rewitalizacyjnych trzeba wziąć pod uwagę stworzenie odpowiednich miejsc spędzenia czasu dla dzieci i młodzieży wraz z odpowiednią ofertą i zakresem usług np. świetlica środowiskowa, realizacja programów integrujących i zwiększających budowanie więzi międzypokoleniowych.

Do opisania stanu sfery gospodarczej w Orzeszu posłużono się wskaźnikiem opisującym odsetek przedsiębiorców na 1000 ludności. Średnia gminna wynosi nieco ponad 59. Wskaźniki dla rewitalizowanych obszarów są zbliżone do gminnej średniej. Powyżej średniej gminnej wartości umiejscawia się tylko sołectwo Woszczyce, dzielnice Orzesze - Centrum i Jaśkowice są poniżej ww. wartości. Niska przedsiębiorczość na obszarach Orzesza - Centrum, Jaśkowic i Woszczyc może wynikać z charakteru mieszkającej tam ludności w znacznym stopniu cechującej się bezradnością i niesamodzielnością. Ponadto nagromadzenie problemów społecznych na tym terenie nie tworzy i nie stymuluje pojawienia się dobrego klimatu dla przedsiębiorczości. Rozwiązaniem lub zminimalizowaniem tego problemu może być aktywne motywowanie ludności do uczestnictwa na przykład w kursach zawodowych. Bardzo ważnym aspektem jest także zwiększanie poziomu przedsiębiorczości wśród młodzieży, dlatego nacisk w działaniach powinien być również położony na działania aktywizujące w tym zakresie. Kolejnym elementem, którym posłużono się do opisu sytuacji gospodarczej jest wysokość średnich dochodów osób fizycznych i prawnych prowadzących działalność na terenie gminy. W tym aspekcie najlepiej wypadają Woszczyce, Jaśkowice, Orzesze - Centrum, Zawiść. Zwraca to uwagę na to, że przedsiębiorcy mimo tego, że są relatywnie nieliczną grupą we wskazanych sołectwach i dzielnicach to udaje im się osiągać sukcesy na lokalnym, a czasem też regionalnym, rynku gospodarczym.

W sferze środowiskowej jako wskaźnikiem można posłużyć się danymi opisującymi liczbę działek, na których zlokalizowane są substancje szkodliwe dla zdrowia i środowiska (np. eternit, azbest). W dzielnicy Orzesze - Centrum i sołectwie Woszczyce wskaźnik przyjmuje wartość wyższą niż średnia gminna. Należy zaznaczyć, że są to najwyższe wartości w całej gminie. Na terenie

dzielnicy Jaśkowice ww. wskaźnik jest niższy niż na pozostałym terenie gminy, jednak ze względu na kumulację szkodliwego azbestu na niewielkim terenie uznaje się to za przesłankę podjęcia działań rewitalizacyjnych w sferze środowiskowej. Na wymienione czynniki nakłada się ponadto brak infrastruktury rekreacyjnej oraz niedobór inwestycji modernizacyjnych i niedopasowanie ich do potrzeb mieszkańców. Negatywnie na sytuację środowiskową wpływa również istnienie dzikich wysypisk. Ponadto jak wynika z danych gminnych większość osób mieszkających na terenie rewitalizacji zalega z opłatami za odbiór i wywóz odpadów, czego skutkiem może być tworzenie się ww. dzikich wysypisk. Przykład ten naświetla współwystępowanie problemów – to znaczy bieda i niedobór środków finansowych oraz związana z tym niemożność uregulowania opłat na przykład za wywóz śmieci negatywnie wpływają na stan i jakość środowiska.

W sferze technicznej wyznaczony obszar rewitalizacji również osiąga wskaźniki znacząco odbiegające od średniej gminnej. Po pierwsze odsetek budynków wybudowanych przed 1970 w dzielnicy Orzesze – Centrum i w sołectwie Jaśkowice przewyższa przeciętną wartość dla całej gminy. W Orzeszu – Centrum i Jaśkowicach ponad 36 % budynków to te wybudowane przed 1970 rokiem – ich wiek może negatywnie wpływać na ich stan techniczny powodując złą sytuację mieszkaniową osób tam funkcjonujących. Zły stan budynków i zaniedbanie strefy infrastrukturalnej przekładają się na złe warunki życia mieszkańców, które wyrażają się na przykład w braku lub niedostatecznym stanie instalacji sanitarnych. Brak prac remontowych w ramach miejsc zamieszkania skutkuje pogarszaniem się stanu substancji mieszkaniowej, co z kolei powoduje nawarstwianie się problemów społecznych. Planowane zadania rewitalizacyjne powinny obejmować interwencję w tkankę nieruchomości (kompleksowa modernizacja zasobów) i zagospodarowanie zieleni i małej architektury. Tylko w Jaśkowicach omawiany wskaźnik przyjmuje niższą wartość. Po drugie wskaźnik opisujący odsetek budynków generujących niską emisję jest wyższy na obszarze Orzesza - Centrum i Jaśkowic, nieco niższy w Woszczycach. W tym aspekcie zauważalna jest niska świadomość ekologiczna mieszkańców. Z przeprowadzonych badań społecznych wynika, że dla mieszkańców najczęściej wskazywanymi problemami w Orzeszu - Centrum jest niska estetyka centrum miasta, szczególnie Rynku, a także brak wyraźnie zidentyfikowanego centrum. Ponadto zwracano uwagę na zaniedbanie trenów wokół dworca PKP, niedobory w infrastrukturze technicznej, niezmodernizowane obiekty infrastruktury społecznej, a także niewykorzystanie potencjału miejsc rekreacyjnych. Dla wszystkich obszarów rewitalizowanych respondenci wskazywali na brak zagospodarowania przestrzeni publicznych, dezintegrację przestrzeni miasta, zły stan socjalnych budynków mieszkaniowych, a także nadmierne przytłoczenie ruchem samochodowym. Problemem, na który zwracano uwagę szczególnie w dzielnicach Orzesze - Centrum i Jaśkowice jest zbyt duże natężenie ruchu samochodowego oraz zbyt mała liczba miejsc parkingowych. W przypadku Jaśkowic ankietowani mieszkańcy podkreślali także niedobory związane z niewystarczającymi rozwiązaniami komunikacji publicznej.

Podsumowując, na podstawie analiz danych zastanych, badań i spotkań przeprowadzonych interesariuszami procesu rewitalizacji wyznaczono 3 obszary problemowe w sferach społecznej, środowiskowej, gospodarczej, technicznej i przestrzenno-funkcjonalnej. Respondenci we wspomnianym wcześniej badaniu ankietowym wskazali, że działaniami rewitalizacji powinny zostać objęte przede wszystkim młodzież, seniorzy oraz rodziny z małymi dziećmi. W kwestii oceny ważnych elementów dla rozwoju gminy respondenci badań najlepiej ocenili w gminie jakość i dostępność jakość edukacyjnych (szkoły podstawowe, gimnazja i szkoły ponadgimnazjalne) i warunki do rozwoju aktywności obywatelskiej i działania organizacji pozarządowych, najgorzej oceniono mechanizmy wsparcia osób bezrobotnych, jakość

i dostępność rynku pracy (możliwość znalezienia pracy na trenie gminy) oraz kwestie estetyki zieleni miejskiej. Poniższa tabela zawiera zbiorcze zestawienie najważniejszych problemów na obszarze przeznaczonym do rewitalizacji.

Tabela 77. Zestawienie głównych problemów na obszarach do rewitalizacji

Sfera	Obszar 1 – Orzesze - Centrum	Obszar 2 - Jaśkowice	Obszar 3 - Woszczyce
Społeczna	• wysoki odsetek osób korzystających z pomocy społecznej • niska aktywność społeczna i kulturalna ludności • niski poziom integracji społecznej mieszkańców • słaba samoorganizacja społeczna • niewystarczająca współpraca międzypokoleniowa • niewystarczająca liczba programów aktywizacji mieszkańców i działań zmierzających ku zwiększeniu poczucia tożsamości z miejscem zamieszkania i sąsiadami • słaba aktywność ośrodków kulturalno-rekreacyjnych • brak instytucji integrującej mieszkańców • brak bezpiecznego, funkcjonalnego	• wysoki odsetek osób korzystających z pomocy społecznej • niska aktywność społeczna i kulturalna ludności • wysoki odsetek rodzin przejawiających zachowania patologiczne • niska aktywność społeczna ludności • słaba samoorganizacja społeczna • słaba aktywność ośrodków kulturalno-rekreacyjnych • brak instytucji integrującej mieszkańców • brak inicjatyw społecznych • wysoki odsetek w skali gminy przestępstw przeciwko rodzinie • ubóstwo społeczeństwa – jeden z najniższych średnich dochodów na tle gminy • negatywny wizerunek dzielnicy i jej mieszkańców • znaczny poziom bezrobocia • brak ofert sportowej i rekreacyjnej dla mieszkańców,	• wysoki odsetek osób korzystających z pomocy społecznej • niska aktywność społeczna i kulturalna ludności • niski poziom integracji społecznej mieszkańców • słaba samoorganizacja społeczna • słaba aktywność ośrodków kulturalno-rekreacyjnych • brak instytucji integrującej mieszkańców • wysoki odsetek w skali gminy osób uzależnionych od alkoholu • wysoki odsetek w skali gminy gospodarstw z zaległościami czynszowymi (ubóstwo społeczeństwa) • niewystarczająca współpraca międzypokoleniowa • niewystarczająca liczba programów aktywizacji mieszkańców

Sfera	Obszar 1 – Orzesze - Centrum	Obszar 2 - Jaśkowice	Obszar 3 - Woszczyce
	ciągu pieszo – rowerowego w centrum Orzesza, który umożliwiałby mieszkańcom aktywne spędzanie wolnego czasu na świeżym powietrzu • niewystarczająca oferta spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży • problemy wychowawcze wśród dzieci i młodzieży oraz pojawiające się akty chuligaństwa itp.	szczególnie dla dzieci i młodzieży	i działań zmierzających ku zwiększeniu poczucia tożsamości z miejscem zamieszkania i sąsiadami • brak poczucia tożsamości lokalnej • niewystarczający poziom wiedzy młodzieży o historii gminy i regionu
Środowiskowa	• niedobór infrastruktury rekreacyjnej • zaniedbane tereny zielone • zaleganie z opłatami za odbiór i wywóz odpadów • możliwość tworzenia się dzikich wysypisk • duża liczba działek/domów z azbestem, szczególnie w Orzeszu - Centrum i Woszczycach • niska świadomość ekologiczna mieszkańców		
Gospodarcza	• niska działalność gospodarcza ludności • mała liczba usług • brak przestrzeni do prowadzenia działalności gospodarczej o charakterze usługowym • brak wsparcia infrastrukturalnego mieszkańców miasta w polepszaniu dostępu do rynku zatrudnienia	• mała liczba przedsiębiorców • mała liczba usług • brak przestrzeni do prowadzenia działalności gospodarczej o charakterze usługowym • brak wsparcia infrastrukturalnego mieszkańców miasta w polepszaniu dostępu do rynku zatrudnienia	• mała liczba przedsiębiorców • mała liczba usług • brak przestrzeni do prowadzenia działalności gospodarczej o charakterze usługowym • brak wsparcia infrastrukturalnego mieszkańców miasta w polepszaniu dostępu do rynku zatrudnienia
Techniczna,	• wysoki odsetek	• wysoki odsetek	• wysoki odsetek

Sfera	Obszar 1 – Orzesze - Centrum	Obszar 2 - Jaśkowice	Obszar 3 - Woszczyce
przestrzenno-funkcjonalna	budynków wybudowanych 1970 rokiem • zły stan techniczny budynków • niska emisja • zły stan infrastruktury komunikacyjnej • niska estetyka centrum miasta, szczególnie Rynku (brak reprezentacyjnej przestrzeni) • brak wyraźnie zdefiniowanego centrum • brak zagospodarowani e przestrzeni publicznych • dezintegracja przestrzeni miasta • zaniedbane tereny wokół dworca PKP • niedobory w infrastrukturze technicznej (kanalizacja) • niezmodernizowa na infrastruktura społeczna (żłobki, przedszkola, szkoły) • zły stan socjalnych budynków mieszkaniowych • nadmierne przytłoczenie ruchem samochodowym • zbyt mała liczba miejsc parkingowych • niewykorzystany	budynków sprzed 1970 rokiem • wysoki odsetek budynków ogrzewanych węglem i materiałami generującymi niską emisję • zły stan infrastruktury komunikacyjnej • nieład przestrzenny • brak zagospodarowanie przestrzeni publicznych • dezintegracja przestrzeni miasta • niedobory w infrastrukturze technicznej • niezmodernizowana infrastruktura społeczna (żłobki, przedszkola, szkoły) • zły stan socjalnych budynków mieszkaniowych • zbyt mała liczba miejsc parkingowych • niewystarczająca komunikacja publiczna • niewystarczająca liczba obiektów realizujących usługi z zakresu sportu i rekreacji, niewystarczające zaplecze sportowe	budynków powstałych przed 1970 rokiem • zły stan infrastruktury komunikacyjnej • brak zagospodarowanie przestrzeni publicznych • dezintegracja przestrzeni miasta • niedobory w infrastrukturze technicznej • niezmodernizowan a infrastruktura społeczna (żłobki, przedszkola, szkoły) • zły stan socjalnych budynków mieszkaniowych • zbyt mało przestrzeni integracyjnych dla mieszkańców •

Sfera	Obszar 1 – Orzesze - Centrum	Obszar 2 - Jaśkowice	Obszar 3 - Woszczyce
	potencjał miejsc rekreacyjnych (np. ul. Gliwicka) • niewystarczający poziom bezpieczeństwa w ruchu drogowym wynikającym z braku odseparowania ruchu kołowego od ruchu pieszego • nieużytki w Centrum miasta		

Źródło: opracowanie własne

6. Wizja wyprowadzenia obszarów rewitalizacji z sytuacji kryzysowej – planowany efekt rewitalizacji

Wizja oraz cel nadrzędny Programu Rewitalizacji Miasta Orzesze na lata 2014-2022 został wypracowany przez Władze Miasta, przedstawicieli Urzędu Miasta Orzesze, Radnych miejskich, przedstawicieli kluczowych dla rozwoju miasta instytucji publicznych, organizacji społecznych oraz środowisk gospodarczych, podczas warsztatów strategicznych towarzyszących wypracowaniu programu rewitalizacji.

Wizja przedstawia pożądany obraz w danym okresie. Jest opisem wizerunku obszarów rewitalizowanych w przyszłości.

Wizja powinna być motywująca, określając pozytywny obraz uwzględniający lokalne i zewnętrzne uwarunkowania.

Wizja dla wszystkich wyznaczonych obszarów do rewitalizacji w 2022 roku po przeprowadzeniu rewitalizacji jest następująca:

Poddane kompleksowej odnowie rewitalizacyjnej obszary miasta będą dysponować bogatym zapleczem sportowo-rekreacyjnym i kulturalnym, co stworzy mieszkańcom – w tym zagrożonym ubóstwem lub wykluczeniem społecznym - warunki do aktywności społeczno - zawodowej, podniesie ich jakość życia, przyczyni się do wzrostu przedsiębiorczości oraz ociepli wizerunek miasta w oczach przyjezdnych.

Celem nadrzędnym dla wszystkich wyznaczonych obszarów programu rewitalizacji dla Gminy Miejskiej Orzesze ***jest stworzenie dostępnej i przyjaznej do pracy i zamieszkania przestrzeni miejskiej, z wyraźną strefą centralną spajającą miasto i sprzyjającą integracji mieszkańców.***

7. Cele rewitalizacji oraz kierunki działania

Integralną częścią rewitalizacji jest wyznaczenie celów strategicznych i operacyjnych oraz przypisanym ich działaniom, dzięki którym możliwe będzie wyprowadzenie obszarów rewitalizacji z kryzysu. Obszarom do rewitalizacji zostały określone problemy, na bazie których powstała identyfikacja potrzeb rewitalizacyjnych. Dzięki określonym potencjałom wyznaczone działania mają większe szanse na realizację.

Tabela 78. Powiązanie celów rewitalizacji ze sferami

Sfera	Cele strategiczne	Cele operacyjne
Społeczna	1. Wysoki poziom aktywności i integracji społeczności lokalnej	1.1. Pobudzenie aktywności społecznej i kulturalnej mieszkańców poprzez promocję inicjatyw lokalnych oraz oferty kulturalnej 1.2. Wysoki poziom wsparcia dla osób zagrożonych wykluczeniem i patologiami społecznymi
Techniczna i przestrzenno-funkcjonalna	2. Rozwinięta infrastruktura techniczna zapewniająca wysoką jakość życia mieszkańców	2.1. Zapewnione odpowiednie warunki w zakresie infrastruktury technicznej budynków użyteczności publicznej 2.2. Wzrost bezpieczeństwa ciągów komunikacyjnych
Środowiskowa	3. Zapewnienie atrakcyjnej i wysokiej jakości przestrzeni publicznej oraz środowiska przyrodniczego	3.1. Zachowanie wysokiej jakości środowiska naturalnego 3.2. Podniesienie jakości przestrzeni publicznych
Gospodarcza	4. Wysoki stopień wykorzystania potencjału gospodarczego	4.1. Ożywienie gospodarcze rewitalizowanych obszarów gminy 4.2. Wzrost przedsiębiorczości wśród mieszkańców

Źródło: opracowanie własne

Sfera społeczna:

Cel strategiczny 1. Wysoki poziom aktywności i integracji społeczności lokalnej

Uzasadnienie: Podstawą działań rewitalizacyjnych są działania zmierzające do neutralizacji lub zupełnego zlikwidowania negatywnych zjawisk społecznych, występujących na terenach przeznaczonych do rewitalizacji. Realizacja wskazanego celu przyczyni się do zwiększenia poczucia tożsamości mieszkańców z zamieszkiwanym terenem oraz zacieśnienia więzi lokalnych między mieszkańcami. Społeczność lokalna będzie aktywizowana za pomocą różnorodnych narzędzi, które będą służyły zwiększeniu społecznej wrażliwości na problemy społeczne oraz współodpowiedzialności za ich rozwiązywanie w gronie mieszkańców.

Potencjalnymi beneficjentami działań rewitalizacyjnych, czyli podmiotami realizującymi projektu związane z tym celem będzie Urząd Miejski oraz jego jednostki organizacyjne np. MOPS, organizacje pozarządowe we współpracy z instytucjami kultury, szkołami zlokalizowanymi na obszarach do rewitalizacji. Grupami docelowymi, czyli odbiorcami działań będą głównie mieszkańcy obszarów przeznaczonych do rewitalizacji, osoby wykluczone społecznie, dzieci i młodzież oraz całe rodziny borykające się z problemami społecznymi.

Tabela 79. Powiązanie celu operacyjnego 1.1 z problemami, potencjałami i działaniami

Cel strategiczny 1. Wysoki poziom aktywności i integracji społeczności lokalnej	
Cel operacyjny 1.1: Pobudzenie aktywności społecznej i kulturalnej mieszkańców	
Powiązanie z problemami i potrzebami rewitalizacyjnymi	• wysoki odsetek osób korzystających z pomocy społecznej • niska aktywność społeczna ludności • niski poziom integracji społecznej mieszkańców • wysoki odsetek rodzin przejawiających zachowania patologiczne • niska aktywność społeczna ludności • niska tożsamość z zamieszkiwanym miejscem
Powiązanie z potencjałami	• obecna baza obiektów społecznych, sportowych, kulturalnych • istniejące placówki kulturalno-edukacyjne
Działania	• Promowanie, wspieranie i realizowanie projektów aktywizujących i integrujących o charakterze: społecznym, edukacyjnym, kulturalnym, sportowym, zdrowotnym, ekologicznym czy turystycznym • Promocja inicjatyw lokalnych związanych z poszukiwaniem wyróżników obszarów i budowania tożsamości z miejscem zamieszkania • Włączanie mieszkańców we współtworzenie oferty kulturalnej oraz budowanie poczucia odpowiedzialności za miejsce zamieszkania • Utworzenie Orzeskiego Klubu Seniora – wsparcie

	edukacyjne, kulturalne i zdrowotne seniorów

Źródło: opracowanie własne

Tabela 80. Powiązanie celu operacyjnego 1.2 z problemami, potencjałami i działaniami

Cel strategiczny 1. Wysoki poziom aktywności i integracji społeczności lokalnej	
Cel operacyjny 1.2: Wysoki poziom wsparcia dla osób zagrożonych wykluczeniem i patologiami społecznymi	
Powiązanie z problemami i potrzebami rewitalizacyjnymi	• wysoki odsetek osób korzystających z pomocy społecznej • niska aktywność społeczna ludności • niski poziom integracji społecznej mieszkańców • wysoki odsetek rodzin przejawiających zachowania patologiczne • niska aktywność społeczna ludności • niski poziom bezpieczeństwa • uzależnienie od pomocy społecznej
Powiązanie z potencjałami	• prowadzone działania i projekty przez ośrodek pomocy społecznej mające na celu włączenie społeczne osób wykluczonych • funkcjonująca Placówka Wsparcia Dziennego „Przystań”
Działania	• Wzmacnianie realizacji programu reintegracji społecznej i zawodowej • Zwiększenie dostępu do szeroko rozumianego wsparcia psychologicznego, zawodowego, prawnego oraz szkoleń dla osób poszukujących pracy, pozostających bez zatrudnienia, osób zagrożonych wykluczeniem społecznym • Wsparcie na rzecz dostosowania umiejętności i kompetencji osób bezrobotnych i zagrożonych wykluczeniem społecznym do potrzeb rynku pracy • Wyrównywanie szans i włączenie społeczne osób zagrożonych wykluczeniem społecznym • Zwiększenie kompetencji wychowawczych u rodziców i szans rozwojowych u dzieci i młodzieży z rodzin dysfunkcyjnych • Utworzenie Szkolonego Ośrodka Kariery –wsparcie osób młodych na rynku pracy • Rozszerzenie oferty Placówki Wsparcia Dziennego

	„Przystań" poprzez stworzenie Orzeskiego Centrum Możliwości –wsparcie dzieci i młodzieży oraz rodzin zagrożonych wkluczeniem społecznym

Źródło: opracowanie własne

Sfera techniczna i przestrzenno-funkcjonalna

Cel strategiczny 2. Rozwinięta infrastruktura techniczna zapewniająca wysoką jakość życia mieszkańców

Uzasadnienie: Realizacja założonego celu przyczyni się do zwiększenia komfortu zamieszkiwania na obszarach do rewitalizacji, które charakteryzują się degradacją infrastruktury mieszkalnej i budynków użyteczności publicznej. Wzrost zadowolenia na zamieszkiwanym obszarze i wysoki standard budynków wpłynie pozytywnie również na sferę społeczną – poczucie estetyki, odpowiedzialność za remontowane budynki czy nawet współpracę społeczności lokalnej z samorządem w odrestaurowaniu zniszczonych obiektów (np. poprzez wspólne malowanie czy aranżację zieleni wokół budynków). Bezpośrednim beneficjentem działań będą Gmina Orzesze, jednostki organizacyjne Urzędu, przedsiębiorcy oraz organizacje pozarządowej.

Tabela 81. Powiązanie celu operacyjnego 2.1. z problemami, potencjałami i działaniami

Cel strategiczny 2. Rozwinięta infrastruktura techniczna zapewniająca wysoką jakość życia mieszkańców	
Cel operacyjny 2.1.: Zapewnione odpowiednie warunki w zakresie infrastruktury technicznej budynków użyteczności publicznej	
Powiązanie z problemami i potrzebami rewitalizacyjnymi	• wysoki odsetek budynków wybudowanych przed 1970 rokiem • zły stan techniczny budynków • wysoki odsetek budynków ogrzewanych węglem i materiałami generującymi niską emisję • niska jakość przestrzeni do spędzania czasu wolnego • brak reprezentacyjnej przestrzeni miejskiej (np. Rynek) • degradacja zieleni miejskiej
Powiązanie z potencjałami	• funkcjonujące przestrzenie publiczne, miejsca spotkań i rekreacji
Działania	• Poprawa stanu infrastruktury budynków mieszkalnych i użyteczności publicznej – dostosowanie do nowych funkcji • Zagospodarowanie terenów nieużytkowanych i niezabudowanych na cele rekreacyjne • Utworzenie reprezentacyjnej przestrzeni miejskiej, integrującej społeczność lokalną (miejsce spotkań mieszkańców)

Źródło: opracowanie własne

Tabela 82. Powiązanie celu operacyjnego 2.2. z problemami, potencjałami i działaniami

Cel strategiczny 2. Rozwinięta infrastruktura techniczna zapewniająca wysoką jakość życia mieszkańców	
Cel operacyjny 2.2.: Wzrost bezpieczeństwa ciągów komunikacyjnych	
Powiązanie z problemami	• degradacja zieleni miejskiej

Cel strategiczny 2. Rozwinięta infrastruktura techniczna zapewniająca wysoką jakość życia mieszkańców	
Cel operacyjny 2.2.: Wzrost bezpieczeństwa ciągów komunikacyjnych	
i potrzebami rewitalizacyjnymi	• brak ścieżek rowerowych do głównych miejsc użyteczności publicznej • brak centrum przesiadkowego • niska jakość ciągów komunikacyjnych • niewystarczająca ilość miejsc parkingowych
Powiązanie z potencjałami	• istniejące „wydeptane" ścieżki, szlaki komunikacyjne łączące osiedla z centrum miasta • otoczenie dworca PKP sprzyjające budowie infrastruktury przesiadkowej
Działania	• Poprawa stanu infrastruktury drogowej i rowerowej • Budowa systemu Parkuj i Jedź przy dworcu PKP (Park&Ride/P+R)

Źródło: opracowanie własne

Sfera środowiskowa

Cel strategiczny 3. Zapewnienie atrakcyjnej i wysokiej jakości przestrzeni publicznej oraz środowiska przyrodniczego

Uzasadnienie: Środowisko naturalne oraz dostępność do miejsc rekreacji i odpoczynku warunkuje zrównoważony poziom życia mieszkańców. Degradacja zieleni miejskiej sprzyja powstawaniu miejsc o złej renomie, miejsc niebezpiecznych, w których rodzą się patologie społeczne. Zatem dbałość o wysoką jakość przestrzeni publicznych i środowiska naturalnego ma szczególne znaczenie w integracji społeczności lokalnej poprzez sport i rekreację, ale także zapobieganiu negatywnym zjawiskom społecznym. Przyjazne i zadbane otoczenie wpływa na zdrowie mieszkańców oraz poczucie bezpieczeństwa w okolicy.

Bezpośrednim beneficjentem działań będą Gmina Orzesze, jednostki organizacyjne Urzędu, przedsiębiorcy oraz organizacje pozarządowej.

Tabela 83. Powiązanie celu operacyjnego 3.1. z problemami, potencjałami i działaniami

Cel strategiczny 3. Zapewnienie atrakcyjnej i wysokiej jakości przestrzeni publicznej oraz środowiska przyrodniczego	
Cel operacyjny 3.1.: Zachowanie wysokiej jakości środowiska naturalnego	
Powiązanie z problemami i potrzebami rewitalizacyjnymi	• zaleganie z opłatami za odbiór i wywóz odpadów • warunki sprzyjające tworzeniu się dzikich wysypisk • duża liczba działek/domów z azbestem, szczególnie w Orzeszu - Centrum i Woszczycach • niska świadomość ekologiczna mieszkańców

Cel strategiczny 3. Zapewnienie atrakcyjnej i wysokiej jakości przestrzeni publicznej oraz środowiska przyrodniczego	
Cel operacyjny 3.1.: Zachowanie wysokiej jakości środowiska naturalnego	
Powiązanie z potencjałami	• podejmowanie działania na rzecz likwidacji azbestu
Działania	• Ograniczenie niskiej emisji, wspieranie procesu termomodernizacji budynków mieszkalnych i obiektów użyteczności publicznej • Zagospodarowanie terenów zieleni miejskiej • Kontynuowanie działań związanych z likwidacją azbestu z działek, na których jest on zlokalizowany • Działania edukacyjne dotyczące podnoszenia świadomości ekologicznej • Wzrost efektywności w sferze gospodarki odpadami

Źródło: opracowanie własne

Tabela 84. Powiązanie celu operacyjnego 3.2. z problemami, potencjałami i działaniami

Cel strategiczny 3. Zapewnienie atrakcyjnej i wysokiej jakości przestrzeni publicznej oraz środowiska przyrodniczego	
Cel operacyjny 3.2.: Podniesienie jakości przestrzeni publicznych	
Powiązanie z problemami i potrzebami rewitalizacyjnymi	• niedobór infrastruktury rekreacyjnej • mało inwestycji modernizacyjnych • niski poziom estetyki
Powiązanie z potencjałami	• dostępność terenów zielonych
Działania	• Uporządkowanie i zwiększenie estetyki przestrzeni publicznej • Kreowanie nowych atrakcyjnych i funkcjonalnych przestrzeni publicznych • Zagospodarowanie zniszczonych terenów zielonych

Źródło: opracowanie własne

Sfera gospodarcza

Cel strategiczny 4. Wysoki stopień wykorzystania potencjału gospodarczego

Uzasadnienie: Przedsiębiorczość mieszkańców wpływa na zwiększenie dobrobytu nie tylko w miejscu zamieszkania, ale także w całej gminie. Funkcjonowanie zróżnicowanych przedsiębiorstw, zarówno z sektora usług, produkcji czy innych powoduje, że mieszkańcy zaopatrują się w towary „na miejscu", w najbliższym sąsiedztwie, co umacnia pozycję i konkurencyjność przedsiębiorców na lokalnym rynku. Pobudzanie aktywności gospodarczej jest jednym z czynników rozwoju społeczności lokalnych, przekłada się na zmniejszenie skali bezrobocia, patologii społecznych i uzależnienia od instytucji pomocowych.

Potencjalnymi beneficjentami poniższych działań są: KIS, MOPS oraz organizacje pozarządowe działające na terenie Orzesza. Główną grupą docelową prowadzonych działań będą osoby pozostające bez pracy, wykluczone społeczne, a także przedsiębiorstwa, instytucje wspomagające rozwój biznesu i przedsiębiorczości (np. inkubatory przedsiębiorczości).

Tabela 85. Powiązanie celu operacyjnego 4.1. z problemami, potencjałami i działaniami

Cel strategiczny 4. Wysoki stopień wykorzystania potencjału gospodarczego	
Cel operacyjny 4.1.: Ożywienie gospodarcze rewitalizowanych obszarów gminy	
Powiązanie z problemami i potrzebami rewitalizacyjnymi	• mała liczba przedsiębiorców • mieszkańcy nie wykazują się przedsiębiorczością
Powiązanie z potencjałami	• obiekty użyteczności publicznej nie wykorzystane w pełni
Działania	• Wspieranie tworzenia i rozwoju podmiotów ekonomii społecznej • Inicjowanie przedsięwzięć w formule partnerstwa publiczno-prywatnego • Wzmocnienie współpracy z lokalnymi przedsiębiorcami w kierunku aktywizacji osób długotrwale bezrobotnych

Źródło: opracowanie własne

Tabela 86. Powiązanie celu operacyjnego 4.2. z problemami, potencjałami i działaniami

Cel strategiczny 4. Wysoki stopień wykorzystania potencjału gospodarczego	
Cel operacyjny 4.2.: Wzrost przedsiębiorczości wśród mieszkańców	
Powiązanie z problemami i potrzebami rewitalizacyjnymi	• mała liczba przedsiębiorców
Powiązanie z potencjałami	• funkcjonujące podmioty gospodarcze jako potencjalni partnerzy w podejmowanych działaniach zmierzających do wzrostu przedsiębiorczości
Działania	• Stworzenie preferencyjnych warunków i różnego rodzaju zachęt do rozwoju lokalnej przedsiębiorczości • Działania edukacyjne dla osób bezrobotnych w kierunku otwierania własnej działalności gospodarczej • Wsparcie powstania podmiotu działającego na rzecz rozwoju przedsiębiorczości

Źródło: opracowanie własne

8. Zestawienie projektów rewitalizacyjnych

Niniejszy podrozdział zawiera zestawienie głównych projektów rewitalizacyjnych, których realizacja w trzech obszarach – Woszczyce, Jaśkowice oraz Orzesze - Centrum przyczyni się do polepszenia standardu i jakości życia mieszkańców. Projekty są między sobą komplementarne co oznacza, że działania w różnych sferach oddziałują na siebie.

8.1. Projekty główne

Obszar I – Woszczyce

Obszar rewitalizowany: **WOSZCZYCE**
Tytuł zadania/projektu: **Projekt Społeczno-Kulturalny „Razem dla Woszczyc"**
Opis zadania/projektu **Stan istniejący:** Na terenie obszaru rewitalizacji identyfikuje się kwestie problematyczne związane z niewystarczającym poziomem integracji mieszkańców, a także w niewystarczającym stopniu zapewniania ofertą dla dzieci i młodzieży. Do realizacji projektu istnieje możliwość wykorzystania piwnic pod probostwem Parafii św. Piotra i Pawła we Woszczycach (nr działki 40) **Efekt zadania:** Projekt ma na celu nakłonienie zarówno młodzieży jak i seniorów do aktywności społecznej i kulturalnej na terenie objętym rewitalizacją. Polegałby on na prowadzeniu warsztatów oraz spotkań artystycznych i rzemieślniczych. Uczestnicy projektu uczyliby się od siebie nawzajem oraz z wykorzystaniem bogatych zasobów Internetu w tym obszarze, nie wyłączając pozycji obcojęzycznych. Wzajemne wsparcie beneficjentów pozwoliłoby na efektywne gromadzenie wiedzy i umiejętności oraz wykorzystanie źródeł dotychczas niedostępnych.
Komplementarność projektu pomiędzy sferami: Projekt przyczyni się do rozwiązania następujących problemów w sferach: **Sfera społeczna:** • Niski poziom integracji społecznej mieszkańców; • Niewystarczająca współpraca międzypokoleniowa; • Niewystarczająca liczba programów aktywizacji mieszkańców i działań zmierzających ku zwiększeniu poczucia tożsamości z miejscem zamieszkania i sąsiadami; • Słaba samoorganizacja społeczna. **Sfera przestrzenno-funkcjonalna i techniczna:** • Brak zagospodarowania przestrzeni publicznych • Dezintegracja przestrzeni miasta • Zbyt mało przestrzeni integracyjnych dla mieszkańców.

Prognozowane rezultaty: Efektem przeprowadzonego projektu będą prace artystyczne i instalacje mogące być czasową ozdobą terenu objętego rewitalizacją np. podczas różnego rodzaju świąt, dodatkowo możliwe jest prowadzenie otwartych wystaw prac, które wzbogacą ofertę kulturalną na rzeczonym obszarze. Ponadto beneficjenci projektu zyskają nowe umiejętności i wiedzę. *Sposób oceny i miary-wskaźniki:* Do głównych miar projektu należeć będzie: liczba projektów zrealizowanych w pełni lub częściowo przez partnerów społecznych lub organizacje pozarządowe, liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem, liczba uczestników, liczba warsztatów oraz wydarzeń, a także liczba powstałych prac. Ponadto przeprowadzona zostanie ankieta wśród beneficjentów, dotycząca zarówno kwestii merytorycznych projektu jak i własnego procesu uczenia.	
Lokalizacja zadania/projektu: Piwnica pod probostwem Parafii św. Piotra i Pawła we Woszczycach (nr działki 40)	
Odpowiedzialność do realizacji Stowarzyszenie Kulturalno-Społeczne „Piwnica”	*Szacunkowy termin realizacji* **2020 roku**
Partnerzy w realizacji: Parafia św. Piotra i Pawła, Miejski Ośrodek Kultury w Orzeszu, organizacje pozarządowe	*Szacunkowy koszt realizacji* **145 100 zł**
Potencjalne źródła finansowania: Budżet państwa, budżet JST, budżet NGO Program Erasmus+, Działaj Lokalnie etc.	

Obszar rewitalizowany: **WOSZCZYCE**
Tytuł zadania/projektu: **Aktywni Młodzi**
Opis zadania/projektu **<u>Stan istniejący:</u>** Przeprowadzona diagnoza pokazuje, że część problemów społecznych przekazywana jest z pokolenia na pokolenie. Ważne jest, aby zachęcać młode osoby do większej aktywności i działania na rzecz swojego otoczenia. Zauważono również, że działania rewitalizacyjne powinny być skierowane do osób starszych, dlatego warto wspierać projekty związanie z budowaniem więzi międzypokoleniowych. **<u>Efekt zadania:</u>** Projekt wielopokoleniowy zakładający udział całych rodzin, z naciskiem na współpracę młodzieży i dzieci z seniorami, mający na celu stworzenie lokalnej trasy historycznej, opatrzonej mapami dostępnymi w internecie, lokalnych sklepach, którą można będzie wykorzystać by poznać ciekawe historycznie i przyrodniczo miejsca. Jest to forma spędzania wolnego czasu pogłębiająca wiedzę mieszkańców oraz ucząca szacunku do korzeni. W ramach projektu zorganizowany zostanie wyjazd do Czech, do miejscowości gdzie osiadł i wybudował dwa zamki właściciel Woszczyc hrabia Lichnowski. W Czechach jest to miejsce

licznych wycieczek, a mieszkańcy są zaangażowani w pielęgnowanie historii swojej miejscowości, odbywają się tam liczne festiwale. Taki przykład sąsiadów pokaże naszym mieszkańcom, w jak interesującym miejscu żyją i w jaki sposób można wykorzystać historię i położenie w pięknym otoczeniu, stwarzając nowe miejsca pracy w gastronomii, turystyce itp., angażując tym samym lokalną społeczność do twórczego działania i integracji.

W ramach działań aktywizujących proponuje się realizację następujących inicjatyw:

1. **„Ja w świecie Lego"** – Projektem objęci zostaną dzieci i młodzież uczęszczający do Orzeskiego Centrum Możliwości z wyznaczonych obszarów rewitalizacji: Jaśkowice, Woszczyce i Centrum. Podstawowym celem projektu jest rozwój umiejętności i zainteresowań technicznych. W trakcie zajęć uczestnicy będą programować i konstruować roboty w taki sposób, aby wykonywały ich polecenia. Podczas zajęć wykorzystywany będzie sprzęt komputerowy.

2. **„Senior z pasją – aktywny wolontariusz"** - Celem projektu jest wzrost wiedzy i umiejętności w zakresie kompetencji społecznych, współpracy w zespołach zadaniowych – międzypokoleniowych oraz budowania motywacji własnej do działania na rzecz społeczności lokalnej. Projektem objęci zostaną w szczególności seniorzy z terenów zdegradowanych – z wyznaczonych obszarów rewitalizacji: Jaśkowice, Woszczyce i Centrum.

3. **„W świecie innowacji"** - Celem projektu jest rozwój wzmacniania pamięci, zdolności koncentracji i uwagi. W ramach projektu uczestnicy będą poznawać metodę skojarzeń łańcuchowych, tablic pamięciowych. Projektem objęci zostaną dzieci i młodzież uczęszczający do Orzeskiego Centrum Możliwości z wyznaczonych obszarów rewitalizacji: Jaśkowice, Woszczyce i Centrum.

Komplementarność projektu pomiędzy sferami:
Projekt przyczyni się do rozwiązania następujących problemów w sferach:

Sfera społeczna:

- Niewystarczająca integracja mieszkańców;
- Brak poczucia tożsamości lokalnej;
- Brak współpracy i aktywności międzypokoleniowej, niewystarczająca wymiana doświadczeń;
- Brak pewności siebie oraz trudności we współpracy w zespołach zadaniowych;
- Brak umiejętności odkrywania własnego potencjału;
- Brak umiejętności budowania własnej ścieżki edukacyjno – zawodowej;
- Niskie poczucie własnej wartości;
- Brak poczucia przydatności społecznej oraz sprawczości;
- Brak pokonywania trudności i wysiłku umysłowego;
- Niewystarczający poziom wiedzy młodzieży o historii gminy i regionu.

Sfera przestrzenno-funkcjonalna i techniczna:

• Brak miejsc integracji mieszkańców.	
Prognozowane rezultaty: Zaangażowanie lokalnej społeczności w podniesienie wartości miejscowości, z której się wywodzą, aktywizacja międzypokoleniowa dużej części mieszkańców przy realizacji projektu, który będzie napawał ich dumą. Nawiązanie współpracy międzynarodowej z sąsiadami z Czech, gdzie swoje główne włości miał dawny właściciel Woszczyc. *Sposób oceny i miary-wskaźniki:* Liczba projektów zrealizowanych w pełni lub częściowo przez partnerów społecznych lub organizacje pozarządowe, liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem, liczba postawionych tablic, liczba osób zaangażowanych, liczba turystów (kwartalna),	
Lokalizacja zadania/projektu: Teren Woszczyc – plac przy OSP	
Odpowiedzialność do realizacji **Gmina Orzesze**	*Szacunkowy termin realizacji* **2017/2018 roku**
Partnerzy w realizacji: Stowarzyszenie kulturalno-społeczne „Piwnica" we współpracy z lokalnymi historykami, szkołami, Fundacja Centrum Rozwoju Dzieci i Młodzieży, Stowarzyszenie Centrum Społecznego Rozwoju.	*Szacunkowy koszt realizacji* **50 000 zł**
Potencjalne źródła finansowania: Środki unijne, budżet państwa, budżet JST, NGO	

Obszar II – JAŚKOWICE:

Obszar rewitalizowany: ***ORZESZE – JAŚKOWICE***
Tytuł zadania: ***„Spotkania literackie w ogródku letnim".***
Opis zadania: Projekt ma na celu umożliwienie dostępu o kultury szerokiemu gronu mieszkańców (dzieci, młodzieży, dorosłym). W ogrodzie letnim odbywać się będą spotkania i warsztaty literackie, artystyczne ze znanymi ludźmi. Dzięki projektowi biblioteka stanie się centrum życia społeczności lokalnej, promującej zjawiska literackie i kulturalne. Projekt przyczyni się do podniesienia kompetencji społecznych mieszkańców.
Komplementarność projektu pomiędzy sferami: Projekt przyczyni się do rozwiązania następujących problemów w sferach: Sfera społeczna: • Brak dostępu do szerokiej kultury. • Niewystarczający poziom wiedzy o współczesnych twórcach literackich. • Niski poziom integracji społecznej.

- Niewystarczająca możliwość wykorzystania czasu wolnego.
- Niska samoocena społeczeństwa.

Miara:
- liczba uczestników projektu – 100
- liczba spotkań, warsztatów – 5
- liczba godzin – 10

Lokalizacja zadania/projektu:
Obszary rewitalizowane: Jaśkowice

Odpowiedzialność do realizacji **Stowarzyszenie im. F. Stuska**	*Szacunkowy termin realizacji* **2018-2020**
Partnerzy w realizacji: **Orzeskie szkoły, Związki Emerytów**	*Szacunkowy koszt realizacji* **8 500 zł.**
Potencjalne źródła finansowania: **Środki NGO, budżet JST**	

Obszar III – ORZESZE:

Na terenie Orzesza – Centrum planuje się realizację projektu zakładającego utworzenie **Centrum Usług Społecznościowych**, w skład którego wchodziłyby następujące jednostki (podprojekty):

- Orzeskie Centrum Możliwości – Przystań dla Młodych
- Punkt Aktywności Społeczno - Zawodowej
- Szkolny Ośrodek Kariery
- Orzeski Klub Seniora.

Obszar rewitalizowany:
ORZESZE – CENTRUM

Tytuł zadania/projektu:
Orzeskie Centrum Możliwości - *Przystań dla Młodych*

Opis zadania/projektu
Stan istniejący:

Na terenie Orzesza działa jedna Placówka Wsparcia Dziennego dla Dzieci i Młodzieży zapewniająca opiekę ok. 15 dzieciom wychowującym się w rodzinach zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym, w tym borykających się z problemem nadużywania alkoholu. Placówka prowadzi zajęcia wychowawczo – opiekuńcze, edukacyjne, plastyczno – kulturalne oraz sportowe. Obecnie siedziba Placówki znajduje się w szkole, co utrudnia działania wychowawczo – profilaktyczne i ogranicza ofertę pomocową dla podopiecznych Placówki.
Do realizacji projektu wykorzystany zostanie budynek należący do OSP w Orzeszu.

Zakres prac:

- Prowadzenie i wyposażenie świetlicy profilaktyczno-wychowawczej dla dzieci z rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym. Świetlica prowadzić będzie wsparcie dzienne dla około 25 dzieci przez co najmniej 4h dziennie; ponadto świetlica zapewniać będzie wsparcie psychologa/pedagoga.
- Poradnictwo specjalistyczne prawne, psychologiczne, pedagogiczne, psychoterapeutyczne, socjoterapeutyczne dla najuboższych mieszkańców miasta oraz dla rodzin, szczególnie dla osób doświadczających przemocy i mających trudności wychowawcze. Możliwość tworzenia także grup samopomocowych np. dla osób opiekujących się niepełnosprawnymi czy innych grup wsparcia.
- Realizacja działań środowiskowych, w oparciu o założenia metodologii PAL (Program Aktywności Lokalnej) i OSL (Organizacja Społeczności Lokalnej) ukierunkowana na samopomoc i samoorganizację grup marginalizowanych w oparciu o ideę empowermentu (wzmocnienie, upodmiotowienie) oraz praca z liderami społecznymi i organizacjami w celu wspomagania i integracji ze społeczeństwem osób i rodzin, szczególnie ze środowisk marginalizowanych. Działania środowiskowe przyczynią się także do integracji mieszkańców miasta mieszkających na terenie różnych sołectw i osiedli. Liderzy działań środowiskowych objęci zostaną szkoleniami, doradztwem, coachingiem, w celu rozwoju kompetencji społecznych i zawodowych.

Efekt zadania:

Zadaniem Orzeskiego Centrum Możliwości – Przystań dla Młodych będzie wspieranie rodziny w procesie przygotowania dzieci i młodzieży do samodzielnego życia, poprzez objęcie ich działaniami wychowawczymi, opiekuńczymi, edukacyjnymi i profilaktycznymi.
W ramach zadań szczegółowych prowadzone będzie:
a) rozpoznanie sytuacji dziecka w kontekście jego sytuacji rodzinnej,
b) stała i systematyczna współpraca z rodziną (nawiązywanie kontaktów z rodzicami lub opiekunami dziecka, prowadzenie rozmów indywidualnych i zajęć grupowych, zachęcanie rodziców do działań na rzecz dzieci i świetlicy),
c) opracowanie szczegółowych planów pracy, na podstawie diagnozy wewnętrznej,
d) pomoc w nauce i w uzupełnianiu zaległości edukacyjnych,
e) organizowanie czasu wolnego - prowadzenie zajęć tematycznych w placówce i poza nią, umożliwiających dziecku opanowanie zdrowego stylu życia,
f) prowadzenie zajęć grupowych, które pozwolą na rozwój wiedzy, umiejętności i planowania ścieżki edukacyjno – zawodowej,
g) prowadzenie pracy z grupą, tak aby mogła stać się konstruktywną grupą rówieśniczą, poprzedzone planowaniem pracy w zespole pracowników ,
h) indywidualne spotkania z dziećmi organizowane poza pracą z grupą,
i) prowadzenie dokumentacji pracy z dzieckiem i grupą,
j) współpracę z innymi instytucjami wspierającymi rodzinę.

Przykładowe formy zajęć:
1. edukacyjne takie jak pomoc w odrabianiu lekcji, zajęcia reedukacyjne, nauka języków obcych, nauka przedmiotów ścisłych,
2. zajęcia rozwijające twórcze zainteresowania na przykład trening pamięci (rozwój umiejętności uczenia się, porozumiewania się w języku obcym), robokids (rozwój kompetencji matematycznych i podstawowych kompetencji naukowo – technicznych oraz informatycznych), artystyczne (rozwój kreatywności, rozwój relacji międzyludzkich oraz rówieśniczych), teatralne (rozwój świadomości i ekspresji kulturalnej), sportowe (rozwój samoświadomości dot. zdrowego stylu życia)
3. zajęcia grupowe takie jak gry i zabawy integrujące grupę, rozwijające umiejętności współpracy w grupie, w tym umiejętności rozwiązywania problemów grupowych, zajęcia psychoedukacyjne (rozwojowe), umożliwiające zwiększenie umiejętności z zakresu komunikacji interpersonalnej, motywacji, radzenia sobie z emocjami i uczuciami, budowania konstruktywnej hierarchii wartości, radzenia sobie w sytuacjach konfliktowych, radzenia sobie z nadmiernym stresem i napięciem oraz umiejętności odmawiania i radzenia sobie w sytuacjach nakłaniania przez rówieśników do zachowań ryzykownych.

Ponadto planuje się działania w zakresie:
1. wsparcia rodziny – w celu realizacji wskazanego działania będzie udzielenie pomocy dla rodzin uczestników Orzeskiego Centrum Możliwości – Przystań dla Młodych poprzez powołanie asystenta rodziny, którego zadaniem będzie prowadzenie poradnictwa i edukacji dla rodzin będących w trudnej sytuacji życiowej, w tym poradnictwa dotyczącego możliwości rozwiązywania problemów oraz udzielanie informacji na temat pomocy świadczonej przez właściwe instytucje rządowe, samorządowe i organizacje pozarządowe. W zakresie jego kompetencji będzie również udzielanie pomocy rodzinom w poprawie ich sytuacji życiowej, w tym w uzyskaniu zatrudnienia, podnoszeniu kwalifikacji zawodowych oraz zdobywaniu umiejętności prawidłowego prowadzenia gospodarstwa domowego.
2. udziału w zajęciach dodatkowych – można tu wymienić np. organizowanie imprez okolicznościowych (dla wychowanków i ich rodzin, konkursy, zawody itp.), uczestniczenie w imprezach kulturalnych (seanse filmowe, przedstawienia teatralne, koncerty, imprezy plenerowe, wystawy), zajęcia turystyczne i rekreacyjne (wycieczki, rajdy, biwaki, kolonie, obozy), działania na rzecz środowiska lokalnego (działania na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych), zajęcia z zakresu kulturalnego zachowania, prace na rzecz placówki (sprzątanie własnych stanowisk pracy po zajęciach np. plastycznych, dbanie o wystrój placówki).

Rezultatem prowadzonych działań będzie podniesienie jakości ofert na działania o charakterze opiekuńczo – wychowawczym oraz stworzenie lepszych warunków do bardziej harmonijnego rozwoju psychicznego, fizycznego dzieci i młodzieży korzystających z Orzeskiego Centrum Możliwości.
Dzięki tak prowadzonym działaniom będziemy mogli wyodrębnić trzy rodzaje pożądanych zmian. Do pierwszego rodzaju zaliczyć można:
a. wyrównanie braków i zaległości szkolnych,
b. zwiększenie zainteresowania zdobywaniem wiedzy i nauką,
c. polepszenie wyników w nauce szkolnej,

d. poprawa relacji z rodzicami (opiekunami),
e. polepszenie relacji z rówieśnikami,
f. wzrost zainteresowania dobrami kultury,
g. poprawienie sprawności fizycznej.

Drugi rodzaj rezultatów obejmuje wzrost umiejętności:
a. konstruktywnego wyrażania swoich emocji i myśli,
b. zdrowego radzenia sobie z nadmiernym stresem i napięciem,
c. nawiązywania i utrzymywania dobrych relacji z rówieśnikami oraz konstruktywnego funkcjonowania w grupie,
d. działania na rzecz innych ludzi (np. pomaganie, opiekowanie się innymi),
e. stosowania zdrowego stylu życia i samodzielnego organizowania sobie czasu wolnego,
f. korzystania z instytucji kulturalnych i oświatowych, takich jak biblioteki, kina, teatry, muzea, galerie i inne.
Natomiast trzeci rodzaj obejmuje ograniczenie zachowań destrukcyjnych, na przykład zmniejszenie:
a. kontaktów z grupami i osobami destrukcyjnymi,
b. ilości zachowań problemowych czy ryzykownych: wagarów, bójek, kradzieży itp.

Proponuje się, aby zajęcia odbywały się w sali znajdującej się w budynku OSP.

Komplementarność projektu pomiędzy sferami:
Projekt przyczyni się do rozwiązania następujących problemów w sferach:

Sfera społeczna:

- Niska aktywność społeczna i kulturalna ludności
- Niski poziom integracji społecznej mieszkańców
- Słaba samoorganizacja społeczna
- Niewystarczająca współpraca międzypokoleniowa
- Niewystarczająca liczba programów aktywizacji mieszkańców i działań zmierzających ku zwiększeniu poczucia tożsamości z miejscem zamieszkania i sąsiadami
- Problemy wychowawcze wśród dzieci i młodzieży oraz pojawiające się akty chuligaństwa itp.
- Niewystarczająca oferta spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży
- Odsetek osób korzystających z asystenta rodziny

Wskaźniki

- liczba korzystających z oferty świetlicy (lepsza jakość ofert – wzrost liczby klientów/więcej chętnych);
- liczba osób korzystających z poradnictwa
- liczba osób korzystających ze wspartej infrastruktury;

- liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem.

Lokalizacja zadania/projektu:

Odpowiedzialność do realizacji **Gmina Orzesze**	*Szacunkowy termin realizacji* **2018-2019 roku**
Partnerzy w realizacji: **Samorząd lokalny, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, organizacje pozarządowe**	*Szacunkowy koszt realizacji* **280 000,00 zł brutto**
Potencjalne źródło finansowania **Budżet gminy, RPO WSL 2014-2020, POWER, środki NGO**	

Obszar rewitalizowany: **ORZESZE – CENTRUM**
Tytuł zadania/projektu: **Orzeskie Centrum Możliwości – Punkt Aktywności Społeczno-Zawodowej (PASZ)**
Opis zadania/projektu **<u>Stan istniejący:</u>**

Na terenie obszaru rewitalizacji identyfikuje się kwestie problematyczne związane ze zjawiskiem bezrobocia, które w dłuższej perspektywie czasu powodują wykluczenie jednostki z życia społecznego. Wykluczenie społeczne niesie za sobą negatywne skutki związane ze zjawiskami bezdomności, przemocy, alkoholizmem.
Do realizacji projektu wykorzystany zostanie budynek należący do OSP w Orzeszu.

Grupa docelowa:

- długotrwale bezrobotni,
- osoby korzystające ze świadczeń pomocy społecznej,
- bezdomni realizujących indywidualny program wychodzenia z bezdomności,
- uzależnieni od alkoholu, po zakończeniu programu psychoterapii w zakładzie lecznictwa odwykowego,
- uzależnieni od narkotyków lub innych środków odurzających, po zakończeniu programu terapeutycznego w zakładzie opieki zdrowotnej,
- osoby z niepełnosprawnością,
- rodziny z dzieckiem z niepełnosprawnością (o ile co najmniej jeden z rodziców nie pracuje w związku ze sprawowaniem opieki nad niepełnosprawnym dzieckiem)
- osoby niesamodzielne,
- osoby korzystające z PO PŻ.

Efekt zadania:
Celem głównym projektu jest przeciwdziałanie zjawisku bezrobocia wśród mieszkańców gminy Orzesze, ze szczególnym uwzględnieniem osób zagrożonych wykluczeniem społecznym którego efektem będzie wzrost zdolności do zatrudnienia osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz wzmacnianie aktywności społecznej i zawodowej społeczności zamieszkującej obszary rewitalizowane na terenie Orzesza.

Reintegracja społeczna i jej zadania: działania, w tym również o charakterze samopomocowym, mające na celu odbudowanie i podtrzymywanie u osoby uczestniczącej w zajęciach w Punkcie Aktywności Społeczno-Zawodowej lub zatrudnionej u pracodawcy, umiejętności uczestnictwa w życiu społeczności lokalnej i pełnienia ról społecznych w miejscu pracy, zamieszkania lub pobytu.

Cel główny reintegracji społecznej to przeciwdziałanie tendencjom segregacyjnym, izolacyjnym, nietolerancji i dyskryminacji oraz normalizacja funkcjonowania codziennego poprzez:

- tworzenie przyjaznej i ciepłej atmosfery wśród uczestników
- zaufanie do osób prowadzących oraz wśród uczestników
- uczestnictwo w grupie wsparcia
- utworzenie się więzi społeczno-emocjonalnych między uczestnikami i utrzymanie ich po zakończeniu warsztatów terapeutycznych

- spotkania integracyjne dla uczestników projektu, w tym z udziałem społeczności lokalnej,
- spotkania ze specjalistami różnych dziedzin życia.

Reintegracja zawodowa i jej zadania: działania mające na celu odbudowanie i podtrzymywanie u osoby uczestniczącej w zajęciach w projekcie zdolności do samodzielnego świadczenia pracy na rynku pracy.

Cel główny reintegracji zawodowej to podniesienie kwalifikacji zawodowych osób zagrożonych wykluczeniem społecznym poprzez:

- organizowanie kursów, szkoleń zawodowych dla uczestników PASZ na podstawie indywidualnej diagnozy
- doradztwo zawodowe - badanie preferencji zawodowych uczestników PASZ oraz poradnictwo indywidualne z doradcą zawodowym w celu sporządzenia dokumentów aplikacyjnych oraz przygotowania do rozmowy kwalifikacyjnej z pracodawcą
- udział uczestników PASZ w zajęciach warsztatowych obejmujących edukację zawodową, w tym organizacja stanowisk do zdobycia nowych umiejętności, kompetencji
- zabezpieczenia opieki dla małoletniego dziecka lub innej osoby pozostającej pod opieką uczestników projektu, w sytuacji, gdy opieka uniemożliwia lub znacznie utrudnia udział uczestnika w projekcie
- pośrednictwo pracy (współpraca z lokalnymi przedsiębiorstwami i Powiatowym Urzędem Pracy w Mikołowie)

Prace społecznie użyteczne, których celem jest aktywizacja społeczno-zawodowa osób bezrobotnych, które nie uzyskują zasiłku dla bezrobotnych i korzystają ze świadczeń pomocy społecznej.

Komplementarność projektu pomiędzy sferami:

Projekt przyczyni się do rozwiązania następujących problemów w sferach:

Sfera społeczna:

- Niewystarczająca liczba programów aktywizacji mieszkańców i działań zmierzających ku zwiększeniu poczucia tożsamości z miejscem zamieszkania i sąsiadami
- wysoki odsetek osób korzystających z pomocy społecznej
- Niska aktywność społeczna i kulturalna ludności
- Niski poziom integracji społecznej mieszkańców
- Słaba samoorganizacja społeczna

Sfera przestrzenno-funkcjonalna i techniczna:

- Brak zagospodarowania przestrzeni publicznych
- Dezintegracja przestrzeni miasta
- Zbyt mało przestrzeni integracyjnych dla mieszkańców
- Niedobór infrastruktury rekreacyjnej

Prognozowane rezultaty:

- Liczba osób pracujących (łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek) po opuszczeniu programu
- Odsetek uczestników zagrożonych wykluczeniem społecznym, które podejmą pracę w okresie 3 miesięcy następujących po dniu, w którym zakończyli udział w projekcie
- Liczba osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, które podniosły swoje kompetencje społeczno-zawodowe

Sposób oceny i miary-wskaźniki:
Wskaźniki rezultatu bezpośredniego:

- Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poszukujących pracy, uczestniczących w kształceniu lub szkoleniu, zdobywających kwalifikacje, pracujących (łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek) po opuszczeniu programu

Wskaźniki produktu:

- Liczba środowisk objętych programami aktywności lokalnej;
- Liczba projektów zrealizowanych w pełni lub częściowo przez partnerów społecznych lub organizacje pozarządowe;
- Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie
- Wskaźniki dotyczące reintegracji społecznej:
- Liczba osób korzystających z usług psychologicznych
- Liczba osób biorących udział w spotkaniach integracyjnych
- Liczba osób biorących udział w spotkaniach ze specjalistami różnych dziedzin życia
- Wskaźniki dotyczące reintegracji zawodowej:
- Liczba osób biorących udział kursach, szkoleniach zawodowych na podstawie indywidualnej diagnozy
- Liczba osób korzystających z usług doradztwa zawodowego
- Liczba osób korzystających z usług pośrednictwa pracy
- Liczba osób korzystająca z prac społecznie użytecznych

Lokalizacja zadania/projektu:
Obszary rewitalizowane: Woszczyce, Jaśkowice, Centrum

Odpowiedzialność do realizacji:
Gmina Orzesze

Partnerzy w realizacji:	*Szacunkowy termin realizacji*
Fundacja Zmian, Ośrodek Pomocy Społecznej	***I kwartał 2018 – IV kwartał 2019***

w Orzeszu, Powiatowy Urząd Pracy w Mikołowie, Miejski Ośrodek Kultury w Orzeszu, lokalni przedsiębiorcy i organizacje pozarządowe	
Potencjalne źródła finansowania: **RPO WSL 2014-2020 – ZIT** **Budżet państwa, budżet JST, środki NGO**	*Szacunkowy koszt realizacji* ***690 000,00 PLN***

Obszar rewitalizowany: **ORZESZE - CENTRUM**
Tytuł zadania/projektu: **Orzeski Klub Seniora**
Opis zadania/projektu **Stan istniejący:** Obecnie dostępna oferta rozrywkowa, rekreacyjna i rozwojowa dla seniorów jest dość uboga, nie spełnia ona potrzeb społecznych osób starszych. Ponadto dostrzega się, że ze względu na postępujące zjawisko ,,starzenia się społeczeństwa" tego typu usługi i oferta są niezbędne. **Koncepcja zadania:** Zadaniem Orzeskiego Klubu Seniora będzie poprawa jakości i poziomu życia seniorów oraz zwiększenie ich zaangażowania społecznego, poprzez włączenie ich w aktywne formy zajęć międzypokoleniowych. Zmniejszy to ich poczucie izolacji a nabyte do tej pory doświadczenie zawodowe i życiowe przełoży się na motywację do działania i rozwijania się młodszego pokolenia. Ze względu na specyfikę gmin wchodzących w skład powiatu mikołowskiego, w tym Miasta Orzesze w zakresie osiągania wieku emerytalnego, Klub zrzeszałby osoby od 50+. W ramach zadań szczegółowych prowadzone będzie: a) organizowanie czasu wolnego – prowadzenie zajęć tematycznych, b) stała i systematyczna współpraca domem kultury oraz biblioteką, c) stała i systematyczna współpraca z Świetlicą Środowiskową oraz Punktem Aktywności Społeczno – Zawodowej, d) indywidualne spotkania/konsultacje ze specjalistami (np. doradca zawodowy, trener pracy) , e) międzypokoleniowe zajęcia grupowe, f) działalność reintegracyjna, g) prowadzenie zajęć grupowych, które pozwolą na rozwój wiedzy, umiejętności i planowania ścieżki zawodowej dla osób 50+ , h) przygotowanie wśród seniorów wolontariuszy do prowadzenia działań zwiększających wiedzę, aktywizujących społecznie zdrowotnie i kulturowo przedstawicieli lokalnej społeczności. Przykładowe formy zajęć: • Zajęcia ruchowe, • Zajęcia ICT, • Wykłady i spotkania tematyczne, • Nauka języków obcych, • Wycieczki edukacyjne,

1. zajęcia rozwijające zainteresowania – takie jak trening pamięci, zajęcia dziennikarskie, filmowe i fotograficzne, techniczne, artystyczne, teatralne, sportowe (np. nordic walking, basen)
2. zajęcia grupowe i międzypokoleniowe – np. gry i zabawy integrujące grupy międzypokoleniowe, rozwijające umiejętności współpracy w grupie, w tym umiejętności rozwiązywania problemów grupowych, zajęcia (rozwojowe), umożliwiające zwiększenie umiejętności z zakresu komunikacji interpersonalnej, pracy w zespole, planowania i realizacji inicjatyw lokalnych.
3. wsparcie rodziny poprzez wszelkie działania aktywizujące osoby starsze oraz osoby niepracujące zawodowo (będące jeszcze w wieku produkcyjnym jak np. emerytowani górnicy), wskazuje się, że rolą osób 50+ powinno być aktywne uczestnictwo na rzecz swoich rodzin i społeczności lokalnej.
4. udział w zajęciach dodatkowych - organizowanie imprez okolicznościowych dla społeczności lokalnej, prowadzenie inicjatyw w ramach grup zadaniowych – międzypokoleniowych, uczestniczenie w imprezach kulturalnych (seanse filmowe, przedstawienia teatralne, koncerty, imprezy plenerowe, wystawy), zajęcia turystyczne i rekreacyjne (wycieczki, rajdy,) działania na rzecz środowiska lokalnego (działania na rzecz dzieci, młodzieży i niepełnosprawnych oraz ich rodzin), prowadzenie zajęć promujących dorobek lokalnych twórców.

Rezultatem tak prowadzonych działań będzie podniesienie jakości ofert na działania o charakterze rozwoju międzypokoleniowej aktywności społecznej oraz stworzenie lepszych warunków do rozwoju psychicznego, fizycznego osób 50+.

Dzięki tak prowadzonym działaniom będziemy mogli wyodrębnić dwa rodzaje pożądanych zmian. Do pierwszego rodzaju zaliczyć można:

a. zwiększenie zainteresowania zdobywaniem wiedzy i nauką,
b. polepszenie kompetencji na rynku pracy,
c. polepszenie relacji w rodzinie ,
d. poprawienie sprawności fizycznej,
e. przygotowanie uczestników do aktywności na rzecz społeczności lokalnej poprzez działania wolontariackie.

Drugi rodzaj rezultatów obejmuje wzrost umiejętności:

a. konstruktywnego wyrażania swoich emocji i myśli,
b. zdrowego radzenia sobie z nadmiernym stresem i napięciem,
c. nawiązywania i utrzymywania dobrych relacji z rówieśnikami oraz konstruktywnego funkcjonowania w grupie,
d. działania na rzecz społeczności lokalnej,
e. stosowania zdrowego stylu życia i samodzielnego organizowania sobie czasu wolnego,
f. korzystania z instytucji kulturalnych i oświatowych, takich jak biblioteki, kina, teatry, muzea, galerie i inne.

Proponuje się, aby zajęcia odbywały się w sali znajdującej się w budynku OSP.

Komplementarność projektu pomiędzy sferami:

Projekt przyczyni się do rozwiązania następujących problemów w sferach:

Sfera społeczna:

- Niska aktywność społeczna i kulturalna ludności, szczególnie osób starszych
- Niski poziom integracji społecznej mieszkańców
- Słaba samoorganizacja społeczna

- Niewystarczająca współpraca międzypokoleniowa
- Niewystarczająca liczba programów aktywizacji mieszkańców w wieku 50+
- Problemy wychowawcze wśród dzieci i młodzieży oraz pojawiające się akty chuligaństwa itp.
- Niewystarczająca oferta spędzania czasu wolnego seniorów

Sfera gospodarcza:

- Brak aktywności gospodarczej osób nieaktywnych zawodowo, będących jeszcze w wieku produkcyjnym

Sposób oceny i miary-wskaźniki:

- liczba osób uczestniczących w zajęciach organizowanych w ramach Orzeskiego Klubu Seniora
- liczba przeprowadzonych godzin zajęciowych, wykładów, spotkań
- liczba cyklicznych imprez rekreacyjno-rodzinnych i sportowych

Odpowiedzialność do realizacji **Gmina Orzesze**	*Szacunkowy termin realizacji* **do IV kw. 2018 roku**
Partnerzy w realizacji **organizacje pozarządowe**	*Szacunkowy koszt realizacji* **100 000,00 zł**

Potencjalne źródła finansowania
Budżet JST, budżet państwa, RPO WSL 2014-2020: działanie 9.1, 9.2, środki NGO

Obszar rewitalizowany:
ORZESZE - CENTRUM

Tytuł zadania/projektu:
Szkolny Ośrodek Kariery

Opis zadania/projektu

Stan istniejący:

Obecnie dostępna oferta rozwojowa dla młodzieży i młodych dorosłych jest ograniczona. Dostrzegalne są bariery i trudności uniemożliwiające młodym osobom płynne wejście na rynek pracy. W związku z chęcią minimalizowania tych negatywnych czynników planuje się zwiększanie kompetencji i umiejętności zawodowych poprzez utworzenie Szkolnego Ośrodka Kariery.

Koncepcja zadania:

Zadaniem Szkolnego Ośrodek Kariery jest utworzenie miejsca, gdzie młodzież w wieku 15 – 25 lat może zdobywać wiedzę i umiejętności, kształtować postawy i zachowania niezbędne do realizowania swojej drogi edukacyjno - zawodowej, poznawać reguły rządzące rynkiem pracy

oraz mieć możliwość uzyskiwania informacji o ścieżkach zawodowych i lokalnym rynku pracy, a także zapoznać się z podstawowymi informacjami z zakresu prawa pracy. Projekt skierowany jest gównie do młodzieży wychowującej się w rodzinach zagrożonych ubóstwem, wykluczeniem społecznym, dla wychowanków Świetlicy Środowiskowej – w szczególności z terenów objętych rewitalizacją.
W Szkoleniowym Ośrodku Kariery praca z uczestnikami może przybierać różne formy: wykładów, prelekcji, treningów, szkoleń, kursów umiejętności i warsztatów grupowych, porad indywidualnych i samodzielnej pracy pod opieką specjalisty - doradcy zawodowego.
Raz w miesiącu organizowane będą dla uczestników projektu zajęcia ze specjalistą, gdzie poznanie siebie, rynku pracy oraz tworzenie indywidualnej ścieżki kariery edukacyjno – zawodowej stanowiłoby nieprzerwany ciąg edukacyjny. Takie działania pozwolą na przemyślane wybory zawodowe.
Podstawowym celem idei utworzenia Orzeskiego SzOKu jest niedopuszczenie do tego, aby absolwenci szkół stawali się i pozostawali bezrobotnymi, a w przypadku osób aktywnych zawodowo – by rozwijały poprzez szkolenia umiejętności niezbędne na rynku pracy oraz przekazywały nabytą wiedzę i doświadczenie młodszemu pokoleniu.
Takie rozwiązanie zwiększyłoby szanse absolwentów na uzyskanie pierwszego doświadczenia związanego z rynkiem pracy jeszcze podczas nauki w szkole.

Szkolny Ośrodek Kariery – przykładowe formy wsparcia:
1. Kształtowanie postaw i zachowań – zajęcia indywidualne z psychologiem/doradcą zawodowym w zakresie:

- przygotowania do samodzielnego kształtowania swojej drogi zawodowej,
- rozwoju umiejętności rozpoznawania własnych zasobów osobistych i ich wykorzystywania w kształtowaniu swojej drogi zawodowej,
- kształcenia nawyków nieustannego planowania przyszłości i konsekwentnego dążenia do realizacji celu,
- kształtowania postawy otwartości na wiedzę i prezentowania swojej osobowości,
- kreowania postaw aktywnych, przezwyciężania bierności, radzenia sobie w sytuacjach trudnych i stresowych.

2. Kształtowanie umiejętności – zajęcia grupowe z psychologiem/doradcą zawodowym/trenerem pracy w zakresie:

- planowania przyszłości zawodowej,
- organizowania działań swoich i zespołu (praca w grupie),
- przygotowania dokumentów związanych z pracą zawodową,
- poszukiwania pracy,
- prezentowania się na rynku pracy,
- nawiązywania kontaktów z pracodawcą,
- przeprowadzania negocjacji.

3. Rozwój wiedzy – zajęcia ze specjalistami rynku pracy w zakresie:

- poznania "świata zawodów",
- poznania potencjalnych ścieżek edukacyjnych w wybranych zawodach,
- poznania zasad tworzenia dokumentacji aplikacyjnej,
- poznania podstaw prawa pracy,
- poznania zasad prowadzenia korespondencji związanej z zatrudnieniem.
- Szkolny Ośrodek Kariery oferować będzie:
- poradnictwo indywidualne,
- poradnictwo grupowe, czyli zbiorowe sesje doradcze,
- spotkania ze specjalistami pracującymi w instytucjach związanych z poradnictwem zawodowym,
- wycieczki zawodoznawcze,
- spotkania z przedstawicielami zawodów,
- powiatowe targi pracy,
- wyjazdy na targi edukacyjne,
- organizację spotkań informacyjnych z przedstawicielami szkół wyższych i akademickich biur karier,
- organizację projektów edukacyjnych o charakterze zawodoznawczym,
- konkursy zawodoznawcze,
- zasoby informacji edukacyjno-zawodowej.

Szkolny Ośrodek Kariery jako wsparcie dla rodziców/opiekunów prawnych w zakresie:

- spotkań warsztatowych dotyczących kształtowania u nich umiejętności wspierania uczestników w podejmowaniu przez nie świadomych wyborów,
- udzielania porad indywidualnych i grupowych w zakresie informacji o możliwości zdobycia przez młodzież stypendiów, pomocy materialnej,
- udzielania porad dotyczących wyboru ścieżki edukacyjnej na podstawie przeprowadzonej diagnozy zainteresowań, oceny predyspozycji zawodowych, rozmów,
- indywidualnej współpracy z rodzicami uczniów mających problemy z nauką w szkole, wyborem przyszłej drogi edukacyjnej i zawodowej,
- spotkań szkoleniowo-informacyjne.
- Szkolny Ośrodek Kariery jako wsparcie dla kadry nauczycielskiej w zakresie:
- organizacji szkoleń służących promowaniu znaczenia działań z zakresu doradztwa zawodowego i planowaniu kariery zawodowej w szkolnictwie,

- organizacji warsztatów służących doskonaleniu umiejętności doradczych,
- organizacji dni otwartych szkoły,
- dostosowania oferty edukacyjnej placówki do potrzeb lokalnego rynku pracy.

Rezultatem tak prowadzonych działań będą:
1. Dla uczestników:
a) Poznanie własnych słabych i mocnych stron, określenie zainteresowań, budowanie poczucia własnej wartości, kształtowanie samodzielności;
b) Umiejętność korzystania z informacji o rynku pracy i wyciągania wniosków dotyczących własnej kariery zawodowej;
c) Rozpoznanie umiejętności przypisanych do określonego zawodu, poznanie predyspozycji wymaganych do wykonywania poszczególnych zawodów;
d) Umiejętność promocji własnej osoby, poznanie sposobów skutecznego reagowania na zmieniające się wymagania rynku pracy;
e) Umiejętność pracy w grupie, komunikowania się, podejmowania decyzji i brania odpowiedzialności za działania grupy, kształtowanie umiejętności prezentacji własnej osoby na forum grupy;
f) Umiejętność dokonywania prawidłowej samooceny, autorefleksji, przygotowanie do samodzielnego dokonania wyboru drogi kariery zawodowej;

2. Dla rodziców
a) Włączenie rodziców do działań na rzecz wewnątrzszkolnego systemu informacji i poradnictwa zawodowego;
b) Stałe wspieranie rodziców w sytuacjach trudnych;
c) Poznanie przez rodziców specyfiki różnych zawodów i ścieżek karier zawodowych jako wsparcie pierwszego doradcy dziecka;

3. Dla szkół
a) Ustalenie istotnych do realizacji zadań z zakresu poradnictwa i doradztwa zawodowego realizowanych w ramach ścieżki między przedmiotowej w szkołach;
b) Utworzenie w orzeskich szkołach spójnego wewnątrzszkolnego systemu poradnictwa i doradztwa zawodowego.
Proponuje się, aby zajęcia odbywały się w sali znajdującej się w budynku OSP.

Komplementarność projektu pomiędzy sferami:
Projekt przyczyni się do rozwiązania następujących problemów w sferach:

Sfera społeczna:

- Niska aktywność społeczna osób młodych
- Ograniczona aktywność zawodowa osób młodych

Sfera gospodarcza:

- Bariery wejścia na rynek pracy
- Bezrobocie

Sposób oceny i miary-wskaźniki:

- liczba osób uczestniczących w zajęciach organizowanych w Szkolnego Ośrodka Kariery

• liczba przeprowadzonych godzin zajęciowych, wykładów, spotkań • liczba cyklicznych imprez rekreacyjno-rodzinnych i sportowych	
Odpowiedzialność do realizacji **Gmina Orzesze**	*Szacunkowy termin realizacji* **do IV kw. 2018 roku**
Partnerzy w realizacji **organizacje pozarządowe**	*Szacunkowy koszt realizacji* **55 000,00 zł**
Potencjalne źródła finansowania **Budżet JST, budżet państwa, RPO WSL 2014-2020: działanie 9.1, 9.2, środki NGO**	

Obszar rewitalizowany: **ORZESZE - CENTRUM**
Tytuł zadania/projektu: **Gra miejska „Odkryj tajemnice parku"**
Opis zadania/projektu: Stan istniejący: Jak wykazuje diagnoza, mieszkańcy dzielnicy Orzesze centrum charakteryzują się niską aktywnością społeczną i kulturalną, słabą samoorganizacją, niewystarczającą współpracą międzypokoleniową. Przyczyną powyższych problemów jest m. in. niski poziom integracji społecznej, który tworzy barierę uniemożliwiającą współpracę i współdziałanie mieszkańców. Natomiast niski poziom integracji społecznej jest skutkiem niewielkiej świadomości o korzyściach wynikających z tej integracji. Mieszkańcy zatem nie czują potrzeby integracji, ponieważ nie są wstanie odczuć korzyści płynących z takiego zjawiska. Koncepcja zadania: Gra miejska: Odkryj tajemnice parku to wydarzenie mające na celu integrację mieszkańców dzielnicy Orzesze centrum. Gra miejska jest zabawą, która promuje takie wartości jak „lokalność", „współpraca", „współdziałanie" czy „wiedza o otaczającym środowisku". Przyczynia się wiec do budowy tożsamości terytorialnej i lokalnego patriotyzmu. Jest również katalizatorem do rozwoju społeczeństwa obywatelskiego. Gra miejska to wydarzenie mające miejsce w parku przy ul. Św. Wawrzyńca. Uczestnikami wydarzenia są zespoły rodzinne i grupy indywidualne, które zgłoszą swój udział u organizatorów. Zespoły, o których mowa, składają się z kilkoro osób. Uczestnicy gry miejskiej otrzymują pakiet zadań do wykonania, zlokalizowanych w odległości do 2km. od miejsca startu. Każde zadanie jest osobno punktowane. Po zakończeniu gry miejskiej, wszyscy uczestnicy siadają przy ognisku, świętując zakończenie imprezy. W ramach zadań szczegółowych prowadzone będzie: a) Gra miejska – czyli zawody sportowo – intelektualno – kulturalne dla zespołów rodzinnych i grup indywidualnych, b) Zabawy i gry towarzyszące – dla pozostałych uczestników wydarzenia, c) Ognisko podsumowujące wydarzenie, Rezultatem tak prowadzonych działań będzie wzrost integracji społecznej mieszkańców dzielnicy miasta Orzesze oraz wzmocnienie takich wartości jak: „współpraca",

„współdziałanie" „lokalność" czy „wiedza o otaczającym środowisku".

Komplementarność projektu pomiędzy sferami:
Projekt przyczyni się do rozwiązania następujących problemów w sferach:
Sfera społeczna:

- Niska aktywność społeczna i kulturalna ludności, szczególnie osób starszych
- Niski poziom integracji społecznej mieszkańców
- Słaba samoorganizacja społeczna
- Niewystarczająca współpraca międzypokoleniowa
- Niewystarczająca liczba programów aktywizacji mieszkańców i działań zmierzających ku zwiększeniu poczucia tożsamości z miejscem zamieszkania i sąsiadami
- Niewystarczająca oferta spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży

Sposób oceny i miary-wskaźniki:

- Liczba uczestników gry miejskiej;
- Liczba uczestników wydarzenia;
- Liczba przyznanych nagród.

Lokalizacja zadania/Projektu:
Górka Wawrzyńca

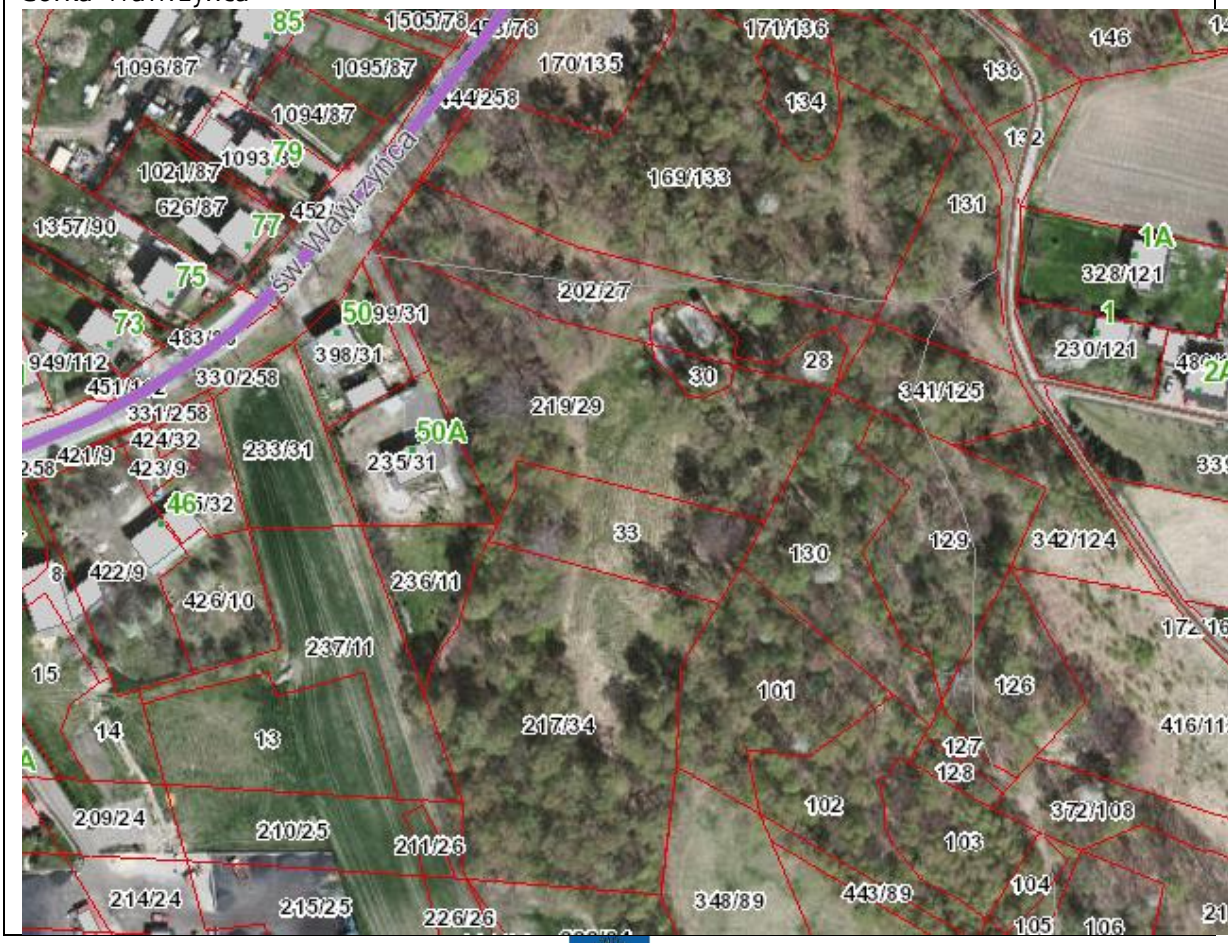

Odpowiedzialność do realizacji: **Stowarzyszenie Miłośników Miasta Orzesze**	Szacunkowy termin realizacji: **III kw. 2017, 2018, 2019, 2020**
Partnerzy w realizacji: **Gmina Orzesze**	Szacunkowy koszt realizacji **12 000 zł**
Potencjalne źródło finansowania: **Środki NGO, budżet JST**	

Obszar rewitalizowany: **ORZESZE - CENTRUM**
Tytuł zadania/projektu: **Letnie kino plenerowe**
Opis zadania/projektu: <u>Stan istniejący:</u> Jak wykazuje diagnoza, w dzielnicy Orzesze centrum występują takie zjawiska jak: niewystarczająca liczba programów aktywizacji mieszkańców i działań zmierzających ku zwiększeniu poczucia tożsamości z miejscem zamieszkania i sąsiadami czy niewystarczająca oferta spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży. Ponieważ są to problemy, które należy rozwiązywać systematycznym rozwojem oferty spędzania wolnego czasu w mieście, warto w pierwszej kolejności postawić na te, które są najbardziej atrakcyjne. Wydarzenia takie mogą stać się impulsem do powstania kolejnych. <u>Koncepcja zadania:</u> Letnie kino plenerowe to atrakcyjna forma rozrywki, ciesząca się dużą popularnością na całym świecie. W letni wieczór, mieszkańcy dzielnicy Orzesze Centrum będą mieli okazje wspólnie spotkać się na ternie parku przy ul. Św. Wawrzyńca i spędzić miło czas przy projekcji ciekawych filmów dla dzieci i dorosłych. Takie wydarzenia, z całą pewnością, budują więzi między mieszkańcami i przyczyniają się do wzrostu atrakcyjności miejsca zamieszkania. W ramach zadań szczegółowych prowadzone będzie: d) Letnie kino plenerowe – projekcja trzech filmów dla dzieci, młodzieży i dorosłych e) Zabawy towarzyszące,
Komplementarność projektu pomiędzy sferami: Projekt przyczyni się do rozwiązania następujących problemów w sferach: **Sfera społeczna:** • Niska aktywność społeczna i kulturalna ludności, szczególnie osób starszych • Niski poziom integracji społecznej mieszkańców • Słaba samoorganizacja społeczna • Niewystarczająca współpraca międzypokoleniowa • Niewystarczająca liczba programów aktywizacji mieszkańców i działań zmierzających ku zwiększeniu poczucia tożsamości z miejscem zamieszkania i sąsiadami • Niewystarczająca oferta spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży

Sposób oceny i miary-wskaźniki:

- Liczba uczestników wydarzenia;
- Liczba dzieci i młodzieży uczestniczących w wydarzeniu;
- Liczba dorosłych uczestniczących w wydarzeniu.

Lokalizacja zadania/Projektu:
Górka Wawrzyńca

Odpowiedzialność do realizacji: **Gmina Orzesze**	Szacunkowy termin realizacji: **III kw. 2017, 2018, 2019, 2020**
Partnerzy w realizacji: **Stowarzyszenie Miłośników Miasta Orzesze**	Szacunkowy koszt realizacji **10 000 zł**
Potencjalne źródło finansowania: **Środki NGO, budżet JST, LGD Ziemia Pszczyńska**	

Obszar rewitalizowany:

ORZESZE – CENTRUM, JAŚKOWICE, WOSZCZYCE

Tytuł zadania/projektu: **„Podróż do przyszłości"** - nowe trendy w zawodach
Opis zadania/projektu: Celem projektu jest zorganizowanie zajęć grupowych z zakresu doradztwa zawodowego dla uczniów szkół. W ramach projektu przeprowadzona zostanie diagnoza oczekiwań i potrzeb edukacyjnych uczniów. Prowadzone będzie doradztwo zawodowe grupowe i indywidualne. Zakłada się udział ok. 100 uczniów w wieku 12-16 lat. Projektem objęci zostaną uczniowie szkół z terenu miasta i gminy Orzesze. W szczególności wsparciem objęci zostaną uczniowie z terenów zdegradowanych – z wyznaczonych obszarów rewitalizacji: Jaśkowice, Woszczyce i Centrum.
Komplementarność projektu pomiędzy sferami: Projekt przyczyni się do rozwiązania następujących problemów w sferach: **Sfera społeczna:** • Brak pomocy młodzieży do wejścia w dorosłe życie; • Brak doradztwa zawodowego dla młodzieży. **Sfera gospodarcza:** • Znaczny poziom bezrobocia; • Brak stymulowania postaw proprzedsiębiorczych.
Sposób oceny i miary-wskaźniki: • liczba uczestników projektu – 100 os. • grupowe warsztaty z poradnictwa zawodowego – 240h • poradnictwo indywidualne – 500h (dla każdego ucznia 5h) • spotkania zawodoznawcze z przedsiębiorcami – 16h
Lokalizacja zadania/projektu: **Szkoły na terenie gminy Orzesze**

Odpowiedzialność do realizacji ***Fundacja Zmian***	*Szacunkowy termin realizacji* **2019**
Partnerzy w realizacji **Dyrektorzy szkół**	*Szacunkowy koszt* **60 000 zł**

Potencjalne źródło finansowania: **Budżet JST, RPO WSL 2014-2020: działanie 7.1, 7.2, 7.3, 9.1, 9.2, PROW 2014-2020, środki NGO**

Obszar rewitalizowany: **ORZESZE – CENTRUM, JAŚKOWICE, WOSZCZYCE**
Tytuł zadania/projektu: **„Aktywne działanie w zespole"** moje lokalne społeczności

Opis zadania/projektu:

Projekt ma na celu aktywizację lokalnej społeczności z terenu objętego Lokalnym Programem Rewitalizacji. Projekt realizowany będzie poprzez aktywizowanie oddolnych inicjatyw wśród członków lokalnej społeczności, poznanie czynników warunkujących skuteczne działanie w zespole, diagnoza ról ludzi w dobrze funkcjonującym zespole, nabycie wiedzy w zakresie porozumiewania się i przesyłanie informacji, poznanie specyfiki tworzenia się konfliktów, i ich sposobów rozwiązywania, poznanie indywidualnych stylów rozwiązywania konfliktów, nabycie praktycznych umiejętności konstruktywnego rozwiązywania konfliktów przy udziale osób neutralnych. Projektem zostaną objęci mieszkańcy gminy, ze szczególnym uwzględnieniem osób będących klientami MOPS.

Komplementarność projektu pomiędzy sferami:

Projekt przyczyni się do rozwiązania następujących problemów w sferach:

Sfera społeczna:

- Brak promocji lokalnych talentów, ich prac;
- Brak narzędzi wymiany doświadczeń członków różnych organizacji pozarządowych i grup nieformalnych, angażowania wspólnych działań;
- Niewystarczający poziom promocji aktywności kulturalnej;
- Brak wzmacniania współpracy, solidarności lokalnej społeczności poprzez odtwarzanie wspólnych tradycji, ograniczania podziałów między ludźmi, mechanizmów lepszego poznawania grup społecznych i ich tradycji, wzajemnego zrozumienie i poszanowanie;
- Brak informacji i promocji o nowych atrakcyjnych formach spędzania czasu wolnego;
- Brak narzędzi i możliwości do uczenia się, kształcenia i rozwoju osobistego społeczności lokalnych.

Sposób oceny i miary-wskaźniki:

- liczba uczestników projektu – 20 os.
- spotkania grupowe – 36h

Lokalizacja zadania/projektu:

Projekt będzie realizowany na terenie zmodernizowanych boisk w Jaśkowicach, w budynku ZREMB lub na terenie udostępnionym przez fundację Piwnica zlokalizowaną w Woszczycach oraz zmodernizowanym budynku OSP Orzesze.

Odpowiedzialność do realizacji	*Szacunkowy termin realizacji*
Fundacja Zmian	**2019**
Partnerzy w realizacji	*Szacunkowy koszt*
Dyrektorzy szkół, MOPS, Stowarzyszenie „Piwnica”	**6 320 zł**

Potencjalne źródło finansowania:

Budżet JST, budżet państwa, PROW 2014-2020, środki NGO

Obszar rewitalizowany: **ORZESZE – CENTRUM, JAŚKOWICE, WOSZCZYCE**	
Tytuł zadania/projektu: **„Jak osiągnąć cele?"**	
Opis zadania/projektu: Celem projektu jest organizacja warsztatów „usmartwiające" dla uczniów ostatnich klas szkół zlokalizowanych na terenie miasta Orzesze. Celem projektu jest odkrywanie własnych celów edukacyjnych, opracowanie strategii realizowania celów, ukazanie sposobów weryfikacji procesu realizowania celów, poznanie sposobów przyspieszających osiągnięcia wyznaczanych celów, zwiększanie świadomości – zidentyfikowanie własnych „złodziei czasu", nieefektywnych nawyków, sztywnych struktur i strategii itp. Poniesienie efektywności własnej w okresie planowania i organizacji czasu pracy, poznanie reguł pozwalających efektywnie planować czas, pobudzanie do zastosowania w praktyce zdobytej wiedzy, opracowanie indywidualnego planu zastosowania w codziennym życiu.	
Komplementarność projektu pomiędzy sferami: Projekt przyczyni się do rozwiązania następujących problemów w sferach: **Sfera społeczna:** • Brak pomocy młodzieży do wejścia w dorosłe życie; • Brak stymulowania aktywności społecznej i zawodowej mieszkańców. **Sfera gospodarcza:** • Brak przygotowania młodzieży do wejścia na rynek pracy; • Brak stymulowania kompetencji miękkich wpływających na elastyczność i zorganizowanie w miejscu pracy.	
Sposób oceny i miary-wskaźniki: • liczba uczestników projektu – 50 os. • grupowe warsztaty – 60h	
Lokalizacja zadania/projektu: **szkoły na terenie gminy Orzesze**	
Odpowiedzialność do realizacji **Fundacja Zmian**	*Szacunkowy termin realizacji* **2018-2020**
Partnerzy w realizacji **Dyrektorzy szkół**	*Szacunkowy koszt* **13 800 zł**
Potencjalne źródło finansowania: **RPO WSL 2014-2020, PROW 2014-2020, środki NGO**	

Obszar rewitalizowany:

ORZESZE – CENTRUM, JAŚKOWICE, WOSZCZYCE

Tytuł zadania/projektu:

„Moja własna działalność gospodarcza"

Opis zadania/projektu:

Projekt ma na celu pokazanie uczestnikom projektu, że prowadzenie własnego biznesu może być bardzo ciekawą drogą w życiu. Projekt będzie skierowany do 20 osób mających problem z powrotem na rynek pracy. W szczególności wsparcie skierowane zostanie do kobiet w wieku 50+ oraz kobiet wracających na rynek pracy po urlopach rodzicielskich i wychowawczych zamieszkujących wyznaczone obszary obszary rewitalizacji tj. z Centrum, Jaśkowic i Woszczyc.

Komplementarność projektu pomiędzy sferami:

Projekt przyczyni się do rozwiązania następujących problemów w sferach:

Sfera społeczna:

- Brak stymulowania motywacji uczestników i ich wiara we własne siły;
- Brak budowania zaangażowania w podejmowane działania (w naukę) ;
- Brak stymulowania świadomości uczniów na temat korzyści płynących z poznania własnych uzdolnień, zainteresowań, predyspozycji zawodowych ;
- Niewystarczające motywacje do dążenia do samorozwoju;
- Brak narzędzi do poprawy umiejętności interpersonalnych, pewności siebie, umiejętności pracy zespołowej, odpowiedzialności za zadanie, prezentowania siebie.

Sfera gospodarcza:

- Niski poziom wiedzy z zakresu przedsiębiorczości;
- Niski poziom wiedzy z zakresu rozwoju mobilności i aktywności edukacyjno – zawodowej.

Sposób oceny i miary-wskaźniki:

- liczba uczestników projektu – 20 osób
- grupowe warsztaty z prowadzenia działalności gospodarczej – 32 h
- gra interaktywna jak prowadzić swoją firmę – 80 h (dla każdego uczestnika - 4 h)

Lokalizacja zadania/projektu:

Projekt będzie realizowany na terenie zmodernizowanych boisk w Jaśkowicach, w budynku ZREMB lub na terenie udostępnionym przez Stowarzyszenie Piwnica zlokalizowane w Woszczycach, zmodernizowany budynek OSP w Orzeszu.

Odpowiedzialność do realizacji	*Szacunkowy termin realizacji*
Fundacja Zmian	**2018-2019**
Partnerzy w realizacji	*Szacunkowy koszt*
Miasto Orzesze, organizacje pozarządowe	**12 000 zł**

Potencjalne źródło finansowania:

RPO WSL 2014-2020: działanie 7.1, 7.2, 7.3, 9.1, 9.2, PROW 2014-2020, budżet JST, środki NGO

8.2. Projekty uzupełniające

Zestawienie uzupełniających projektów rewitalizacyjnych to wykaz projektów wartych realizacji jednakże nieuznanych za priorytetowe, tym samym nie podlegających działaniom w pierwszej kolejności. Z uwagi jednak na fakt, iż znaczenie ich dla rewitalizacji terenów obecnie zdegradowanych jest ważne, zostały one przygotowane/opisane z taką samą szczegółowością jak projekty główne. W sytuacji, kiedy będzie istniała możliwość ich realizacji (w aspekcie możliwości finansowych budżetu miasta) zostaną one wykonane.

Obszar rewitalizowany:

ORZESZE – CENTRUM

Tytuł zadania/projektu:

Orzeskie Centrum Możliwości - modernizacja części budynku Ochotniczej Straży Pożarnej w Orzeszu.
Projekt obejmuje prace modernizacyjne, w tym termomodernizację i adaptację budynku do nowych funkcji oraz realizację usług społecznych dla mieszkańców z rewitalizowanego obszaru.

Opis zadania/projektu

Stan istniejący:

Budynek 2-kondygnacyjnym, o powierzchni użytkowej ok. 800 m^2 i kubaturze ok. 4 800 m^3 zlokalizowany w Orzeszu przy ul. Św. Wawrzyńca 13, na działce Nr 1308/219. Właścicielem budynku jest Gmina Orzesze.
Obecnie ok. 70% powierzchni użytkowej budynku jest użytkowane. Na powierzchni 2/3 parteru budynek zajmuje Ochotnicza Straż Pożarna Orzesze (OSP Orzesze), która świadczy swoje zadania statutowe. Pozostała powierzchnia parteru to pomieszczenia po byłej działalności usługowej oraz część komunikacyjna. I piętro budynku – ok. 1/4 powierzchni zajmuje również OSP Orzesze, ponadto zlokalizowana jest tam duża sala dydaktyczno - kulturalna zajmująca ok 2/4 powierzchni oraz opuszczone mieszkanie stanowiące ¼ całej powierzchni I pietra budynku.

W miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego dla terenu położonego w Orzeszu- tereny te oznaczone są jako: U08 – usługi, w szczególności: handlu, rzemiosła, obsługi firm, administracji, usługi publiczne, w szczególności lokalizacja komisariatów policji, siedziby straży pożarnej, sieci i urządzenia infrastruktury technicznej.

Koncepcja zadania:

Etapy zadania:

- Powołanie zespołu projektowego składającego się z przedstawicieli Gminy Orzesze oraz sektora NGO, celem doprecyzowania koncepcji projektu.
- Przystąpienie do modernizacji budynku. Formuła realizacji – przedsięwzięcie Gminy Orzesze

Zakres prac:

- Modernizacja i adaptacja budynku do nowych funkcji – o powierzchni użytkowej

ok. 240 m2 i kubaturze ok. 1440 m3;

- Termomodernizacja elewacji – ok. 250 m2;
- Wyposażenie pomieszczeń na cele Orzeskiego Centrum Możliwości.

Komplementarność projektu pomiędzy sferami:
Projekt przyczyni się do rozwiązania następujących problemów w sferach:

Sfera społeczna:

- Niska aktywność społeczna i kulturalna ludności
- Niski poziom integracji społecznej mieszkańców
- Słaba samoorganizacja społeczna
- Niewystarczająca współpraca międzypokoleniowa
- Niewystarczająca liczba programów aktywizacji mieszkańców i działań zmierzających ku zwiększeniu poczucia tożsamości z miejscem zamieszkania i sąsiadami
- Problemy wychowawcze wśród dzieci i młodzieży oraz pojawiające się akty chuligaństwa itp.
- Niewystarczająca oferta spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży
- Odsetek osób korzystających z asystenta rodziny

Sfera przestrzenna:

- Brak zagospodarowanie przestrzeni publicznych
- Niedobór infrastruktury rekreacyjnej
- Zaniedbane tereny zielone

Wskaźniki
Uwaga:
W granicach objętych zadaniem zlokalizowany jest jeden, 2-kondygnacyjny budynek, o powierzchni użytkowej ok. 800 m^2.
Obiekt wybudowany przed 1989 roku, wyposażony w instalacje: wodociągową, kanalizację, elektryczną teletechniczną i centralnego ogrzewania. Wskaźniki:

- m^2 oddanej do użytku powierzchni użytkowej;
- poprawa bilansu energetycznego budynku;
- liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach;

Lokalizacja zadania/projektu:

Odpowiedzialność do realizacji **Gmina Orzesze**	*Szacunkowy termin realizacji* **do III kw. 2017 roku**
Partnerzy w realizacji: **Samorząd lokalny, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej**	*Szacunkowy koszt realizacji* **1 500 000,00 zł brutto**
Potencjalne źródło finansowania **Budżet gminy, RPO WSL 2014-2020, POWER**	

Obszar rewitalizowany:

ORZESZE - CENTRUM

Tytuł zadania/projektu:

„Góra św. Wawrzyńca - park dla młodych"

- zagospodarowana strefa aktywnej rekreacji w zieleni, miejsce spotkań dla mieszkańców

Opis zadania/projektu

Stan istniejący:

Obszar przy Górze Św. Wawrzyńca to pagórkowaty teren porośnięty lasem mieszanym z widocznymi, zniszczonymi elementami zagospodarowania parku, takimi jak: ścieżki spacerowe, boisko asfaltowe, scena, ławki, oświetlenie. Obszar identyfikowany jest przez mieszkańców jako miejsce corocznej, odbywającej się regularnie w miesiącach wiosennych (od kilku lat), masowej imprezy rowerowej, sportowo - rekreacyjnej, pod nazwą: Otwarte Mistrzostwa Orzesza Cross Coutry, pod patronatem Burmistrza Orzesza. Imprezy cieszącej się dużą popularnością, nie tylko wśród mieszkańców miasta, ale także mieszkańców regionu.

Zapomniana funkcja parku, ukształtowanie terenu oraz potrzeby młodzieży, powodują, że miejsce obecnie wykorzystywane jest jako „dzikie" miejsce spotkań i realizacji aktywności w atmosferze free-ridu. Są to przede wszystkim: jazda na rowerach górskich i MTB. W terenie młodzież wykonała samodzielnie prowizoryczne trasy do zjazdów rowerowych tzw. „dawn-hill".

Teren obejmuje działki, będące własnością Gminy Orzesze.

W miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego dla terenu położonego w Orzeszu w rejonie ograniczonym ul. Gliwicką, granicą Gminy Ornontowice, północną linią lasu, ul. Św. Wawrzyńca, wschodnią linią lasu, ul. Wiosny Ludów oraz ul. Matejki, tereny te oznaczone są jako:

US 02 - o przeznaczeniu: usługi sportu i rekreacji. Dla tych terenów ustala się m.in.: możliwość lokalizacji obiektów towarzyszących boisku sportowemu, w szczególności takich, jak: zaplecze socjalne, sanitarne i gastronomiczne, trybuny dla widzów, sala gimnastyczna, siłownia, basen, obiekty małej architektury. Ponadto ustala się obowiązek zapewnienia niezbędnej ilości miejsc parkingowych dla obsługi projektowanych funkcji.

ZL 03 - przeznaczenie terenu: lasy i sieci i urządzenia infrastruktury technicznej.

Obecnie na tym obszarze realizowany jest plac zabaw, w związku z tym dalsze działania podejmowane na tym terenie będą stanowiły kontynuację projektu.

Koncepcja zadania:

Etapy zadania:

- Zorganizowanie badań społeczny / publicznej debaty z młodymi mieszkańcami Orzesza, w ramach których zebrane zostaną oczekiwania mieszkańców co do zagospodarowania tej części miasta. Wyniki posłużą projektantom do przygotowania możliwie najtrafniejszej propozycji.
- Opracowanie koncepcji / projektu zagospodarowania terenu – Górki św. Wawrzyńca.
- Przeprowadzenie prac wykonawczych.

Zakres prac modernizacyjnych:

Rewitalizacja przestrzeni zaniedbanego, starego parku, w obszarze Góry Św. Wawrzyńca

obejmuje działania, których celem będzie zagospodarowanie terenu na funkcje rekreacyjno-sportowe, zlokalizowane w bezpośrednim sąsiedztwie centrum miasta. Przeznaczone dla młodzieży, mają uzupełnić ofertę spędzania wolnego czasu. Ponadto po zakończeniu prac w ramach projektu będą odbywać się spotkania sąsiedzkie, wydarzenia rekreacyjne dla rodzin służące integracji mieszkańców.

Elementy zagospodarowanie parku dla młodych:

- wstępna pielęgnacja zieleni - pow. ok. 4.55 ha;
- wyznaczenie i utwardzenie ścieżek spacerowych - o nawierzchni ziemnej utwardzonej, z elementami ścieżki zdrowia i siłowni na powietrzu + towarzyszącą ścieżką przyrodniczą zawierającą treści edukacyjne - dł. ok. 2 km, tablice informacyjne - 12 szt. elementy siłowni na powietrzu - 8 szt;
- wyznaczenie, wykonanie i oznaczenie trasy rowerowej typu cross country - dł. ok. 1.2 km.;
- wyznaczenie, wykonanie i oznaczenie trasy rowerowej do zjazdów dawnhill'owych - dł. ok. 0.3 km;
- wyznaczenie, wykonanie i oznaczenie trasy dla rolkarzy - dł. ok. 1.0 km; ,
- budowa skateparku;
- budowa na szczycie wzgórza drewnianej wieży widokowej;
- elementy małej architektury: oświetlenie, ławki, kosze na śmieci - x 40 szt.
- wyznaczenie przestrzeni do działalności usługowo – gastronomicznej (serwis rowerowy, mała gastronomia, etc.);
- wyznaczenie parkingu o nawierzchni ziemnej utwardzonej na ok. 20 stanowisk - 500 m^2.

Komplementarność projektu pomiędzy sferami:
Projekt przyczyni się do rozwiązania następujących problemów w sferach:

Sfera społeczna:

- Niska aktywność społeczna i kulturalna ludności
- Niski poziom integracji społecznej mieszkańców
- Słaba samoorganizacja społeczna
- Niewystarczająca współpraca międzypokoleniowa
- Niewystarczająca liczba programów aktywizacji mieszkańców i działań zmierzających ku zwiększeniu poczucia tożsamości z miejscem zamieszkania i sąsiadami
- Problemy wychowawcze wśród dzieci i młodzieży oraz pojawiające się akty chuligaństwa itp.
- Niewystarczająca oferta spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży

- Brak funkcjonalnej przestrzeni sportowo-rekreacyjnej pozwalającej na aktywne spędzanie czasu przez mieszkańców Orzesza;
- Niezagospodarowany fragment miasta obecnie będący nieużytkiem, terenem niebezpiecznym.

Sfera przestrzenna:

- Nieład przestrzenny centrum miasta Orzesze;
- Brak powiązania funkcjonalnego otaczających terenów zabudowy jednorodzinnej;
- Brak wyraźnie wykreowanej centrum dzielnicy;
- „Utracona" funkcjonalnie przestrzeń.

Sfera gospodarcza:

- Brak przestrzeni do prowadzenia działalności gospodarczej o charakterze usługowym.

Sposób oceny i miary-wskaźniki:

- m^2 oddanych do użytku powierzchni ścieżek spacerowych;
- długość [km] oddanych do użytku tras rowerowych;
- powierzchnia parkingu [m^2] dla korzystających z parku;
- liczba nowych elementów małej architektury: skate-park, siłownia na powietrzu, oświetlenie, ławki, etc. [szt.];
- liczba organizowanych lekcji plenerowych [szt.];
- liczba lekcji z zajęć wychowania fizycznego;
- liczba cyklicznych imprez sportowych o randze miejskiej - rowerowe cross-country, biegi przełajowe;
- liczba cyklicznych imprez rekreacyjno-rodzinnych; przykładowo: Rodzinny piknik na górce, Zbieranie kasztanów dla dzików, Gdzie jest orzeszek.
- liczba osób korzystających ze wspartej infrastruktury (obligatoryjny).
- powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją (obligatoryjny).
- liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach (obligatoryjny

Lokalizacja zadania/projektu:

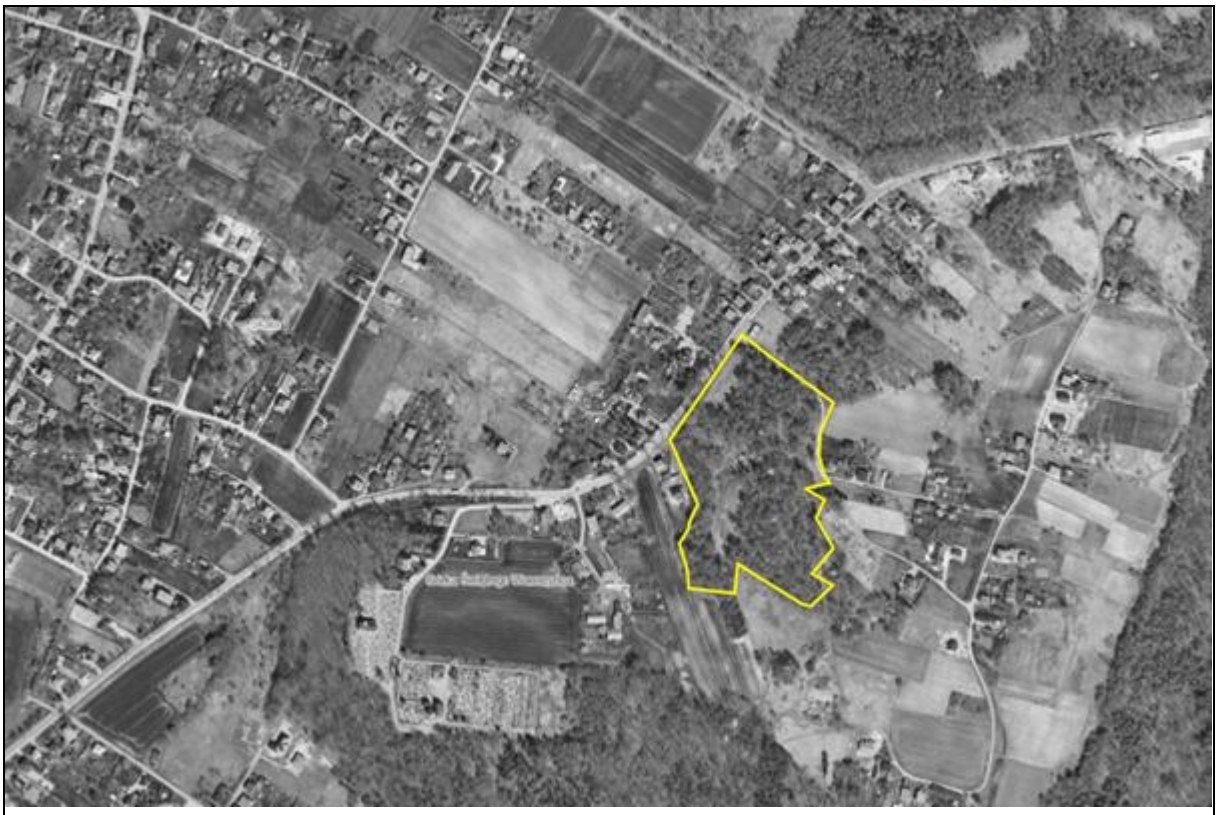

Odpowiedzialność do realizacji **Gmina Orzesze**	*Szacunkowy termin realizacji* **2020-2021**
Partnerzy w realizacji **Pracownia Edukacji Żywej -** lokalna organizacja pozarządowa zajmująca się edukacją przyrodniczo – ekologiczną.	*Szacunkowy koszt* **5 697 000,00 zł netto**
Potencjalne źródła finansowania **Budżet JST, RPO WSL 2014-2020 – ZIT, LGD Ziemia Pszczyńska**	

Obszar rewitalizowany: **ORZESZE – JAŚKOWICE**
Tytuł zadania/projektu: **Strefa rekreacji rodzinnej w Jaśkowicach -** na terenie byłych boisk sportowych w Jaśkowicach.
Opis zadania/projektu **<u>Stan istniejący:</u>** W obrębie dzielnicy Jaśkowice znajduje się teren niezbudowany, o powierzchni 3.51 ha, stanowiący własność Gminy Orzesze, na działkach : 1075/28, 1069/28, 1071/28, 1074/28. Około

44% terenu zajętych jest przez ogródki działkowe, użytkowane przez mieszkańców gminy. Na części terenu - ok. 0.22 ha - zlokalizowane są garaże o lekkiej konstrukcji (tzw. blaszaki) pozostałe to niezagospodarowane nieużytki, w ramach których znajduje się zdegradowane pełnowymiarowe boisko piłkarskie trawiaste i teren wyasfaltowany po byłych kortach tenisowych. Jest to jedyny teren gdzie młodzi mieszkańcy dzielnicy mogą swobodnie uprawiać sport (gra w piłkę / miejsce spotkań) – tak też teren ten, po mimo nieprzystosowania, jest użytkowany. Sporadycznie teren ten jest także wykorzystywany przez Szkołę Podstawową nr 4 w Jaśkowcach do przeprowadzania zajęć wychowania fizycznego (ze względu na ograniczenia lokalowe szkoły).
W miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego dla terenu położonego w Jaśkowicach oraz północno-zachodniej części miasta Orzesze, tereny te oznaczone są jako:
1US - tereny usług sportu. Przeznaczeniem podstawowym tych terenów wymienionych jest realizacja funkcji sportu i rekreacji na wolnym powietrzu i w obiektach sportowych. Przeznaczeniem uzupełniającym mogą być: budynki gospodarcze o powierzchni użytkowej nieprzekraczającej 200m^2, budynki biurowe i socjalne o powierzchni użytkowej nieprzekraczającej 300m^2, urządzenia budowlane zapewniające możliwość użytkowania obiektów przeznaczenia podstawowego i uzupełniającego, usługi gastronomii, o łącznej powierzchni nieprzekraczającej 200 m^2, obiekty małej architektury, miejsca postojowe dla samochodów osobowych, sieci, obiekty i urządzenia infrastruktury technicznej, stanowiące niezbędne techniczne wyposażenie terenu dla potrzeb dopuszczonego przeznaczenia.
3MN i 65MN - tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej. Przeznaczeniem podstawowym tych terenów jest realizacja funkcji mieszkaniowej jednorodzinnej. Przeznaczeniem uzupełniającym mogą być: budynki gospodarcze i garaże, urządzenia budowlane zapewniające możliwość użytkowania obiektów przeznaczenia podstawowego i uzupełniającego, obiekty małej architektury oraz miejsca postojowe dla samochodów osobowych.

Koncepcja zadania:
Zmodernizowanie wskazanej przestrzeni przyczyni się do zwiększenia możliwości spędzania wolnego czasu mieszkańców na świeżym powietrzu. Ponadto umożliwia to organizację wydarzeń rozrywkowych i rekreacyjnych takich jak cykliczne pikniki rodzinne, co w znacznym stopniu może spowodować zwiększenie integracji mieszkańców. Ze zmodernizowanych terenów sportowych skorzystają nie tylko mieszkańcy Jaśkowic, ale także osoby uczestniczące w zajęciach sportowych odbywających się w ramach Orzeskiego Klubu Seniora, Orzeskiego Centrum Możliwości czy Szkolnego Ośrodka Kariery. Wartością dodaną tego projektu staje się możliwość realizowania projektów odbywających się w ramach współpracy międzypokoleniowej. Ze zmodernizowanej infrastruktury skorzystają zarówno dzieci i młodzież, dorośli, jak i osoby starsze.

Etapy zadania:

- Opracowanie koncepcji / projektu zagospodarowania rodzinnej strefy rekreacji w Jaśkowicach. Czas: do III kw. 2018 roku
- Prace budowlane. Czas do II kw. 2019 roku

Zakres prac rewaloryzacyjnych:
Prace rewaloryzacyjne polegać mają na podzieleniu istniejącego terenu boisk - ok. 1.97 ha i wydzielenie na nich:

- boiska sportowego, wielofunkcyjnego z nawierzchnią trawiastą - 1 szt. wym.

ok.: 60x100 m;

- zagospodarowanie terenów zieleni wokół boiska - utwardzony ciąg pieszy - długość: 350 m, szerokość: 1.5 m, ławki - 12 szt.,
- placu zabaw dla dzieci z nawierzchnią bezpieczną np. poliuretanową - 300 m2;
- siłowni plenerowej - 8 elementów;
- boiska do koszykówki - 30x18 m;
- garaże - b/z.

Efekt zadania:
W dzielnicy Jaśkowice, w otoczeniu zieleni i ogródków, znajduje się przestrzeń rekreacji, przeznaczona dla wszystkich grup wiekowych. Wyposażona w podstawowe boiska do gier i zabaw, siłownię w plenerze oraz plac zabaw dla najmłodszych dzieci, stanowi miejsce spotkań i rekreacji rodzinnej mieszkańców dzielnicy.

Komplementarność projektu pomiędzy sferami:
Projekt przyczyni się do rozwiązania następujących problemów w sferach:

Sfera społeczna:

- Negatywny wizerunek dzielnicy;
- Niska aktywność społeczna mieszkańców;
- Brak ofert sportowej i rekreacyjnej dla mieszkańców, szczególnie dla dzieci i młodzieży.

Sfera przestrzenno-funkcjonalna i techniczna:

- Niska jakość ładu przestrzennego;
- Niska jakość przestrzeni publicznych;
- Niewystarczająca liczba obiektów realizujących usługi z zakresu sportu i rekreacji, niewystarczające zaplecze sportowe.

Wskaźniki
Uwaga:
W granicach objętych zadaniem, nie ma zlokalizowanych żadnych budynków mieszkalnych.
Zadanie dotyczy wyłącznie elementów zagospodarowania terenu.

- ilość boisk;
- m^2 oddanej do użytku powierzchni placów zabaw;
- liczba korzystających z przestrzeni sportu;
- liczba zawodów odbywających się w tym miejscu.

Lokalizacja zadania/projektu:

Odpowiedzialność do realizacji **Gmina Orzesze**	*Szacunkowy termin realizacji* **IV kw. 2019 roku**
Partnerzy w realizacji: **Mieszkańcy gminy Jaśkowice.** Uwaga: należy przewidzieć badania / sondaż mieszkańców dotyczący określenie potrzeb (bardziej szczególnych) – pomysły oddolne na zagospodarowanie.	*Szacunkowy koszt realizacji* **2 844 050,00 zł netto**
Potencjalne źródła finansowania: **Budżet JST, Wojewódzki Fundusz Rozwoju Bazy Sportowej, Lokalna Grupa Działania, środki NGO**	

Obszar rewitalizowany: **ORZESZE - JAŚKOWICE**
Tytuł zadania/projektu: **Modernizacja budynku biurowego ZREMB w Jaśkowicach wraz ze strefą wejściową przed budynkiem** - prace modernizacyjne, w tym termomodernizacja i adaptacyjne przystosowujące budynek do nowych funkcji i wprowadzenia usług społecznych
Opis zadania/projektu **Stan istniejący:** Budynek biurowy 4-kondygnacyjny, o powierzchni użytkowej ok. 2 400 m^2 i kubaturze ok. 8

700 m^3, zlokalizowany jest w Jaśkowicach, ul. Fabryczna 1, na działkach nr: 1189/306, 1250/306 i 1181/306. Właścicielem budynku jest Gmina Orzesze.
Obecnie, ok. 40 % powierzchni użytkowej budynku jest użytkowana.
Na parterze budynku mieści się NZOZ Eskulap Beta (ośrodek zdrowia), który świadczy usługi głównie dla mieszkańców dzielnicy Jaśkowice oraz sala widowiskowa zarządzana przez Miejski Ośrodek Kultury w Orzeszu (imprezy okolicznościowe, spotkania gminne/lokalne, etc.).
II piętro budynku - ok. 400 m2 powierzchni biurowej - zajmuje firma NT Industry, firma należąca do duńskiej grupy Novatech, specjalizująca się w produkcji konstrukcji stalowych. Powierzchnia zakładu produkcyjnego NT Industry zlokalizowana jest w bezpośrednim sąsiedztwie budynku ZREMB.
Dwie kondygnacje budynku (I piętro oraz III piętro) są niezagospodarowane i wymagają generalnego remontu. Obecnie ze względu na utrudnienia architektoniczne budynek nie służy osobom starszym i niepełnosprawnym, które potencjalnie mogłyby znaleźć tam zatrudnienie.
W miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego dla terenu położonego w Jaśkowicach oraz północno-zachodniej części miasta Orzesze, tereny te oznaczone są jako: **2U** - tereny zabudowy usługowej, których przeznaczeniem podstawowym jest realizacja funkcji usługowych i handlowych z wyłączeniem opieki szpitalnej. Przeznaczeniem uzupełniającym mogą być: lokale mieszkalne, nieprzekraczające 30% powierzchni użytkowej w budynkach usługowych i administracji, urządzenia budowlane zapewniające możliwość użytkowania obiektów przeznaczenia podstawowego i uzupełniającego, obiekty małej architektury, otwarte place składowe funkcja magazynowa, miejsca postojowe dla samochodów osobowych, sieci, obiekty i urządzenia infrastruktury technicznej, stanowiące niezbędne techniczne wyposażenie terenu dla potrzeb dopuszczonego przeznaczenia.

Koncepcja zadania:
Etapy zadania:

- Powołanie zespołu projektowego składającego się z przedstawicieli Gminy Orzesze oraz NT Industry celem doprecyzowania koncepcji projektu.
- Sprzedaż lub dzierżawa części powierzchni budynku (dwie kondygnacje – II i III piętro) będące w użytkowaniu Miasta firmie NT Industry lub innej.
- Przystąpienie do modernizacji budynku. Formuła realizacji – przedsięwzięcie wspólne Gminy Orzesze i IT Industry.

Zakres prac modernizacyjnych:

- modernizacja i adaptacja budynku do nowych funkcji, w tym jako filii Miejskiej Biblioteki Publicznej w Orzeszu - o powierzchni użytkowej ok. 2 400 m2 i kubaturze ok. 8 700 m^3;
- termomodernizacja elewacji - ok. 1 900 m^2;
- budowa placu wejściowego przed budynkiem ZREMB - 500 m^2;
- budowa windy dla osób niepełnosprawnych oraz realizacja 2 miejsc postojowych dla niepełnosprawnych;
- wyposażenie placu wejściowego w elementy małej architektury - ławki - 4 szt., stojaki na rowery - 2 szt., świetlne tablice informacyjne - 1 szt. zieleń ozdobna - 8 szt.

Efekt zadania:

W dzielnicy Jaśkowice znajduje się w pełni zmodernizowany budynek o charakterze biurowym zwany budynkiem ZREMB wraz z reprezentacyjną strefą wejściową przy budynku, który służy zarówno mieszkańcom Gminy Orzesze - jako przestrzeń wykorzystywana do świadczenia usług opieki zdrowotnej i kultury dla mieszkańców miasta jak i prywatnemu podmiotowi gospodarczemu NT Industry, oferującemu miejsca pracy. Celem realizacji projektu jest dostosowanie istniejącego budynku do potrzeb osób niepełnosprawnych i seniorów. Przeprowadzona modernizacja umożliwi przedsiębiorcy mającemu siedzibę w budynku utworzenie miejsc pracy pozbawionych barier architektonicznych, co przyczyni się do poprawy sytuacji społecznej i ekonomicznej wskazanych grup mieszkańców. Uchroni ich to przed wykluczeniem społecznym i spowoduje zmniejszenie negatywnych skutków wiążących się z niepełnosprawnością lub podeszłym wiekiem. Ponadto, część wyremontowanej przestrzeni można przeznaczyć na przestrzeń świadczenia usług społecznych skierowanych do osób zagrożonych wykluczeniem. Projekty aktywizacji takich osób mogą być realizowane przez Gminę w porozumieniu z organizacjami pozarządowymi, Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej, Domem Kultury. W efekcie przeprowadzonej modernizacji budynku (szczególnie piętra I i III) i utworzeniu nowych miejsc pracy lub ogólnodostępnych usług społecznych można się spodziewać aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych i starszych.

Komplementarność projektu pomiędzy sferami:

Projekt przyczyni się do rozwiązania następujących problemów w sferach:

Sfera społeczna:

- Negatywny wizerunek dzielnicy i jej mieszkańców;
- Znaczny poziom bezrobocia.
- wysoki odsetek osób korzystających z pomocy społecznej
- niska aktywność społeczna i kulturalna ludności
- niski poziom integracji społecznej mieszkańców
- słaba samoorganizacja społeczna

Sfera przestrzenno-funkcjonalna i techniczna:

- Niska jakość i niewystarczająca ilość przestrzeni publicznych;
- Nieład przestrzenny.

Wskaźniki

Uwaga:

W granicach objętych zadaniem, zlokalizowany jest jeden, IV-kondygnacyjny budynek biurowy, o powierzchni zabudowy ok. 1 080 m^2 oraz powierzchni użytkowej ok. 2 400 m^2.

Obiekt wybudowany przed 1989 roku, wyposażony w instalacje: wodociągową, kanalizację, elektryczną teletechniczną i gazową.

- m^2 oddanej do użytku powierzchni użytkowej;
- poprawa bilansu energetycznego budynku - audyt energetyczny;
- liczba korzystających z oferty kulturalnej (lepsza jakość ofert – wzrost liczby klientów / więcej chętnych)

- liczba osób korzystających ze wspartej infrastruktury
- liczba wybudowanych/przebudowanych/wyremontowanych/objętych innymi robotami budowlanymi obiektów, w których realizowane są usługi aktywizacji społeczno-zawodowej
- liczba nowo utworzonych mieszkań w istniejących budynkach.

Lokalizacja zadania/projektu:

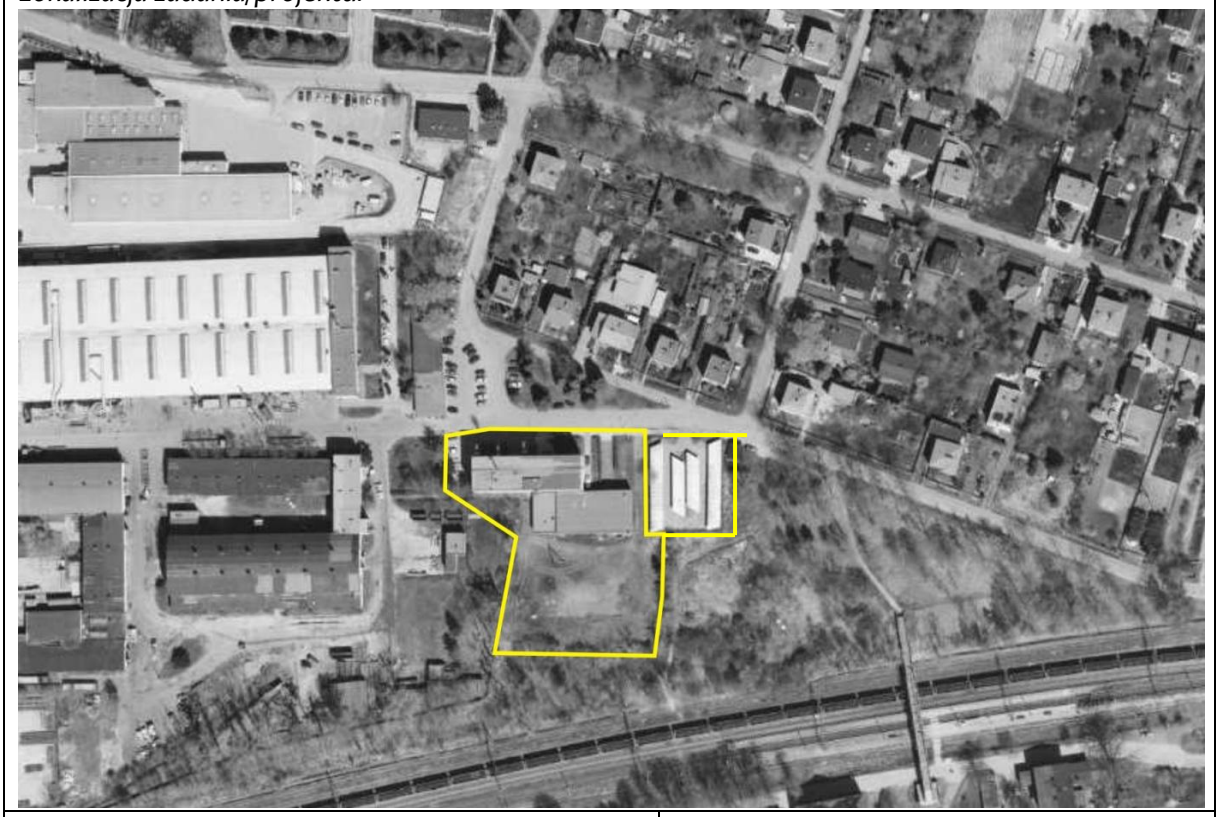

Odpowiedzialność do realizacji **Gmina Orzesze**	*Szacunkowy termin realizacji* **2020 rok**
Partnerzy w realizacji: **NT Industry, organizacje pozarządowe, Miejska Biblioteka Publiczna w Orzeszu**	*Szacunkowy koszt realizacji* **3 160 700,00 zł netto**
Potencjalne źródła finansowania: **Budżet JST, budżet państwa, środki NGO**	

Obszar rewitalizowany:

ORZESZE – JAŚKOWICE

Tytuł zadania:
„Ruzbana" – miejsce relaksu".

Opis zadania:
W sąsiedztwie obiektu sportowego – kortów tenisowych w Orzeszu-Jaśkowicach, znajduje się niezagospodarowany teren po byłej „ruzbanie" (nasypie po byłych torach kolejowych).
Celem projektu jest uporządkowanie terenu poprzez wycinkę krzewów, wykonanie ścieżek,

ustawienia ławek, posadzenia ciekawej roślinności. Wyznaczone zostaną ścieżki dydaktyczne – przyrodniczo, historyczne z których korzystać będą mogły dzieci i wszyscy mieszkańcy miasta. Opracowany zostanie folder reklamowy.	
Komplementarność projektu pomiędzy sferami: Projekt przyczyni się do rozwiązania następujących problemów w sferach: **Sfera społeczna:** • Brak poczucia tożsamości lokalnej; • Brak współpracy i aktywności międzypokoleniowej, niewystarczająca wymiana doświadczeń; • Niewystarczająca liczba programów aktywizacji mieszkańców i działań zmierzających do zwiększenia poczucia tożsamości ze społecznością lokalną; **Strefa przestrzenno-funkcjonalna:** • Brak zagospodarowania przestrzeni publicznej; • Zbyt mała przestrzeń integracji dla mieszkańców; • Niewystarczająca liczba miejsc do odpoczynku i relaksu; **Miara:** • liczba przeprowadzonych godzin zajęciowych, spotkań; • liczba wydanych egzemplarzy folderu;	
Lokalizacja zadania/projektu: **Obszary rewitalizowane:Jaśkowice**	
Odpowiedzialność do realizacji **Stowarzyszenie im. F. Stuska**	*Szacunkowy termin realizacji* **2018-2020**
Partnerzy w realizacji: **mieszkańcy Jaśkowic; Dyrektor szkoły; Związek emerytów;**	*Szacunkowy koszt realizacji* **30 000 PLN brutto**
Potencjalne źródła finansowania: **Działaj Lokalnie, LGD Ziemia Pszczyńska, PROW, środki NGO, budżet JST**	

Obszar rewitalizowany: **ORZESZE - CENTRUM**
Tytuł zadania/projektu: **„Bulwary Bierawki" - bezpieczny trakt komunikacyjny.** Rewitalizacja terenu wzdłuż rzeki Bierawki na odcinku: mostek nad rzeką Bierawką (ul. Górna) - Targowisko w Orzeszu przy ul. Gliwickiej, ok. 0.6 km. Realizacja projektów społecznych.
Opis zadania/projektu **<u>Stan istniejący:</u>** W centralnej części miasta Orzesze, zlokalizowany jest, wzdłuż płynącej przez Orzesze rzeki Bierawki, teren zieleni nieurządzonej. Wzdłuż tej rzeki istnieje naturalne połączenie ważnych

punktów miasta: terenów zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej przy ulicach: Bukowina, Górna, M. Kopernika i Środkowa, dworca PKP i centrum z tzw. targowiskiem miejskim, omijające główne drogi o dużym natężeniu ruchu kołowego. Korzystając z takiego połączenia, mieszkańcy miasta wydeptali ścieżkę, biegnącą wzdłuż Bierawki i przebiegającą przez tereny zieleni zlokalizowane przy rzece. Teren jest obecnie zarośnięty wysoką trawą, krzewami i nie jest ani zagospodarowany, ani przystosowany do komunikacji pieszej, jak i nie jest utrzymany w należytym porządku.
Teren obejmuje działki: 1185/244, 1164/244, 247, 296/248, 276, 297/248, 1317/244, 249, 1383/244, 1216/244, 344/235, o łącznej powierzchni ok.: 3.25 ha.
W miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego dla terenu położonego w Orzeszu w rejonie ograniczonym ul. Gliwicką, granicą Gminy Ornontowice, północną linią lasu, ul. Św. Wawrzyńca, wschodnią linią lasu, ul. Wiosny Ludów oraz ul. Matejki, tereny te oznaczone są jako:
WS/Z 02 - wody śródlądowe z zielenią towarzyszącą. Przeznaczenie terenu to: wody śródlądowe z zielenią towarzyszącą oraz sieci i urządzenia infrastruktury technicznej.

Koncepcja zadania:
Etapy zadania:

- Opracowanie koncepcji i projektu zagospodarowania terenu – wzdłuż rzeki Bierawki. Czas: do I kw. 2019 roku
- Przeprowadzenie prac budowlanych. Czas: do IV kw. 2020 roku

Zakres prac modernizacyjnych:
Rewitalizacja niezagospodarowanych terenów zieleni zlokalizowanych nad rzeką Bierawką ma posłużyć do stworzeniu naturalnych i bezpiecznych ciągów komunikacji pieszej i rowerowej łączącego istotne miejsca centrum miasta Orzesze wśród istniejących terenów zieleni. Są to: tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej przy ulicach: Bukowina, Górna, M. Kopernika i Środkowa, Szkoły Podstawowej Nr 2 przy ul. Bukowina 19, targowisko miejskie, okolice dyskontu Biedronka/ul. Jasna, dworzec PKP. Połączenia te mają być wykonane jako ścieżki gruntowe utwardzone, natomiast wykorzystując walory istniejących terenów zieleni, mają one być powiązane główną ścieżką biegnącą wzdłuż Bierawki, nazwanej Bulwarami Bierawki przy których wykonany zostanie pomost wypoczynkowy. Przebieg bulwarów: od mostku na przedłużeniu ulicy Górnej przy wiadukcie kolejowym nad ul. Gliwicką, w kierunku południowym do targowiska miejskiego. Uzupełnieniem działań będzie realizacja punktu centralnego na skrzyżowaniu kierunków przy istniejącym stawie w formie przestrzeni spacerowo - rekreacyjnego. Ponadto zostanie utworzony plac manewrowy do nauki jazdy na rowerze dla dzieci, co umożliwi im naukę sprawnego poruszania się tym środkiem transportu tym samym zwiększy ich bezpieczeństwo.
Elementy zagospodarowanie ciągu rowerowego:

- prześwietlenie i pielęgnacja istniejącej zieleni niskiej i wysokiej - pow. 2.9 ha;
- wytyczenie i zagospodarowanie głównego ciągu pieszo-rowerowego - tzw. bulwarów Bierawki na odcinku od mostku na przedłużeniu ulicy Górnej przy wiadukcie kolejowym nad ul. Gliwicką, w kierunku południowym do targowiska miejskiego - dł. 0.6 km., szer 3.0 m;
- realizacja przestrzeni wypoczynkowej nad stawem w postaci tarasu drewnianego, zlokalizowane pomiędzy bulwarem a brzegiem stawu - pow. 100

m2., wyposażonego w drewniane ławki - 8 szt., elementy małej architektury takie jak: kosze na śmieci - 4 szt. i oświetlenie - 6 szt.;

- wytyczenie i poprowadzenie ciągów pieszo-rowerowych tzw. łącznikowych na ważnych kierunkach - razem: 1.0 km; wyposażonych w elementy małej architektury takie jak: kosze na śmieci - 8 szt. i oświetlenie - 15 szt.;
- budowa mostków pieszo - rowerowych przez rzekę Bierawkę - 1 szt., o szerokości 3.0 m i rozpiętości 10.0 m.
- Opcjonalnie: zakup działki lub dzierżawa nr:1046/244, o pow. ok. 375 m2 przez Gminę Orzesze celem przeprowadzania połączenia ciągu komunikacyjnego pieszo-rowerowego do placu przy supermarkecie Biedronka. Bez zakupu działki - komunikacja poprowadzona przez ul. Jasną.

Efekt zadania:
W centrum Orzesza, wśród istniejących terenów zieleni znajduje się bezpieczny ciąg komunikacji pieszej i rowerowej łączący istotne miejsca centrum miasta Orzesze. Towarzyszy mu niewielka przestrzeń rekreacyjno-wypoczynkowa zlokalizowana przy istniejącym stawie. Zmodernizowana infrastruktura przyczyni się do zwiększenia oferty aktywności fizycznej dzieci i młodzieży, dorosłych oraz seniorów.

Komplementarność projektu pomiędzy sferami:
Projekt przyczyni się do rozwiązania następujących problemów w sferach:

Sfera społeczna:

- Brak bezpiecznego, funkcjonalnego ciągu pieszo-rowerowego w centrum Orzesza, który umożliwiałby mieszkańcom aktywne spędzanie wolnego czasu na świeżym powietrzu;
- Brak przestrzeni spacerowo-rekreacyjnej.

Sfera przestrzenna:

- Niska jakość ładu przestrzennego Centrum;
- Niska jakość przestrzeni publicznych;
- Niewystarczający poziom bezpieczeństwa w ruchu drogowym wynikającym z braku odseparowania ruchu kołowego od ruchu pieszego;
- Nieużytki w Centrum miasta.

Wskaźniki

- m^2 urządzonej zieleni;
- powierzchnia urządzonych ciągów pieszych i placów rekreacyjnych;
- liczba oddanych do użytku przejść - mostków przez rzeczkę Bierawkę;
- liczba użytkowników/natężenie ruchu pieszego na bulwarach;
- liczba korzystających z oferty przestrzeni wypoczynkowej;
- liczba osób korzystających ze wspartej infrastruktury;

- powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją;
- liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach;
- liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem.

Lokalizacja zadania/projektu:

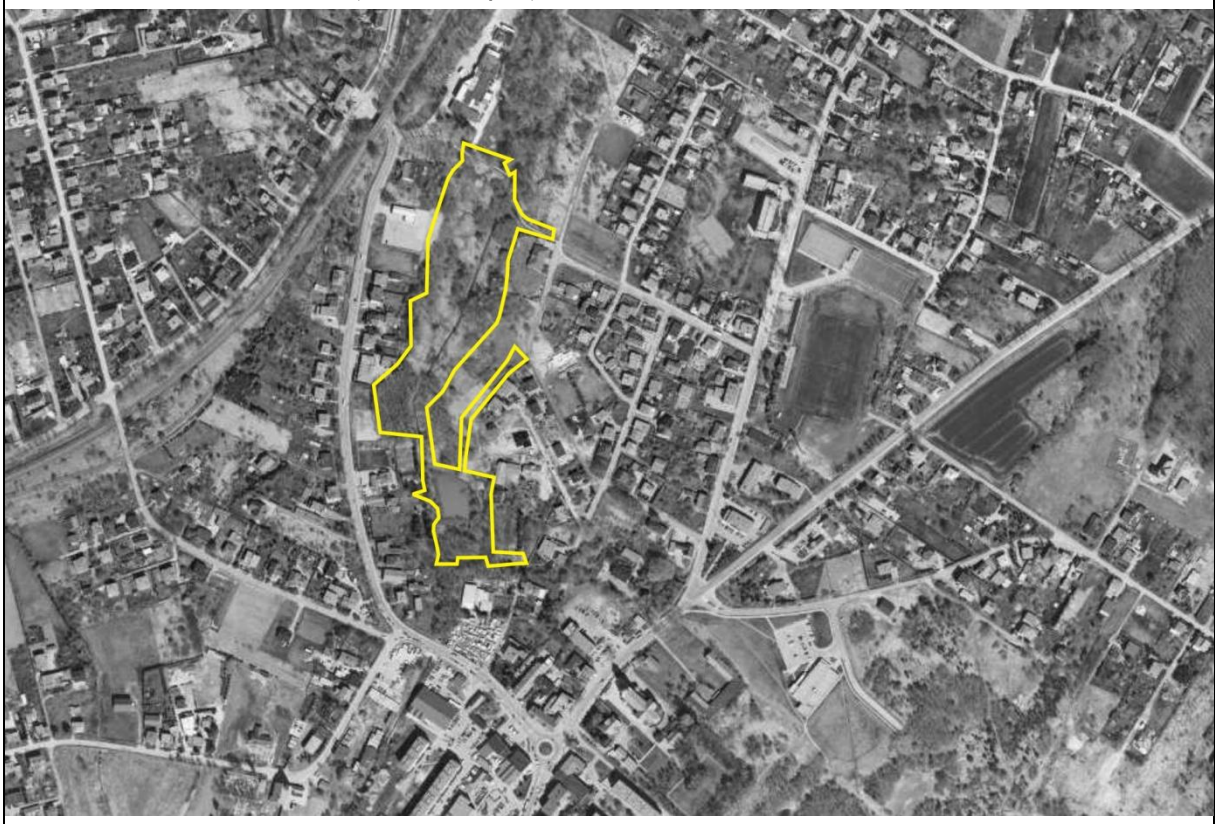

Odpowiedzialność do realizacji **Gmina Orzesze**	*Szacunkowy termin realizacji* **IV kwartał 2020 roku**
Partnerzy w realizacji **RZGW Gliwice (właściciel rzeki)**	*Szacunkowy koszt realizacji* **2 864 400,00 zł**
Potencjalne źródło finansowania **Budżet JST, budżet państwa (POIiŚ)**	

Obszar rewitalizowany: **ORZESZE - CENTRUM**
Tytuł zadania/projektu: **Park & Ride przy stacji kolejowej PKP w Orzeszu**

Opis zadania/projektu

Stan istniejący:

W bezpośrednim sąsiedztwie budynku dworca PKP w Orzeszu codziennie, a szczególnie w tzw. dniach pracujących od poniedziałku do piątku, parkuje kilkanaście samochodów osobowych mieszkańców miasta, którzy dojeżdżają do pracy korzystając z komunikacji kolejowej. Główne kierunki dojazdów to: Katowice, ale również: Orzesze - Rybnik. Miejsce parkingowe jest w części utwardzone, w części to zdegradowany teren zielony. Miejsce to nie jest bieżąco przystosowane do pełnienia funkcji parkingowych.

Budynek dworca jest zamknięty, w stanie technicznym dobrym, kasy biletowe - zlikwidowane.

W granicach zadania stoi historyczna kolejowa wieża ciśnień z lat 20-tych XX wieku, przy której rośnie zabytek przyrody - kasztanowiec biały.

Teren obejmuje działki: 166, 131, 586/132, 552/132, 585/132, 615/149, 133, 638/148, 632/153, 629/153, 633/151, 636/151, 627/147, 626/147, 631/153, 635/151, 628/147 - fragment.

W miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego dla terenu położonego w Orzeszu w rejonie ograniczonym ul. Gliwicką, granicą Gminy Ornontowice, północną linią lasu, ul. Św. Wawrzyńca, wschodnią linią lasu, ul. Wiosny Ludów oraz ul. Matejki, tereny te oznaczone są jako:

KDD 05a - droga dojazdowa, sieci i urządzenia infrastruktury technicznej i zieleń izolacyjna. Dla tych terenów ustala się m.in..: możliwość lokalizacji ścieżki rowerowej.

KS 01, 02 - przeznaczenie terenu: parkingi oraz sieci i urządzenia infrastruktury technicznej.

U 02 i 04 - przeznaczenie terenu: usługi, w szczególności: handlu, rzemiosła, obsługi firm, administracji, usługi publiczne, w szczególności lokalizacja komisariatów policji, siedziby straży pożarnej oraz sieci i urządzenia infrastruktury technicznej.

KK 03 - przeznaczenie terenu: tereny infrastruktury kolejowej, obszar kolejowy oraz sieci i urządzenia infrastruktury technicznej. Dla tych terenów ustala się m. in.: zagospodarowania zgodnie z przepisami odrębnymi.

Koncepcja zadania:

Etapy zadania:

- Opracowanie koncepcji / projektu zagospodarowania przestrzeni park & ride przy dworcu PKP w Orzeszu.
- Przeprowadzenie prac budowlanych.

Zakres prac modernizacyjnych:

Rewitalizacja terenu przylegającego do budynku Dworca PKP w Orzeszu, stanowiącego własność Gminy Orzesze, celem stworzenia funkcjonalnej przestrzeni typu park & ride.

Ponadto przewiduje się ekspozycję nieczynnej wieży ciśnień jako istotnego elementu w krajobrazie miasta. Uporządkowanie terenu wokół wieży, tj.: pielęgnacja trawników oraz iluminacja obiektu ma na celu kreację mocnego landmarku w funkcjonalnie ważnej dla mieszkańców strefie miasta.

Elementy zagospodarowania terenu:

- utwardzony parking na 20 stanowisk, o wymiarach stanowiska: 3.0 x 6.0 m, o nawierzchni z płyt betonowych ażurowych;
- modernizacja odcinka ul. Dworcowej, dojazdu do parkingu, nawierzchnia asfaltowa - 1800 m2;

- ścieżka pieszo-rowerowa - szerokość: 3.0 m, dł.: 170 m , nawierzchnia asfaltowa;
- zadaszony parking na rowery - 1 szt., wym.: 6 x 12 m;
- kamera monitorująca parking samochodowy i rowerowy - 2 szt.;
- ciąg pieszy łączący ul. Gliwicką z dworcem PKP - dług.: 100 m., szerokość: 3.0 m, nawierzchnia betonowa + schody terenowe - dług.: 25 m;
- elementy małej architektury: kosze na śmieci - 4 szt., oświetlenie - 7 szt.
- pielęgnacja zaniedbanej zieleni - koszenie trawników i prześwietlenie istniejącego drzewostanu - 2,4 ha;
- dosadzenia krzewów ozdobnych - 20 szt.;
- oświetlenie wieży ciśnień - 4 punkty świetlne.

Efekt zadania:
W Orzeszu, przy stacji kolejowej znajduje się funkcjonalny punkt przesiadkowy park & ride służący mieszkańcom w dojazdach do pracy. Oprócz wygody obsługi oferuje zadbane tereny zieleni wysokiej z pomnikami przyrody i charakterystycznym budynkiem wieży ciśnień, będącym wizytówką miasta.

Komplementarność projektu pomiędzy sferami:
Projekt przyczyni się do rozwiązania następujących problemów w sferach:

Sfera społeczna:

- Problemy komunikacyjne mieszkańców (niewystarczający poziom obsługi wyjazdów do pracy mieszkańców).

Sfera przestrzenna:

- Nieład przestrzenny Orzesza;
- Niska jakość przestrzeni publicznych;
- Brak ciągłego systemu komunikacji rowerowej w mieście;
- Niezagospodarowana przestrzeń miejska wokół dworca PKP w Orzeszu;
- Negatywny wizerunek miejsca.

Sfera gospodarcza:

- Brak wsparcia infrastrukturalnego mieszkańców miasta w polepszaniu dostępu do rynku zatrudnienia.

Wskaźniki
Uwaga:
W granicach objętych zadaniem, przy stacji kolejowej, zlokalizowany jest jeden obiekt - wieża ciśnień. Powierzchni zabudowy ok. 60 m^2. Jest to wodna wieża, wykonana z żelbetonu na planie ośmiokąta foremnego, z charakterystycznym łamanym dachem, krytym ceramiczną dachówką, wybudowana w latach 20-tych XX wieku. Obiekt nie jest wpisany do rejestru zabytków województwa śląskiego.

- powierzchnia [m^2] nowego parkingu;

- liczba korzystających z punktu przesiadkowego [szt.];
- liczba osób [szt.] korzystających z parkingu na rowery;
- liczba [szt.] nowych elementów małej architektury;
- powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją;
- liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach.

Lokalizacja zadania/projektu:

Odpowiedzialność do realizacji **Gmina Orzesze**	*Szacunkowy termin realizacji* **2019-2020 r.**
Partnerzy w realizacji	*Szacunkowy koszt realizacji* **2 060 000,00 zł**
Potencjalne źródła finansowania **Budżet JST, RPO WSL 2014-2020, budżet państwa**	

8.3. Komplementarność projektów z celami operacyjnymi Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Orzesze na lata 2014-2022

Projekty rewitalizacyjne odpowiadają na potrzeby i oczekiwania mieszkańców, są bezpośrednio związane z celami operacyjnymi i działaniami rewitalizacyjnymi. Poniższa tabela pokazuje powiązania między celami operacyjnymi Lokalnego Programu Rewitalizacji i projektami rewitalizacyjnymi. Te z kolei oddziałują na kilka sfer, przez co w kilku miejscach zostały powtórzone.

Lp.	Nazwa projektu	Cel operacyjny
1.	Projekt Społeczno-Kulturalny „Razem dla Woszczyc”	1.1 1.2
2.	Aktywni Młodzi	1.1 1.2
3.	„Spotkania literackie w ogródku letnim”	1.1 3.2
4.	Orzeskie Centrum Możliwości - Przystań dla Młodych	1.2 4.1 4.2
5.	Orzeskie Centrum Możliwości – Punkt Aktywności Społeczno-Zawodowej (PASZ)	1.2 4.1 4.2
6.	Orzeski Klub Seniora	1.2 4.1 4.2
7.	Szkolny Ośrodek Kariery	1.2 4.1 4.2
8.	Gra miejska „Odkryj tajemnice parku”	1.1 1.2 3.2

9.	Letnie kino plenerowe	1.1 1.2 3.2
10.	„Podróż do przyszłości" - nowe trendy w zawodach	1.1 1.2 4.1 4.2
11.	„Aktywne działanie w zespole"	1.1 1.2 4.1
12.	„Jak osiągnąć cele"	1.1 1.2
13.	„Moja własna działalność gospodarcza"	1.1 1.2 4.1 4.2
14.	Orzeskie Centrum Możliwości	1.2 4.1 4.2
15.	„Góra św. Wawrzyńca – park dla młodych"	1.1 1.2 3.1 3.2
16.	Strefa rekreacji rodzinnej w Jaśkowicach	1.1 1.2 3.2
17.	Modernizacja budynku biurowego ZREMB w Jaśkowicach wraz z strefą wejściową przed budynkiem	3.2 4.1
18.	„Ruzbana" – miejsce relaksu"	1.1

19.	„Bulwary Bierawki" – bezpieczny trakt komunikacyjny	1.2 2.2 3.2
20.	Park & Ride przy stacji kolejowej PKP w Orzeszu	2.2 3.3

Źródło: opracowanie własne

Zaplanowane projekty charakteryzują się również komplementarnością przestrzenną. Realizowane przedsięwzięcia są spójne między sobą i ich oddziaływanie ma zasięg całego obszaru dotknięty stanem kryzysowym. Jednocześnie ich charakter nie spowoduje pojawienia się bądź zwiększenia zjawiska wykluczenia społecznego na innych obszarach.

Komplementarność proceduralno-instytucjonalna wiąże się zapewnieniem odpowiedniego systemu zarządzania realizacją Programu. System ten określa podmioty biorące udział w procesie, odpowiedzialności za poszczególne zadania oraz metody monitoringu i oceny działań rewitalizacyjnych. Opis monitoringu i systemu zarządzania znajduje się w rozdz. 10.

Projekty rewitalizacyjne mogą być finansowane z różnych źródeł. Część działań będzie finansowana z Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Komplementarność finansowa oznacza unikanie sytuacji podwójnego finansowania. Projekty rewitalizacyjne powinny być również finansowane ze środków sektora prywatnego, co wpłynie na postrzeganie procesu rewitalizacji i jego ocenę, jak również podwyższy efektywność realizacji programu. Potencjalne źródła finansowania zostały określone w rodz. 8 i 9.

9. Ramy finansowe programu rewitalizacji

Działania rewitalizacyjne, uwzględnione w Lokalnym Programie Rewitalizacji Miasta Orzesze na lata 2014-2022, obejmują zarówno zadania o charakterze głównym, jak i zadania uzupełniające, których realizacja uzależniona została przede wszystkim od możliwości finansowych miasta. Koszty poszczególnych przedsięwzięć, z obydwu grup, zaprezentowane zostały w Tabelach 87-90. **Koszt wszystkich zadań** (łącznie z zadaniami uzupełniającymi) ustalony został na poziomie **22 290 272,50 zł.**

Tabela 87. Szacunkowe koszty zadań głównych uwzględnionych w Lokalnym Programie Rewitalizacji Miasta Orzesze na lata 2014-2022

Lp.	Nazwa projektu	Termin realizacji	Koszt całkowity
1.	Projekt Społeczno-Kulturalny „Razem dla Woszczyc”	2020	145 100 zł brutto
2.	Aktywni Młodzi	2017/2018	50 000 zł brutto
3.	„Spotkania literackie w ogródku letnim”	2018-2020	8 500 zł brutto
4.	Orzeskie Centrum Możliwości – Przystań dla Młodych	2018 – 2019 roku	280 000 zł brutto
5.	Orzeskie Centrum Możliwości – Punkt Aktywności Społeczno-Zawodowej (PASZ)	I kwartał 2018 – IV kwartał 2019 roku	690 000,00 zł brutto
6.	Orzeski Klub Seniora	do IV kw. 2018 roku	100 000,00 zł brutto
7.	Szkolny Ośrodek Kariery	do IV kw. 2018 roku	55 000,00 zł brutto
8.	Gra miejska „Odkryj tajemnice parku”	III kw. 2017, 2018, 2019, 2020	12 000 zł

9.	Letnie kino plenerowe	III kw. 2017, 2018, 2019, 2020	10 000 zł
10.	„Podróż do przyszłości" - nowe trendy w zawodach	2019	60 000 zł
11.	„Aktywne działanie w zespole"	2019	6 320 zł
12.	„Jak osiągnąć cele"	2018-2020	13 800 zł
13.	„Moja własna działalność gospodarcza"	2018-2019	12 000 zł

Źródło: opracowanie własne

Tabela 88. Szacunkowe koszty zadań uzupełniających uwzględnionych w Lokalnym Programie Rewitalizacji Miasta Orzesze na lata 2014-2022

Lp.	Nazwa projektu	Termin realizacji	Koszt całkowity
1.	Orzeskie Centrum Możliwości	do III kw. 2017	1 500 000 zł
2.	„Góra św. Wawrzyńca – park dla młodych"	2020 -2021	5 697 000,00 zł netto
3.	Strefa rekreacji rodzinnej w Jaśkowicach	IV kwartał 2019 roku	2 844 050 zł netto
4.	Modernizacja budynku biurowego ZREMB w Jaśkowicach wraz z strefą wejściową przed budynkiem	2020	3 160 700,00 zł netto

5.	„Ruzbana" – miejsce relaksu"	2018-2020	30 000 zł brutto
6.	„Bulwary Bierawki" – bezpieczny trakt komunikacyjny	IV kwartał 2020 roku	2 864 400,00 zł
7.	Park & Ride przy stacji kolejowej PKP w Orzeszu	2019-2020 r.	2 060 000,00 zł

Źródło: opracowanie własne

Źródła finansowania:

Indykatywne środki finansowe w ramach programu rewitalizacji z podziałem na źródła finansowania (w zł)				
Pochodzące ze źródeł krajowych, publicznych	Pochodzące ze źródeł prywatnych	Pochodzące z funduszy UE	Pochodzące z innych źródeł	suma
10 127 394,65	-	11 456 517,75	706 360,10	22 290 272,50

Przy założeniu, że zdecydowana większość środków podczas realizacji przedsięwzięcia będzie wydatkowana w trakcie etapów związanych z pracami budowlanymi, można określić dodatkowe zapotrzebowanie na środki finansowe miasta Orzesze w związku z realizacją zadań wynikających z programu rewitalizacji. W Tabeli 89 podano łączne kwoty przypadające na poszczególne lata objęte analizą. W przypadku zadań, dla których prace wykonawcze zostały zaplanowane na okres dłuższy niż 1 rok, środki zostały przypisane proporcjonalnie do kolejnych okresów. Równocześnie – dla uproszczenia – pominięto koszty związane z działaniami podejmowanymi w ramach prac przygotowawczych (tworzenie koncepcji/projektu, badania społeczne, itp.) dokonując ich włączenia do okresów związanych z pracami wykonawczymi.

Jak pokazuje Tabela 89 **największe wydatki związane z głównymi zadaniami przewidziane zostały w dwóch pierwszych latach** realizacji działań, czyli **2017 – 2018**, zgodnie z Lokalnym Programem Rewitalizacji Miasta Orzesze na lata 2014 – 2022 (w przypadku realizacji także zadań uzupełniających).

Tabela 89. Zapotrzebowanie na środki finansowe w związku z realizacją zadań wynikających z Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Orzesze na lata 2014-2022

Rok	Zadania główne	Zadania główne + uzupełniające
2017	63 000 zł	1 563 000 zł
2018	1 162 300 zł	1 192 300 zł
2019	69 320 zł	5 627 501,5 0zł

Rok	Zadania główne	Zadania główne + uzupełniające
2020	148 100 zł	13 907 471 zł
Łącznie	1 442 720 zł	22 290 272,50 zł

Źródło: opracowanie własne

Ze względu na charakter przedsięwzięć uwzględnionych w Lokalnym Programie Rewitalizacji Miasta Orzesza na lata 2014-2022, ich realizacja może uzyskać znaczące wsparcie finansowe ze środków europejskich. Należy pamiętać, iż jedną z kluczowych cech programów rewitalizacji, obok kompleksowości i koncentracji, jest **komplementarność** mająca również wymiar finansowy. Zgodnie z wytycznymi w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych komplementarność źródeł finansowania uzyskuje się wówczas, gdy realizowane projekty rewitalizacyjne opierają się na umiejętnym uzupełnianiu i łączeniu wsparcia ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS) oraz Funduszu Spójności (FS). Oznacza to więc wskazanie lub wręcz konieczność korzystania z tych środków, przy zachowaniu obowiązującej w sferze funduszy unijnych zasady dodatkowości. Z punktu widzenia miasta oznacza to przede wszystkim konieczność zabezpieczenia środków na tzw. wkład własny – albo ze środków własnych, albo poprzez zaciągnięcie kredytu.

W sytuacji, gdyby Miasto Orzesze zdecydowało się sfinansować planowane przedsięwzięcia ze środków o charakterze nadzwyczajnym (kredyty, pożyczki), istotnym elementem staje się określenie maksymalnej wielkości zobowiązań, które mogą zostać zaciągnięte, czy też stwierdzenia, czy w ogóle istnieje możliwość zwiększenia poziomu już planowanego zadłużenia.

Zgodnie z przepisami prawa, począwszy od roku 2014, określenie tzw. bezpiecznego poziomu zadłużenia odbywa się z wykorzystaniem indywidualnego wskaźnika zadłużenia (art.243 ustawy o finansach publicznych). Wskaźnik ten zastąpił funkcjonujące we wcześniejszym czasie wskaźniki długu oraz obsługi zadłużenia, których limity wynosiły odpowiednio 60% i 15% w odniesieniu do wielkości dochodów danej jednostki samorządu. Wartości te były ujednolicone w stosunku do wszystkich kategorii jednostek samorządu, co stanowiło ich istotny mankament i w rzeczywistości prowadziło do sytuacji „przeszacowania" lub „niedoszacowania" możliwości finansowych poszczególnych jednostek. Wprowadzenie indywidualnego wskaźnika zadłużenia z jednej strony ma na celu zniesienie sztywnych limitów, które w przypadku niektórych jednostek miały charakter ograniczający (między innymi dotyczy to części miast), a z drugiej chodzi o zagwarantowanie ostrożności przy zaciąganiu nowych zobowiązań. Oczywiście rozwiązanie to nie jest wolne od ograniczeń, wśród których wymienia się przede wszystkim bazowanie tylko i wyłącznie na wielkościach historycznych (poprzez wykorzystanie danych finansowych z trzech wcześniejszych lat), co niekoniecznie – zwłaszcza w sytuacji kryzysów gospodarczych znaczących zmian uwarunkowań makroekonomicznych – będzie prowadzić do przedstawiania faktycznych możliwości finansowych danej jednostki samorządu. Zasadniczo – im wyższa wartość wskaźnika, tym większe możliwości zaciągania nowych zobowiązań. Jednakże – zwłaszcza w kontekście pozyskiwania środków unijnych – obniżenie wartości wskaźnika (zwłaszcza w przypadku jednostek samorządu, które we wcześniejszych latach zaciągnęły większe

zobowiązania) może skutkować ograniczeniem możliwości pozyskania w drodze kredytu środków na wkład własny, a tym samym w ogóle szansy na pozyskanie środków unijnych. Konstrukcja omawianego wskaźnika opiera się na założeniu, że w danym roku budżetowym wartość spłaty zobowiązań z tytułu zaciągniętych kredytów i pożyczek, powiększonych o koszty ich obsługi, do dochodów ogółem, nie może przekroczyć średniej arytmetycznej z obliczonej dla trzech wcześniejszych lat sumy dochodów bieżących oraz dochodów ze sprzedaży majątku pomniejszonej o wydatki bieżące, do dochodów ogółem. Oznacza to, że kluczową rolę w kształtowaniu wartości wskaźnika odgrywają takie zmienne jak: dochody ogółem, dochody ze sprzedaży mienia oraz wydatki bieżące.

Dokumentem strategicznym w obszarze planowania finansowego w jednostkach samorządu terytorialnego jest przyjmowana corocznie Wieloletnia Prognoza Finansowa (WPF). Zgodnie z przepisami prawa (art.227 ustawy o finansach publicznych) WPF obejmuje okres roku budżetowego oraz co najmniej trzech kolejnych lat. Dodatkowo, prognozę wielkości długu, która stanowi część Wieloletniej Prognozy Finansowej, sporządza się na okres, na który zaciągnięto lub planuje się zaciągnąć zobowiązania finansowe, co w praktyce oznacza opracowywania WPF na taki sam okres, który ze względu na rozłożenie w czasie zobowiązań często przekracza 10 lat.

W przypadku miasta Orzesze **Wieloletnia Prognoza Finansowa obejmuje lata 2014-2030** (zgodnie z Uchwałą Nr XL/435/2013 Rady Miejskiej Orzesze z dnia 12 grudnia 2013 roku w sprawie uchwalenia Wieloletniej Prognozy Finansowej Miasta Orzesze) okres objęty prognozą obejmuje lata 2014-2030.

W obecnej perspektywie finansowania ze środków unijnych przewiduje się znaczne przekierowanie środków na rewitalizację ze środków Regionalnego Programu Operacyjnego (RPO) województwa śląskiego. Pieniądze w tym rozdaniu pochodzą z wyżej wymienionych funduszy europejskich – Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS) oraz Funduszu Spójności (FS).

Tabela 90. Indykatywne źródła finansowania na realizację zadań wynikających z Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Orzesze na lata 2014-2022. Powiązanie celów z potencjalnymi źródłami finansowania i okresem realizacji

Cele operacyjne	Potencjalne źródła finansowania	Okres realizacji
1.1. Pobudzenie aktywności społecznej i kulturalnej mieszkańców poprzez promocję inicjatyw lokalnych oraz oferty kulturalnej	RPO WSL: Działanie 9.1 Aktywna integracja Działanie 10.3 Rewitalizacja obszarów zdegradowanych POWER: Działanie 2.5 Skuteczna pomoc społeczna	Do roku 2022
1.2. Wysoki poziom wsparcia dla osób zagrożonych wykluczeniem i patologiami społecznymi	RPO WSL: Działanie 9.2 Dostępne i efektywne usługi społeczne i zdrowotne	Do roku 2022

Cele operacyjne	Potencjalne źródła finansowania	Okres realizacji
	Działanie 9.3 Rozwój ekonomii społecznej w regionie Działanie 11.3 Dostosowanie oferty kształcenia zawodowego do potrzeb lokalnego rynku pracy – kształcenie zawodowe osób dorosłych POWER: Działanie 1.1. Wsparcie osób młodych pozostających bez pracy na regionalnym rynku pracy – projekty pozakonkursowe Działanie 1.3 Wsparcie osób młodych znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji Działanie 2.5 Skuteczna pomoc społeczna Działanie 2.7 Zwiększenie szans na zatrudnienie osób szczególnie zagrożonych wykluczeniem społecznym Działanie 2.9 Rozwój ekonomii społecznej	
2.1. Zapewnione odpowiednie warunki w zakresie infrastruktury technicznej budynków użyteczności publicznej	RPO WSL: Działanie 4.3. Efektywność energetyczna i odnawialne źródła energii w infrastrukturze publicznej i mieszkaniowej POIiŚ: Działania 1.3 Wspieranie efektywności energetycznej w budynkach	Do roku 2022
2.2 Wzrost bezpieczeństwa ciągów komunikacyjnych	RPO WSL: Działanie 10.3 Rewitalizacja obszarów zdegradowanych	Do roku 2022
3.1 Zachowanie wysokiej jakości środowiska	RPO WSL: Działanie 5.4. Ochrona	Do roku 2022

Cele operacyjne	Potencjalne źródła finansowania	Okres realizacji
naturalnego	różnorodności biologicznej POIiŚ: Działania 2.4 Ochrona przyrody i edukacja ekologiczna	
3.2 Podniesienie jakości przestrzeni publicznych	RPO WSL: Działanie 10.4 Poprawa stanu środowiska miejskiego POIiŚ: Działania 2.5 Poprawa jakości środowiska miejskiego	Do roku 2022
4.1 Ożywienie gospodarcze rewitalizowanych obszarów gminy	RPO WSL: Działanie 7.1 Aktywne formy przeciwdziałania bezrobociu Działanie 7.3 Wsparcie dla osób zamierzających rozpocząć prowadzenie działalności gospodarczej Działanie 11.4 Podnoszenie kwalifikacji zawodowych osób dorosłych POWER: Działanie 2.2 Wsparcie na rzecz zarządzania strategicznego przedsiębiorstw oraz budowy przewagi konkurencyjnej na rynku Działanie 2.3 Zapewnienie jakości i dostępności usług rozwojowych świadczonych na rzecz przedsiębiorstw i pracowników Działanie 2.12 Zwiększenie wiedzy o potrzebach kwalifikacyjno-zawodowych	Do roku 2022
4.2 Wzrost przedsiębiorczości wśród mieszkańców	RPO WSL: Działanie 7.3 Wsparcie dla osób zamierzających	Do roku 2022

Cele operacyjne	Potencjalne źródła finansowania	Okres realizacji
	rozpocząć prowadzenie działalności gospodarczej Działanie 8.2 Wzmacnianie potencjału adaptacyjnego przedsiębiorstw, przedsiębiorców i ich pracownikówkonkurs POWER: Działanie 1.1. Wsparcie osób młodych pozostających bez pracy na regionalnym rynku pracy – projekty pozakonkursowe	

Źródło: opracowanie własne

10. System wdrażania i monitoringu skuteczności działań programu rewitalizacji oraz mechanizmy włączania mieszkańców, przedsiębiorców i innych podmiotów i grup aktywnych w proces rewitalizacji w Orzeszu

10.1. Proces włączania mieszkańców oraz przedstawicieli środowisk publicznych, gospodarczych i społecznych Orzesza do prac na Lokalnym Programem Rewitalizacji Miasta Orzesze na lata 2014 – 2022

Znaczenie partycypacji w rewitalizacji

Znaczenie partycypacji społecznej w procesach rewitalizacji zostało wyraźnie zaznaczone w ustawie z dnia 9 października 2015 roku o rewitalizacji[6] (Dz.U. poz. 1777). W myśl jej zapisów interesariusze powinni mieć możliwość aktywnego udziału w przygotowaniu i przeprowadzaniu rewitalizacji, jak również jej późniejszej ocenie.

Na konieczność taką wskazuje również dokument „Zasady wsparcia rewitalizacji w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020"[7]. Zwrócono w nim uwagę na fundamentalne znaczenie partycypacji dla powodzenia procesów rewitalizacyjnych.

Opracowanie pogłębionej diagnozy uwzględniającej perspektywy różnych grup interesariuszy umożliwiło optymalne dopasowanie Lokalnego Programu Rewitalizacji do potrzeb lokalnej społeczności. Równie ważne było uspołecznienie opracowania części projekcyjnej dokumentu. Uwzględnienie opinii lokalnej społeczności miało również przełożenie na budowanie jej pozytywnego stosunku do późniejszych działań rewitalizacyjnych. Zgodnie z zapisami kolejnego rozdziału zakłada się również umożliwianie aktywnego udziału różnych grup interesariuszy we wdrażaniu i monitorowaniu Lokalnego Programu Rewitalizacji. Ich partycypacja będzie więc miała w przyszłości charakter kontroli obywatelskiej.

Główne zasady partycypacji w ramach projektu

Podczas opracowywania Lokalnego Program Rewitalizacji przyjęto następujące zasady dotyczące organizacji i przebiegu partycypacji społecznej:

1. Zaangażowanie społeczności przez cały czas trwania projektu,
2. Włączenie w proces rewitalizacji różnych grup interesariuszy,
3. Równouprawnienie wszystkich uczestników konsultacji,
4. Dwustronny przepływ informacji – koncentracja na dojrzałych formach partycypacji (współdecydowanie i kontrola obywatelska),
5. Wieloaspektowość partycypacji,

[6] Dz.U. 2015 poz. 1777
[7] Załącznik do Uchwały nr 2483/83/V/2015 Zarządu Województwa Śląskiego z dnia 29 grudnia 2015r

6. Jawność przebiegu partycypacji oraz jej efektów,
7. Responsywność i dopasowanie form oraz treści partycypacji do potrzeb interesariuszy.

Interesariusze rewitalizacji

Ze względu na wieloaspektowość procesu rewitalizacji zakłada się konieczność aktywnego udziału w jego planowaniu wszystkich grup interesariuszy. Umożliwi to uwzględnienie w dokumencie różnych punktów widzenia, a także potrzeb i preferencji osób oraz podmiotów związanych z obszarem rewitalizacji więziami o różnorodnym charakterze. Dlatego też organizacja prac nad Lokalnym Programem Rewitalizacji została zaplanowana, w taki sposób, aby umożliwić aktywne włączenie się następujących grup interesariuszy:

- Różnych grup mieszkańców (rodziny z dziećmi, młodzież, seniorzy, osoby zagrożone wykluczeniem społecznym),
- Przedstawiciele jednostek samorządu terytorialnego i ich jednostek organizacyjnych (m.in. szkół i przedszkoli, MOPS, MOK i MOSiR)
- Przedsiębiorców i pracodawców,
- Działaczy organizacji pozarządowych (w tym działających w sferze kultury, sportu oraz działających na rzecz dziedzictwa historycznego i tradycji lokalnych),
- Przedstawicieli kościołów i związków wyznaniowych.

Oczywiście szczególny charakter będzie miało zaangażowanie w opracowywanie, a później wdrażanie Programu osób bezpośrednio związanych z obszarem rewitalizacji (mieszkańców, właścicieli, zarządców oraz użytkowników wieczystych nieruchomości oraz przedsiębiorców prowadzących tam działalność gospodarczą). Z drugiej strony ze względu na znaczenie rewitalizacji dla rozwoju całej gminy partycypacja miała charakter otwarty.

Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Orzesze na lata 2014 – 2022 został przygotowany w procesie szerokich konsultacji społecznych. Wszystkim działaniom podejmowanym w czasie jego tworzenia towarzyszyła zasada partnerstwa rozumiana jako powszechna partycypacja w budowie Lokalnego Programu rewitalizacji Miasta Orzesze.

W ramach prac nad Lokalnym Programem Rewitalizacji Miasta Orzesze na lata 2014-2022 wykorzystano następujące mechanizmy szerokiego włączania środowisk miejskich, mieszkańców, w myślenie o rewitalizacji:

- warsztaty strategiczne i diagnostyczne z udziałem przedstawicieli władz miasta, Rady Miasta, pracowników Urzędu Miasta w Orzeszu oraz jednostek podległych, przedstawicieli środowiska biznesu oraz organizacji społecznych, na który m.in. przeprowadzono analizę zasobów miasta oraz zewnętrznych trendów / oddziaływań mających wpływ na rozwój miasta jak też bieżące i przyszłe procesy rewitalizacyjne, określono misję czyli główny cel rewitalizacji Orzesza, wstępnie wskazano obszary zdegradowane w mieście, a dalej przyjęto granice wyznaczony już ostatecznie obszarów jakie podlegają działaniom rewitalizacyjnym oraz sformułowano projekty rewitalizacyjne – dwa spotkania warsztatowe w dniach 04.06.2014 i 02.07.2014, a następnie w ramach aktualizacji Programu w dniach 17.03.2016 r. i 19.04.2016 r.
- spotkania konsultacyjne;

- powszechne, otwarte konsultacje on-line z mieszkańcami miasta z wykorzystaniem strony internetowej Urzędu Miasta w Orzeszu i indywidualnego adresu, na który mieszkańcy zgłaszali własne propozycje działań rewitalizacyjnych oraz komentowali na bieżącego postęp prac nad sformułowaniem programu rewitalizacji. Konsultacje trwały przez cały czas prac nad programem rewitalizacji;
- artykuły w prasie lokalnej informuje o przystąpieniu do prac nad programem rewitalizacyjnych dla Orzesza i dalej prezentujące przebiegu i efektach prac nad programem rewitalizacji, jak również zachęcające mieszkańców do korzystania z konsultacji on-line,
- badania społeczne ilościowe z mieszkańcami miasta Orzesza (próba N: 237),skupione głównie na społeczności obszarów zdegradowanych, pozwalające na poznanie potrzeb mieszkańców z zakresu rewitalizacji przestrzennej, społecznej i gospodarczej miasta. Wyniki badania ankietowego znajdują się w załączniku 1.
- badania społeczne jakościowe – wywiady pogłębione z lokalnymi ekspertami/osobami odpowiednymi za rozwój miasta Orzesza w aspektach gospodarczym, społecznym oraz przestrzennym (N: 6 - indywidulanych wywiadów pogłębionych) oraz ankiety pogłębiające po wyznaczeniu obszarów rewitalizacji.

Tym samym Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Orzesze na lata 2014 – 2022 został opracowany przez samorząd lokalny w ścisłej współpracy z parterami – przedstawicielami środowiska gospodarczego Orzesza, organizacji społecznych oraz instytucji publicznych działających na terenie miasta. Do myślenia o przyszłości Orzesza, w kontekście rewitalizacji terenów zdegradowanych, szeroko włączono społeczność lokalną. Na uwagę zasługuje także realne partnerstwo jakie zawiązano m.in. na poziomie realizacji części projektów pomiędzy samorządem lokalnym a konkretnymi podmiotami gospodarczymi.

Określenie partycypacja dla Orzesza i działań rewitalizacyjnych tutaj zaplanowanych do realizacji, to przejaw pełnego, czynnego zaangażowanie wielu środowisk miejskich w działania współdecydowania o rozwoju miasta jak również (na poziomie monitoringu realizacji programu rewitalizacji) oraz późniejszej kontroli obywatelskiej.

10.2. System wdrażania i monitorowania wraz z procedurami wprowadzania modyfikacji Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Orzesze na lata 2014 – 2022

Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Orzesze na lata 2014 – 2022 to jedno z ważniejszych narzędzi efektywnego i profesjonalnego zarządzania jednostka samorządową. Należy jednak pamiętać, iż jako plan długoterminowy powinien być podawany nie tylko monitoringowi realizacji, ale także przewidywać system wprowadzania modyfikacji w odpowiedzi na zmiany / potrzeby, jakie pojawiają się w otoczeniu. Mając tego świadomość dokument programu rewitalizacji został wyposażony w szereg procedur pozwalających na jego efektywne wdrażanie i monitoring postępów prac, jak również na wprowadzenie stosownych modyfikacji. Poniżej przestawiono

strukturę odpowiedzialną za Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Orzesze na lata 2014 – 2022 oraz zestaw stosownych procedur.

Osobą odpowiedzialna za realizację Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Orzesze na lata 2014 – 2022 jest Burmistrz Miasta Orzesze.

Burmistrzowi podlega Pełnomocnik ds. Rewitalizacji, osoba powołana przez Burmistrza Miasta Orzesze jeszcze na poziomie projektowania Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Orzesze na lata 2014 – 2022, i pełniąca nadal obowiązki operatora (zarządcy) Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Orzesze na lata 2014 – 2022.

Zespół ds. Rewitalizacji Miasta Orzesze to ciało powołane przez Burmistrza Miasta Orzesze (w skład którego wchodzi także Pełnomocnik ds. Rewitalizacji) na poziomie projektowania Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Orzesze na lata 2014 – 2022, i pełniące nadal rolę doradczą i opiniotwórcza dla wdrażania i monitoringu realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Orzesze na lata 2014 – 2022.

Główne elementy budujące system wdrażania i monitoringu Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Orzesze na lata 2014 – 2022 to:

– planowanie – czyli:
  - procedura wdrażania Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Orzesze na lata 2014 – 2022,
  - sposoby oceny wdrożenia Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Orzesze na lata 2014 – 2022
  - oraz system aktualizowania zapisów Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Orzesze na lata 2014 – 2022
– monitoring, sprawozdawczość i bezpośredni nadzór nad realizacją Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Orzesze na lata 2014 – 2022 – czyli:
  - opracowywanie kart projektów,
  - organizacja corocznych konsultacji Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Orzesze na lata 2014 – 2022,
  - przygotowywanie sprawozdania z realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Orzesze na lata 2014 – 2022
– upowszechnianie Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Orzesze na lata 2014 – 2022 wraz z mechanizmami włączania mieszkańców, przedsiębiorców i innych podmiotów i grup aktywnych w procesy rewitalizacji Orzesza
  - upublicznianie i upowszechnianie treści Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Orzesze na lata 2014 – 2022,
  - inicjowanie współpracy pomiędzy sektorami (publicznym, gospodarczym i organizacji społecznych) / mieszkańcami miasta Orzesze.

Przebieg procedury planowania:

KROK 1

A. Pełnomocnik ds. Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Orzesz na lata 2014 – 2022 (LPR) zbiera propozycje nowych zadań do LPR od:

- Jednostek Organizacyjnych Urzędu Miasta,
- Referatów Urzędu Miasta,
- Partnerów społecznych,
- Podmiotów gospodarczych,
- Osób prywatnych będących właścicielami nieruchomości położonych na obszarze rewitalizowanym.

Odpowiedzialność: Pełnomocnik ds. Lokalnego Programu Rewitalizacji.

B. Pełnomocnik przygotowuje Listę Nowych Proponowanych Zadań do Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Orzesze na lata 2014 - 2022.

Odpowiedzialność: Pełnomocnik ds. Lokalnego Programu Rewitalizacji.

KROK 2

Pełnomocnik przedstawia Burmistrzowi miasta do weryfikacji Listę Nowych Proponowanych Zadań do Lokalnego Programu Rewitalizacji.

W efekcie następuje wypracowanie projektu listy nowych zadań do LPR rekomendowanej przez Burmistrza miasta. Projekt ten jest przekazany do Komisji Rady Miejskiej w celu uzyskania opinii.

Odpowiedzialność: Pełnomocnik ds. Lokalnego Programu Rewitalizacji.

KROK 3

Następuje przekazanie Listy Nowych Proponowanych Zadań do LPR z opinią Burmistrza oraz Komisji do biura Rady Miejskiej w Orzeszu.

Odpowiedzialność: Burmistrz Orzesza.

Monitoring i sprawozdawczość

Monitoring Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Orzesze na lata 2014 - 2022 rozpoczyna się z chwilą przyjęcia przez Radę Miejską w Orzeszu dokumentu programu rewitalizacji. Procedura działań jest następująca:

KROK 1

Zespół ds. Rewitalizacji Miasta Orzesze oraz partnerzy programu rewitalizacji odpowiedzialni za realizację bądź współrealizację danego zadania przygotowują karty projektów (według formatki obowiązującej dla Lokalnego Programu rewitalizacji Miasta Orzesze na lata 2014 - 2022), w których zawierają m.in. nazwę zadania, cel oraz krótką charakterystykę zakresu rzeczowego zadania wraz z planowanym harmonogramem realizacji, szacunkowy koszt zadania. Karty te gromadzi Pełnomocnik ds. Lokalnego Programu Rewitalizacji i zgodnie z poczynionymi w nich zapisami prowadzi monitoring i sprawozdawczość Programu w kontekście planowanych zadań.

Odpowiedzialność: Pełnomocnik ds. Lokalnego Programu Rewitalizacji.

KROK 2

Pełnomocnik ds. Lokalnego Programu Rewitalizacji w kwartale poprzedzającym kwartał sprawozdawczy (który przypada co roku na kwartał, w którym podjęto uchwałę Rady Miejskiej dotyczącą przyjęcia Lokalnego Programu Rewitalizacji) organizuje konsultacje Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Orzesze na lala 2014-2022. Konsultacje mają formę spotkania/spotkań z przedstawicielami partnerów Programu, lokalnych instytucji/organizacji, mieszkańców miasta, lokalnych przedsiębiorców oraz podmiotów zainteresowanych realizacją Programu. Proces konsultacji jest procesem otwartym, w którym mogą wziąć udział wszyscy zainteresowani. Informacja o planowanym spotkaniu/spotkaniach jest odpowiednio wcześniej zamieszczona na tablicach informacyjnych, stronie www Urzędu Miasta Orzesze oraz w lokalnej prasie. Spotkania mają na celu weryfikację poziomu wypełniania oraz aktualności celów Programu, zebranie propozycji nowych zadań oraz przedstawienie zakresu podjętych w okresie sprawozdawczym działań.

Odpowiedzialność: Pełnomocnik ds. Lokalnego Programu Rewitalizacji.

KROK 3

Pełnomocnik ds. Lokalnego Programu Rewitalizacji przygotowuje coroczne sprawozdanie z realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji w okresie sprawozdawczym.

Sprawozdanie z realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji zawiera m.in.:

- wyniki działań związanych z pozyskiwaniem funduszy zewnętrznych na realizację zadań zapisanych w Lokalnym Programie Rewitalizacji Miasta Orzesze na lata 2014 - 2022 (ile i jakie wnioski o dofinansowanie zostały złożone w okresie sprawozdawczym, na jakie zadania udało się pozyskać środki, w jakiej wysokości, jakie zadania nie otrzymały wsparcia finansowego);
- prezentację przebiegu realizacji projektów, które otrzymały dofinansowanie z funduszy zewnętrznych lub realizowane są w ramach innych środków (w układzie: projekt – planowane działania/założone wskaźniki realizacji projektu – poziom dotychczas zrealizowanych działań/ wypełnionych wskaźników, zidentyfikowane problemy w realizacji projektu i sposób ich rozwiązania);
- analizę przyczyn nie zrealizowania projektów zapisanych w Lokalnym Programie Rewitalizacji Miasta Orzesze na lata 2014 - 2022 w czasie sprawozdawczym lub szerszym. Wskazanie podjęcia pożądanych działań zapobiegawczych i naprawczych wraz z oznaczeniem odpowiedzialności i harmonogramu ich wdrażania.

Odpowiedzialność: Pełnomocnik ds. Lokalnego Programu Rewitalizacji.

KROK 4

Pełnomocnik ds. Lokalnego Programu Rewitalizacji przekazuje sprawozdanie Burmistrzowi i Radzie Miejskiej.

W razie uwzględnienia w sprawozdaniu kwestii problemów związanych z realizacją założonych w Programie projektów, Burmistrz - po zasięgnięciu opinii Komisji – zatwierdza, na podstawie

propozycji przedstawionych przez Pełnomocnika ds. Lokalnego Programu Rewitalizacji, plan działań naprawczych i zapobiegawczych wraz z harmonogramem jego realizacji.

Odpowiedzialność: Burmistrz Miasta Orzesze, Pełnomocnik ds. Lokalnego Programu Rewitalizacji.

Wskaźniki

Monitoring realizacji poszczególnych celów operacyjnych odbywać się będzie w oparciu przypisane do nich mierzalne wskaźniki rezultatu i produktu. Ocena powinna być dokonywana przez odpowiednie jednostki administracyjne w cyklach rocznych (chyba, że ze względu na charakter konkretnego wskaźnika optymalna jest inna częstotliwość pomiaru).

Zaproponowany system wskaźników został zaprojektowany w oparciu o następujące kryteria:

- Mierzalność – wskaźniki powinny być możliwe do zmierzenia na odpowiednio wysokim poziomie dokładności,
- Rzetelność – pomiar wskaźników powinien być dokonywany w sposób obiektywny, za każdym razem na tych samych zasadach,
- Trafność – wskaźniki powinny odzwierciedlać rzeczywisty poziom realizacji celów, a więc być dobrane tak, aby odzwierciedlać rzeczywiste wyniki działań,
- Dostępność – wskaźniki powinny być dostępne dla osób lub instytucji dokonujących ewaluacji, ich pozyskanie powinno być proste i nie wymagać nadmiernych nakładów finansowych ani czasowych.

Ze względu na zróżnicowanie celów operacyjnych Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Orzesze zastosowane zostaną zarówno wskaźniki produktu, jak i rezultatu. Pierwsze z nich mierzą konkretne, materialne efekty podejmowanych działań w ramach Programu (co oznacza, że poziom wyjściowych tych wskaźników wynosi zero). Z kolei wskaźniki rezultatu pokazują zmiany wynikające z wykorzystania wytworzonych produktów. Punktem odniesienia powinien być poziom danego wskaźnika przed rozpoczęciem działań.

Tabela 91. Zestawienie celów operacyjnych z przypisanymi im wskaźnikami

Cel operacyjny	Wskaźnik	Rodzaj	Źródło
1.1. Pobudzenie aktywności społecznej i kulturalnej mieszkańców	Liczba zrealizowanych projektów wspierających aktywność społeczną (w danym roku)	Produktu	Zespół Projektowy
	Liczba organizacji pozarządowych	Rezultatu	Urząd Miasta
	Liczba uczestników oraz liczba przeprowadzonych warsztatów	Produktu	Zespół Projektowy
	Liczba mieszkańców biorących udział w zajęciach organizowanych w ramach projektów społecznych	Rezultatu	Zespół Projektowy
	Liczba organizowanych lekcji plenerowych	Rezultatu	Zespół

Cel operacyjny	Wskaźnik	Rodzaj	Źródło
			Projektowy
	Liczba cyklicznych imprez sportowych o randze miejskiej i cyklicznych imprez rekreacyjno-rodzinnych	Rezultatu	Zespół Projektowy
1.2. Wysoki poziom wsparcia dla osób zagrożonych wykluczeniem i patologiami społecznymi	Liczba zrealizowanych projektów ukierunkowanych na wyrównywanie szans i włączenie społeczne (w danym roku)	Produktu	Zespół Projektowy
	Liczba osób bezrobotnych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym	Rezultatu	Powiatowy Urząd Pracy
	Liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług społecznych istniejących po zakończeniu projektu	Rezultatu	Urząd Miasta
	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych usługami społecznymi w programie	Rezultatu	Urząd Miasta
	Liczba osób pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek)	Rezultatu	Powiatowy Urząd Pracy
	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu	Rezultatu	Urząd Miasta
	Liczba osób bezrobotnych (łącznie z długotrwale bezrobotnymi) objętych wsparciem w programie	Rezultatu	Powiatowy Urząd Pracy
	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poszukujących pracy, uczestniczących w kształceniu lub szkoleniu, zdobywających kwalifikacje, pracujących po opuszczeniu programu	Rezultatu	Urząd Miasta
2.1. Zapewnione odpowiednie warunki w zakresie infrastruktury technicznej	% budynków podłączonych do sieci ciepłowniczej	Rezultatu	Urząd Miasta
	Powierzchnia terenów nieużytkowanych i niezabudowanych zagospodarowanych na cele rekreacyjne w ha (w danym roku)	Produktu	Zespół Projektowy

Cel operacyjny	Wskaźnik	Rodzaj	Źródło
budynków użyteczności publicznej			
	Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach	Produktu	Zespół Projektowy
	Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją	Produktu	Urząd Miasta
	Liczba osób korzystających ze wspartej infrastruktury		
	Liczba osób korzystających ze wspartej infrastruktury	Rezultatu	Zespół Projektowy
2.2. Wzrost bezpieczeństwa ciągów komunikacyjnych	Długość zmodernizowanych dróg (w danym roku)	Produktu	Zespół Projektowy
	Powierzchnia terenów nieużytkowanych i niezabudowanych zagospodarowanych na nowe ciągi komunikacyjne w ha (w danym roku)	Produktu	Zespół Projektowy
	Liczba wypadków drogowych (w danym roku)	Rezultatu	Komisariat Policji w Orzeszu
	Liczba nowych miejsc parkingowych (w danym roku)	Produktu	Zespół Projektowy
	Liczba samochodów korzystających z miejsc postojowych w wybudowanych obiektach ”Park& ride”	Rezultatu	Zespół Projektowy
3.1. Zachowanie wysokiej jakości środowiska naturalnego	Powierzchnia nowo zagospodarowanych terenów zielonych (w danym roku)	Produktu	Zespół Projektowy
	Liczba zrealizowanych projektów ukierunkowanych na podnoszenie świadomości ekologicznej (w danym roku)	Produktu	Zespół Projektowy
	Ocena jakości powietrza – liczba substancji dla których przekroczone zostały dopuszczalne poziomy (w danym roku)	Rezultatu	Wojewódzki Inspektorat Ochrony środowiska

Cel operacyjny	Wskaźnik	Rodzaj	Źródło
			w Katowicach
	Powierzchnia siedlisk wspartych w zakresie uzyskania lepszego statusu ochrony (obligatoryjny)	Rezultatu	Wojewódzki Inspektorat Ochrony środowiska w Katowicach
	Zasięg zrealizowanych przedsięwzięć edukacyjno-promocyjnych oraz informacyjnych	Rezultatu	Zespół Projektowy
3.2. Zapewnienie atrakcyjnej i wysokiej jakości przestrzeni publicznej oraz środowiska przyrodniczego	Powierzchnia nowo zagospodarowanych terenów zielonych (w danym roku)	Produktu	Zespół Projektowy
	Wartość inwestycji modernizacyjnych w PLN (w danym roku)	Produktu	Zespół Projektowy
	Długość i powierzchnia ścieżek spacerowych i tras rowerowych	Produktu	Zespół Projektowy
	Liczba nowych elementów małej architektury	Produktu	Zespół Projektowy
4.1. Ożywienie gospodarcze rewitalizowanych obszarów gminy	Liczba podmiotów ekonomii społecznej	Rezultatu	Zespół Projektowy
	Liczba osób bezrobotnych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym	Rezultatu	Powiatowy Urząd Pracy
	Wzrost oczekiwanej liczby odwiedzin w objętych wsparciem miejscach należących do dziedzictwa kulturalnego i naturalnego oraz stanowiących atrakcje turystyczne; liczba turystów (w danym roku)	Produktu	Zespół Projektowy
	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje w ramach pozaszkolnych form kształcenia	Rezultatu	Powiatowy Urząd Pracy
	Liczba osób o niskich kwalifikacjach, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu	Rezultatu	Powiatowy Urząd Pracy
4.2. Wzrost	Utworzony podmiot działający na rzecz	Rezultatu	Zespół

Cel operacyjny	Wskaźnik	Rodzaj	Źródło
przedsiębiorczości wśród mieszkańców	rozwoju przedsiębiorczości		Projektowy
	Liczba zrealizowanych projektów ukierunkowanych na rzecz promocji przedsiębiorczości, w tym działań edukacyjnych dla osób bezrobotnych (w danym roku)	Produktu	Zespół Projektowy
	Liczba działalności gospodarczych na 1000 mieszkańców	Rezultatu	CEIDG

Źródło: opracowanie własne

System obiegu informacji i środków finansowych

Urząd Miasta Orzesze dysponuje wewnętrznym systemem obiegu zarówno informacji jak i środków finansowych. Realizacja zapisów dokumentu i działalność operatora Programu zostanie zatem oparta o wykorzystanie funkcjonującego i sprawdzonego systemu obiegu danych i kapitału.

W zakresie kontaktów i współpracy z partnerami oraz instytucjami/jednostkami zainteresowanymi wdrażaniem poszczególnych przedsięwzięć zapisanych w Lokalnym Programie Rewitalizacji Pełnomocnik ds. Rewitalizacji dysponuje szeregiem narzędzi pozwalających na sprawny przebieg tego procesu. Należy do nich m.in.:

- aktualna (na bieżąco aktualizowana) lista kontaktowa podmiotów biorących udział w pracach warsztatowych mających na celu przygotowanie niniejszego dokumentu,
- ponadto dostępna jest również możliwość dotarcia do osób zainteresowanych Programem poprzez wykorzystanie strony internetowej Urzędu Miasta Orzesza oraz lokalnej prasy,
- dodatkowym instrumentem, uzupełniającym bieżące kontakty, konsultacje i monitoring wdrażania zapisów dokumentu, będą coroczne spotkania partnerów oraz instytucji/organizacji zaangażowanych lub zainteresowanych wdrażaniem Programu, za organizację, których odpowiada Pełnomocnik ds. Lokalnego Programu Rewitalizacji i które zwoływane są w ostatnim kwartale okresu sprawozdawczego. Stanowić będą one forum wymiany informacji, ale również staną się elementem upowszechniania oraz monitoringu postępów w realizacji Programu i punktem wyjścia dla opracowania wskazanych wyżej sprawozdań (w tym rekomendacji zmian).

Szerokie upowszechnianie programu rewitalizacji

Podstawowym celem działań związanych z promocją i upowszechnianiem Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Orzesze na lata 2014 - 2022 jest dotarcie do możliwie szerokiej grupy beneficjentów działań podejmowanych w jego ramach, instytucji mogących być partnerami w realizacji przedsięwzięć zapisanych w Lokalnym Programie Rewitalizacji, ale także zachęcenie

mieszkańców do podejmowania nowych inicjatyw mogących uzupełnić program rewitalizacji w kolejnych latach.

Informowanie społeczności lokalnej o postępach w realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Orzesze na lata 2014-2022 odbywać się będzie w sposób pośredni – medialny, jak i bezpośredni – interaktywny. Pośrednio informacje zamieszczane będą na stronie internetowej Urzędu Miasta i w materiałach informacyjnych lokalnej prasy. Bezpośrednio program rewitalizacji prezentowany będzie podczas spotkań z mieszkańcami, przedstawicielami lokalnych środowisk, organizacjami pozarządowymi. Głównymi partnerami, wobec których prowadzona będzie polityka komunikacji i informacji w ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Orzesze na lata 2014 – 2022 będą: mieszkańcy miasta, przedsiębiorcy lokalni oraz organizacje społeczne.

W ramach promocji i upowszechniania Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Orzesze na lata 2014 – 2022 podejmowane będą w szczególności takie działania jak:

- umieszczenie na stronie internetowej Urzędu Miasta dokumentu Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Orzesze na lata 2014 – 2022;
- wzbogacanie działu aktualności na stronie internetowej Urzędu Miasta Orzesze o nowo realizowane zadania w ramach programu rewitalizacji;
- zamieszczenie informacji - o powstałym dokumencie i możliwości zapoznania się z nim na wskazanej stronie www i w prasie lokalnej.

Sposoby inicjowania współpracy pomiędzy sektorem publicznym, prywatnym i organizacjami pozarządowymi:

- przygotowywanie bieżących informacji z przebiegu wdrażania Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Orzesze na lata 2014 – 2022;
- organizowanie wspólnych spotkań trzech sektorów, w trakcie których będzie możliwe ustalenie propozycji nowych zadań do wprowadzenia do Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Orzesze na lata 2014 – 2022 (w ramach kroku 2 procesu sprawozdawczości i monitoringu).

Tak szeroko zakrojone działania zapewnią upowszechnienie i upublicznienie tego dokumentu, a tym samym uzyskanie akceptacji społecznej dla jego realizacji poprzez zapobieganie potencjalnym konfliktom interesów.

Spis tabel

Tabela 1. Powiązania Lokalnego Programu Rewitalizacji z dokumentami strategicznymi i planistycznymi gminy 10
Tabela 2. Liczba ludności w gminach powiatu mikołowskiego na tle wojewódzkim i krajowym w latach 2010-2015 22
Tabela 3. Liczba ludności w 2015 roku w podziale na sołectwa/dzielnice (stan na 31.12.2015 roku) 22
Tabela 4. Współczynnik feminizacji w gminach powiatu mikołowskiego na tle wojewódzkim i krajowym w latach 2010-2014 23
Tabela 5. Ludność w podziale na grupy wieku (%) w gminach powiatu mikołowskiego na tle wojewódzkim i krajowym w roku 2015 23
Tabela 6. Współczynnik obciążania demograficznego w gminach powiatu mikołowskiego na tle wojewódzkim i krajowym w latach 2010-2014 23
Tabela 7. Urodzenia żywe na 1000 ludności w gminach powiatu mikołowskiego na tle wojewódzkim i krajowym w latach 2010-2015 24
Tabela 8. Zgony na 1000 ludności w gminach powiatu mikołowskiego na tle wojewódzkim i krajowym w latach 2010-2015 24
Tabela 9. Przyrost naturalny na 1000 ludności w gminach powiatu mikołowskiego na tle wojewódzkim i krajowym w latach 2010-2015 25
Tabela 10. Migracje krajowe w gminach powiatu mikołowskiego na tle wojewódzkim i krajowym w latach 2010-2014 25
Tabela 11. Saldo migracji krajowych w gminach powiatu mikołowskiego na tle wojewódzkim i krajowym w latach 2010-2014 25
Tabela 12. Migracje zagraniczne w gminach powiatu mikołowskiego na tle wojewódzkim i krajowym w latach 2010-2014 26
Tabela 13. Saldo migracji zagranicznych w gminach powiatu mikołowskiego na tle wojewódzkim i krajowym w latach 2010-2014 26
Tabela 14. Osoby w gospodarstwach domowych korzystających z pomocy społecznej w latach 2010-2014 27
Tabela 15. Osoby w gospodarstwach domowych korzystających z pomocy społecznej poniżej i powyżej kryterium dochodowego w latach 2010-2014 27
Tabela 16. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej w 2015 roku w podziale na sołectwa/dzielnice 28
Tabela 17. Odsetek rodzin objętych pomocą asystenta rodziny na 1000 mieszkańców oraz wyrażających zapotrzebowanie na asystenta rodziny w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w 2015 roku 28
Tabela 18. Rodziny otrzymujące zasiłki rodzinne na dzieci w latach 2010-2014 29
Tabela 19. Wydatki na pomoc społeczną w przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2014 roku 30
Tabela 20. Średni dochód osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej w 2015 roku 30
Tabela 21. Odsetek gospodarstw domowych z zaległościami czynszowymi w budynkach administrowanych przez ZGKiM na 1000 mieszkańców oraz wysokość zaległości w przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2015 roku 30
Tabela 22. Wysokość zaległości z tytułu podatku od nieruchomości, rolnego i leśnego na 1 mieszkańca 31
Tabela 23. Odsetek liczby wydanych opinii do Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej na 1000 mieszkańców w 2015 roku 32
Tabela 24. Odsetek osób korzystających z dożywiania na 1000 mieszkańców w 2015 roku 32

Tabela 25. Dzieci objęte wychowaniem przedszkolnym i w wieku przedszkolnym (dzieci w wieku 3-5 lat) 33
Tabela 26. Szkoły podstawowe dla dzieci, młodzieży i dorosłych 33
Tabela 27. Uczniowie w szkołach podstawowych 35
Tabela 28. Szkoły podstawowe i gimnazja dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej (bez szkół specjalnych). Absolwenci w oddziałach specjalnych, integracyjnych, ogólnodostępnych 36
Tabela 29. Szkoły ponadgimnazjalne dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej (bez szkół specjalnych). Uczniowie w oddziałach specjalnych, integracyjnych, ogólnodostępnych 36
Tabela 30. Liczba szkół gimnazjalnych 36
Tabela 31. Liczba uczniów w gimnazjach 36
Tabela 32. Szkoły ponadgimnazjalne i policealne ogółem 37
Tabela 33. Liczba organizacji pozarządowych 40
Tabela 34. Frekwencja wyborcza w wyborach samorządowych w 2014 roku (I tura wyborów, 16 listopada 2014 roku) 41
Tabela 35. „Niebieskie Karty" w latach 2012 – 2015 41
Tabela 36. Liczba założonych „Niebieskich Kart" w rodzinach w 2015 roku 42
Tabela 37. Liczba przestępstw przeciwko rodzinie na 1000 mieszkańców w podziale na sołectwa i dzielnice w 2015 roku 43
Tabela 38. Odsetek osób, wobec których wpłynął wniosek o zobowiązanie do leczenia odwykowego na 1000 mieszkańców w 2015 roku 43
Tabela 39. Liczba pobytów na Izbie Wytrzeźwień 1000 mieszkańców w 2015 roku 44
Tabela 40. Stopa bezrobocia rejestrowanego w powiecie mikołowskim w odniesieniu do województwa i kraju w latach 2011-2015 (stan na dzień 31 grudnia) 44
Tabela 41. Stopa napływu bezrobotnych zarejestrowanych w powiecie mikołowskim w odniesieniu do województwa i kraju w latach 2013-2015 (stan na dzień 31 grudnia) 44
Tabela 42. Liczba bezrobotnych w gminach powiatu mikołowskiego w latach 2010-2015 45
Tabela 43. Liczba bezrobotnych w podziale na sołectwa/dzielnice (stan na 26.02.2016) 45
Tabela 44. Liczba podmiotów gospodarczych w gminach powiatu mikołowskiego w latach 2010-2014 49
Tabela 45. Liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 1000 ludności 50
Tabela 46. Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym 50
Tabela 47. Podmioty gospodarcze wg klas wielkości w 2015 roku 51
Tabela 48. Liczba przedsiębiorców w 2015 roku 51
Tabela 49. Odsetek przedsiębiorstw prowadzących działalność w 2015 roku wg sekcji PKD 2007. 52
Tabela 50. Dochody jednostek z tytułu podatku od nieruchomości płaconego przez osoby fizyczne i osoby prawne (stan na 2015r.) 52
Tabela 51. Liczba osób fizycznych zamieszkałych w powiecie mikołowskim prowadzących działalność gospodarczą w gminie Orzesze oraz średni dochód z prowadzenia działalności 53
Tabela 52. Liczba osób prawnych posiadających siedzibę na terenie powiatu mikołowskiego w gminie Orzesze oraz średni dochód z prowadzenia działalności 54
Tabela 53. Powierzchnia lasów i gruntów leśnych (ha) 55
Tabela 54. Lesistość w % 55
Tabela 55. Powierzchnia obszarów chronionych w 2015 roku (ha) 56
Tabela 56. Pomniki przyrody w latach 2010-2014 57
Tabela 57. Liczba działek z azbestem w 2015 roku 58
Tabela 58. Zmieszane odpady komunalne zebrane w ciągu roku (ogółem na 1 mieszkańca, w kg) 59
Tabela 59. Powierzchnia całkowita gminy 60
Tabela 60. Struktura użytkowania gruntów w gminie 61
Tabela 61. Odsetek dróg wymagających remontu w podziale na dzielnice i sołectwa 62

Tabela 62. Mieszkania w nowych budynkach mieszkalnych (oddanych do użytkowania w całości lub w poszczególnych częściach) i niemieszkalnych 64
Tabela 63. Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania 64
Tabela 64. Mieszkania na 1000 mieszkańców 65
Tabela 65. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę 65
Tabela 66. Odsetek budynków generujących niską emisję 65
Tabela 67. Budynki sprzed 1970 w ogólnej liczbie budynków 66
Tabela 68. Odsetek ludności korzystającej z sieci wodociągowej w latach 2010-2014 67
Tabela 69. Odsetek ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej w latach 2010-2014 68
Tabela 70. Odsetek ludności korzystającej z sieci gazowej w latach 2010-2014 68
Tabela 71. Wskaźnik syntetyczny dla sfery społecznej 70
Tabela 72. Wskaźnik syntetyczny dla sfery gospodarczej 71
Tabela 73. Wskaźnik syntetyczny dla sfery środowiskowej 71
Tabela 74. Wskaźnik syntetyczny dla sfery przestrzenno-funkcjonalnej 72
Tabela 75. Wskaźnik syntetyczny dla sfery technicznej 72
Tabela 76. Wskaźnik sumaryczny dla poszczególnych sfer wraz ze wskazaniem obszaru zdegradowanego 73
Tabela 77. Zestawienie głównych problemów na obszarach do rewitalizacji 83
Tabela 78. Powiązanie celów rewitalizacji ze sferami 88
Tabela 79. Powiązanie celu operacyjnego 1.1 z problemami, potencjałami i działaniami 89
Tabela 80. Powiązanie celu operacyjnego 1.2 z problemami, potencjałami i działaniami 90
Tabela 81. Powiązanie celu operacyjnego 2.1. z problemami, potencjałami i działaniami 92
Tabela 82. Powiązanie celu operacyjnego 2.2. z problemami, potencjałami i działaniami 92
Tabela 83. Powiązanie celu operacyjnego 3.1. z problemami, potencjałami i działaniami 93
Tabela 84. Powiązanie celu operacyjnego 3.2. z problemami, potencjałami i działaniami 94
Tabela 85. Powiązanie celu operacyjnego 4.1. z problemami, potencjałami i działaniami 95
Tabela 86. Powiązanie celu operacyjnego 4.2. z problemami, potencjałami i działaniami 95
Tabela 87. Szacunkowe koszty zadań głównych uwzględnionych w Lokalnym Programie Rewitalizacji Miasta Orzesze na lata 2014-2022 145
Tabela 88. Szacunkowe koszty zadań uzupełniających uwzględnionych w Lokalnym Programie Rewitalizacji Miasta Orzesze na lata 2014-2022 146
Tabela 89. Zapotrzebowanie na środki finansowe w związku z realizacją zadań wynikających z Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Orzesze na lata 2014-2022 147
Tabela 90. Indykatywne źródła finansowania na realizację zadań wynikających z Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Orzesze na lata 2014-2022. Powiązanie celów z potencjalnymi źródłami finansowania i okresem realizacji 149
Tabela 91. Zestawienie celów operacyjnych z przypisanymi im wskaźnikami 159
Tabela 1. Zestawienie ocen wszystkich problemów w odniesieniu do gminy Orzesze 181
Tabela 2. Inne tereny wymagające rewitalizacji 182

Spis rysunków

Rysunek 1. Mapa obrazująca zasięgi przestrzenne przedszkoli i punktów przedszkolnych w gminie Orzesze 34
Rysunek 2. Mapa obrazująca zasięgi przestrzenne szkół podstawowych w gminie Orzesze 35
Rysunek 3. Mapa obrazująca zasięgi przestrzenne szkół gimnazjalnych w gminie Orzesze 37
Rysunek 4. Mapa obrazująca zasięgi przestrzenne punktów opieki zdrowotnej w gminie Orzesze 38
Rysunek 5. Liczba organizacji pozarządowych na 1000 mieszkańców danej jednostki 40
Rysunek 6. Liczba „Niebieskich Kart" w przeliczeniu na 1000 mieszkańców danej jednostki w 2015r. 42
Rysunek 7. Liczba bezrobotnych w przeliczeniu na 1000 ludności danej jednostki oraz liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej w przeliczeniu na 1000 ludności danej jednostki 46
Rysunek 8. Dochody z tytułu podatku od nieruchomości oraz liczba podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców 53
Rysunek 9. Liczba działek z azbestem w podziale na sołectwa/dzielnice 59
Rysunek 10. Liczba zabytków i odsetek dróg do remontu w 2015 roku 62
Rysunek 11. Odsetek budynków wybudowanych przed 1970 rokiem oraz odsetek budynków generujących niską emisję w podziale na sołectwa/dzielnice 67
Rysunek 12. Obszar rewitalizacji w Woszczycach 77
Rysunek 13. Obszar rewitalizacji w Jaśkowicach 78
Rysunek 14. Obszar rewitalizacji w Orzeszu - Centrum 79

Załącznik 1. Wyniki badań ankietowych

1. Wyniki badań ilościowych

1.1. Metodologia oraz struktura próby

Metoda wywiadu kwestionariuszowego (Paper and Pencil Interview – PAPI) to klasyczna metoda stosowana w badaniach. Metoda ta umożliwia bezpośredni kontakt respondenta z ankieterem, co pozwala na znaczące ograniczenie braków danych. Co więcej, obecność ankietera pozwala na wyjaśnianie wątpliwości dotyczących zagadnień poruszanych w czasie trwania wywiadu, wspomagając tym samym badania.

Badanie ankietowe wśród mieszkańców gminy Orzesze zostały przeprowadzone w formie sondażu ulicznego, w kilku miejscach zlokalizowanych na terenie miasta. Punkty te zostały wybrane w oparciu o wyznaczone przez Zamawiającego, potencjalne tereny przeznaczone do rewitalizacji:

- Rynek, tereny wokół marketu Tesco, marketu Biedronka, kompleksu Orlik 2012 oraz Urzędu Miasta,
- rejon dworca PKP,
- Jaśkowice – tereny wzdłuż dworca kolejowego i wokół byłego biurowca fabryki ZREMB.

Rozlokowane w różnych częściach miasta punkty ankieterskie, a także zróżnicowane godziny przeprowadzania badań (w godzinach porannych, w ciągu dnia, po południu) służyły uzyskaniu możliwie jak najbardziej zdywersyfikowanej grupy respondentów. Struktura próby uwzględnia podstawowe cechy demograficzne, takie jak wiek, płeć i status zatrudnienia. Badanie ankietowe zostało zrealizowane na próbie równej **n=237**.

Wykres 1. Wiek respondentów

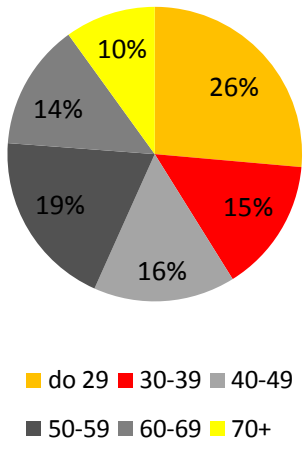

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań PAPI n=237

Wykres 2. Wykształcenie respondentów

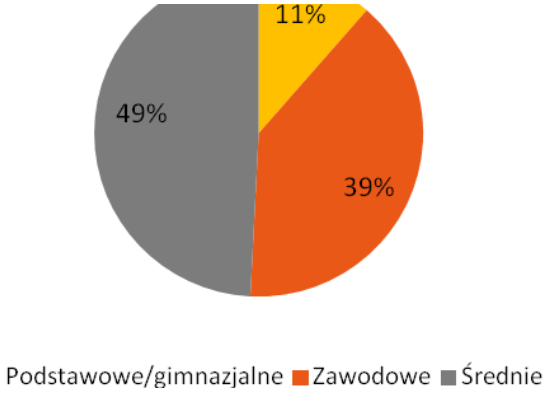

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań PAPI n=237

Wśród respondentów przeważały kobiety (64%). Blisko połowa badanych ma wykształcenie średnie, drugą pod względem liczebności jest grupa z wykształceniem zawodowym, natomiast co dziesiąty ankietowany ukończył szkołę podstawową lub gimnazjalną.
Grupa badanych miała stosunkowo równomierny rozkład w poszczególnych kategoriach wiekowych, co umożliwiło uchwycić perspektywę kilku pokoleń zamieszkujących Orzesze. Najliczniej reprezentowanym przedziałem wiekowym była młodzież poniżej 29 roku życia (nieco ponad ¼ wszystkich objętych badaniem).

1.2. Stosunek do gminy

Zdecydowana większość respondentów ma pozytywny stosunek do miejsca zamieszkania (72%). Jedynie 14% osób uznało, że gmina, w której zamieszkuje nie jest dobrym miejscem do życia. Neutralny stosunek prezentuje zaś 13 % mieszkańców. Nie ma związku między wiekiem, a zadowoleniem z bycia mieszkańcem Orzesza. Osoby z wyższym wykształceniem są odrobinę mniej zadowoleni ze swojej gminy. Choć pozytywny stosunek prezentuje prawie 54% mieszkańców z wyższym wykształceniem to wśród nich jest więcej osób, które negatywnie odnoszą się do swojego miejsca zamieszkania (23%). Podobna liczba niezadowolonych osób występuje wśród respondentów o wykształceniu średnim, jednak procent osób pozytywnie nastawionych do gminy Orzesze jest większy - wynosi on 72%.

Wykres 3. Stosunek do gminy Orzesze

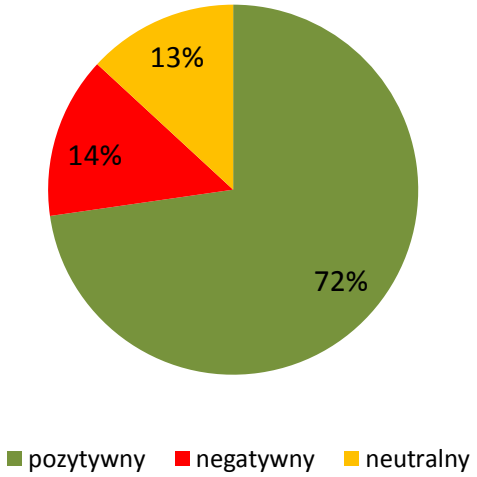

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań PAPI n=237

Pomiędzy dzielnicami nie można zaobserwować szczególnych różnic, jeżeli chodzi o nastawienie wobec miasta. W Większości przypadków jest ono zdecydowanie pozytywne. Wyjątkiem może być dzielnica Woszczyce, jednak należy zwrócić uwagę na to, że w przypaku 6 pierwszych dzielnic udało się przebadać zaledwie kilka osób więc wyniki nie są reprezentatywne dla tej dzielnicy.

Wykres 4. Stosunek do gminy Orzesze w podziale na poszczególne dzielnice

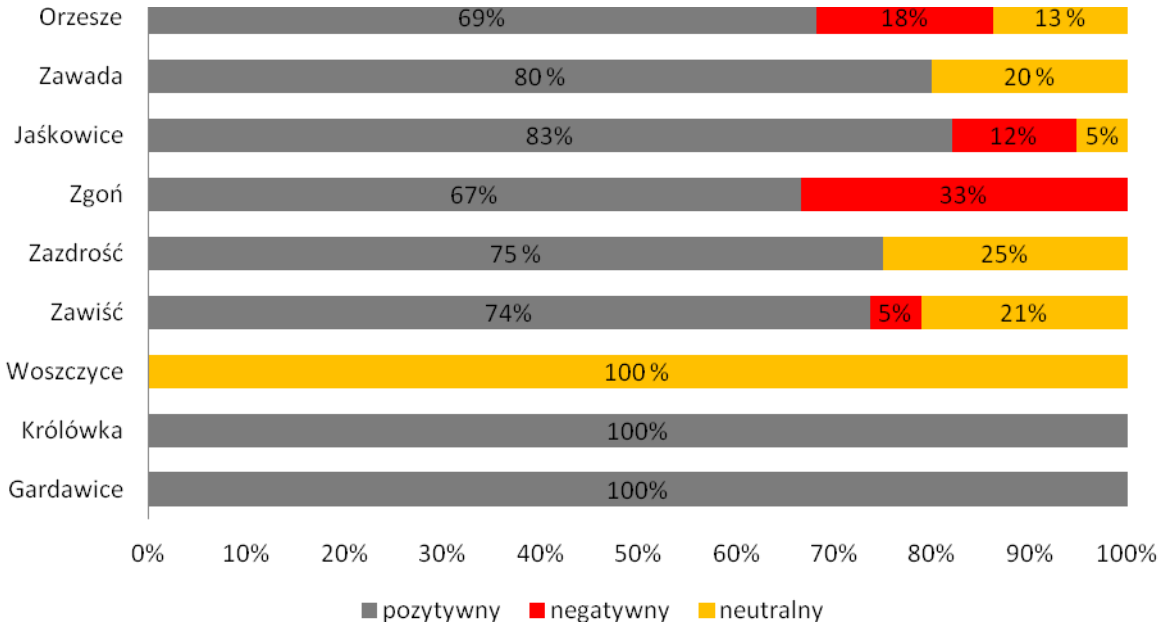

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań PAPI n=237

Przyglądając się jednak powyższemu wykresowi, należy zwrócić szczególną uwagę na dzielnicę Zgoń, w której odsetek niezadowolonych ze swojego miejsca zamieszkania jest najwyższy. Można zatem wnioskować, że obszar ten jest słabiej oceniany przez mieszkańców tej dzielnicy i rzadziej, niż pozostałe, postrzegany jako dobre miejsce do życia.

Wykres 5. Przyczyny pozytywnego postrzegania gminy Orzesze

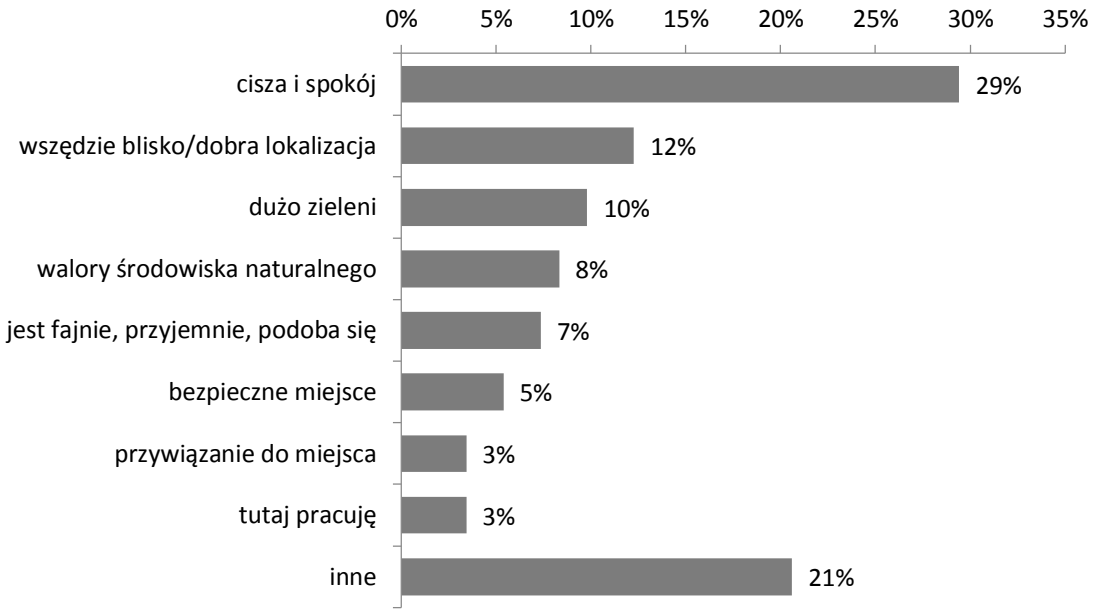

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań PAPI n=237

Pozytywną ocenę gminy mieszkańcy najczęściej motywują ciszą i spokojem, charakteryzującym ten obszar (29% respondentów, którzy ocenili gminę na plus). Innym, wysoko ocenianym aspektem Orzesza jest jego lokalizacja (blisko do innych miejscowości i ośrodków gospodarczo – kulturalnych), co przyznaje 12% pytanych. Ważnym dla mieszkańców elementem jest również naturalne otoczenie, gdyż o bogactwie zieleni oraz walorach środowiska naturalnego wspomniało kolejno 10% oraz 8 % ankietowanych. Wśród pozostałych odpowiedzi znalazło się przywiązanie- respondenci czują sentyment do Orzesza przede wszystkim ze względu na mieszkającą tu rodzinę oraz spędzone w tym regionie dzieciństwo.
Na podstawie opinii mieszkańców, można zatem wysnuć wniosek, że z ich perspektywy do największych walorów gminy Orzesze należy zaliczyć bliskość i bogactwo naturalnego środowiska, które w znacznym stopniu wpływa na komfort życia. Należy zatem szczególną uwagę przyłożyć do odpowiedniego dbania oraz zarządzania terenami zielonymi, które szczególnie wyróżniają Orzesze na tle innych, przemysłowych miejscowości.

Zidentyfikowane potrzeby rewitalizacyjne:
zaniedbane tereny zielone, niewykorzystany potencjał rekreacyjny

Wykres 6. Przyczyny negatywnego postrzegania gminy Orzesze

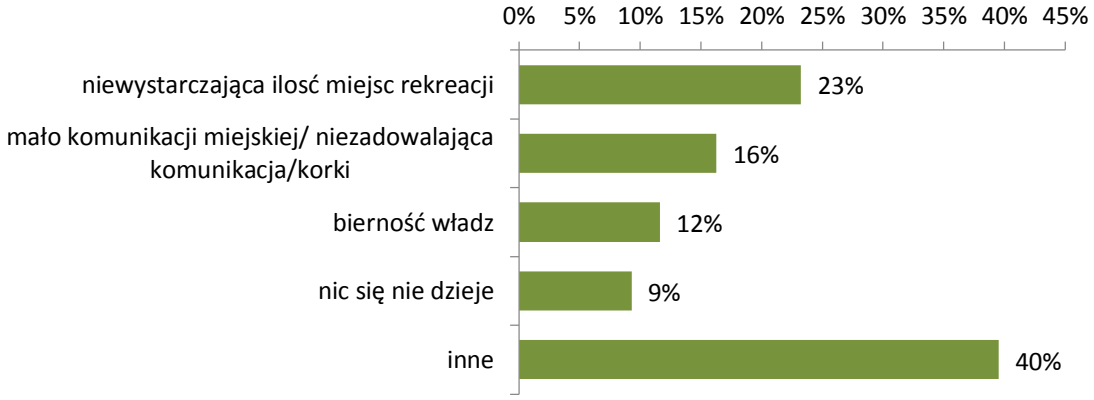

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań PAPI n=237

Mieszkańcy (w większości osoby młode) narzekają na niewystarczającą ilość miejsc rekreacji oraz na brak ciekawych wydarzeń i atrakcji (23% ankietowanych). Osobom w średnim wieku i starszym nie podoba się system komunikacji. Zarówno jeżeli chodzi o infrastrukturę drogową jak i same połączenia komunikacyjne. Respondenci podkreślali uciążliwość wynikającą z braku możliwości sprawnego poruszania się między poszczególnymi dzielnicami (w szczególności w weekendy). Ponadto ankietowani wspominali o niskiej aktywności władz (12%) oraz ubogiej ofercie kulturalno – rozrywkowej w Orzeszu. Wśród innych powodów negatywnej oceny gminy wymieniano m.in. brak miejsc pracy oraz brak przywiązania do tego miejsca.
Z opinii niezadowolonych mieszkańców gminy Orzesze wynika, że w największym stopniu brakuje atrakcyjnych miejsc do spędzania wolnego czasu. Należy więc skupić się na działaniach rozwijających infrastrukturę wypoczynkowo – rekreacyjną oraz rozszerzających ofertę kulturalno – rozrywkową, dostępną na terenie Orzesza.

Zidentyfikowane potrzeby rewitalizacyjne:
Brak infrastruktury wypoczynkowo – rekreacyjnej (place zabaw, parki)

1.3. Pożądane zmiany

Większość mieszkańców Orzesza uważa, że wizerunek miasta powinien ulec zmianie. Uważa tak prawie 71 % respondentów, za status quo opowiada się jedynie 15% osób. Zmian pragną przede wszystkim mieszkańcy samego Orzesza oraz Jaśkowic. Chętniej nastawione są do zmian osoby zamieszkujące Orzesze od urodzenia. Wśród nich aż 76% uważa, że wizerunek miasta powinien ulec zmianie. Wśród respondentów, którzy wcześniej zamieszkiwali inne miejscowości zmian dotyczących wizerunku miasta chce 67% osób, 18% zaś woli, że wizerunek miasta pozostał taki jaki jest. Wynikać to może z faktu, że wśród nowych mieszkańców Orzesza są osoby, które przybyły tu ze względu na jego pewne walory, dlatego też opowiadają się przeciwko jakimkolwiek zmianom. Zamieszkujący w Orzeszu od urodzenia, to przeważnie osoby młode, które prawdopodobnie spędzą tu jeszcze dłuższy czas dlatego też są bardziej zainteresowane zmianami związanymi z miastem.

Wykres 7. Czy wizerunek Orzesza powinien ulec zmianie?

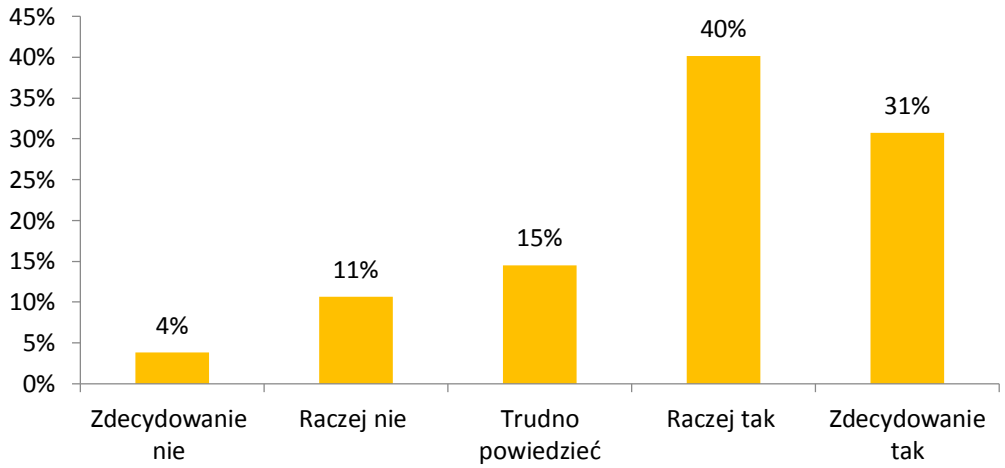

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań PAPI n=237

Wizerunek miasta opiera się przede wszystkim na miejscach takich jak rynek, okolice centrum czy miejscach służących rekreacji, które wpływają na atrakcyjność miejscowości i potencjalnie przyciągają do niej nowych mieszkańców, czy odwiedzających. Respondenci uważają, że wpierwszej kolejności powinno się wyremontować drogi i chodniki (26% pytanych). Najczęściej wspominano o chodnikach w centrum, ale stan osiedlowych dróg również były mocno krytykowany. Kolejną słabą stroną miasta, która zdaniem mieszkańców wymaga gruntownych zmian, jest brak miejsc przeznaczonych do spędzania czasu wolnego. Chodzi przede wszystkim o place zabaw, parki edukacyjno- rozrywkowe oraz inne miejsca rozrywki. Blisko co piąta osoba (18%) życzyłaby sobie placu zabaw dla dzieci, 15% respondentów natomiast wspomina o miejscach rekreacji. Kolejna grupa badanych wspomniała o potrzebie rozbudowania infrastruktury sportowej, wymieniając m.in. basen, boiska, halę sportową (13%). Inną kategorią potrzeb podkreślanych przez mieszkańców jest stworzenie toalet publicznych oraz uruchomienie fontanny w centrum miasta, o czym wspomniało kolejno 7% oraz 6% pytanych. Większość osób będących za wybudowaniem placów zabaw dla dzieci to kobiety, podobnie jeżeli chodzi o infrastrukturę sportową. Wynikać to może z faktu, że większość osób zdecydowanie opowiadających się za zmianami to właśnie kobiety (75%), które częściej niż mężczyźni deklarują również niezadowolenie z miejsca, w którym zamieszkują.

Zidentyfikowane potrzeby rewitalizacyjne:
Zły stan dróg i chodników,
Infrastruktura sportowa (basen, hala sportowa, boiska)

Wykres 8. Propozycje zmian

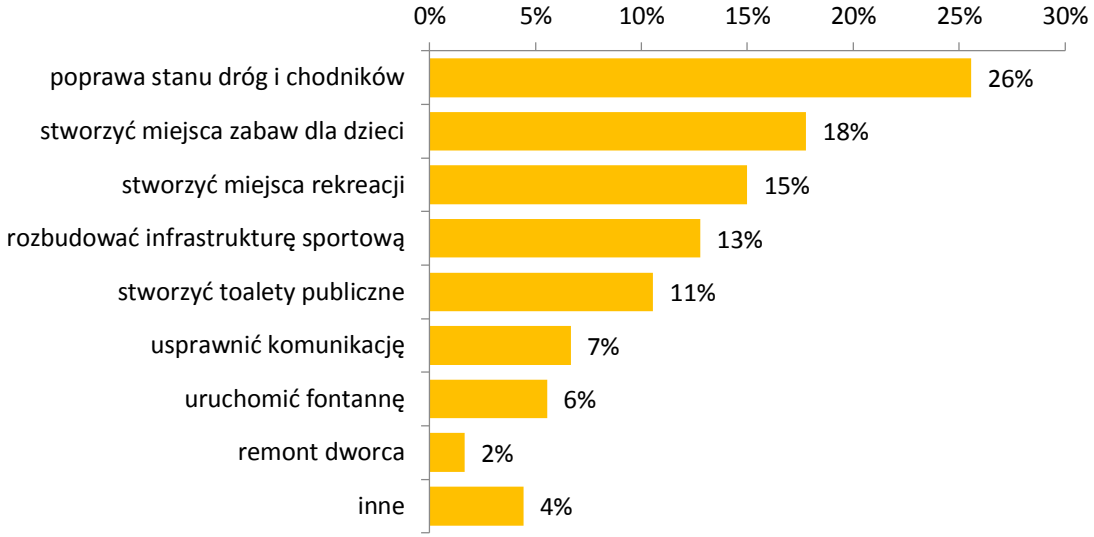

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań PAPI n=237

Wnioski z analizy proponowanych przez mieszkańców zmian w Orzeszu są spójne z wspominanymi wcześniej powodami niezadowolenia z miejsca zamieszkania i skupiają się na infrastrukturze drogowej oraz rekreacyjnej, które to dwa obszary można uznać za priorytetowe przy planach rewitalizacji.

Mieszkańcy byli również pytani o miejsca / obiekty, które ich zdaniem są najbardziej reprezentacyjne dla gminy oraz o te, które szpecą jej wizerunek. Większość respondentów miało problemy z podaniem takich miejsc, co mogłoby świadczyć o braku charakterystycznych punktów na mapie Orzesza. Pozytywnie wyróżniające się obiekty wymieniło 39% badanych, natomiast jednoznacznie negatywne tylko 29%.

Wykres 9. Miejsce/obiekt, który w szczególnie pozytywnie wyróżnia Orzesze

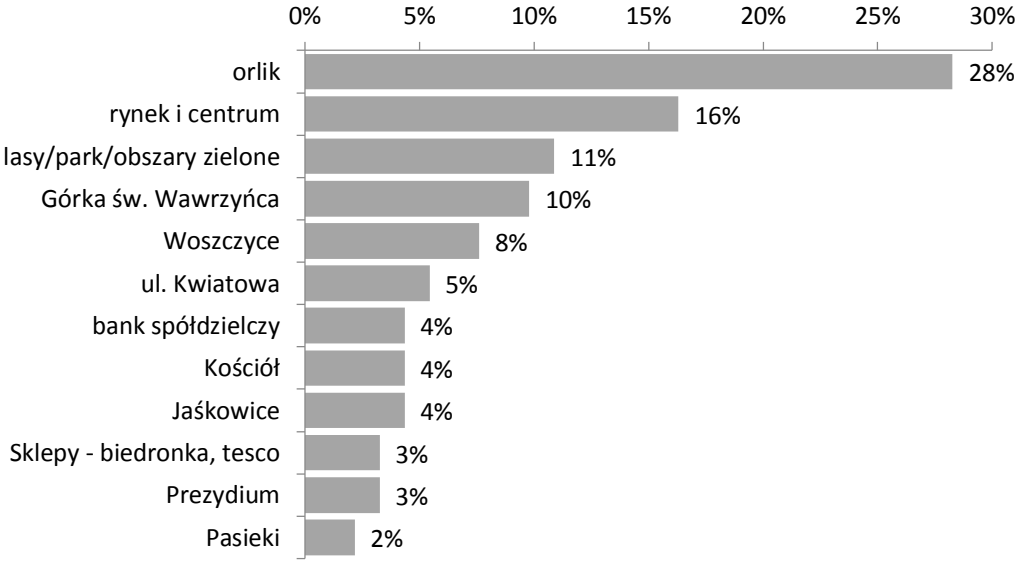

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań PAPI n=92

Inwestycją, którą respondenci najczęściej oceniają jako szczególnie pozytywnie wyróżniającą gminę jest Stadion piłkarski Orlik, blisko co trzecia osoba wskazała go jako miejsce najbardziej reprezentacyjne. Drugi w kolejności jest rynek wraz z centrum, przez które najczęściej rozumiano okolice fontanny. Co dziesiąty badany wspominał o atrakcyjności lasów i obszarów zielonych (11%) oraz Górki Św. Wawrzyńca (10%). Pozytywnie oceniane są również Woszczyce oraz ul. Kwiatowa.

Wykres 10. Miejsce/obiekt, który w szczególnie negatywnie wyróżnia Orzesze

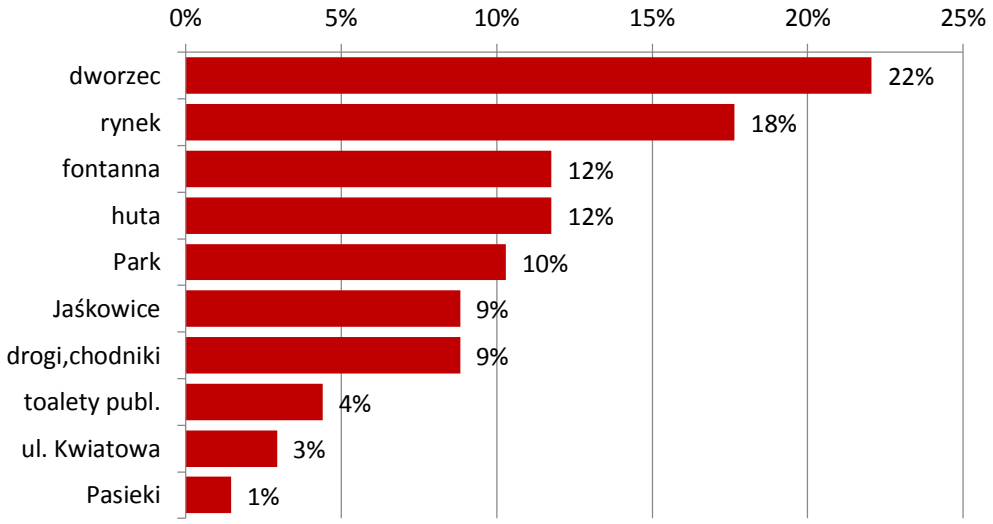

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań PAPI n=68

Mieszkańcy pytani o najmniej reprezentacyjne miejsce w gminie, najczęściej wymieniali dworzec PKP, narzekając na jego bardzo zaniedbany teren (22% opinii). Co ciekawe, drugą w kolejności pozycję na liście najniżej ocenianych miejsc w Orzeszu zajmuje rynek (18%), który równocześnie znalazł się w czołówce pozytywnie postrzeganych obszarów. Świadczy to o zróżnicowanym nastawieniu do centralnego punktu miasta. Jego krytycy najczęściej narzekają na nieczynną fontannę, zaniedbany teren oraz niską atrakcyjność wizualną rynku. Sama Fontanna zajmuje 3 miejsce na liście negatywnie ocenianych miejsc. Niezadowolonych z jej wyglądu jest 12% respondentów. Mieszkańcy często wspominali o tym, że zdecydowanie bardziej by im się podobała, gdyby była czynna i zadbana. Równie liczna grupa wymieniła hutę, jako negatywny element wizerunku Orzesza. Na kolejnych miejscach jest park, Jaśkowice, a także drogi i chodniki oraz toalety publiczne, których brak podkreśla 4%.

Z opinii mieszkańców wynika, że obszary, na których szczególnie należałoby zwrócić uwagę w kontekście rewitalizacji przestrzeni publicznej są okolice dworca oraz obszar centrum wraz z rynkiem, który w oczach mieszkańców ma istotny wpływ na wizerunek całego miasta.

Zidentyfikowane potrzeby rewitalizacyjne:
zaniedbane tereny wokół dworca PKP
niska estetyka centrum miasta (Rynek, nieczynna fontanna)

1.4. Problemy

Każdemu z respondentów przedstawiono listę potencjalnych problemów, które mogą występować na obszarach miejskich. Badani byli proszeni o ocenę skali występowania poszczególnych zjawisk. Poniżej zaprezentowane są wyniki w podziale na kilka kluczowych obszarów: dewiacje i przestępczość, bieda, integracja mieszkańców, infrastruktura.

Dewiacje i przestępczość

Większość respondentów uważa, że przestępczość w Orzeszu nie występuje bądź występuje, ale w niewielkim stopniu (72% pytanych). Zagrożenie przestępczością odczuwa niewiele ponad 5% badanych. Podobnie uważają zarówno osoby młode jak i starsze. Mężczyźni nieco częściej od kobiet przyznają, że w Orzeszu występuje problem przestępczości.
Mieszkańcy nie mają również problemów uciążliwym sąsiedztwem (rozumianym jako inni mieszkańcy lub położone w pobliży lokale i domostwa) - 67% osób uznało, że ta kwestia ich nie dotyczy. Dużo większym kłopotem są uzależnienia - 46% respondentów uważa, że zjawisko alkoholizmu lub narkomanii występuje w średnim lub w wysokim stopniu. Częściej ten problem dostrzegają kobiety, niż mężczyźni, prawie co druga z nich (48%) twierdzi, że uzależnienia w Orzeszu są widoczne. Problem z koncentracją środowisk charakterze subkulturowym nie jest bardzo widoczny w gminie – 76% go nie dostrzega, bądź dostrzega tylko w niewielkim stopniu.

Wykres 11. Wybrane problemy w ocenie mieszkańców Orzesza

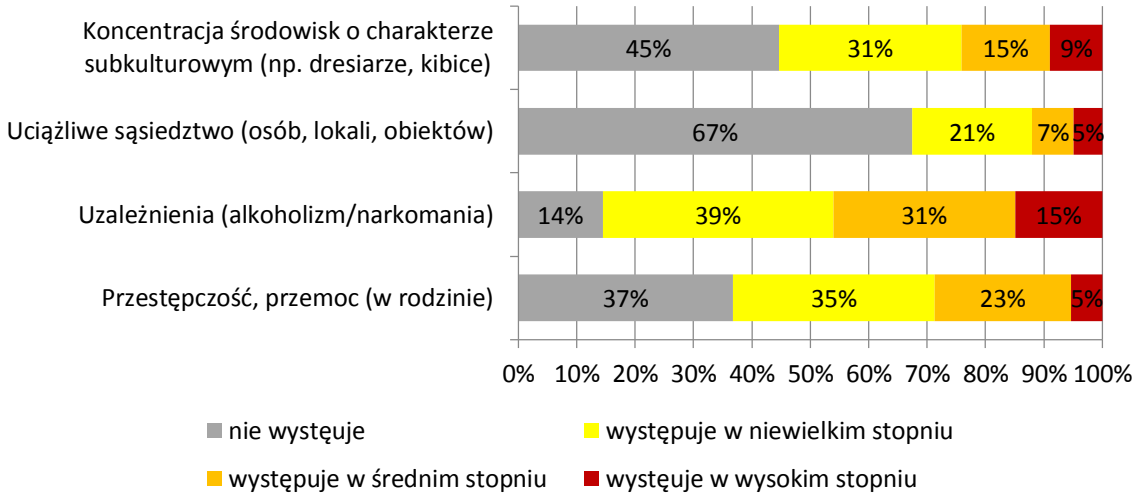

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań PAPI n=237

Wśród osób, które twierdzą, że w Orzeszu występuje duża przestępczość, 40% respondentów zauważa również problem alkoholizmu i innych uzależnień. W tej samej grupie, niewielki odsetek uważa aby w ich mieście występował problem nadmiernej koncentracji środowisk o charakterze subkulturowym. Zatem można wnioskować, że zdaniem respondentów przestępczość nie jest raczej skorelowana z środowiskami subkulturowymi, a w większym stopniu z alkoholizmem i narkomanią.
Zagrożenia przestępczością nie obawiają się przede wszystkim mieszkańcy dzielnicy Zgoń choć na pytanie dotyczące tego problemu odpowiedziało zaledwie 7 osób, żadna z nich jednak nie dostrzega nawet w najmniejszym stopniu tego problemu w swojej okolicy. Najbardziej martwi ten problem mieszkańców samego Orzesza (30%) jednak nie jest to alarmująca liczba. Tam gdzie

największe skupisko ludzi tam też największe zagrożenie bądź poczucie zagrożenia przestępczością.

Ubóstwo

Duży odsetek respondentów zauważa, że problem biedy dotyczy mieszkańców ich miejscowości. Prawie 16% osób uważa, że występuje on w znacznym stopniu, zaś 42% uznaje, że występuje on w średnim stopniu. Ubóstwo mieszkańców spowodowane może być wysokim bezrobociem. Bieda powiązana bywa w większości przypadków z bezrobociem. Dotyka ona najczęściej gospodarstwa, w których występują osoby niezatrudnione, a będące w wieku produkcyjnym. Dlatego też mieszkańcy, którzy uznają, że bieda jest jednym z ważnych problemów Orzesza również często przyznają (70%), że bezrobocie występuje w tych okolicach przynajmniej w średnim stopniu. Pomimo, że stopa bezrobocia w gminie Orzesze jest nieco mniejsza, niż procent bezrobotnych zamieszkujących cały powiat mikołowski, to aż ponad 22% badanych uznaje, że problem bezrobocia dotyczy wysokim stopniu ich miejscowości.[8]

Wykres 12. Wybrane problemy w ocenie mieszkańców Orzesza

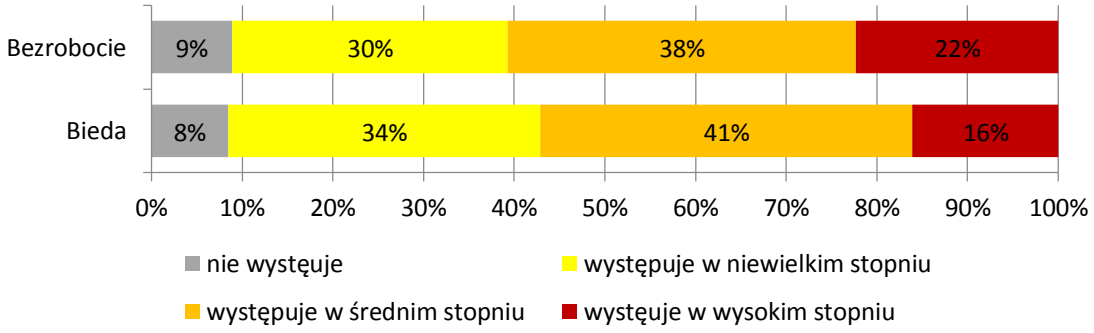

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań PAPI n=237

Integracja mieszkańców (aktywność społeczna)

Mieszkańcy Orzesza i okolic przekonani są, że w ich mieście mieszkańcy nie organizują się w wystarczającym stopniu, a ośrodki kulturalno - społeczne nie działają wystarczająco prężnie.

[8] http://katowice.stat.gov.pl/vademecum/vademecum_slaskie/portrety_gmin/powiat_mikolowski/gmina_orzesze.pdf

Wykres 13. Wybrane problemy w ocenie mieszkańców Orzesza

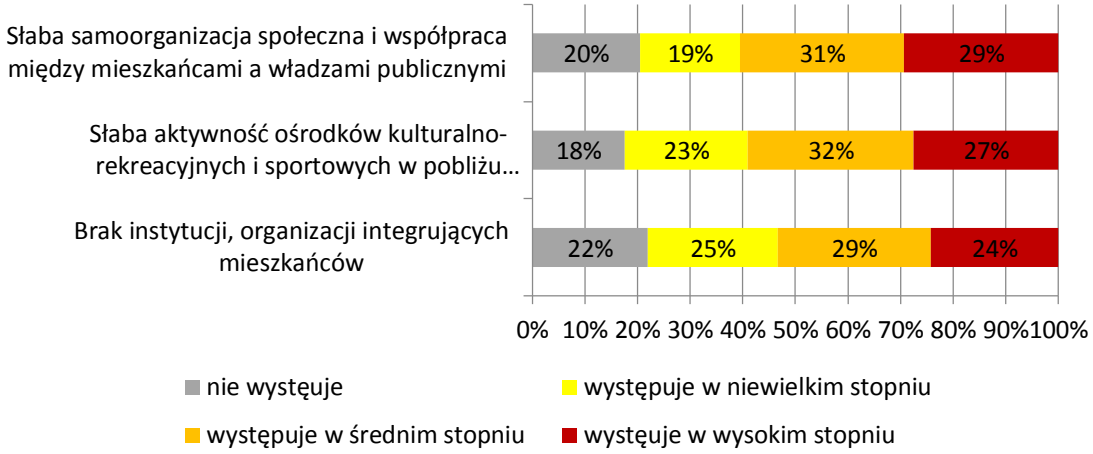

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań PAPI n=237

Brak odpowiednich instytucji integrujących mieszkańców zauważa ponad 53% respondentów (suma osób dostrzegających ten kłopot w wysokim oraz średnim stopniu). Jeszcze liczniejsza jest grupa narzekająca na słabą samoorganizację społeczną i współpracę między mieszkańcami, a władzami publicznymi – liczy ona 60%. Ten sam odsetek respondentów nisko ocenia także aktywność ośrodków kulturalno-rekreacyjnych i sportowych w pobliżu miejsca zamieszkania. Problem braku tego typu miejsc potwierdzają także odpowiedzi na poprzednie pytania. Wiele osób zasugerowało stworzenie nowych miejsc rekreacji dla mieszkańców oraz placów zabaw, miejsc spotkań dla dzieci i młodzieży. Nieobecność takich ośrodków może wynikać także ze słabej aktywności samych mieszkańców, którzy nie domagają się tego rodzaju inicjatyw i słabo angażują się w życie lokalnej społeczności. Na brak miejsc rozrywki narzekają przede wszystkim ludzie młodzi. Wśród osób pomiędzy 17 a 30 rokiem życia, ponad 65% podało, że problem słabej aktywności ośrodków kulturalno-rekreacyjnych dotyczy w stopniu średnim lub wysokim okolicę, którą zamieszkują.

Zidentyfikowane potrzeby rewitalizacyjne:
Słaba samoorganizacja społeczna, brak instytucji integrujących mieszkańców, słaba aktywność ośrodków kulturalno - rekreacyjnych

Infrastruktura

Słaba komunikacja i związane z tym problemy dojazdów do szkoły, pracy oraz punktów usługowych, to kwestie często wskazywane przez respondentów. Prawie 45% z nich uważa, że problem komunikacyjny występuje w ich miejscowości w wysokim stopniu. 70% mieszkańców, którzy uważają, że problemy związane z komunikacją występują bardzo często, jest niezadowolonych również ze stanu dróg i chodników. Zaledwie 14% nie dostrzega problemów komunikacyjnych w gminie, natomiast 12% niezadawalającego stanu dróg i chodników.

Wykres 14. Wybrane problemy w ocenie mieszkańców Orzesza

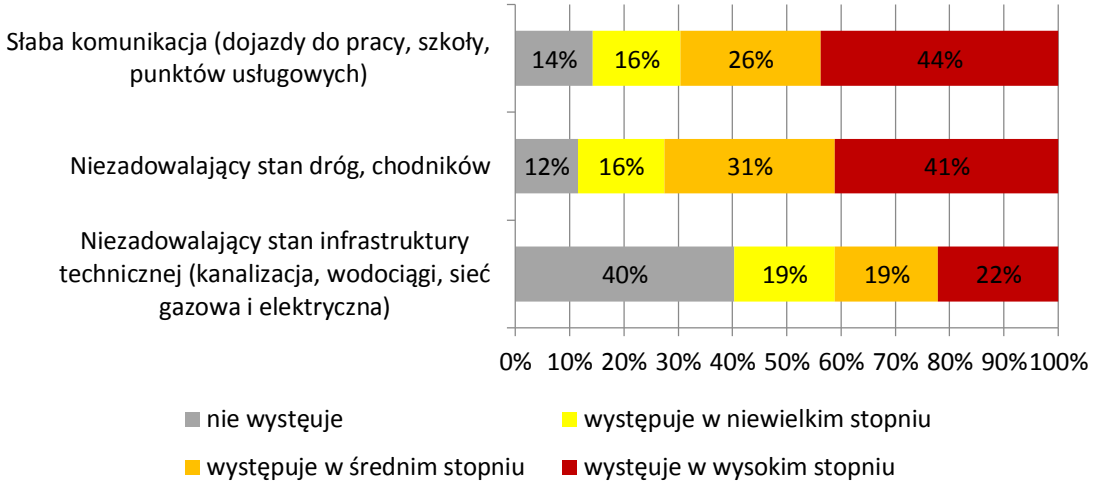

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań PAPI n=237

Respondenci są stosunkowo zadowoleni ze stanu infrastruktury technicznej, to jest z kanalizacji, wodociągów oraz sieci gazowej i elektrycznej. Ponad 60% z nich uznało, że problem ten nie występuje albo występuje w niewielkim stopniu. Należy jednak zwrócić uwagę, że problem ten raczej nie występuje w dzielnicach takich jak Zazdrość, czy w samym Orzeszu. Na niską jakość infrastruktury technicznej narzekają mieszkańcy dzielnicy Zgoń (100% respondentów uznaje to za poważny problem) i Gardawic (70% uważa, że problem ten występuje w średnim stopniu).

Zidentyfikowane potrzeby rewitalizacyjne:
Infrastruktura komunikacyjna

Estetyka otoczenia

Respondeni postrzegają Orzesze jako miejsce ekologiczne, spokojne i nie zanieczyszczone. Tylko 10% badanych uznało, że problem zanieczyszczenia środowiska dotyczy w znacznym stopniu ich miejscowości. Na całkowity brak zieleni narzekało jeszcze mniej mieszkańców- tylko 8%. Prawie 70% uznało zaś, że problem ten w ogóle nie występuje. Pewnym kłopotem może być jedynie niska estetyka otoczenia. Przeszkadza ona w stopniu średnim lub dużym prawie 34% mieszkańców. Nie wynika ona jednak w braku zieleni na terenie miasta - wszystkie osoby, które uważają, że estetyka otoczenia to poważny problem jednocześnie uznały, że kwestia małej ilości terenów zielonych nie dotyczy tych okolic. Analizując pozostałe odpowiedzi można dojść do wniosku, że przyczyną nie jest ani zanieczyszczenie środowiska ani kwestie związane z przyrodą, ale słabe zagodpodarowanie terenu oraz brak odpowiedniej infrastruktury drogowej. Potwierdzają to także dane dotyczące zadowolenia ze stanu dróg i chodników. Aż 80%, które uznały, że estetyka jest poważnym problemem dla miasta jest także niezadowolonych ze stanu dróg i chodników.

Wykres 15. Wybrane problemy w ocenie mieszkańców Orzesza

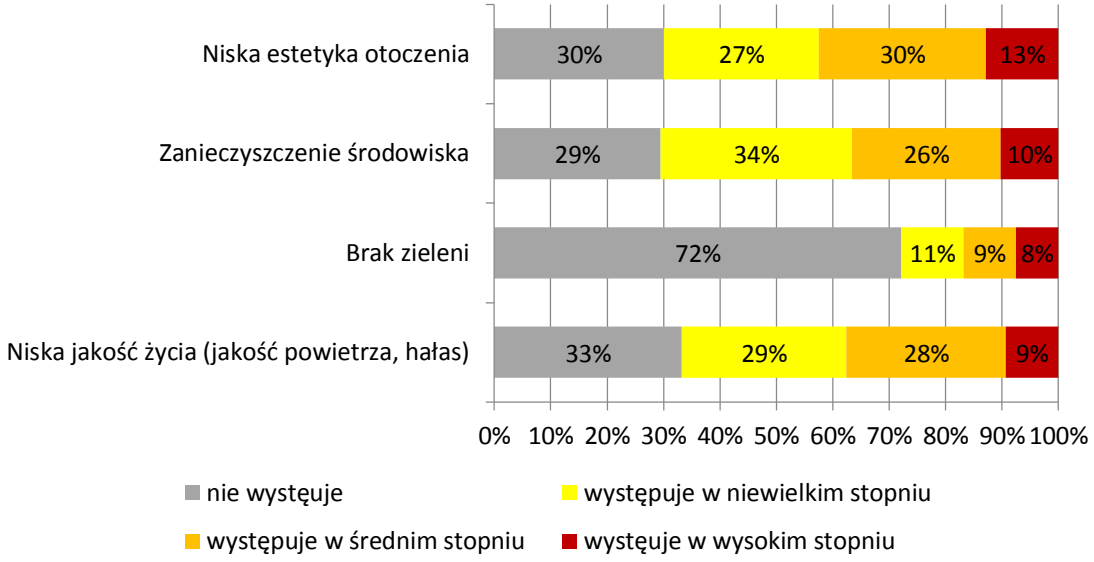

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań PAPI n=237

Prawie 40% osób deklaruje, że w miejscu, w którym żyją panuje niska jakość życia w stopniu średnim bądź wysokim. Z drugiej strony prawie 32% respondentów uznało, że problem związany z niską jakością powietrza oraz hałasem nie występuje w ogóle. Niezadowolenie z jakości życia dotyczy przede wszystkim mieszkańców samego Orzesza. Najbardziej zadowoleni są respondencji pochodzący z Zawiści- aż 75% osób uważa, że problem ten zupełnie nie występuje w ich miejscowości.
Podsumowując zatem kwestie związane z jakością życia w gminie Orzesze, należy stwierdzić, że obszarem, który wymaga poprawy jest zagospodarowanie przestrzeni wpływające na estetykę otoczenia.

Zidentyfikowane potrzeby rewitalizacyjne:
Niska estetyka miasta – brak zagospodarowania przestrzeni publicznej

Poniższa tabela stanowi zestawienie ocen wszystkich problemów w odniesieniu do gminy Orzesze. Jest to średnia ocen na skali 1 – 4, gdzie 1 oznacza, że problem nie występuje na zamieszkiwanym obszarze, a 4 oznacza, że występuje on w wysokim stopniu. Jak widać, najwyższe wartości (oznaczające nawiększe nasilenie negatywnego zjawiska) osiągnęły punkty związane z stanem dróg i chodników oraz słabą komunikacją (średnia ocen = 3,0), co daje podstawy do zakategoryzowania ich, jako potencjalne obszary ryzyka. Negatywnie oceniany jest również poziom bezrobocia, a także kwestie związane z słabą samoorganizacją społeczną oraz słabą aktywnością ośrodków kulturalno – rekreacyjnych.
Pozostałymi obszarami zdiagnozowanymi jako wymagające szczególnej poprawy są: brak instytucji, organizacji integrujących mieszkańców oraz odczucie biedy wsród mieszkańców Orzesza. Elementy, które w ocenie mieszkańców nie stanowią palących problemów, wymagających pilnej poprawy są: uciążliwe sądziedztwo, brak zieleni, a także koncetracja środowisk o charakterze subkulturowym.

Tabela 92. Zestawienie ocen wszystkich problemów w odniesieniu do gminy Orzesze

l.p.	Problemy	Średnia ocen
1	Niezadowalający stan dróg, chodników	3,0
2	Słaba komunikacja (dojazdy do pracy, szkoły, punktów usługowych)	3,0
3	Bezrobocie	2,7
4	Słaba samoorganizacja społeczna i współpraca między mieszkańcami a władzami publicznymi	2,7
5	Słaba aktywność ośrodków kulturalno-rekreacyjnych i sportowych w pobliżu miejsca zamieszkania	2,7
6	Bieda	2,6
7	Brak instytucji, organizacji integrujących mieszkańców	2,6
8	Uzależnienia (alkoholizm/narkomania)	2,5
9	Niska estetyka otoczenia	2,3
10	Niezadowalający stan infrastruktury technicznej (kanalizacja, wodociągi, sieć gazowa i elektryczna)	2,2
11	Zanieczyszczenie środowiska	2,2
12	Niska jakość życia (jakość powietrza, hałas)	2,1
13	Przestępczość, przemoc (w rodzinie)	2,0
14	Koncentracja środowisk o charakterze subkulturowym (np. dresiarze, kibice)	1,9
15	Brak zieleni	1,5
16	Uciążliwe sąsiedztwo (osób, lokali, obiektów)	1,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań PAPI n=237

1.5. Rewitalizacja

Podczas badań ankietowych respondentom przedstawiano mapę z oznaczonymi na niej obszarami przeznaczonymi do rewitalizacji, podzielonymi na 4 rejony:

1. Rynek – obejmujący swym zasięgiem tereny wokół marketu Tesco aż do ulicy Wiosny Ludów, oraz tereny stadionu sportowego i kompleksu Orlik 2012 a także tereny wokół starego i nowobudowanego targowiska oraz dolinę rzeki Bierawki aż do wiaduktu kolejowego przy ul. Gliwickiej.
2. Park – tereny leśne zwane potocznie parkiem na Górce Św. Wawrzyńca w pobliżu Domu Dziecka.

3. Rejon dworca PKP – tereny położone pomiędzy ul. Gliwicką a ul. Dworcową z rejonem dworca PKP oraz charakterystyczną wieżą ciśnień.
4. Jaśkowice – tereny wzdłuż dworca kolejowego i wokół byłego biurowca fabryki ZREMB a także rejon ogródków działkowych i boiska sportowego.

Ankietowani byli proszeni o decyzję, czy ich zdaniem dany obszar powinien znaleźć się w planach rewitalizacji, a następnie o ułożenie wybranych rejonów w kolejności oznaczającej priorytet dla danych działań.

Wykres 16. Czy Pana/i zdaniem teren miasta, który pokazuje mapka, powinien być rewitalizowany?

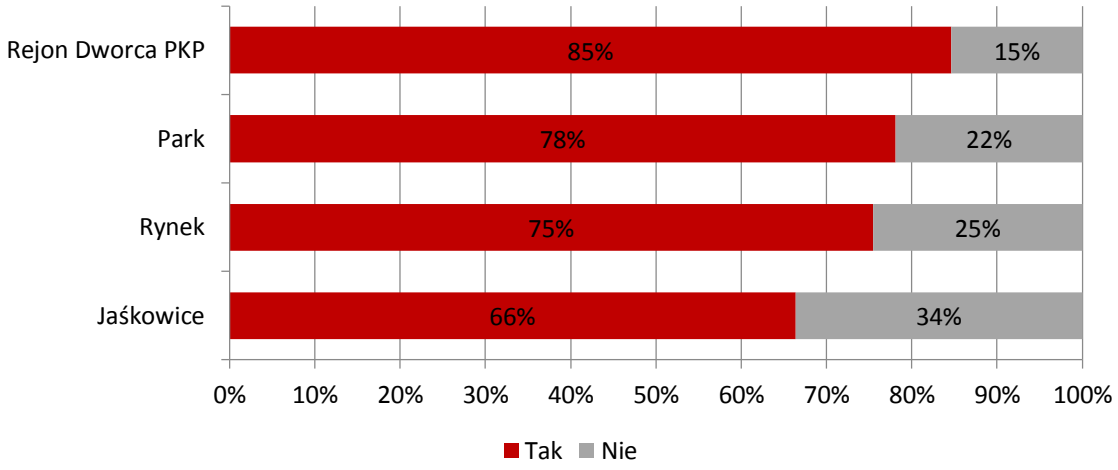

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań PAPI n=237

Wszystkie z wyżej wymienionych obszarów zgromadziły większość odpowiedzi pozytywnych, czyli zostały uznane, jako wymagające rewitalizacji. Najwięcej spośród badanych przyznało, że Rejon Dworca PKP powinien ulec poprawie (85%). Pozostałe obszary uzyskały nieco mniej odpowiedzi twierdzących: Park – 78% oraz Rynek – 75%. Najbardziej zróżnicowane zdania wystąpiły w przypadku dzielnicy Jaśkowice, w przypadku której 66% przyznało, że powinien to być obszar rewitalizowany. Respondenci zazwyczaj argumentowali swoje zdanie odległością, jaka dzieli Jaśkowice od centrum przez co są mniej widoczne.
Respondenci mogli wskazywać własne propozycje terenów wymagających rewitalizacji, które przedstawione są w poniższej tabeli (w kolejności odpowiadającej częstości występowania danej odpowiedzi). Najczęściej wspominano o terenach, zajmowanych przez pasieki, a także o terenach parkowych (innych, niż Górka św. Wawrzyńca). Kilkukrotnie wymieniano również Zawadę, hałdy i targowisko.

Tabela 93. Inne tereny wymagające rewitalizacji

Inne tereny wskazane, jako wymagające rewitalizacji (10 najczęściej wskazywanych)			
1	Pasieki	6	Chodniki
2	Park	7	Byłe rozlewnie

3	Zawada	8	ul. Kwiatowa
4	Hałdy	9	Zawiść
5	Targowisko	10	Dołki

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań PAPI n=237

Respondenci przyznawali rangi poszczególnym obszarom, oceniając który z nich powinien być poddany rewitalizacji jako pierwszy, a które w drugiej, trzeciej i czwartej kolejności. Na poniższej mapie oznaczone są proponowane rejony wraz z średnimi ocen (im mniejszy wynik, tym większa potrzeba zmian).

Rycina 1. O jaki obszar powinno się zadbać w pierwszej kolejności? - średnie ocen dotyczących kolejności rewitalizacji.

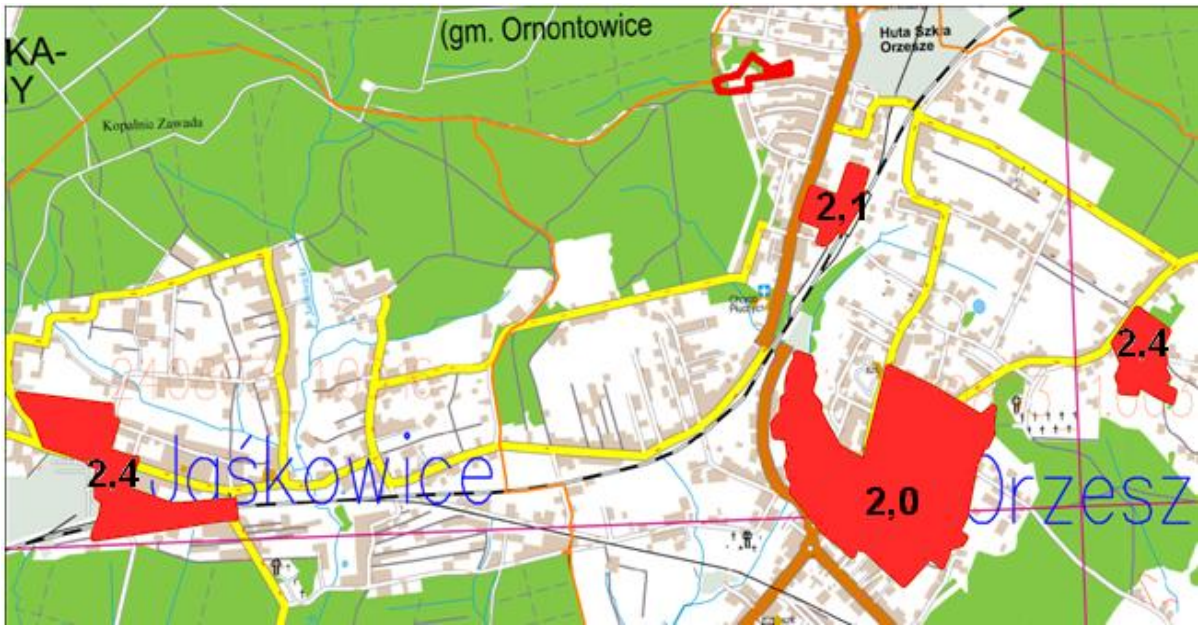

Źródło: opracowanie własne

Zdaniem respondentów najpilniejszych zmian wymaga Rynek (wraz z jego okolicami). Badani często podkreślali niezadowolenie ze stanu w jakim utrzymane jest centrum miasta. Rynek pojawiał się zarówno wśród miejsc negatywnie wyróżniających Orzesze jak i wśród propozycji zmian. Szczególną uwagę mieszkańcy przykładali do fontanny, która również pojawiała się jako element konieczny do zmiany i jako miejsce psujące wizerunek miasta. Drugi w kolejności, zdaniem badanych, powinien być zrewitalizowany obszar Dworca PKP, który jest postrzegany jako miejsce szczególnie zaniedbane. Równorzędnie oceniane były Jaśkowice oraz Park na Górce św. Wawrzyńca.
Opinie mieszkańców dotyczące rewitalizacji, są spójne z ich wcześniejszymi odpowiedziami i proponowanymi zmianami. Dla respondentów najistotniejszy jest stan dzielnic / ulic, w obrębie których poruszają się na co dzień i które są najbardziej widoczne dla odwiedzających Orzesze. Z tych powodów, jako teren najpilniej wymagający rewitalizacji wskazali centrum miasta z szczególnym uwzględnieniem Rynku.

1.6. Proponowane kierunki działań władz

Respondenci byli proszeni o zasugerowanie władzom kierunków działań w obrębie obszaru rewitalizowanego. Otrzymali listę propozycji, do której się odnosili, oceniając, czy dane działanie jest najważniejsze, ważne, o małym znaczeniu lub zupełnie zbędne. Poniżej przedstawione są wyniki w podziale na kilka kluczowych obszarów.

Infrastruktura techniczna i społeczna

Mieszkańcy uważają, ze bardzo ważną kwestią jest rozbudowa **infrastruktury technicznej i drogowej.** Zaledwie 8% badanych uważa to za sprawę o małym znaczeniu, a 1% pytanych uznał ją za zbędną. Zdecydowana większość jednak (91%) opowiedziała się za koncentracją działań władz w tym kierunku, uznając to za kwestię najważniejszą, bądź ważną.

Kwestia rozbudowy i modernizacji infrastruktury społecznej (żłobki, przedszkola, przychodnie) jest w trochę mniejszym stopniu postrzegana, jako pilna, jednak wciąż jako bardzo istotna - 76% respondentów uznało ją za najważniejszą lub ważną.

Wykres 17. W jakim kierunku powinny zmierzać działania władz w obrębie obszaru rewitalizowanego?

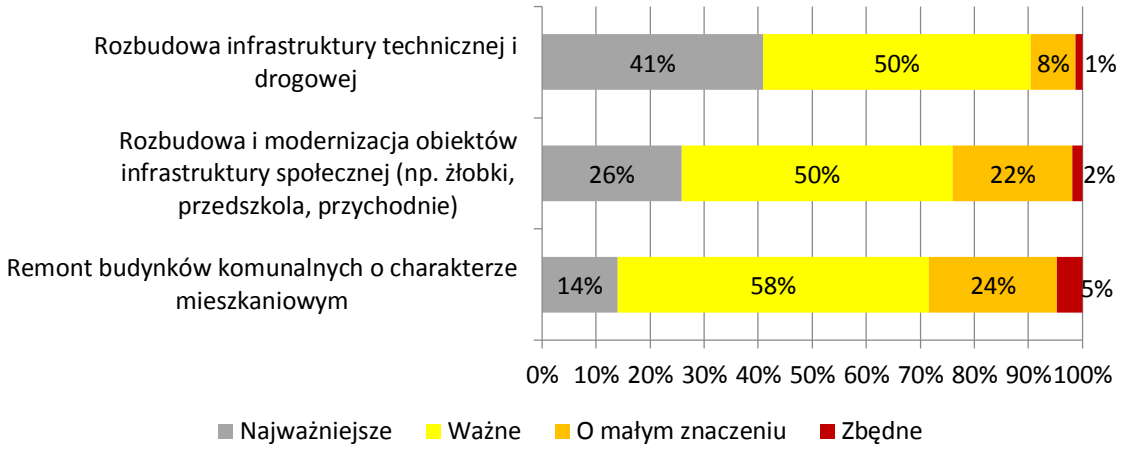

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań PAPI n=237

Za poprawą stanu dróg oraz budową i modernizacją obiektów infrastruktury społecznej przede wszystkim opowiadają się osoby z wykształceniem wyższym. W obu przypadkach aż 40% z nich uważa tę kwestię za najważniejszą.

Duża część mieszkańców (ponad 72%) uważa, że konieczny jest **remont budynków komunalnych o charakterze mieszkaniowym.** Dla ponad 32% respondentów jest to sprawa o małym znaczeniu lub całkowicie zbędna.

Miejsca pracy

Badani zwracają uwagę na panujące w Orzeszu bezrobocie. Większość z nich (89%) uważa, że władze powinny skupić się na działaniach mających na celu zapobiegać bezrobociu. Popieranie działań zapobiegającym bezrobociu skorelowane jest z poparciem dla tworzenia odpowiednich warunków dla rozwoju przedsiębiorczości i pozyskiwania inwestorów – 89% pytanych uznało te kwestie jako ważne lub najważniejsze. Wszyscy badani dla których ważne były działania

przeciwdziałaniu bezrobociu uznali, że tworzenie sprzyjających przedsiębiorczości warunków jest również ważne lub najważniejsze.

Wykres 18. W jakim kierunku powinny zmierzać działania władz w obrębie obszaru rewitalizowanego?

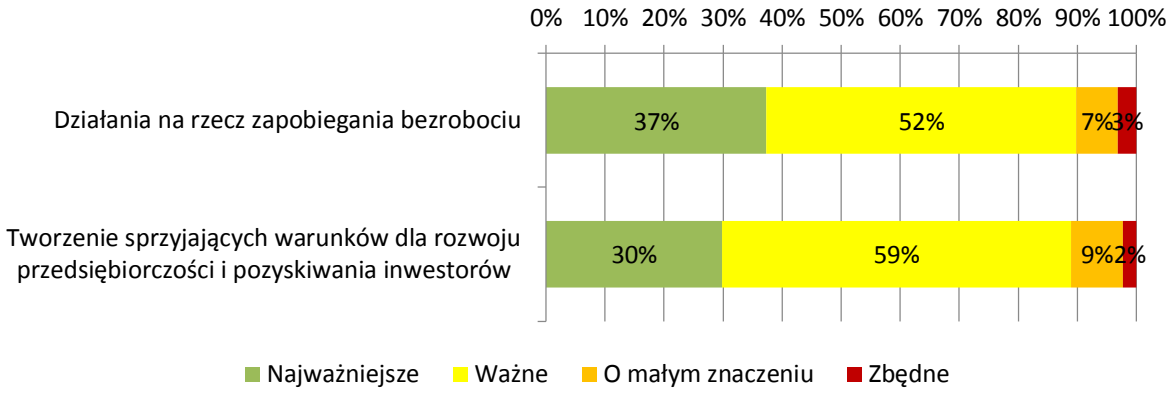

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań PAPI n=237

Działania dotyczące zapobiegania bezrobociu są mniej więcej jednakowo ważne dla wszystkich bez względu na wykształcenie. W przypadku tworzenia sprzyjających warunków dla rozwoju przedsiębiorczości i poszukiwania inwestorów najwięcej osób, które uważają to za kwestię najważniejszą, to osoby z wykształceniem wyższym. Aż 80% z nich uznaje te działania za ważne bądź bardzo ważne.

Rozrywka i rekreacja

Dla mieszkańców bardzo ważna jest kwestia tego gdzie dzieci i młodzież oraz ludzie dorośli mogliby spędzać czas wolny. Przeważający odsetek respondentów (86%) uważa, że to jest najważniejsze bądź ważne, aby władze zajęły się **poprawą oferty czasu wolnego dla dzieci i młodzieży.** Tylko 2% badanych uznało tą sprawę za zbędną. Osoby opowiadające się za stworzeniem miejsc rozrywki dla młodszych mieszkańców to przede wszystkim kobiety- dla każdej z nich jest to kwestia albo najważniejsza (60%) albo ważna (40%).

Wykres 19. W jakim kierunku powinny zmierzać działania władz w obrębie obszaru rewitalizowanego?

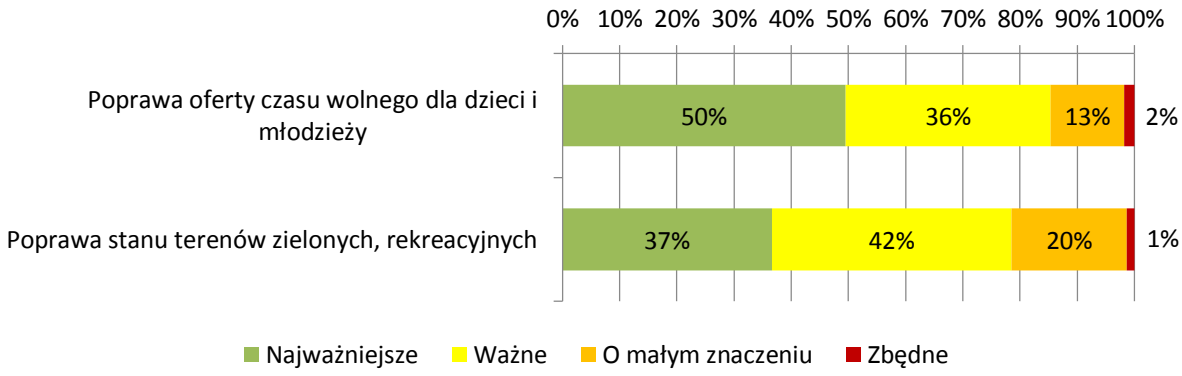

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań PAPI n=237

Badani uważają także, że miasto powinno zająć się **poprawą stanu terenów zielonych oraz rekreacyjnych.** Twierdzi tak ponad 79% mieszkańców. Zaledwie 1% sądzi, że podjęcie takich działań jest czymś zbędnym. Najbardziej ze stanu terenów zielonych oraz miejsc rekreacji zadowoleni są mieszkańcy Zawiści - co czwarty z nich uznał, że kwestia poprawy terenów zielonych i miejsc rekreacji w ich okolicy nie ma zbyt dużego znaczenia. Pozostali stwierdzili, że jest to sprawa ważna, aczkolwiek nie najważniejsza. Zajęcie się tą kwestią jest za to najważniejsze dla osób zamieszkujących dzielnicę Zgoń- wszyscy mieszkańcy uznali, że działania skierowane w tym celu są bardzo ważne lub najważniejsze.

Bezpieczeństwo

Mieszkańcy czują się w Orzeszu stosunkowo bezpiecznie, o czym mogą świadczyć ich odpowiedzi na pytanie dotyczące tego, czy **kwestia poprawy bezpieczeństwa i zapobiegania przestępczości** jest dla nich ważna. Dla prawie 27% badanych nie ma ona lub ma małe znaczenie.

Wykres 20. W jakim kierunku powinny zmierzać działania władz w obrębie obszaru rewitalizowanego?

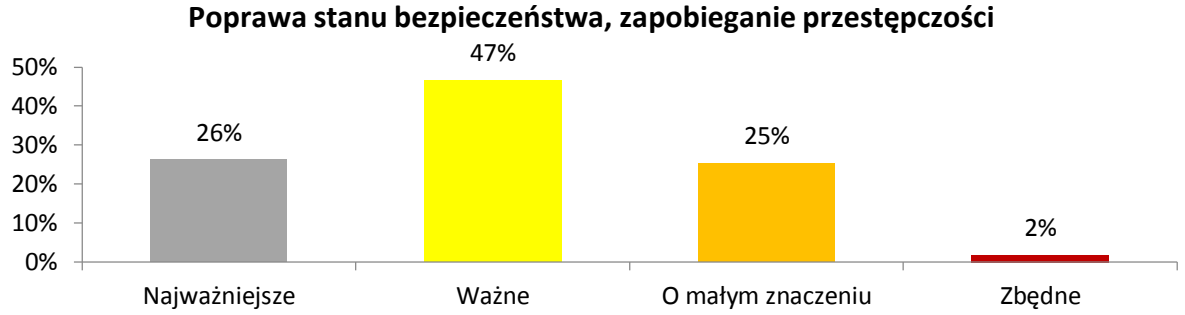

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań PAPI n=237

Poprawy bezpieczeństwa chcą wszyscy mieszkańcy dzielnicy Zgoń, warto jednak zwrócić uwagę na to, że przestępczość dla osób zamieszkujących tą dzielnicę nie jest problemem. Na pytanie dotyczące tego czy przestępczość jest dla nich dużym problemem mieszkańcy odpowiedzieli, że nie jest. Oznaczać to może, że ze względu na okolicę, którą zamieszkują obawiają się przestępczości jednak na chwilę obecną jej nie dostrzegają. Za kwestie ważną ale nie najważniejszą uważają działania dotyczące zapobiegania przestępczości wszyscy badani pochodzący z dzielnic takich jak Zawiść i Zazdrość.

Powyższe wyniki sugerują, że dbanie o bezpieczeństwo mieszkańców gminy jest istotne dla respondentów, jednak w chwili obecnej nie postrzegają jej jako niepokojące zjawisko, wymagające natychmiastowych zmian.

2. Wyniki badania jakościowego

Badania jakościowe opierały się na indywidualnych wywiadach pogłębionych. Przeprowadzono 6 rozmów z przedstawicielami środowiska gospodarczego (pracodawcy, organizacje pracodawców), organizacji pozarządowych działających na terenie Miasta oraz przedstawicielami innych, wybranych instytucji mogących udzielić istotnych informacji dotyczących sytuacji obszaru

problemowego (pomoc społeczna, służby bezpieczeństwa, specjaliści ds. zagospodarowania przestrzennego).

2.1. Metodologia

Metoda indywidualnego wywiadu pogłębionego (ang. In-Depth Interview – IDI) jest jedną z najpopularniejszych metod badań jakościowych i polega na szczegółowej, wnikliwej rozmowie z informatorem/respondentem. Jej celem jest dotarcie do precyzyjnych informacji i poszerzenie wiedzy związanej z tematem badania. Pogłębione rozmowy z przedstawicielami podmiotów dobranych do badania prowadzone będą przez ankieterów posiadających doświadczenie w prowadzeniu badań metodą wywiadu indywidualnego. Wywiady pogłębione zostaną przeprowadzone w oparciu o częściowo ustrukturyzowany scenariusz składający się z bloków pytań odpowiadających zagadnieniom badawczym. Scenariusz ten określa jednak tylko ramy badania, w trakcie rozmowy, ankieter może modyfikować jego treść, dostosowując pytania do wiedzy i doświadczenia respondenta. Materiał badawczy z badań IDI zostanie zarejestrowany na nośniku audio, na jego podstawie sporządzone zostaną transkrypcje stanowiące podstawę analizy.

2.2. Jakość życia w gminie

W zakresie odczuwanej przez mieszkańców jakości życia, wyniki badań jakościowych wpisują się w prezentowane wcześniej wyniki analiz ilościowych. Gmina Orzesze postrzegana jest raczej jako dobre miejsce do mieszkania. Decyduje o tym kilka kluczowych czynników:

- **dobra lokalizacja** – bliskość innych miast (Katowice, Rybnik), będących ośrodkami handlowymi, kulturalnymi i zapewniającymi dodatkowe miejsca pracy dla mieszkańców Orzesza. Jednocześnie jest to gmina oddalona od zgiełku, charakteryzującego zazwyczaj większe ośrodki miejskie. Można zatem postrzegać ją, jako miejsce położone na uboczu i przez to bardziej przyjazne i komfortowe, a równocześnie dobrze skomunikowane z centrami zaspakającymi podstawowe potrzeby mieszkańców.

  > *Ja mogę subiektywnie się odnieść. No to ja oceniam dobrze, jako miejsce do życia. Z uwagi na w miarę spokojne, bezpieczne i położenie jest takie wygodne. Bo jest niedaleko do większych centrów, takich kulturalnych i handlowych. A z drugiej strony jest położone na uboczu, więc zachowany jest spokój plus dostęp do tego co każdy chce, czy tam spędzać wolny czas.*
  >
  > *Jest to spokojne miejsce do zamieszkania, dużo zieleni, przyjaźni mieszkańcy. Znaczy ja myślę, że Orzesze jest pod takim kątem dobre do życia i to też mówię z perspektywy osoby, która się tutaj nie wychowywała tylko mieszka tu od 3 lat, przeprowadziła się z dużego miasta.*

- **tereny zielone** – usytuowanie geograficzne gminy Orzesza stanowi kolejną przewagę tego regionu. Rozległe obszary zalesione oraz tereny zielone pozytywnie wpływają na jakość życia mieszkańców, którzy cenią sobie ciszę oraz spokój.

  > *Każdy ma ogród. Tu jest cisza i spokój. Tu jest też to że tu są te dzielnice. To są dawne wsie, więc one jeszcze mają właśnie taki klimat, wie Pan, że są pola, są lasy. I jeżeli ktoś tego szuka, a wiem, że teraz dużo osób tutaj się też właśnie*

przeprowadza, buduje to pod tym względem Orzesze na pewno i lokalizacja, bo jest blisko Rybnika, blisko Katowic.

- **dostępność usług publicznych –** w porównaniu z dużymi miastami, w Orzeszu dostrzegalna jest wyższa jakość obsługi w instytucjach publicznych, wynikająca z mniejszego ruchu, a przez to bardziej indywidualnego podejścia do petentów.

w Urzędzie Miasta jest milej niż w Urzędzie Miasta tam gdzie ja mieszkałam. Że nie ma takiej, że „jesteś kolejnym irytującym petentem, którego trzeba szybko załatwić" tylko jest no… Wiadomo nie ma takiego ruchu, nie ma takiego pośpiechu, nie ma takiego natężenia ludzi, że ci ludzie od rana do wieczora mają kilkudziesięciu petentów, których muszą załatwiać tylko mogą porozmawiać, poświęcić czas, wysłuchać.

Wśród podstawowych wad Orzesza wymieniana jest **estetyka otoczenia.** W gminie brak jest jednolitych planów zarówno regulujących zagospodarowanie przestrzenne miasta, jak i estetykę zabudowy (np. kolorystykę budynków).

Przy tworzeni planu np. też mamy spore zagryzki; no bo ten chce teren zielony, a ten tu chce postawić jakąś działalność. Czy ten chce mieć oazę spokoju z dużymi działkami 2metrowymi, a po drugiej stronie jest istniejąca.. nie wiem, rzucam, kuźnia, ślusarnia, która chce się rozbudować, czy tartak, który generuje jakieś tam hałasy, utrudnienia. No i teraz jak to wszystko pogodzić. Nie można tak zrobić jak w dużym mieście, że gruba kreska, koniec, decyzja i.. to przejdzie. Tylko tutaj z racji braku tej anonimowości, otwartości, tych rozmów, spotkań no to jest zdecydowanie więcej. Szukanie tego złotego środka jest czasami ciężkie.

Swego czasu próbowali opracować jakiś taki plan kolorystyki dla tego rejonu. Począwszy jak obecnie Biedronka jak się jedzie, po prawej stronie mamy, i dojeżdżamy do Centrum. Kolorystykę, ażeby już w kierunku aż do drugiego skrzyżowania jak się jedzie na Rybnik i na Mikołów. Taka koncepcja kolorystyki była stworzona itd., ją przedstawiliśmy (…) Chcieliśmy tak ślad za tym, jak Rybnik ma zrobić zwolnienie z podatku, że do wysokości poniesionych nakładów. Wiadomo, że to jest wtedy robione pod okiem konserwatora itd. To też to nie przeszło".

Rycina 2. Ocena jakości życia w gminie Orzesze – mocne strony i zjawiska kryzysowe

Opracowanie własne na podstawie wyników badań jakościowych [n=6]

2.3. Infrastruktura

Infrastruktura, to domena, która dość krytycznie została oceniona przez respondentów. Wyniki badań jakościowych w tym obszarze dają podstawy do zdiagnozowania istotnych obszarów kryzysowych. Najwięcej uwag mieli do stanu dróg oraz komunikacji miejskiej, a także do infrastruktury usługowej. Poniżej przedstawione są wypowiedzi dotyczące najistotniejszych obszarów problematycznych.

- **Infrastruktura usługowa -** wzrost populacji (powodowany przez min. migracje z innych miast) wymaga rozbudowy infrastruktury usługowej min. w postaci sklepów, supermarketów, obiektów usługowych. Zdaniem badanych, pod tym względem Orzesze nie jest konkurencyjne np. dla Mikołowa lub Żor.

> *Jak tutaj jestem od 2008 roku, obserwuję wzrost patrząc po aktach notarialnych. To ludzie z rejonu właśnie Katowice, Szopienice, Borzów tutaj zaczynają nabywać nieruchomości. Jak to potem dalej przechodzi na meldowanie itd. to już jest inna sprawa. Ale samo nabycie nieruchomości jest plusem. No i po prostu tak jak mówię, żeby tych ludzi tutaj zatrzymać. AUCHAN w Żorach, drugi AUCHAN w Mikołowie. U nas nie ma nic takiego. Czy to jest konieczne? Nie wiem. Ale przy jednym i przy drugim tworzą się całe centra zakupowe,*
> *Była taka fajna koncepcja kiedyś zabudowy właśnie przy ul. Mikołowskiej, za torami kolejowymi, prywatny właściciel.. w kształcie litery 'U' chciał wybudować takie budyneczki dwukondygnacyjne, czy półtora kondygnacyjne, o działalności od butika, poprzez aptekę, jakaś tam drobna wytwórczość, drobny jakiś handel, nie tam jakiś wielko-powierzchniowy, tylko jakieś takie małe sklepiki; w stylu takim... fajnie to wyglądało na rysunku, takie coś a'la kopuły egipskie, takie coś pseudo-meczetowe. No kilka lat temu o tym rozmawiali, ale zrezygnowano…*

Mamy tam [w Jaśkowicach] ten biurowiec, który można by było, może nie na działalność produkcyjną, ale jakąś w szerszym zakresie usługi, czyli po prostu jakieś tam tworzenie, zlokalizowanie jakiś pracowni marketingowych, biznesowych. Nie produkcyjne, tylko usługi.

- **Infrastruktura drogowa i komunikacja** – Orzesze jest postrzegane, jako miasto przytłoczone ruchem samochodowym (w szczególności centrum). Z tego powodu potrzebna jest obwodnica, żeby odciążyć centrum miasta od nadmiernego ruchu samochodowego. Ponadto infrastruktura drogowa nie jest wystarczająca, a stan dróg niezadawalający. Brak parkingów, wąskie, dziurawe drogi, niewystarczające liczba połączeń w odniesieniu do liczby mieszkańców poszczególnych dzielnic oraz niski poziom zagospodarowania terenów wokół stacji PKP – niekomfortowy dostęp do stacji (brak kładki).

Znaczy no pierwsze na pewno trzeba by było stąd wyprowadzić transport (…) całą komunikację. Miejscowy plan, tzn. studium, które mamy, ładnie nam opisuje ten przebieg od rejonu, (…)mniej więcej wzdłuż ul. Gliwickiej, jadąc, odbijając potem, tu mamy dalej Żorską i tam po prostu jest nieczynna linia kolejowa w kierunku na Żory, na Żory Wodzisław. I po śladzie tej trasy mamy zaplanowaną obwodnicę.
Znaczy no, pierwsze - ciasne drogi. Zabudowa jest bardzo bliska.
Z tym, że kiepsko rozwinięta komunikacja, szczególnie w centrum miasta. Nie ma już kolei; tak naprawdę jest jeden pociąg, który jeździ do Katowic, no nie ma go już.
W Centrum dostępność jest, chociaż pociąg, kolej zatrzymuje się na tym dworcu tam gdzie mamy ten obszar, to jest daleko od Centrum. Problem jest z dojściem do tego dworca. Trzeba iść drogą wojewódzką, chodnikiem, gdzie duże samochody dojeżdżają. W okresie ulewnym jest to po prostu uciążliwe. Transport kołowy w Centrum jest, chociaż są zatłoczone te drogi; jest zbyt duże obciążenie na tych drogach.

Tak jak mówiłem wcześniej, jeśli chodzi o komunikację miejską jest kiepska. Jeśli chodzi o transport kołowy, wszystko odbywa się samochodami, zatłoczeń nie ma wprawdzie na drogach, bo to jest tak jak mówiłem wieś na końcu świata. Generalnie nie ma tam problemów, problemy są z parkingami na pewno w Jaśkowicach, w Centrum też.

w Jaśkowicach problemem na dzień dzisiejszy na pewno jest dostęp do dworca PKP. Ponieważ cały ten obszar i zabudowa mieszkaniowa znajduje się za torami. Kiedyś tam była kładka, do ubiegłego roku jeszcze, ale zniknęła, bo niszczała i nie miał jej kto utrzymywać, gmina nie chciała, kolej była niepotrzebna i kładka zniknęła. I teraz trzeba naprawdę chyba z 500 metrów obchodzić, żeby dojść do tego dworca.

My np. mieszkamy przy takiej ulicy, która to jest proszę pana dosłownie 100 metrów prostej drogi i tam po prostu kierowcy jadą 100/h a to jest taka droga, którą dzieci uczęszczają do szkoły. To jest zaraz koło dworca kolejowego. To jest ulica Fabryczna, ta która biegnie wzdłuż torów kolejowych (…) I to jest takie miejsce gdzie tam no młodzież, ludzie idą na dworzec, do pociągu. Dzieci chodzą tamtędy do szkoły, my przy tej ulicy mieszkamy i też czasami po prostu zanim się wyjdzie spod tej bramy, to trzeba się dwa razy rozejrzeć. No i na raz że jest niewyremontowana bo jest strasznie dziurawa, strasznie.
Na pewno jakaś komunikacja taka dodatkowa, no bo tutaj wiadomo albo nogi albo rower albo samochód. Bo pociąg no to też już nie każdy ma wygodnie, więc może

jakaś większa ilość linii, połączeń autobusików, busów to by na pewno ludziom jakoś ułatwiło.

[o Jaśkowicach] Duże zagęszczenie ludzi, przestępczość, zła komunikacja; i komunikacja samochodowa utrudniona jest i komunikacja miejska (…)Komunikacja miejska jest tylko jeden autobus. Jedna linia. Na dwa i pół tysiąca mieszkańców to jest zdecydowanie za mało.

(…) bo to kiedyś było postawione właśnie przez te zakłady przemysłowe w Jaśkowicach no i ludzie np. bardzo to przeżywają, że ten mostek zniszczyli, bo można było łatwo sobie przejść przez mostek na drugą stronę a teraz trzeba biegać na około. I że to takie właśnie, że „niewiadomo czyje to jest". I tak samo przy tym dworcu kolejowym jest park, który jest. Były kiedyś ścieżki, były ławeczki. Oczywiście już tego wszystkiego nie ma.

- **Infrastruktura kanalizacyjna** – respondenci podkreślali nieuregulowaną kwestię związaną z gospodarką ściekową. Dostrzegli problem nielegalnego opróżniania szamb w niedozwolonych miejscach. Sami mieszkańcy Orzesza wspominali w ankietach o uciążliwej lokalizacji oczyszczalni ścieków, która w szczególności w miesiącach letnich znacząco pogarsza komfort życia w centrum miasta.

Przydomowych oczyszczalni albo wozy asenizacyjne, szamba i są wywożone do Centrum. Albo są albo nie są (…) Są problemy, śmierdzi (…) Powiem Pani tak, większość na pewno nie wywozi tych ścieków. Albo są wylewane na ogródki, albo idą do rowu.

Rycina 3. Ocena jakości infrastruktury w gminie Orzesze – zjawiska kryzysowe

Opracowanie własne na podstawie wyników badań jakościowych [n=6]

2.4. Poczucie zagrożenia wśród interesariuszy obszaru zdegradowanego

Jako obszary o największej skali potrzeb rewitalizacyjnych związanych z poczuciem zagrożenia wśród mieszkańców, respondenci uznali centrum miasta oraz Jaśkowice. Wynika to z wielu czynników, min. największej gęstości zaludnienia w tych dzielnicach. Liczba włamań oraz drobnych przestępstw oscyluje wokół średnich nie odbiegających od innych ośrodków miejskich. Zagrożenia dla mieszkańców upatruje się raczej w przesiadujących w miejscach publicznych osobach z marginesu społecznego (zazwyczaj osobach nietrzeźwych). Drugim czynnikiem niepokojącym respondentów jest niebezpieczeństwo na ulicach i drogach, spowodowane ich złym stanem technicznym oraz samochodami zbyt szybko poruszającymi się na obszarze miasta. Środowiska subkulturowe nie są bardzo widoczne na terenie gminy, nieliczni respondenci wspomnieli o okresowym występowaniu problemu z pseudokibicami, jednak nie zostali oni uznani za poważne zagrożenie.

Większa liczba występowania zdarzeń związana z gęstością zaludnienia bo tak to jest, tak to się dzieje. Tak jak nie potrafię wskazać miejsca złego do zamieszkania, tak tutaj to gdzie występuje większa liczba zdarzeń to jest związane z gęstością zaludnienia, a te miejsca, czyli centrum, czyli Jaśkowice no to to są miejsca o wysokiej gęstości zaludnienia i z tym jest związane większa niż w innych miejscach Orzesza liczba występowania interwencji, liczba występowania zdarzeń kryminalnych.

Jedyne co w innych miejscach Orzesza, jaki problem występuje, no to wypadki komunikacyjne i zdarzenia drogowe, które są związane bardziej z tymi drogami przelotowymi o dużym natężeniu ruchu i większej szybkości takie jak droga krajowa 81.

[o pijakach na ulicach] To nie jest aglomeracja, która przyciąga z zewnątrz jakieś przypadkowe osoby, to są miejscowi. Każdy ich zna i z biegiem czasu przyzwyczaja się do tego. Wrastają w tą urodę miasta i nie są odbierani jako zagrożenie, natomiast na pewno się tu przewija i na pewno się to przewinęło w tych wskazówkach osób, które pracują tutaj w tym zespole, że jest to negatywny obraz tego centrum. Że jakaś tam grupka tych osób spożywających gdzieś tam, wyciskana przez straż miejską, przez policję, pojawia się w innym miejscu gdzieś w rejonie Tesco. Jaśkowice – problem jest podobny z tym, że tam są wiaty autobusowe i tam na tej, jak to na takim małym środowisku.

Natomiast statystycznie tak jak pan mówi nie wygląda to źle. Na część zdarzeń nie mamy wpływu bo to są drobne kradzieże, nie ma takich rzeczy, takich napadów, które mogłyby wstrząsnąć tym miastem. A to, co wiąże się z normalnym życiem i z normalną przestępczością to się dzieje bo są drobne kradzieże z samochodów po wybiciu szyby, jakaś torebka na cmentarzu jest zabierana czy w rejonie centrum czy włamanie do domu. To się zdarzało, zdarza i będzie zdarzało. Nie ma jakiegoś wzrostu, skoku.

Wie pan co… Mi się wydaje, że są ale to ja tak tylko z obserwacji, tak może po ludziach, którzy stoją, no panowie np. pod sklepem i piją piwo i to zawsze się widzi te same osoby, więc to widać, że to są takie osoby pewnie z problemem, które po prostu nie mają czym sobie zagospodarować tego wolnego czasu.

Tam jest taki plac zabaw zrobiony, no który jest całkowicie zdewastowany, ale widać, że to jest miejsce gdzie po prostu przychodzą pić bo tam jest pełno butelek, szkła, papierosów. Plac zabaw jest całkowicie zniszczony dla dzieci (…)to jest koło kortów tenisowych, to akurat w Jaśkowicach to ludzie wiedzą, bo to jest tylko jedno miejsce. Tam są korty tenisowe i właśnie był taki plac zabaw.
No na pewno powinny być ograniczenia na tych takich drogach nie tylko na naszej, ale gdzieś tam indziej bo myślę, że tam też się rozpędzają. Te drogi są wąskie, więc to powinno wymuszać u inteligentnego kierowcy jakieś tam zwolnienie prawda? Nie każdy jest inteligentnym kierowcą, więc może jakiś… bo są w niektórych miejscach te progi spowalniające.

Od czasu do czasu pojawiają się problemy z tym o czym wspominałem, czyli z tymi z subkulturami. A przede wszystkim pseudokibice.

Rycina 4. Ocena poczucia zagrożenia w gminie Orzesze – zjawiska kryzysowe wpływające na poczucie zagrożenia

Opracowanie własne na podstawie wyników badań jakościowych [n=6]

2.5. Rynek pracy

- **Bezrobocie** – Na obszarze gminy Orzesze widoczny jest problem bezrobocia. W ocenie respondentów liczba przedsiębiorstw i zakładów pracy nie generuje wytaczającej liczby miejsc pracy. Warto dodać, że Orzesze jest coraz częściej kojarzone jako „miasto sypialnia", a nie miejsce, gdzie można znaleźć dobrą pracę.

Jeżeli chodzi o pracowników to jest bardzo duży problem. To już wspominałam o tym. Wydaje się, że jest bezrobocie. Chociaż i tak dużo osób z Orzesza zatrudniamy. Czyli jakieś 70 procent osób to jest Orzesze, a zatrudniamy teraz koło 200 osób. Ale wydaje się, że jest taka sfera bezrobocia.

(…)w tym momencie ludzie się osiedlają, jakieś tam sklepy powstają, kilka zakładów pracy jest, ale nie dają zatrudnienia tym wszystkim. A żeby napędzić tutaj jakiś rozwój trzeba by było jakąś aktywizację społeczną w zakresie strefy

ekonomicznej, coś takiego, powstanie jakiś nowych miejsc pracy. Bo sam handel, wiadomo daje jakieś zatrudnienie dla jakiejś grupy osób, ale nie daje takich pieniędzy, które by pozwalały na samych mieszkańców i jednocześnie na rozwój miasta (…).

Orzesze staje się powoli taką sypialnią można powiedzieć, bo niestety większość ludzi nie pracuje w Orzeszu. Tzn. sporo ludzi pracujących poza Orzeszem zakłada tutaj swoje siedziby jako mieszkania. Budują domy dla okolicy, ładne tereny, sporo zieleni, ponad 50 procent powierzchni gminy to są lasy, więc to też jest jakaś atrakcja.

- **Zasoby ludzkie (brak specjalistów o wysokich kwalifikacjach)** – osobom długotrwale pozostającym poza rynkiem pracy brakuje ambicji oraz motywacji do pracy. W przypadku, kiedy zostają zatrudnieni często zdarza się, że szybko rezygnują. Ponadto brakuje wykwalifikowanej kadry, co zmusza pracodawców do poszukiwania specjalistów spoza Orzesza.

Zgłaszają się, ale to chyba są Ci ludzie, którzy nie są przyzwyczajeni do tego, żeby pracować. Przychodzą, parę dni popracują. Albo się nie nadają faktycznie albo sami rezygnują.

[w Jaśkowicach] No są dwa zakłady przemysłowe. Dobrze prosperujący JANPOL i firma NT INDUSTRY. Są miejsca pracy, z tym że Pani tutaj już zgłaszała, Pani z NT INDUSTRY, że nie mają pracowników. Dziwi mnie to bo na tylu mieszkańców jest na pewno bezrobocie, jest taka patologia społeczna, a nie mają ludzi. Także to jest takie trochę sprzeczne.

Jeżeli chodzi o wykwalifikowanych, to z bardzo daleka dojeżdżają.

Rycina 5. Zjawiska kryzysowe w obszarze rynku pracy

Opracowanie własne na podstawie wyników badań jakościowych [n=6]

2.6. Rozrywka i rekreacja

- **Brak wyraźnego centrum –** centrum miasta (ul. Rynek) jest miejscem, gdzie praktycznie nic się nie dzieje. Nie znajdują się tutaj żadne obiekty, które by w jakiś sposób przyciągały mieszkańców tj.: kawiarnie, park z ławkami. Atutem jest również bliskość wszystkich ważnych instytucji i urzędów.

No i to jest właśnie coś, czego nam brakuje. Tego Centrum nam brakuje. Kiedyś były takie plany, właśnie, żeby tu stworzyć takie, żeby zaczęło żyć jako miejsce, może nie aktywizacji, ale dla społeczeństwa (…) no stąd jest niedaleko.. no górka Wawrzyńca, czyli ładne miejsce, widokowe, z którego widać dość sporą część Orzesza. A przy ładnej pogodzie aż pod Beskidy widać.

To co na początku powiedziałem, taka bolączka, że wychodzi się wieczorem, sobota. Ósma wieczorem miasto zamiera. Nie ma nikogo, już nie. To już nie te czasy, że tam „Niewolnica Izaura" leciała, że wszyscy siedzieli przed telewizorami przyklejeni, tylko, że no po prostu nie ma tego. Nie ma gdzie, nie ma.

Znaczy jest o tyle dobrze, że wszystko jest w jednym miejscu. Centrum jest małe, więc jak trzeba coś załatwiać to jest tak na prawdę wszystko w jednym miejscu. Biblioteka, dom kultury, Urząd Miejski, sklepy, banki. Nawet straż miejska jest niedaleko. Miejski Ośrodek Oświaty też jest blisko centrum. Jest to pod tym względem, że to jest tak wszystko skumulowane gdzieś tutaj. Ten ośrodek pomocy chyba uzależnień też jest w centrum także pod tym względem. Natomiast no ma tutaj takiego miejsca, prawda, że można sobie przyjść np. pochodzić czy jakiś taki park. Nie ma takiej przestrzeni właśnie w centrum, takiego parku. Jest gdzieś tam za Urzędem Miasta jest plac zabaw dla dzieci, jest Orlik ale jako tako nie ma takiego miejsca gdzie można się np. w niedzielę wybrać akurat tutaj, prawda?

No a tutaj w samym centrum myśleli coś, żeby ludzi zaktywizować w zakresie takiego przyciągnięcia. Centrum stricte nie ma Orzesze. Nie ma czegoś takiego jak w starych miastach, jak np. Mikołów.

A Tu żeby przyciągnąć, w jakiś sposób ludzi zatrzymać, żeby te weekendy tutaj spędzali. Nie mamy rozwiniętej takiej sieci, może nie mała gastronomia, ale kafejki coś takiego, gdzie można by usiąść wieczorem.

No ten rejon w okolicy TESCO. No niech ten sklep jest w jakimś centrum, skoro już jest, ale po prostu aby wokół niego powstawały jakieś takie dwukondygnacyjne obiekty. Dół usługi, góra mieszkaniówka albo również usługi tylko właśnie już nie produkcyjne, czyli różnego rodzaju, nie wiem, zegarmistrze, nie zegarmistrze, tego typu, taka działalność dość przyjemna. Albo i nawet kafejki. Broń boże banki. No bo idąc przez Katowice wszędzie gdzie były kiedyś kafejki teraz same banki.

Brakuje biznesu w gastronomii na pewno. Nie można nigdzie kawy wypić, jest jeden lokal taki w prawdzie.

- **Ośrodki kultury, wydarzenia kulturalne** – w Orzeszu brak jest tego typu instytucji, gdzie mieszkańcy mogliby się integrować. Oferta imprez kulturalnych również jest uboga, jedynym przyciągającym wydarzeniem są Dni Orzesza. Najprężniej działającymi ośrodkami kulturalnymi są instytucje integrujące osoby starsze (np. Koła gospodyń Wiejskich, Kluby Emeryta, Stowarzyszenie Stuska), niewiele jest aktywnych ośrodków przyciągających młodzież. Brak również w Orzeszu infrastruktury umożliwiającej organizowanie większych przedsięwzięć kulturalnych – jest jedna sala, która może pomieścić dużą liczbę gości, jednak jej wadą jest złe wyposażenie i brak odpowiedniego oświetlenia.

Problemy są takie, że brak jest takich ośrodków kultury w Jaśkowicach. Brak miejsc takich, gdzie mieszkańcy mogą się integrować.

No coś co by ludzi przyciągnęło. Nie tylko jako sypialnia, ale również co by ludzi integrowało, pozwalałoby się tam gdzieś przechadzać, spotykać. Wiadomo, jest tutaj Centrum, jest tu w miarę gęsta zabudowa jeśli chodzi o Wysoką, mówię o rodzinach. Z Mościsk, ze Zgonia jest to jednak 10-12km, w zależności z którego miejsca, żeby tutaj dojechać. Jakby się coś fajnego odbywało, to nigdy nic nie wiadomo, może akurat byliby zainteresowani, żeby tutaj przyjechać lub byłby jakiś koncert, czy coś. Widzimy Dni Orzesza, które tutaj są no to jednak zainteresowanie jest tym, więc jakby tutaj coś takiego powstawało to nie byłoby złe. Prowadzimy Stowarzyszenie teatralne, więc my mamy tutaj dosyć ciężkie zadanie, bo ci ludzie owszem oni się angażują, najlepiej zorganizowani są na pewno emeryci. Oni mają swoje spotkania, jest Koło Gospodyń Wiejskich (…)i o ile właśnie ta działalność tych starszych osób jest taka zorganizowana, właśnie ten Klub Emeryta itd. o tyle ci młodzi są bardziej rozproszeni. Także ta aktywność jest prawda, tylko jest takie rozproszenie.

Jest wykorzystywana. Tak jak mówię, no są tam zajęcia jakieś prowadzone przez MOK. My też we współpracy z MOK-iem jako stowarzyszenie korzystaliśmy z tej sali i w tym roku zrobiliśmy taką wielką imprezę, taką konferencję teatrologiczną na którą byli zaproszeni profesorzy, doktorzy. Z całej Polski poprzyjeżdżali dosłownie – z północy, z południa, wschód, zachód. No więc na pewno jako my to w ogóle też tak widzimy, że to jako takie miejsce dla rozwoju.. Jako takie centrum kultury dla Orzesza to ten ma potencjał. Żeby to właśnie też tą salę wyremontować, dostosować ją do różnych potrzeb. Ta sala ona jest duża, ona ma możliwości bo ona jest duża, ale ona jest taka trochę no byle jaka. Tak nie wiadomo w zasadzie dla kogo.

No bo to jest bardzo duża przestrzeń na dole, że tak powiem powiedzmy tam gdzie siedzi widownia, ale tam jest pusta przestrzeń. To jest taka sala, tam nie ma takich stałych krzeseł np. jak w teatrze czy takich rzędów tam są po prostu na potrzeby dostawiane stoły z krzesłami no i jest scena. To jest w zasadzie takie podium i to jest tak. No nie ma tam odpowiedniego oświetlenia, nie ma żadnych kurtyn także nie jest to taka scena przyjazna za bardzo np. dla jakiś koncertów, spektakli teatralnych żeby uzyskać dobry efekt.

Dla mnie najbardziej charakterystyczne to jest chyba jednak to Stowarzyszenie Stuska bo to jest Stowarzyszenie, które tam działa od bardzo wielu lat (…) Oni tam działają od bardzo wielu lat no i chyba pan, który jest prezesem tego stowarzyszenia jest taką postacią bardzo chyba uznawaną w Jaśkowicach. Też jest wybierany jako radny już chyba któryś rok z rzędu także wydaje mi się, że on jest chyba taką osobą.. no po prostu rozpoznawaną, znaną. On tam właśnie dla tych emerytów dużo robi, bo on organizuje te spotkania emerytów. Także mówię to jest właśnie ta społeczność ludzi starszych tam, tak dobrze zorganizowana i to chyba jest jego zasługa.

Natomiast jeśli chodzi o taką działalność kulturalną no to ciężko. Ja myślę, że nawet jeśli ludzie wiedzą, że coś tam się np. wydarzy bo tam jest ta sala widowiskowa MOCH-u i my tam właśnie robimy różne rzeczy. Jeżeli nawet

wiedzą, że coś tam się dzieje, coś tam się wydarzy to jakoś tak niekoniecznie przychodzą. I to też jest taki nasz problem, z którym my się gryziemy od 3 lat.

- **Niewykorzystany potencjał poszczególnych dzielnic** – ul. Gliwicka jest miejscem typowo rekreacyjnym, gdzie można by było organizować różnego typu koncerty, imprezy, jednak obecnie jej potencjał nie jest wykorzystany. Jaśkowice natomiast pozbawione są infrastruktury, ciekawych miejsc, które przyciągały by mieszkańców innych dzielnic.

Natomiast jako rekreacyjne, takie stricte, to jednak ta Gliwicka. Ale tu po prostu mogłyby się odbywać jakieś koncerty, imprezy itd., no bo tutaj jest też tego terenu jest niedaleko stosunkowo właśnie pod Górką Wawrzyńca jest teren, który chcemy po zmianie planu przejąć od nadleśnictwa. A my tam mamy co stworzyć... może hala widowiskowa to jest za dużo powiedziane, ale po prostu aby tu już w tym kierunku, żeby coś zaczęło się dziać. Jakieś miejsce takie sportowe, vis a vis boiska. Jaśkowice są tylko dla Jaśkowiczan. Tam nie ma po co jechać, albo się ma rodzinę albo pracę.

Rycina 6. Zjawiska kryzysowe w obszarze życia kulturalnego i rekreacji

Opracowanie własne na podstawie wyników badań jakościowych [n=6]

2.7. Infrastruktura społeczna

- **Stan lokali socjalnych** – nie powstają nowe budynki, jedynie są przeprowadzane bieżące remonty, co uniemożliwia zaspokojenie potrzeb lokalowych mieszkańców. System odpracowywania czynszów za lokale mieszkaniowe nie zawsze się sprawdza, jest to dla pracodawcy spory koszt, który nie zawsze się zwraca.

Znaczy no mieszkania komunalne to Zakład Gospodarki Komunalnej tym administruje. Jest tak jak w każdej gminie (niezrozumiałe). Nowe budynki, nic nie

powstaje.. tylko bieżące remonty itd. no i rotacja mieszkańców w zależności od tego płacenia, nie płacenia na lokale o niższych parametrach.

Podejrzewam, że tak.. ja tam parę lat temu pisałem pracę na temat sytuacji mieszkaniowej pod kierunkiem zarządzania nieruchomościami no i mi wyszło, że, nie pamiętam teraz tej wartości, ale przy budowie tam ilu mieszkań przez 10 czy 15 lat na dzień dzisiejszy jakby nie wzrastał ten wskaźnik zapotrzebowania na lokale no to w tym momencie chyba po 15 latach by było dopiero wyczerpany ten poziom dzisiejszy. Więc po prostu.. patrząc na realne możliwości gminy jest to nierealne. No żadna gmina tego nie udźwignie.

[o osobach odpracowujących czynsz za mieszkanie socjalne] Zakład prowadzi takie służby, takie prace. Tylko że nasz zakład z racji gospodarki komunalnej jest niewielki jeśli chodzi o liczebność. Roboty mają dużo, ale no ostatnio właśnie z kierownikiem rozmawiałem i powiedział 'no wszystko fajnie, pięknie, tylko że przychodzi Kowalski i ja go muszę tak, zrobić mu szkolenie BHP, ubrać go i zatrudnić, czyli ubezpieczenie, wszystko itd.' i on powiedział 'on za 3 dni mi rzuca robotę z tymi ciuchami co ja zrobię, no nie dam ich drugiemu, no bo nie można, tu jakieś tam koszty na niego zostały poniesione..' i on powiedział, że są osoby, które faktycznie chcą to odpracowywać, ale też zdarzają się tacy, którzy no niebieskie ptaki, jakoś to będzie

2.8. Organizacja i integracja społeczna

- **Współpraca** – brak współpracy między organizacjami powoduje, że jest gorszy przepływ informacji między nimi i w związku z tym mieszkańcy nie wiedzą, czym dane instytucje się zajmują, przez co nie mogą w pełni skorzystać z ich pomocy. Brak jest również oddolnych inicjatyw ze strony mieszkańców – niska aktywność społeczna Orzeszan. Ponadto nie ma poczucia zintegrowania mieszkańców gminy– nie identyfikują się społecznością całego Orzesza, tylko poszczególnych dzielnic.

W Jaśkowicach? Nie. Inicjatywy społeczne no to jedynie to może to jak właśnie to zbieranie na ten kościół, ale to też w sumie zainicjowana przez Stowarzyszenie Stuska, te koncerty charytatywne. Jakaś inicjatywa społeczna w Jaśkowicach, muszę sobie przypomnieć czy coś my przez ostatnie lata takiego… Hmm… No chyba nie.

Bo tutaj też właśnie dostaliśmy taką informacje od władz miejskich, że oni tam planowali, planują może to dojdzie do skutku wyremontować tą salę i stworzyć takie miejsce dla tych organizacji NGO. I moim zdaniem to jest super pomysł. Że to właśnie tam można by zrobić takie centrum właśnie dla tych organizacji, żeby tak jak mówiłam, żeby miały takie swoje miejsca, żeby się poznać, poznać swoje działania, żeby był łatwiejszy kontakt do nawiązania, do jakiejś wzajemnej pomocy. Bo wiadomo każdy z nas ma inne doświadczenia i potem jeśli np. możemy się dzielić swoją wiedzą prawda, swoimi doświadczeniami nawet przy organizacji. Jak ktoś organizuje jakąś imprezę to my możemy np. czymś co my już wiemy, w czymś możemy pomóc np. jakby chodziło o doświetlenie sali albo nagłośnienie bo my takie rzeczy robimy.

To tak właśnie jak my też zaczęliśmy tutaj działalność jaką prowadzimy, to w moim odczuciu jest też taki problem, że te działania są rozproszone, to jest też wynikiem oczywiście tego ukształtowania samego Orzesza, że są te poszczególne dzielnice

i to jest tak, że każdy jak pan się zapyta kogoś gdzie ktoś mieszka to on nawet pierwsze co, to nie odpowie, ze w Orzeszu, tylko odpowie np. w Gardawicach albo w Woszczycach albo w Jaśkowicach. Czyli to jest ta lokalność dlatego, że to były wioski, które zostały włączone w Orzesze, więc ludzie mają bardzo takie zakorzenione cały czas myślenie tak, że ja mieszkam w Woszczycach, w Jaśkowicach, w Gardawicach – no a to jest w Orzeszu. I tak samo właśnie jest z tymi działalnościami. No i właśnie tak z moich obserwacji wynika i to czego mi np. brakuje, że ja często np. nie wiem czym się te organizacje zajmują, że brakuje jakiejś takiej ogólnej informacji, takiej ogólnej współpracy, jakiegoś takiego, żeby możliwości poznania się z tymi organizacjami wszystkimi. I bez względu na to czy one się zajmują sportem czy jakąś pomocą osobom chorym, niepełnosprawnym, uzależnionym czy właśnie kulturą, żeby się po prostu poznać, żeby był taki przebieg informacji i też mi się wydaje dla mieszkańców że tak naprawdę informacje.

- **Brak biuletyn informacyjnego** – gmina nie ma sprawnego i powszechnego kanału przekazywania informacji lokalnych. Biuletyn Informacyjny byłby dobrym kanałem do informowania mieszkańców o różnego rodzaju wydarzeniach, zajęciach, a dzięki temu jest podniesiona byłaby świadomość ludzi o tym, co się dzieje w ich mieście. Biuletyn powinien być zarówno w wersji papierowej, jak i internetowej, ponieważ taka forma zapewni większe grono odbiorców.

Jest ta strona internetowa. Starsi ludzie niekoniecznie prawda wejdą, zobaczą. Gazeta Orzeska, która ma mały nakład i też nie wszystko w niej zawsze jest i mi się wydaje, że powinno być coś takiego co jest w większości miastach propagowane, prowadzone, czyli taki biuletyn informacyjny. W wersji i papierowej i na serwisie jako serwis internetowy ogólnodostępny gdzie po prostu powinny być wszystkie wydarzenia włącznie z jakimiś zajęciami stałymi, które są prowadzone czy to przez MOK czy przez jakieś sekcje sportowe, żeby to co miesiąc było, żeby ludziom się to wryło w głowę, że coś takiego jest, że coś takiego można pójść, można zobaczyć. I to powinno być ogólnie dostępne po prostu wyłożone w bibliotece, w MOK-u, w szkołach, w przedszkolach, że to sobie leży, można to zabrać i wtedy co miesiąc mamy dawkę informacji.

- **Niska aktywność kulturalna mieszkańców** – pomimo rozsyłania informacji odnośnie różnych spektaklów oraz informowaniu o wstępie wolnym, mieszkańcy niechętnie wyrażają chęć przyjścia.

(…) czy organizowaliśmy właśnie konferencję podczas której też były prezentowane spektakle i rozsyłaliśmy informacje, że jest wstęp wolny, że zapraszamy, że można przyjść, zobaczyć sobie, pooglądać. I też nie… I to nawet sami ludzie z Jaśkowic tak? No nie wiem z czego to wynika, właśnie z jakiś oporów, że może „a to nie dla mnie albo to coś tam" prawda? A powinno (…) być takie zaciekawienie „ja tu mieszkam to pójdę przynajmniej chociaż zobaczyć co się tam dzieje bo to jest przecież w mojej dzielnicy, w moim mieście".

Rycina 7. obszary kryzysowe w obszarze organizacji i integracji społecznej

Opracowanie własne na podstawie wyników badań jakościowych [n=6]